

स्व० पृ० आचार्यदेव श्रीमद्विजय क्षमामद्रसुग्रीश्वरजी महाराज

॥ ॐ वरुं नम ॥

श्री श्रुतज्ञान-अमीधारा

श्री शान्तमुधारसादिग्रन्थरत्नाकर .

: सग्राहकाः :

पूज्यपादाना सुविशाल-सुत्रिहितगच्छाधिपतीना सिद्धान्त
महोदधि - आचार्यभगवता श्रीमद्विजयप्रेमसूरीश्वराणा
पट्टप्रभासका तथैव पूज्यपादाना शासनप्रभावशाना
अमीधियजय-मुनिसत्तमाना विनेयरत्ना पुण्यनामधेया

स्व० आचार्यश्रीमद्विजयसमाभद्रसूरीधरा०

- प्रकाशकौ -

(१) श्री श्रुतज्ञान-अमीधारा-ज्ञानमदिरम्
हैडा (मरुधरदेश)

(२) श्री जैनसघ, अजीतग्राम (मरुधरदेश)

प्राप्तिस्थानम्

शा पुनमचद गोमानी

महलगाम - जूना यनार

पो यो १०, यवइ

मूल्यम् - अमूल्यम्

द्वितीयावृत्ति

१००० प्रतय

मुद्रक

वीरचद जगजीवन शेट
भी लशयनमिहजी प्री यकर्म
यदयाण सीटी (मौराष्ट्र)

सुकृतना सहभागी

—६०० पुस्तकोमां द्रव्य सहायक—

रु ६००—पूज्यपाद स्व मुनियर्य्यभी धमीविजयनी महाराजना शिष्यरत्न पू तपस्वी मुनिराजश्री गुणविजयनी महाराज तथा स्व पू मुनियर श्री लक्ष्मीविजयजी महाराजना सदुपदेश्यी पूज्यपाद सिद्धान्तमहोदधि परमकृपानिधि आचार्यभगवान श्रीमद्विजयप्रेमसूरीश्वरजी महाराजानी पावन निश्रामा घेडा (मारवाड) निवासी शैठभी ऋगनाथमलजी भीमानीना सुपुत्रो हिमतमलजी तथा वनेचदजीए करावेली श्री उपधानतपनी भज्य धाराधना (वि स २०१३ शखेश्वरजी तीर्थ) निमित्ते, तथा स्व पूज्यपाद मुनिराज धमीविजयजी महाराजना शिष्यरत्न परमतपस्वी पू मुनिराजश्री भागविजयजी महाराजे वर्धमान धायशील तपनी १०० ओली पूर्ण करो (पारणु वि स २०१३-पाल्गुन शुद ३, शखेश्वरजी) ते निमित्ते ।

रु १००—स्व पूज्य मुनिराजश्री धमीविजयनी महाराजना शिष्यरत्न पू प श्री भक्तिविजयजी गणिरत्ना शिष्यरत्न पू मुनिराजश्री ललीतविजयनी म ना उपदेश्यी नंदरवार-श्री श्वेतान्धर मूर्तिपूजक सद्य तरफथी ।

रु १००— पूज्य मुनिराजश्री ललितविजयजी महाराजना उपदेश्यी नीपाणी (महाराष्ट्र) निवासी थार टी शाह तरफथी ।

૪૦૦ પુસ્તકોમાં દ્રવ્ય સહાયક—

પૂજ્યપાદ દ્વ મુનિવર્યશ્રી અમીત્રિજયની મહારાજના શિષ્ય-
રત્ન પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ સ્વ વિજયક્ષમાભદ્રસૂરી^૨વરજી મહારાજના
શિષ્યરત્ન પૂ મુનિવરશ્રી માણેકવિજયની મહારાજના મદુપદેશથી
શ્રી અજીતગામ (મારવાડ) ના દેરાસરજીની થયેલી પ્રતિષ્ઠા
(વિ સ ૨૦૧૪-માગસર સુદ ૬) ની યાદગીરી નિમિત્તે
(અજીતગામ સઘ તરફથી શેઠ સોનરાજજી, શેઠ સરદારમલજી
શેઠ ચીમનીરામજી, શેઠ વચ્છરાજની તથા શેઠ દલીચદજી)

—પ્રકાશક:

દ્વિતીય - આશૃત્તિનુ

— પ્રકાશકીય નિવેદન —

‘શ્રી શ્રુતજ્ઞાન અમીધારા’ સ્વાધ્યાયપ્રથની બા વીજી
આશૃત્તિ વાવીસ વર્ષના આતરે ઘઘાર પઢે છે

ઘણો જ હર્ષ થાય છે કે ઘણા સમયથી દુર્લભ ઘનેલો
બા પ્રથ આજે અમે તત્ત્વપિપાસુ અને સ્વાધ્યાયરસિક ભવ્યાત્મા-
બોની સમક્ષ રજુ કરી શકીએ છીએ ।

બા પ્રથના પ્રકાશનમા જો ફોટા અગત્યનો ભાગ ભજવ્યો
હોય તો તે છે પૂજ્યપાદ મુનિરાજશ્રી અમીત્રિજયજી મહારાજના
શીષ્યરત્ન પ શ્રી ભક્તિવિજયજી ગણિવર ।

त्यापछी तो पूज्यपाद स्व आचार्यदेवश्री क्षमाभद्रसूरी'वरजी महाराजना समुदायना विद्यमान पू मुनिराजोए आ प्रकाशनने बेग आप्यो, बने प्रथ टूक समयमाज प्रगट धाय छे ।

आ प्रथना प्रकाशनमा जे भाग्यशाली भाइआभे आर्थिक सहाय करी छे, तेमनो आ तके महान आभार मानीए छीए, तेमज घणी कालजी राख्वा छता प्रथना प्रीटीगमा जे भूलो रही जना पामी छे, ते क्षन्तव्य गणी शुद्धि-पत्रकमाथी सुधारी लेग विनति छे । शुद्धिपत्रक तैयार करी आपनार पू मुनिराजधो नित्यानदविजयजी महाराजने आ तके भूली शक्ता नथी ।

धीनु, प्रथमावृत्तिमा जे प्रथोनो सप्रह हतो ते प्रथो उपरात नूतन आवृत्तिमा 'श्री धीतराग स्तोत्र' उमेरवामा आय्यु छे । जेथी पूज्य साधु-साध्वीजी महाराजने एक भगत्यनु स्वाध्याय-साधन मली रहेशे ।

सी कोइ स्वाध्यायरसिक मुमुक्षु आत्मामो आ स्वाध्याय प्रथने आत्मसात् करी अनत कल्याण साधो; ते शुभेच्छा ।

०
त्रि स २१५
महा धद

ली प्रकाशक,
श्री पुनमचद गोमाजी
महगाम, जूनी बजार-पो बो १०
मुबई

परमकृपासिन्धु सुविहिताग्रणी सुविशालगच्छाधिपति
सिद्धान्तमहोदधि

पूज्यपाद आचार्यभगवंत श्रीमद् विजयप्रेमसूरीश्वरजी महाराजाना
करकमलमां

— विनम्रभावे समर्पण —

पृ. आचार्यदेव श्रीमद्विजय प्रेमसूरीश्वरजी महाराज

विषयानुक्रमः

	ग्रन्थ	पृष्ठ
१	श्री शान्तसुधारस	१
२	" प्रमाणनयतत्त्वरहस्यम्	३२
३	" वर्धमानविद्यास्तन	३६
४	" गौतमाष्टकम्	३७
५	" शतबलनृपस्य भावना	३८
६	" पञ्चमहान्नभायना	३९
७	" धर्मरत्न प्रकरणम्	३९
८	" पञ्चसूत्रम्	४८
९	" अध्यात्मोपनिषत्	६१
१०	" गौतमस्वामिस्तवनम्	७५
११	" प्रशमरतिप्रकरणम्	७६
१२	" हृदयप्रदीपपट्टत्रिंशति	९६
१३	" साधारण जिनस्तवनम्	९९
१४	" रत्नाकरपञ्चविंशतिना	१०२
१५	" तत्त्वार्थसूत्रम्	१०४
१६	" अध्यात्मकल्पद्रुम	१२०
१७	" ज्ञानसार-अष्टकम्	१४४
१८	" उपदेशमाला	१६१
१९	" जिनस्तवनम्	१९७
२०	" सिरिवद्धमाणसामिथयो	२००
२१	" धीतरागस्तोत्रम्	२०१

अशुद्धि-सम्मार्जनम्

पृष्ठम्	पङ्क्ति	शुद्धिः	अशुद्धिः
१	२	°विगणि°	°विजयगणि°
२	७	घपुर	घपुरि
३	१५	सर्वभावा	सर्वभावा
३	१६	मूढस्वभावा	मूढस्वभावा
४	२	पट°	पट्°
६	१	सुखाभासै°	सुखाभासै°
"	१४	क्वचिद्दो	क्वचिद्दो
७	१३	°सवृत्ति	°सवृत्ति
१०	२	नि प्रणये	नि प्रणये
"	३	सुधारसं	सुधारसं
१३	१६	धियमाधाय	धियमाधाय
१४	५	निरुन्ध्या	निरुन्ध्या
"	८	साधु°	साधु°
१५	६	सङ्गहाण	सङ्गहाण
१७	६	°मणि	°मणि
"	१६	कि	कि
१८	६	त्रैलोक्य	त्रैलोक्य
१९	१७	कटिन्नम्	कटिन्नम्
२२	८	मूढै,	मूढै ,
२५	७	°द्विरागा	द्विरागा
२६	७	°लक्ष्मी	°लक्ष्मी
२७	१	भदधु	भदधु
२९	१६	प्रीति	प्रीति

स्व० पृ. मुनिरानथी अमीविजयजी महागज

३२	१४	तदेवेद	तदेवेद
३७	६	*रत्नम् ।	*रत्नम् ।
"	२१	यच्छतु	यच्छतु
३८	१९	महारत्नमिवानर्घ्य	महारत्नमिवानर्घ्य
"	२०	मुपिता स्म	मुपितास्म
"	०	*देर्याभि	*दानेर्याभि
"	८	प्राप्त°	प्राप्त°
"	९	गाद्वघ्न°	गाद्वघ्न°
"	१४	बुद्धाणुगो	बुद्धाणुगो
४०	११	उज्जुइ	उज्जुमइ
"	"	४	१४
४१	८	घेत्तु	घेत्तु
"	९	मञ्जिमा	मञ्जिमा
४२	६	नियमा	नियमा
४३	१	वेश	वेश
"	२०	*दुल्लह	*दुल्लह
४४	९	मग्गणु	मग्गणु°
"	१७	गुन्लाधर°	गुरुलाधर°
"	२०	असमज	असमज
४६	०	धिरुद्धपि	धिरुद्धपि
"	७	*मान°	*भान°
"	११	सुद्ध	सुद्ध
४६		*विधाइणी	विधाइणी
"	१४	तहा डवइ	तहाडवइ
४७	११	*दरिदो	दरिदो
"	१५	सनुत्°	सयल°

४८	२	सुट्ट	सुट्टु
५०	२०	°वधमेध	°वधमेध
५१	२५	°डिग्धाय	°डिग्धाय
५२	१०	°भित्तजोग	°भित्तजोग
५२	२	समारम	समारम
५३	२	एकधम्म	एकधम्म
५५	४	लोगचताए	लोगचिताए
५६	१३	सगीओ	सगीओ
५९	६	सता	सत्ता
६०	६	त्रयात्त°	त्रयात्त°
६३	२१	अभिप्रेता°	अभिप्रेता°
६४	२३	तद्दुष्टयैः	तद्दुष्टयैः
६९	२४	°प्रायैर्गुणै	°प्रायैर्गुणै
७०	५	लाघवेन	लाघवेन
७३	१	श्रीपद्म°	श्रीपद्म°
७३	९	ममि	नमि
७३	१०	९६	१६
७७	१	पूर्ध°	पूर्ध°
७८	१७	क्लोघो	क्लोघो
७९	२६	वर्णान्धस्य	वर्णान्धस्य
८०	८	°मैयुन°	°मैयुन°
८१	९	नमकोट्यु°	नमकोट्यु°
८१	२१	सुमहा र्यैरपि	सुमहा र्यैरपि
८२	३	कुर्याद्दलेनापि	कुर्याद्दलेनापि
८३	९	कथ	कथ
८५	१	मुद्धक्ते	मुद्धक्ते

८६	७	३	मतिरिय	मतिरिय
"	१७		रूपिद्रव्यो°	रूपिद्रव्यो°
९१	२३		स्यादी°	स्यादी°
९२	१३		क्षययति	क्षययति
"	२४		"	"
९७	१६		°द सारय	दुःसारय
१००	२४		स्लेच्छे°	स्लेच्छे°
१०१	१६		फल्यद्रम°	°फल्यद्रम°
१०४	४		मद्रोधि°	मद्रोधि°
१०६	१९		लघु°	लघु°
१०९	१८		श्रायस्त्रि°	श्रायस्त्रि°
११०	१०		यहाय	यहन्य
१११	१४		रुपाग्र	रुपाग्र
"	१८		°द्वय	°द्वय
११२	८		द्विषतु	द्विषतु
"	१७		कामानि	कामानि
११३	१०		परभोगतिथि	परभोगतिथि
११९	३		क्षय	क्षय
१२०	१४		उल्यन्ति	न उल्यन्ति
१२१	१२		स्पश	स्पश
१२४	११		स्यारो	स्यारो
१२६	१०		फल्यमधुते	फल्यमधुते
१२६	६		पतिदुःशमया	पतिदुःशमया
१३०	१७		यरगती	यरगती
"	छेष्टी		पोररनायित् घेनिंश्रित°	नित्यम् घोरैरैनिंश्रित
"	२२		गृहणत्सु	गृहणत्सु

१३७	१०	वद्वायु°	वद्वायु
"	२०	गृह्णासि	गृह्णामि
१४१	२३	कूम	कूर्म
१४२	१६	क्रि	कि
"	१७	दुवि	दुर्वि
१४३	५	योध	योध
१४६	२०	दृष्टि	दृष्टि
,	२६	धनन्यापक्ष	धनन्यापेक्ष
१४७	२३	तस्वरै	तस्वरै
१५१	५	शौचध्रमो	शौचध्रमो
१५६	१०	दुर्भाषित	दुर्भाषित
१६७	०७	साययै	साययै
१६८	२४	समापत्ति	समापत्ति
१६०	२	चित्ते	चित्ते
,	४	विप्रजिता	विप्रजिता
"	१३	निष्ठद्वित	निष्ठद्वित
१७१	३	चित्तिज्रमाण	चित्तिज्रमाण
,	१६	काणियरण्णा	काणियरण्णा
१८०	२६	सन्निभसि	लम्भिभसि
१८२	३	(पट्टे)	(पट्टे)
१८३	६	सरीरा	सरीर
१८६	१८	निट्टरभासा	निट्टरभासी
"	१९	३५४	३६४
"	२४	अणुनद्धवासे	अणुनद्धवासे
१८९	०	पाट्टेअण	पाट्टेअण
"	२२	उट्टऽट्ट	अट्टऽट्ट
१८८	१९	वट्टाय	वट्टाय

ॐ नम सिद्धम् ।

महा महोपाध्यायश्रीनिर्णयसिगणिविरचित
श्रीशान्तसुधारसः ।

(शार्दूलविक्रीडित वृत्तम्)

नीरन्ध्रे भवराजने परिगल्लवञ्चाभ्रगाम्भोधरे
नानाकर्मलतावितानगहने मोहापकारोद्भुरे ।
भ्रान्तानामिह देहिना हितृते कारुण्यपुण्यात्मभि-
स्तीर्णैरी प्रथितास्तुधारसिरी रम्या गिर पान्तुष ॥१॥

(द्रुतत्रिलवित वृत्तत्रयम्)

स्फुरति चेतसि भावनया त्रिना, न विदुषामपि शान्तसुधारस ।
न च सुख कुरामप्यमुना त्रिना, जगति मोहविपादविपादुत्ते ॥२॥
यदि भवध्रमगेदपराद्भुम्बम्, यदि च चित्तमनन्तसुखो मुखम् ।
शृणुत वत्सुधिय शुभभाजनाऽमृ(भृ?)तरसममशान्तसुधारसम् ॥३॥
सुमनसो मनसि धृतपाजना, निदधता द्वयधिरा दशभारता ।
यदिह रोहति मोहविरोहिता-द्भुतगतिर्विदिता समतालता ॥४॥

(रथोद्धनावृत्तम्)

भार्तरीश्रपरिणामपावक-प्लुष्टभापुनविनेरमीष्टये ।

मानसो त्रिषयलोलुपात्मनाम्, क्व प्ररोहितवमा शमाङ्कुर ॥५॥

(वसन्ततिल्कावृत्तम्)

यस्याराय श्रुतवृत्तातिशय विवेक-सौयूपरपरमणीयर(त?)म धयते ।
सद्भाजनासुरलता नहि तस्य दूरे, लोकोत्तरप्रशमसौद्यफलप्रसृति ६

(श्रुत्वाऽपि वृत्तम्)

अनित्यत्याशरणते, भयमेवत्यमन्यताम् ।
अशौचमाश्रयं चात्मन्, संवर परिभाषय ॥ ७ ॥

कर्मणो निर्नरा धर्म-मृतता लोकपद्वनिम् ।
धोषिदुर्लभतामेता, भाषयन् मुन्यसे भवान् ॥ ८ ॥

(पुष्पितामश्रुत्तम्)

वपुरिचपुरिद् विद्मभलीला परिचितमप्यतिभङ्गुर नराणाम् ।
तदतिभिदुरयौन्याविनीतम्, भयति कथं विदुषा महोदयाय ॥ ९ ॥

(शार्दूलविक्रीडितं वृत्तद्वयम्)

आयुयुनरत्तरङ्गतरलम्, लप्तापद सम्पद
सर्वेऽपीन्द्रियगोचराश्च चटुला, सन्ध्याधरागादिवत् ।
मित्रस्त्रीस्वजनादिसङ्गमसुखम्, स्वप्नेन्द्रजालोपम,
तत्किं यस्तु भवे भवे दिद् मुदामालम्बनं यत्सताम् ॥ १० ॥

प्रातर्भ्रातरिहायदातरुचयो ये चेतनाचेतना
दृष्ट्वा विधमन प्रमोदविदुरा भाषा एतत् सुन्दरा ।
तास्तत्रैव दिने त्रिपाकविरसान् ह्य नश्यत पश्यत
श्वेत प्रेतहत जहाति न भयमेमानुबन्ध मम ॥ ११ ॥

卐 प्रथमभाषनाष्टकम् । रामगिरिरागेण गीयते 卐

मूढ मुह्यसि मुधा मूढ मुह्यसि मूधा, विभवमनुचिन्त्य हृदि सपरिवार
कुराशिरसि नीरमिय गलदनिलकम्पितम्, त्रिनय जानीहि
जीवितमसारम्, मू० ॥ १ ॥

परय भङ्गुरमिद विपयसुखसौङ्गदम्, परयतामेव नश्यति सहासम् ।
 एतदनुहरति ससाररूप रयाग्जल-ज्जलदवालिक्कान्चिविलासम्, मू० ॥२॥
 हन्त हतयौवन पुच्छमिव शौवनम्, कुटिलमति तदपि लघुदृष्टनष्टम्
 तेन वत परवशा परवशा हतधिय, कटुकमिद् किं न फलयन्ति
 कष्टम्, मू० ॥ ३ ॥

यदपि पिण्याकतामङ्गमिदमुपगमम्, भुवनदुर्जयजरापीतसारम् ।
 तदपि गतलज्जमुञ्चति मनो नाङ्गिनाम्, वितथमति कुथितमन्म-
 थविकारम् मू० ॥ ४ ॥

सुखमनुत्तरसुरायधि यदतिमेदुरम्, कालतस्तदपि कलयति निरामम् ।
 क्वतरदितरत्तादा वस्तु सासारिकम्, स्थिरतर भवति चिन्तय
 निष्कामम् मू० ॥ ५ ॥

यै समं व्रीडिता ये च भृशमीडिता, यै सहाकृष्महि प्रीतिराद्यम् ।
 तान् जनान् वीक्ष्य वत भग्मभूयङ्गताग्निर्विशङ्का स्म इति धिक्
 प्रमादम् मू० ॥ ६ ॥

भसकृदुन्मिष्य निमिर्पान्त सिधूर्मियच्चेतनाचेतना सर्वभावा ।
 इन्द्रजालोपमा स्वजनघनसङ्गमास्तेषु रज्यन्ति मूढस्वभावा, मू० ॥७॥
 कवलयन्नविरत जङ्गमाजङ्गमम्, जगदहो नैव तृष्यति कृतात् ।
 सुखगतान् खादतस्तस्य करतलगतेर्न कथमुपलप्सतेऽस्माभिरन्त,
 मू० ॥ ८ ॥

नित्यमेक विदानन्दमयमात्मनो, रूपमभिरूप्य सुखमनुभवेयम् ।
 प्रशमरसनवमुधापानविनयोत्सयो, भवतु सततं सतामिद् भवेऽयम्,
 मू० ॥ ९ ॥

इति श्रीशान्तसुधारसंगोयकाव्ये अनित्यभावनारिभावनो नाम
 प्रथम प्रकारः-

(शार्दूलविक्रीडितम्)

ये पटखण्डमहीमहीनतरसा निर्जित्य यद्भ्राजिरे,
ये च स्वर्गभुजो भुजोर्जितमदा मेदुर्मुदा मेदुरा ।
तेऽपि मूरुतान्तवक्त्ररदनैर्निर्दल्यमाना हठा-
दत्राणा शरणाय हा दशादिश प्रैक्षन्त दीनानना ॥ १ ॥

(स्वागतावृत्तम्)

तावदेव मदविध्रममाली, तावदेव गुणगौरवशाली ।
यावदक्षमट्टतान्तकटाक्षैर्नेक्षितो विशारणो नरकीट ॥ २ ॥

(शिखरिणीवृत्तम्)-

प्रतापैर्व्यापन्न गलितमथ तेजोभिरुदितै
र्गत धैर्योद्योगै श्रथितमथ पुष्टेन यपुषा ।
प्रवृत्तं तद्द्रव्यग्रहणविषये बाधवजने
र्जने कीनाशेन प्रसभमुपनीते निजवशम् ॥ ३ ॥

卐 द्वितीयभाषणाष्टकम् । मारुणीरोगेण गीयते 卐

स्वजनजनो बहुधा हितकामम्, प्रीतिरसैरभिरामम् ।
मरणदशावशमुपगतवतम्, रक्षति कोऽपि न सन्तम् ॥ १ ॥
विनय विधीयता रे श्रीजिनधर्म शरणम् ।
बनुसन्धीयता रे शुचितरचरणस्मरणम् विन० ॥ २ ॥ ध्रुवपदम् ॥
तुरगरथेभनरावृत्तकलितम्, दधत धलमस्खलितम्,
हरति यमो नरपतिमपि दीनम्, मैनिक इव लघुमीनम्, विन० ॥ ३ ॥
प्रविशति वज्रमये यदि सद्ने, तृणमथ घटयति यद्ने ।
तदपि न मुञ्चति हतसमयती, निर्दयपौरुषपनती, विन० ॥ ४ ॥

विद्यामन्त्रमहौषधिसेवाम्, सृजतु वशीकृतदेवाम् ।
 रसतु रसायनसुपचयकरणम् तदपि न मुञ्चति मरणम्, विन० ॥५॥
 वपुषि चिर निरुणद्धि समीरम्, पतति जलधिपरतीरम् ।
 शिरसि गिरेरधिरोहति तरसा, तदपि स जीर्यति जरसा, विन० ॥६॥
 सृजतीमसितशिरोरुहललितम्, मनुजशिर सितपलितम् ।
 को विदधाना भूयनमरसम्, प्रभवति रोद्ध्यु जरसम्, विन० ॥७॥
 च(तु?)द्यत उपरुजा जनमाय, क स्यात्तत्र सहाय ।
 एकोऽनुभवति विधुरुपरागम्, विभजति कोऽपि न भागम्, विन० ॥८॥
 शरणमेकमनुसर चतुरङ्गम्, परिहर ममतासङ्गम् ।
 दिनय स्वयं शिरसौख्यनिधानम् शान्तसुधारसपानम्, विन० ॥९॥
 इति श्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये अशरणभावनविभावनो नाम

द्वितीय प्रकाश

(शिवरिणीवृत्तत्रयम्)

इतो लोभ क्षोभ जनयति दुरन्तो दय इवो
 ल्लसंज्ञामान्भोभि कथमपि न शक्य शमयितुम् ।
 इतस्तृष्णाऽक्षाणा तुदति मृगतृष्णेन विफला
 कथं स्वस्थै स्वैयं विविधभयभीमे भयघने ॥ १ ॥
 गलस्येवा चिन्ता भवति पुनरन्या तदधिका
 मनोवाकाव्ये हा विकृतिरतिरोपात्तरजस ।
 विपद्गर्तावर्ते स्रष्टिति पतयालो प्रतिपद्
 न जन्तो ससारे भवति कथमप्यर्तिरिरति ॥ २ ॥
 सहित्या स तापानशुचिजननीकुक्षिकुदरे
 ततो जन्म प्राप्य प्रचुरतरकण्ठमहव ।

सुखाभासैर्यावत्प्रशति कथमप्यतिविरतिं
जरा तावत्वाय क्वलयति मृत्यो सहचरी ॥ ३ ॥

(उपजातिवृत्तम्)

विभ्रान्तचित्तो वत यम्भ्रमीति, पक्षीव रुद्धस्तनुपञ्चरेऽङ्गी
नुतो नियत्याऽतनुकर्मतन्तु-सन्दानित सन्निहितान्तकौतु ॥

(धनुषुब्धुत्तम्)

अनन्तान्पुद्गलावर्ताननन्तानन्तरूपभृत् ।
अनन्तशो भ्रमत्येव जीवोऽनादिभवाणवे ॥ ५ ॥

卐 तृतीयभाषणाष्टकम् । केदाररागेण गीयते 卐

क्लय ससारमतिदारुणम्, जन्ममरणादिभयभीत रे ।
मोहरिपुणेह सगलप्रहम्, प्रतिपद विपदमुपनीत रे, कल० ॥ १ ॥
स्वजनतनयादिपरिचयगुणी रिह मुधा षध्यसे मूढ रे ।
प्रतिपद नवनरैरनुभवे, परिभरैरसष्टदुपगृढ रे कल० ॥ २ ॥
घटयसि कचन मदमुप्रते, कचदहो हीनतादीन रे ।
प्रतिभव रूपमपरापरम्, षहसि वत कर्मणाधीन रे, कल० ॥ ३ ॥
जातु शैशवदशापरवशो, जातु तारुण्यमदमत्त रे ।
जातु दुर्जयजराजर्जरी, जातु पितृपतिः परायत्त रे, कल० ॥ ४ ॥
व्रजति तनयोऽपि ननु जनयताम्, तनयता व्रजति पुनरेव रे ।
भाषयन्विभ्रुतिमिति भवगते-सत्यजतमा नृमनशुभशेष रे, कल० ॥ ५ ॥
यत्र दुःखार्तिगददवलवै-रनुदिन दह्यसे जीव रे ।
हन्त तत्रैव रज्यसि चिरम्, मोहमदिरामदक्षीव रे, कल० ॥ ६ ॥
दर्शयन् किमपि सुखैर्भयम्, सहस्तदथ सहसैव रे ।
निप्रलम्भयति शिशुमिव जनम्, कालयदुकोऽयमत्रैव रे, कल० ॥ ७ ॥

सकलसंसारभयभेदम् जिनयचो मनसि निबधान रे ।
विनय परिणमय नि श्रेयसम्, प्रिहितशमरससुधापान रे, कल० ॥८॥

इति श्रीशाक्तसुधारसंगोष्ठाख्ये संसारभावनाविभावनो नाम
तृतीय प्रकाश

(स्वागतावृत्तम्)

एक एव भगवानयमात्मा, ज्ञानदर्शनतरङ्गमरङ्ग ।
सर्वमन्यदुपकल्पितमेतद्, व्याकुलीकरणमेव ममत्वम् ॥ १ ॥

(प्रबोधतावृत्तप्रथम्)

अधुनैपरभावलालसा-लसद्ज्ञानदशाशाल्मभि ।
परवस्तुपु हा स्वकीयता, विपद्यावेशनशाद् विमल्यते ॥ २ ॥
कृतिना दयितेति चिन्तनम्, परदारेषु यथा विपत्तये ।
विविधातिभयाग्रह तथा, परभावेषु ममत्वभावनम् ॥ ३ ॥
अधुना परभासवृत्ति हर चेत परितोऽग्रगुण्ठिताम् ।
क्षणमात्मविचारचन्दन-द्रुमयातोमिरसा स्पृशन्तु माम् ॥ ४ ॥

(अनुष्टुप्पृष्ठम्)

एकता समतोपेता-मेनामात्मन् विभाजय ।
लभस्व परमानन्द-सम्पद भमिराजयत ॥ ५ ॥

卐 चतुर्थभावनाष्टकम् । परधीयारागेण गीयते 卐

विनय चिन्तय वस्तुतत्त्वम्, जगति निवमिह कस्य स्मि ।
भवति भतिरिति यस्य हृदये, दुरितमुदयति तस्य किम्, विन० ॥१॥

एक उत्पद्यते तनुमा-नेक एक विपद्यते ।

एक एष हि कर्म चिनुते, सैकक फलमनुते, विन० ॥ २ ॥

यस्य यावान् परपरिमह, विविधममतावीरध ।

जलविविनिहितपोतयुक्त्या, पतति तावदसावध, विन० ॥ ३ ॥

स्वस्वभावा मद्यमुदितो, भुवि विलुप्य विचेष्टते ।

दृश्या परभावघटनान्, पतति विलुठति जृम्भते, विन० ॥ ४ ॥

पश्य काञ्चनमितरपुद्गल-मिलितमञ्चति का दशाम् ।

केवलम्य तु तस्य रूपम्, विदितमेव भवादृशाम्, विन० ॥ ५ ॥

एवमात्मनि कर्मवशातो, भवति रूपमनेकधा ।

कर्ममन्त्रहिते तु भगवति, भासते काञ्चनविधा विन० ॥ ६ ॥

ज्ञानदर्शनचरणपर्य-वपरिवृत परमेश्वर ।

एक एवानुभवसवने, स रमतामविनधर, विन० ॥ ७ ॥

स्थिरसमतासृतरस क्षण-मुदितमास्याद्य मुद्रा ।

विनय विपयातीतसुखरस-रतिरुदञ्चतु ते सदा, विन० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तसुधारमगोयनाज्ये एकस्वभावनाविभावनो नाम

चतुर्थं प्रकारा

(उपजातिवृत्तम्)

पर प्रविष्ट कुरुते विनाशम्, लोकोक्तिरेषा, न मृपेति मन्ये

निर्विशय कर्माणुभिरस्य, - किं किम्, ज्ञानात्मनो नो समपादि कष्ट

(स्थागतावृत्तम्)

स्विद्यसे ननु किमन्यकथान्, सर्वदेव भमतापरतत्र ।

चिन्तयत्यनुपमानकथामात्मनःत्मनो गुणमणीत्र कदापि ॥ ९ ॥

(शार्दूललिपीडित वृत्तद्वयम्)

यस्मै त्व यतसे विभेयि च यतो यत्रानिशा मोदसे
 यद्यच्छोचसि यद्यदिच्छसि हृदा यत्राप्य पेप्रीयसे ।
 स्निग्धौ येषु निनस्यभाजममल निलेङ्गि लालप्यसे
 तत्सर्प परकीयमेव भगवन्नात्मन्न किञ्चित्तव ॥ ३ ॥
 दुष्टा, कष्टकर्था कति न ता सोढान्वया ससूती
 तिर्यङ्गनारकयोनिषु प्रतिहताश्छिन्नो विभिन्नो मुहु ।
 सर्वं तत्परकीयदुर्गिलसित त्रिस्मृत्य तेष्वेव हा
 रज्यमुष्णसि मूढतानुपचरन्नात्मन्न किं लज्जसे ॥ ४ ॥

(अनुष्टुप् वृत्तम्)

ज्ञानदर्शनचारित्रवेतना चैतना विना ।
 सर्वमन्यद्विनिश्चित्य यतस्य स्वहिताप्तये ॥ ५ ॥

卐 पञ्चमभावनाष्टकम् । श्रीरामेण गीयते 卐

रिनय निभालय निजभवनम्, तनुधनसुतसदन
 स्वचनादिषु, किं निजमिह कुगतेरवनम्, विन० ॥ १ ॥
 येन सहाश्रयसेऽतिविमोहा दिदमहमित्यभिभेदम् ।
 तदपि शरीर नियमधीरम्, त्यजति भयन्त घृतमेदम्, विन० ॥ २ ॥
 जन्मनि जन्मनि विविधपरिमह मुपचिनुपे च कुटुम्बम् ।
 तेषु भयत परमगमने, नानुसरति कृशमपि शुम्भम्, विन० ॥ ३ ॥
 च्यन ममतापरितापनिदानम्, परपरिचयपरिणामम् ।
 भजति मङ्गतया विशदीकृत मनुभयसुन्दरसमभिरामम्, विन० ॥ ४ ॥
 पथि पथि विविधपथै पथिकै सह कुन्ते क प्रतिबन्धम् ।
 निजनिजर्मणै स्वजनै सह किं कुरुपे ममताबन्धम्, विन० ॥ ५ ॥

प्रणयत्रिहीने दधदभिपङ्गम्, सहते बहुसन्तापम् ।
 त्वयि नि प्रणये पुद्गलनिचये, वहसि मुधा ममतातापम्, विन० ॥६॥
 त्यन सयोग नियतप्रियोगम्, धुरु निर्मलमवधानम् ।
 नहि त्रिदधान कथमपि तृप्यसि, मृगतृष्णाघनरसपानम्, विन० ॥७॥
 भज जितपतिमसहायसहायम्, शिखरगतिसुगमोपायम् ।
 पिथ गदशमन परिहृतवमनम्, शातसुधारसमनपायम्, विन० ॥८॥

इति श्रीगान्तसुधारसगेयकाव्ये अथत्वभायनाविभावनी नाम
 पञ्चम प्रकाश

(शार्दूलविकीर्णित वृत्तम्)

सन्धिद्रो मदिराघट परिगलत्तल्लेशसद्भाशुचि
 शुन्यामृद्य मृदा वहि स बहुशो धौतोऽपि गङ्गोदके ।
 नाधत्ते शुचिता यथा तनुभृता कायो निकायो महा
 यीभत्सारिवपुरीषमूर्जरजसा नाथ तथा शुद्धयति ॥ ९ ॥

(मन्दाक्रान्तावृत्तम्)

स्नाय स्नाय पुनरपि पुन स्नान्ति शुद्धाभिरद्भि-
 र्वा र धार वत समलतनु चन्दनैरर्चयन्ते ।
 मूढात्मानो वयमपमला प्रीतिमित्याश्रयन्ते
 नो शु(बुद्धय?)ध्यन्ते कथमनकर शक्यते शोद्धुमेवम् ॥१०॥

(शार्दूलविकीर्णित वृत्तम्)

कर्पूरादिभिरर्चितोऽपि लशुनो नो गाहते सौरभ,
 नान्मोपकृतोऽपि हन्त पिशुन सौजन्यमालम्बते ।
 देहोऽप्येष तथा जहाति न नृणा द्याभाविकी विस्त्रता,
 नाभ्यक्तोऽपि निभूपितोऽपि बह्वधा पुष्टोऽपि विश्वस्यते ॥११॥

(उपेन्द्रयशावृत्तम्)

यद्दीयसंसर्गमपाप्य सद्यो भवेच्छुचीनामशुचित्वमुत्तये ।
भमेभ्ययोनेर्षपुगेऽस्य शौचसङ्कल्पमोहोऽयमहो महीयान् ॥८॥

(स्वागतावृत्तम्)

इत्यवेत्य शुचियादनतप्यम् , पट्टमेघ जगदेकप्रविश्रम् ।
शोधन सकलदोषमलानाम् , धर्ममेघ हृदये तिद्भीथा ॥५॥

卐 पद्यभायनाष्टयम् । भासाररीरागेण गीयते 卐

भाय रे षपुरिदमतिमलिनम् , यिनय विबोधय मानसनलिनम्
पावनमनुचिन्तय विमुमेकम् , परममहोदयमुद्रितविवेकम् भाय०॥१॥
दम्पतिरेतोरुभिरपिघर्ते , किं शुभमिह मल्फरमलगर्ते ।
भृशमपि पिहितं स्रवति विरूपम् , को बहू मनुतेऽधस्तरूपम, भाय०॥२॥
भवति सचन्द्रं शुचिताम्बूलम् , वर्तु सुखनाम्नमनुशूलम् ।
तिष्ठति सुरभि वियन्तकालम् , मुन्वमसुगन्धि जुगुम्भितलालम् भाय०॥३॥
मसुरभिगघबहोऽन्तरचा(पा)री, भायरितु शक्यो न विकारी ।
वपुस्पत्रिप्रसि धारधारम् , हसति बुधस्तय शौचाचारम् , भाय० ॥४॥
द्वादश नव रभाणि निष्कामम् , गलदशुचीनि न यान्ति विरामम् ।
यत्र वपुषि तत्कलयसि पूतम् , मन्ये नय नूतनमाकृतम् , भाय० ॥५॥
भञ्जितमुपस्करसस्थानमन्नम् , जगति जुगुप्सा जनयति हन्नम् ।
पुमवन धैतयमपि स्तीढम् , भवति विगर्हितमऽति जनमीढम् , भाय०॥६॥
केवलमलमकुन्दलनिधये भशुचीकृतशुचिभोजनसिधये ।
वपुषि विचिन्तय परमिह सारम् शिवसाधनसामर्ष्यमुदारम् , भाय०॥७॥

येन विराजितमिदमतिपुण्यम्, तच्चिन्तय चेतननेपुण्यम् ।
विशदागममधिगम्य निपानम्, विरचय शान्तसुधारसपानम्, भान०॥८॥

इति श्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये अशौचभावनाविभावनो नाम
पष्ठ प्रकाश

(भुजङ्गप्रयात वृत्तम्)

यथा सर्वतो निर्झरैरापतद्भि, प्रपूर्येत सद्य पयोभिस्तटाक ।
तथैवाश्रमे कर्मभि सम्भृतोऽङ्गी, भवेद्द्वयानुलक्ष्यश्चल पङ्किलश्च ॥१॥

(शार्दूलविनीडित वृत्तम्)

यावत्किञ्चिदियानुभूय तरसा कर्मैह निर्जीर्यते
तावच्चाभवशत्रोऽनुसमय मिञ्चन्ति भूयोऽपि तन् ।
हा कष्ट कथमाश्रवप्रतिभटा शक्या निरोद्धु मया
ससारादतिभीषणामम हहा मुक्तिः कथ भाविनी ॥ २ ॥

(प्रहर्षणीवृत्तम्)

मिथ्यात्वाविरतिकपाययोगसशाश्चत्यार सुकृतिभिराश्रवा प्रदिष्टा ।
कर्माणि प्रतिसमय स्पुर्देरमीभिर्बध्नन्तो ध्रमपशतो ध्रमन्ति जीषा ३

(रथोद्धतावृत्तम्)

इन्द्रियात्रतरूपाययोगजा, पञ्च पञ्च चतुरन्विताक्षय ।
पञ्चविंशतिरसत्क्रिया इति, नेत्रवेदपरिसङ्ख्ययाऽप्यमी ॥ ४ ॥

(इन्द्रयश्चावृत्तम्)

इत्याश्रयणामधिगम्य तत्त्वम्, निश्चित्य सत्त्व श्रुतिसन्निधानात् ।
एषा निरोधे विगलद्विरोधे सर्वात्मना द्राग् यतितव्यमात्मन् ॥ ५ ॥

ॐ सप्तमभाषनाष्टकम् । धनाश्रीरागेण गीयते ॐ

परिहरणीया रे, सुकृतिभिराश्रया हृदि समतामवधाय ।
 प्रभयन्त्येते रे, भृशमुच्छृङ्खला, विभुगुणविभयवधाय, परि० ॥१॥
 कुगुरुनियुक्ता रे, कुमतिपरिप्लुता, शिवपुरपथमपहाय ।
 प्रयतन्तेऽमी रे, क्रियया दुष्टया प्रत्युत शिवनिरहाय परि० ॥२॥
 अतिरतचित्ता रे, विषयशीकृता, विषहन्ते विततानि ।
 इह परलोके रे, कर्मविपाकजा-न्यनिरल्ह्व स्वशतानि, परि० ॥३॥
 करिष्यमधुपा रे, शालभमृगादयो, विषयविनोदरसेन ।
 हन्त लभन्ते रे, विविधा वेदना, यत परिणतिविरसेन, परि० ॥४॥
 उदितस्याया रे, विषयशीकृता, यान्ति महानरकेषु ।
 परिवर्तते रे, निग्रतमनन्तशो, जन्मजरामरणेषु, परि० ॥५॥
 मनसा वाचा रे, यपुषा चञ्चला, दुर्जयदुरितमरेण ।
 उपलिप्यते रे, तत आश्रवजये, यतता कृतमपरेण, परि० ॥६॥
 शुद्धा योगा रे, यदपि यनात्मनाम्, स्वते शुभकर्माणि ।
 काञ्चननिगहा-स्ता यपि जानीयात्, हतनिर्वृतिशर्माणि, परि० ॥७॥
 मोदस्वैव रे, साधनपाप्मनाम्, रोधे धियमाधाय ।
 शान्तसुधारस-पानमनारतम्, विनय विधाय विधाय, परि० ॥८॥

इति श्रीशान्तसुधारसगेयनाम्न्ये आश्रयभाषनाधिभाषनो नाम

सप्तम . प्रकाश

(स्वागतावृत्तद्वयम्)

येन येन य इहाश्रयरोधः, सम्भवेत्त्रियनमौषधिवेन ।
 भाद्रियस्य विनयोद्यतचेतास्तत्तदान्तरदृशा परिभाष्य ॥ १ ॥

सयमेन विषयाविरतत्वे, दर्शनेन वितथाभिनिवेशम् ।
ध्यानमार्तमथ रौद्रमजस्रम्, चेतस स्थिरतया च निरुन्ध्या ॥२॥

(शालिनीवृत्तम्)

क्रोध क्षान्त्या मार्दवेनाभिमानम्, इत्या मायामार्जवेनोज्ज्वलेन ।
लोभ वाराराशिरौद्र निरुन्ध्या, सन्तोषेण प्राशुना सेतुनेव ॥३॥

(स्वागतावृत्तम्)

गुप्तिमिस्तिसूभिरेवमजप्यान्, त्रीन् विजित्य तरसाधमयोगान् ।
मायुसधरपथे प्रयतेथा लप्स्यसे हितमनीहितमिद्धम् ॥ ४ ॥

(मन्दाक्रान्तावृत्तम्)

एष रुद्धेष्वमलहृदयैराश्रनेष्व्यातवाभ्य
अद्वाचश्चत्सितपटपटु सुप्रतिष्ठानशाली ।
शुभैर्योगैर्जवनपवनै प्रेरितो जीवपोत
स्रोतस्तीर्त्वा भवजलनिवेश्याति निर्याणपुर्याम् ॥ ५ ॥

卐 अष्टमभाषनाष्टकम् । नटरागेण गीयते 卐

शृणु शिवसुखसाधनसदुपायम्, सदुपाय रे सदु०
शृणु शिवसुखसाधनसदुपायम् ।
ज्ञानादिकपात्रनरवन्नय-परमाराधनमनपायम्, शृणु० ॥ १ ॥

विषयविकारमपात्रु दूरम्, क्रोध मानं सह भायम् ।
लोभरिपु च विजित्य सहेलम्, भज संयमगुणमकरायम्, शृणु० ॥२॥

उपशमरसमनुशीलय मनसा, रोपदहनजलदभायम् ।
इति विनय नार्थ नायम्, शृणु० ॥३॥

भातं रौद्र ध्यान मार्जय, दह विकल्परचनाऽनायम् ।
 यद्वियमरुद्धा मानसग्रीधी, तत्त्वविष्णु पन्था नाऽयम्, शृणु० ॥४॥
 समययोगैरवहितमानस-शुद्धया चरितार्थय कायम् ।
 नानामतरचिगहने भुवने, निश्चिनु शुद्धपथ नायम्, शृणु० ॥५॥
 ब्रह्मव्रतमङ्गीकुरु विमलम्, विभ्राण गुणसमसायम् ।
 उदित गुरुवदनादुपदेशम्, मङ्गहाण शुचिमित्र रायम्, शृणु० ॥६॥
 संयमत्राड्भयकुसुमरसैरति सुरभय निवमध्यवसायम् ।
 चेतनमुपलक्षय वृत्तलक्षण-ज्ञानचरणगुणपर्यायम् शृणु० ॥७॥
 यदनमलङ्करु पावनरसनम् जिनचरित गाय गायम् ।
 सप्रिनय शान्तिसुधारसमेनम्, चिर नन्द पाय पायम् शृणु० ॥८॥

इती श्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये सवरमापनाविभाजनो नाम

अष्टम प्रकाश

(इन्द्रवशात्तम्)

यन्निर्नरा द्वादशधा निरुक्ता, तद् द्वादशाना तपसा विभेदात् ।
 हेतुप्रभेदादिह कार्यभेद, स्यात् अन्यतस्त्वेकविधैव सा स्यात् ॥१॥

(अतुष्टुत्तद्वयम्)

काष्ठोपलादिरूपाणा निम्नाना विभेदत ।
 बर्द्धिर्यैकरूपोऽपि, पृथग्रूपो त्रियश्यते ॥ ५ ॥
 निर्नरापि द्वादशधा, तपोभेदैस्तयोदिता ।
 कर्मनिर्जरेणात्मा तु, सैरुपैव वस्तुत ॥ ३ ॥

(शार्दूलविक्रीडित वृत्तम्)

यस्मिन्नैव पिता द्विताय यतते, भ्राता च माता सुत
 सैन्य दैन्यमुपैति चापचपलम्, यत्राऽफल दोर्बलम् ।
 तस्मिन् कष्टदशाग्निपात्रसमये धर्मस्तु सर्वमित
 सज्ज सज्जन एष सर्वजगत-स्त्राणाय बद्धोद्यम ॥ ५ ॥
 त्रैलोक्य सचराचर विजयते यस्य प्रसादा(भावा?)दिदम्,
 योऽत्राऽमुत्र द्विताग्रहस्तनुभृता सर्वार्थसिद्धिप्रद ।
 येनानर्थकदर्शना निजमह सामर्थ्यतो व्यर्थिता
 तस्मै कारुणिकाथ धर्मविभवे, भक्तिप्रणामोऽस्तु मे ॥ ६ ॥

(मन्दाक्रान्ताष्टुत्तम्)

प्राज्य राज्य सुभगदयिता, नन्दना नन्दनानाम्,
 रम्य रूप सरसकविता चातुरी सुस्वरत्यम् ।
 नीरोगत्व गुणपरिचय, सज्जनत्व सुबुद्धिम्
 किं नु ब्रूम फलपरिणतिम्, धर्मकल्पद्रुमस्य ॥ ७ ॥

卐 अथ दशमभाषनाष्टकम् । षसन्तरागेण गीयते 卐

पालय पालय रे पालय मा जिनधर्म ।

मङ्गलकमलाकेलिनिवेतन, करुणाप्रेतन धीर ।
 शिवसुखसाधन भवभयबाधन, जगदाधार गम्भीर, पाल० ॥१॥
 सिञ्चति पयसा जलधरपटली, भूतलममृतमयेन ।
 सूर्याचन्द्रमसापुदगेते, तव महिमातिशयेन, पाल० ॥२॥
 निरालम्बमियमसदाधारा, तिष्ठति वसुधा येन ।
 त विश्वस्थितिमूलस्तम्भम्, त्वा सेवे विनयेन, पाल० ॥३॥
 दानशीलशुभभाषतपोमुख चरितार्थाकृतलोक ।
 शरणस्मरणकृतामिह भविनाम्, दूरीकृतभयशोक, पाल० ॥४॥

क्षमामत्सन्तोपदयादिक-सुभगसकलपरिवार ।

देवासुरनरपूणितशासन-कृतबहुभयपरिहार पाल० ॥ ५ ॥

बधुमत्र-धुजनस्य दिवानिश-भसहायस्य सहाय ।

भ्राम्यति भीमे भवगहनेऽङ्गी, त्वा षाधयमपहाय पाल० ॥ ६ ॥

द्रङ्गति गह्न जलति कृशानु, स्थलति जलधिरचिरेण ।

तय कृपयाखिलकामितसिद्धिर्वहुना किं नु परेण पाल० ॥ ७ ॥

इह यच्छसि सुखमुदितदशाङ्गम् प्रेत्येन्द्रादिपदानि ।

कमतो ज्ञानादीनि च वितरसि नि श्रेयससुखदानि पाल० ॥ ८ ॥

सर्वतः जनयनीत सनातन, सिद्धिसदनसोपान ।

नय जय विनयवता प्रतिलम्भित-शान्तसुधारसपान पाल० ॥ ९ ॥

इति श्रीशातसुधारसगेयकाव्ये धर्मभावनाविभारनो नाम

दशम प्रकाश

(शालिनी वृत्तम्)

सप्तधोऽधो विस्तृता या पृथिव्यश्छत्राकारा सन्ति रत्नप्रभाया ।

ताभि पूर्णो योऽस्त्यधोलोक एतौ, पादौ यस्य व्यायतौ समरञ्जु ॥१॥

तिबग्लोभो विस्तृतो रञ्जुनेकाम्, पूर्णो द्वीपैरण्वातैरसङ्ख्यै ।

यस्य अयोतिश्चक्रकाञ्चीकलापम् मध्ये कार्श्यं श्रीविचित्र वाटप्रम् ॥२॥

लोकोऽथोर्ध्वे ब्रह्मलोके तुलोके यस्य व्याप्तौ कूर्परौ पञ्चरङ्ग ।

लोकस्याऽन्तो विस्तृतो रञ्जुमेकाम्, सिद्धअयोतिश्चित्रको यस्य मौलि ३

यो वैशाखस्थानरस्थाधिपाद श्रोणीदेशे न्यस्तहस्तद्वयश्च ।

कालेऽनादौ शश्वदूर्ध्वदमत्वाद्, विभाणोऽपि श्रान्तमुद्रामग्विश ॥ ४ ॥

सोऽय श्रेय पूरुपो लोकनामा षड्द्रव्यात्माऽकृत्रिमोऽनागतन्त ।
धर्माधर्माकाशकालात्मसङ्घैर्द्रव्यै, पूर्णं सर्वत पुद्गलैश्च ॥ ५ ॥

रङ्गस्थान पुद्गलाना नटानाम् नानारूपैर्नृत्यतामात्मना च ।
कालोद्योगस्वस्वभावादिभाष्यै, कमतिाद्यैर्नतिताना नियत्या ॥ ६ ॥

एव लोको भाव्यमानो विविक्त्या विज्ञाना स्यान् मानसस्थैर्यद्देतु ।
स्थैर्यं प्राप्ते मानसे चात्मनीना सुप्राप्यैराध्यात्मसौख्यप्रसूति ॥७॥

卐 एकादशभावनाष्टकम् । काकीरागेण गीयते 卐

विनय विभावय शाश्वतम्, हृदि लोकाशम् ।
सकलचराचरधारणे, परिणमदरकाशम्, विन० ॥ १ ॥

लसदलोकपरिवेष्टितम्, गणनातिगमानम् ।
पञ्चभिरपि धर्मादिभि, सुघटितसीमानम्, विन० ॥ २ ॥

समवघातसमये जिनै, परिपूरितदेहम् ।
असुमदणुकरिविधक्रिया-गुणगीरवगोहम्, विन० ॥ ३ ॥

एकरूपमपि पुद्गलै कृतविधिधविवर्तम् ।
काञ्चनशैलशिखरोन्नतम्, कचिदवनतगतम्, विन० ॥ ४ ॥

कचन तविपमणिमन्दिरै-रदितोदितरूपम् ।
घोरतिमिरनरकादिभि कचनातिविरूपम्, विन० ॥ ५ ॥

कचिदुत्सवमयमुज्ज्वलम्, जयमङ्गलनादम् ।
कचिदमन्दहाहारवम्, पृथुशोकनिपादम्, विन० ॥ ६ ॥

षडुपरिचितमनन्तशो, निखिलैरपि सत्तै ।
जन्ममरणपरिवर्तिभि, कृतमुक्तममत्तै विन० ॥ ७ ॥

इह पर्यटनपराङ्मुखा, प्रणमत भगवन्तम् ।

शान्तमुधारसपानतो, धृतविनयमवन्तम्, विन० ॥ ८ ॥

इति श्री शान्तसुधारसगेयकाव्ये लोकस्वरूपभावनविभावनो
नाम एकादश प्रकाश

(मन्दाकान्तावृत्तम्)

यस्माद्विस्मापयितसुमन स्वर्गसम्पद्विलासा
प्राप्तोल्लासा पुनरपि जनि सत्कुले भूरिभागे ।
मद्भाद्वैतप्रगुणपदवीप्रापक नि सपत्नम्,
तद्दुष्प्राप भृशामुरुधिय सेव्यता बोधिरत्नम् ॥ १ ॥

(भुजङ्गप्रयातवृत्तत्रयम्)

अनादौ निगोदायवूपे स्थिताना-मजस्र जनुर्मृत्युदु खार्दितानाम् ।
परीणामशुद्धि कुतस्तादृशी स्याद्, यया हन्त तस्माद्विनिर्यान्ति जीरा
ततो निर्गतानामपि स्यावरत्वम्, असत्त्व पुनर्दुर्लभ देहभाजाम् ।
असत्त्वेऽपि पञ्चाक्षपर्याप्तसंक्षि-स्थिरायुष्यमर्दुर्लभ मानुपत्वम् ॥१॥
तदेतन्मनुष्यत्वमाप्यापि मूढो महामोहमिध्यात्वमायोपगूढ ।
धमन् दूरमप्रो भवागाधगते, पुन क्व प्रपद्येत तद्बोधिरत्नम् ॥४॥

(शिखरिणीवृत्तम्)

विभिन्ना पन्थान , प्रतिपदमनल्पाश्च मतिन
कुयुक्तिव्यासङ्गैर्निजनिचमतोल्लासरसिका ।
न देवा सानिध्य विदधति, न वा कोऽप्यतिशय-
स्तदेव फालेऽस्मिन् य इह दृढधर्मा स सुकृती ॥५॥

(शार्दूलविक्रीडित वृत्तम्)

यानहेहमिदं गदने मृदितम्, नो या जराजर्जरम्
यावत्त्वक्षन्दम्बक, स्वविषयज्ञानावगाहक्षमम् ।
यावथायुरभङ्गुर निजहिते तावद्बुधैर्यत्यताम् ।
कासारे स्फुटिते जले प्रचलिते, पालि कथं बध्यते ॥६॥

(अनुष्टुप्वृत्तम्)

विविधोपद्रव वेद्-मायुश्च क्षणभङ्गुरम् ।
कामालम्ब्य घृति मूढे, स्वश्रेयसि विलम्ब्यते ॥७॥

卐 मथ द्वादशभावनाष्टकम् । धनभ्रीरागेण गीयते 卐

बुध्यता बुध्यता बोधिरतिदुर्लभा, जलधिजलपतितसुररत्नयुक्त्या ।
सम्यगाराध्यता स्वहितमिह साध्यताम्, बाध्यतामधरगतिरात्मशक्त्या
बुध्य० ॥१॥

चक्रिभोज्यादिरियं नरभयो दुर्लभो, भ्राम्यता घोरससारकक्षे ।
बहुनिगोदादिकायस्थितिठ्यायते, मोहमिथ्यात्वमुखचोरलक्षे, बुध्य० ॥२॥

लब्ध इह नरभवोऽनार्यदेशेषु य, स भवति प्रत्युतानर्थकारी ।
जीवहिंसादिपाप्माभ्रव्यसनिनाम्, माघवत्यादिमार्गानुसारी, बुध्य० ॥३॥

भार्यदेशस्प्रशामपि सुकुलजन्मनाम्, दुर्लभा विविदिषा धर्मतत्त्वे ।
रतपरिमहभयाहारसहार्तिभिर्हन्त ! मम जगद् स्थितत्वे, बुध्य० ॥४॥

विविदिषायामपि श्रवणमतिदुर्लभम्, धर्मशास्त्रस्य गुरुसन्निधाने ।
वितथविकथादितत्तद्रसावेशतो, विविधयिक्षेपमलिनेऽवधाने, बुध्य० ॥५॥

धर्मभाषण्यै सम्युध्य तत्रोद्यमम्, बुधतो धैरिषर्गोऽन्तरङ्ग ।
रागाद्वेषमालस्यनिद्रादिको, बाधते निहतसुकृतप्रसङ्ग बुध्य० ॥६॥

चतुरशीतावहो योनिलक्षेण्वियम्, क त्वयाकर्णिता धर्मवार्ता ॥
 प्रायशो जगति जनता मियो विवदते, ऋद्धिरसशातगुरुगौरवार्ता,
 बुध्य० ॥७॥

एवमतिदुर्लभात्प्राप्य दुर्लभतमम्, बोधिरत्न सकलगुणनिधानम् ।
 कुरु गुरुप्राज्यनिनयप्रसादोदितम्, शान्तरमसरसपीयूषपानम् बुध्य० ॥८॥

इति श्रीशातसुधारसगेयशब्दे बोधिदुर्लभभावना विभाजनो
 नाम द्वादश प्रकाश

(धनुष्टुबृत्तम्)

सद्धर्मध्यानसध्यान-हेतव श्रीजिनेश्वरै ।
 मैत्रीप्रभृतय प्रोक्ताश्चतस्रो भावना परा ॥१॥

तथाहु -मैत्रीप्रमोदकारुण्य माध्यस्थ्यानि नियोजयेत् ।
 धर्मध्यानमुपस्कृतुं, तद्धि तस्य रसायनम् ॥२॥

(उपजातिवृत्तम्)

मैत्री परेपा हितचिन्तन यद्-भवेत्प्रमोदो गुणपक्षपात ।
 कारुण्यमार्ताङ्गिरुजा जिह्वीर्षे-त्युपेक्षण दुष्टधियामुपेक्षा ॥३॥
 सर्वत्र मैत्रीमुपकल्पयात्मन्, चिन्त्यो जगत्स्यत्र न कोऽपि शत्रु ।
 कियद्दिनस्थायिनि जीवितेऽस्मिन्, किं विद्यते वैरिधिया परस्मिन् ॥४॥

सर्वेऽयमी बहुतयानुभूता, सहस्रशोऽस्मिन् भवता भवाधौ ।
 जीवास्ततो बधय एव सर्वे, न कोऽपि ते शत्रुरिति प्रतीहि ॥५॥

सर्वे पितृभ्रातृपितृव्यमातृ पुत्राङ्गजाम्नीभगिनीस्तुपात्वम् ।
 जीवा प्रपत्रा बहुशस्तदेतत्तुदुम्बमेवेति परो न कश्चित् ॥६॥

(उपजातिवृत्तम्)

मिथ्यादृशामप्युपकारसारम्, सतोपसत्यादिगुणप्रसारम् ।
यदान्यता-वैनयिकप्रकारम्, मार्गानुसारीत्यनुमोदयाम् ॥ ५ ॥

(स्रग्धरावृत्तम्)

त्रिह्वे प्रह्वीभव त्व सुकृतिमुचरितोच्चारणे सुप्रसन्ना
भूयास्ताम-यकीर्तिश्रुतिरसिकतया मेऽथ कर्णौ सुकर्णौ ।
वीक्ष्यान्यप्रीदलक्ष्मी द्रुतमुपचिनुत लोचने रोचनत्थ
ससारेऽस्मिन्नसारे फलमिति भयता जन्मनो मुरयमेष ॥ ६ ॥

(उपजातिवृत्तम्)

प्रमोदमामाद्य गुणै परेषा येषा मतिर्मज्जति साम्यसिंधौ ।
देनोप्यते तेषु मन प्रसादो गुणास्तथैते विशदीभवन्ति ॥ ७ ॥

卐 अथ चतुर्दशभावनाष्टकम् । टोढीरगणे गीयते 卐

विनय विभावय गुणपरितोषम्, विनय विभावय गुणपरितोषम् ।
परिहर दूर मत्सरदोषम्, विन० निजमुष्टृताप्रपरेषु परेषु, विन० ॥१॥

दिष्टयाय वितरित बहुदानम्, धरमयमिह लभते बहुमानम् ।
किमिति न विमृशमि परपरभागम्, यद्विभजमि तत्सुष्टृताविभागम्,
विन० २

येषा मन इह विगतविकारम्, ये विद्धति भुवि जगदुपकारम् ।
तेषा धयमुचिताचरितानाम्, नाम जपामो धारधारम्, विन० ॥३॥

अहह तितिक्षागुणमममानम्, पश्यत भगवति मुक्तिनिदानम् ।
येन रूपा सह लसद्भिमानम्, क्षतिति विघटते कर्मयितानम्,
विन० ४

मन्धु केचन शीलमुदारम्, गृहिणोऽपि परिहृतपरदारम् ।
 यग इह सम्प्रत्यपि शुचि तेषाम्, विलसति फलिताफलसङ्कारम्,
 विन० ५

वा वनिता अपि यशसा साकम्, सुल्लयुगल विदधाति सुपताकम् ।
 तामा मुचरितसाञ्चितराकम्, दर्शनमपि कृतमुकूतरिपाकम्,
 विन० ॥६॥

तात्त्विकसात्त्विकसुजननतसा, केचन मुक्तिविवेचनहसा ।
 बन्मकृषत क्लिष्ट भुवनाभोगम्, स्मरणनमोषा कृतशुभयोगम्
 विन० ॥७॥

इति परगुणपरिभाषनसारम्, सफल्य सतत निवमनतारम् ।
 कुम् मुनिहितगुणनिधिगुणगानम्, विरचय शान्तसुधारसपानम्
 विन० ८

इति भीरान्तमुधारसगेयकाव्ये प्रमोदभाषनाविभाषनो नाम
 चतुर्दश प्रकारा

(मालिनीवृत्तम्)

प्रथममशनपानप्राप्तिथाञ्छाचिहस्ता
 स्तदनु वसनवेरमालकृतिव्यपचित्ता ।
 परिणयनमपत्यावाप्तिमिष्टेन्द्रियार्थान्
 सततमभिलषन्त स्वस्थता क्यऽनुवोरन् ॥ १ ॥

(शिखरिणीवृत्तम्)

अपायाना लक्षे कथमपि समासाद्य विभव
 भवाभ्यासात्तत्र ध्रुवमिति निवध्नाति हृदयम् ।

अथाऋस्मादस्मिन् विकिरति रज क्रूरहृदयो
रिपुर्वा रोगो वा भयमुत जरा मृत्युरथवा ॥ २ ॥

(स्रग्धरावृत्तम्)

स्पर्धते केऽपि केचिद्भति इन्द्रि मियो मत्सर मोघदग्धा
युध्यते केऽप्यस्त्रा धनयुवतिपशुक्षेत्रपद्रादिहेतो ।
केचिल्लोभाल्लभन्ते विपदमनुपद दूरदेशानटन्त
कि कूर्म किं यदामो भृशमरतिशतैर्व्याकुल विश्वमेतत् ॥३॥

(उपजातिवृत्तत्रयम्)

स्त्रयं स्त्रन्त स्वकरेण गर्तान्, मध्ये स्वय तत्र तथा पतन्ति ।
यथा ततो निष्क्रमण तु दूरेऽधोऽध प्रपाताद्विरमन्ति नैव ॥४॥
प्रकल्पयन्नास्तिक्तादिवाद-मेव प्रमाद परिशीलयन्त ।
मग्ना निगोदादिषु दोषदग्धा, दुरन्तदु ग्वानि इहा सद्यन्ते ॥५॥
शृण्वन्ति ये नैव हितोपदेशम्, न धर्मलेश मनसा स्पृशन्ति ।
रुज वथद्वारमथापनेयास्तेपामुपायस्त्वयमेक एव ॥६॥

(अनुष्टुप्वृत्तम्)

परदु गप्रतीकारमेव ध्यायन्ति ये इदि ।
लभन्ते निर्विकार ते सुखमायतिमुन्दरम् ॥७॥

卐 अथ पञ्चदशभाषनाष्टकम् । रामबुलिरागेण गीयते 卐

सुजना भजत मुग्धा भगवन्तम्, सुजना भजत मुग्धा भगवन्तम् ।
शरणागतजनमिह निष्कारण-कृष्णाय त्तभवन्तं रे, सुज० ॥१॥
क्षणमुपधाय मन स्थिरतायाम्, पियत जिनाममसारम् ।
वापथघटनाविकृतविचारम्, त्यक्त कृतान्तमसार रे, सु० ॥२॥

परिहरणीयो गुरुरविषेकी, भ्रमपति यो मतिमन्दम् ।
 सुगुरुवच सवृद्धपि परिपीतम्, प्रथयति परमानन्दं रे मत्त० ॥३॥
 कुमत्तमोभरमीलितनयनम्, किमु प्रच्छत पन्थानम् ।
 अधिबुद्धया नर जलमयन्याम्, किमु निदधत मन्थानं रे, सुत्त० ॥४॥
 भनिरुद्ध मन एव जनानाम् जनयति विविधातङ्गम् ।
 सपदि सुव्यानि तदेष विधत्ते, आत्माराममशङ्क रे, सुत्त० ॥५॥
 परिहरताभयविषयागीरय-मदनमनादिवयम्यम् ।
 द्वियता सायरमातपदीनम्, ध्रुयमिदमेव रहस्यं रे, सुज० ॥६॥
 सद्यत इह किं भयकान्तारे, गदनिषुरभ्यमपारम् ।
 अनुसरताऽऽहितजगदुपवारम्, जिनपतिनगदङ्कारं रे, सुज० ॥७॥
 शृणुनैक विनयोदितषण्णम्, नियतायतिहितरथनम् ।
 रचयत कृतमुन्वशतमन्थानम्, शान्तसुधारसपानं रे, सुत्त० ॥८॥

इति श्रीशान्तसुधारसंगेयकाव्ये कारुण्यभावनानिभायनो नाम
 नाम पञ्चदश प्रकाण

(पञ्चापि शान्तिनीवृत्तानि)

शान्ता यस्मिन् विभ्रम संभ्रमते, रग्णा श्रीनि य समासाण सद्य ।
 लभ्यं रागद्वेषविद्वेषिरोधाद्दीदासीत्य सर्वदा तत्प्रियं न ॥१॥
 लोके लोका भिन्नभिन्नरूपा, भिन्नैर्भिन्नैर्कर्मभिर्मर्मभिर्द्रि ।
 रम्यारम्यैश्चेष्टितैः कस्य कस्य, तद्विद्वद्भिः न्ययते रुप्यते वा ॥२॥
 मिया शसन्वीरतीर्थेश्वराणां, रोद्धुं शकं न स्वशिष्यो जमाळि ।
 अन्य को वा रोत्स्यते केन पापात्तरमादीदासीन्वमेवामनीनम् ॥३॥

भर्हन्तोऽपि प्राज्यशक्तिस्पृश विम् धर्मोद्योग कारयेयु प्रसद्य ।
 दशु शुध्ध किन्तु धर्मोपदेशम्, यत्पुर्याणा दुस्तर निस्तरन्ति ॥१॥
 तस्मादौदासीन्यपीयूषसारम्, धार यार हृत सन्तो लिहन्तु ।
 भानन्दानामुत्तरद्गत्तरङ्गैर्जीयद्भिर्यद्भुज्यते मुक्ति सौख्यम् ॥ ५ ॥

ॐ षोडशभाषनाष्टकम् । प्रभातिरागेण गीयते ॐ

भनुभय विनय सदा मुसमनुभय, धौदासीन्यमुदार रे ।
 बुशलसभागममागमसारम्, कामितफलमदार रे, अनु० ॥ १ ॥
 परिहर परचित्तापरिवारम्, चिन्तय निजमधिकार रे ।
 तव किं कोऽपि चिनोति करीरम्, चिनुतेऽन्य सहकार रे, अनु० ॥२॥
 ओऽपि न सहते हितमुपदेशम्, तदुपरि मा पुरु कोपं रे ।
 निष्फलया किं परजनतप्त्या, पुरुषे निजसुखलोप रे, अनु० ॥३॥
 सूत्रमपाठ्य जहा भाषन्ते, पेचन मतमुत्सूत्र रे ।
 किं पुर्मस्ते परिहृतपयसो, यदि पीयन्ते (पियन्ति) मूत्र रे, अनु० ॥४॥
 पर्यासि किं न मनपरिणामम्, निजनिजगतनुसार रे ।
 येन जनेन यथा भवितव्यम्, तद्भवना दुर्वार रे, अनु० ॥ ५ ॥
 रमय हृदा इद्व्यङ्गमसमताम्, सवृणु मायाजाल रे ।
 वृथा घहसि दुद्गलपरवशता मायु परिमितकाल रे, अनु० ॥ ६ ॥
 अनुपमतीर्थमिद स्मर चेतनमत स्थितमभिरामं रे ।
 विरतिभावविशदपरिणामम्, लभसे सुखमधिराम रे, अनु० ॥७॥
 परमज्ञपरिणामनिदानम्, स्मृतकेवलविज्ञानं रे ।
 विरचय विनयविवेचितज्ञा(गा?)नम् शान्तसुधारसपान रे, अनु० ॥८॥

इति श्रीशान्तसुधारसंगेयकाव्ये माध्यस्थ्यभाषनायिभावनो
 नाम षोडश प्रकाश

(मग्धराष्टतद्वयम्)

एव सद्भाननाभि सुरभित्दया सशयातीतर्गतो
श्रीतस्फीतात्मतत्त्वास्त्वरितमपसरन्मोहनिद्राममत्वा ।
गत्वा सत्त्वाममत्वातिशयमनुपमा चक्रिशष्ठाधिराना
सौर्यानामङ्क्षुलक्ष्मीम् परिचितविनया स्फारकीर्तिं श्रयत १

दुर्ध्यानप्रेतपीढा प्रभवति न मनाकाचिद्वद्वद्वसौस्य
स्फाति श्रीणाति चित्त प्रमरति परित सौग्य(म्य?)सौहित्यसिधु ।
क्षीयन्ते रागरोपप्रभृतिरिषुभटा, सिद्धिमात्राग्यलक्ष्मी
स्याद्वश्या यन्महिम्ना विनयशुचिधियो भावनास्ता श्रयध्वम् ॥२॥

(पण्याष्टतम्)

श्रीहीरविजयमूरीश्वरशिष्यो सोद्रावभूता द्वौ ।
श्रीसोमविजयराचक-याचकवरकीर्तिविजयाग्यौ ॥ ३ ॥

(गीतिद्वयम्)

तत्र च कीर्तिविजयवाचकशिष्योपाध्यायविनयविजयेन ।
शान्तसुधारसनामा सहष्टो(व्यो) भावनाप्रबोधो(बोधो?)ऽयम् ॥४॥

शिक्षिनयनसिधुशशिमितवर्षे हर्षेण गन्धपुरनगरे ।
श्रीविजयप्रभसूरिप्रसादतो यत्र ण्य सफलोऽभूत् ॥ ५ ॥

(उपजातिवृत्तम्)

यथा विधु षोडशभि कलाभि सम्पूर्णतामेत्य जगत्सुनीते ।
प्रथस्तथा षोडशभि प्रकाशैरय समधै शिवमातनोतु ॥ ६ ॥

(इन्द्रवशावृत्तम्)

यावज्जगत्येव सहस्रभानु पीयूषभानुश्च सशोदयेते ।
तावत्सतामेतदपि प्रमोदम्, ज्योति स्फुरद्वाङ्मयमातनोतु ॥ ७ ॥

‘इति समाप्तोऽय गेयकाव्यमय श्रीशान्तसुधारस’

श्रीप्रमाणनयतच्चरहस्यम् ।

स्वपरव्यवसायि ज्ञान प्रमाणम् । हिताहितप्राप्तिपरिहारसमर्थं हि प्रमाणमतो ज्ञानमेवेदम् । तद्व्यवसायस्वभाव समारोपरिरुद्धत्वाद्नुमा(न)वत् । अतस्मिन् तद्व्यवसाय समारोप । स सशय विपर्ययानध्ययसायभेदात्त्रेधा । स्योन्मुखतया प्रतिभासन स्वस्य व्यवसायोऽर्थस्यैव तदुन्मुखतया घटमद्मात्मना वेद्मीति । कर्मवन् कर्तृकरणक्रियाप्रतीति । कोषा तत्प्रतिभासितमर्थमध्यक्षमिच्छस्तदेव तथा नेच्छेत् प्रदीपवत् । तत्प्रामाण्यं स्वतः परतश्च ॥१॥

तत् द्वेषा प्रत्यक्षं च परोक्षं च । स्पष्टं प्रत्यक्षम् । तद्विद्विषयमाव्यवहारिकं पारमार्थिकं च । आद्यमिन्द्रियानिन्द्रियनिमित्तम् । पारमार्थिकं पुनस्तत्तावात्ममात्रापेक्षमवध्यादि ॥२॥

अस्पष्टं परोक्षम् । स्मरणप्रत्यभिज्ञानतर्कानुमानागमभेदम् । मस्कारोद्बोधनिघन्धन तदित्याहार स्मरणम् स देवदत्तो यथा । दर्शनस्मरणकारणकं सकलनं प्रत्यभिज्ञानम्-तदेवेदं तत्सदृशं तद्विलक्षणं तत्प्रतियोगीत्यादि-यथा स एवायं देवदत्तः, गोसदृशो गवयः, गोविलक्षणो महिषः, इदमस्माद्दूरम्, घृशोऽयमित्यादि । उपलम्भानुपलम्भसम्भवः त्रिकालीकलितसाध्यसाधनाद्यालम्बनमिदमस्मिन् सत्येषु भवतीत्याद्याकारसवेदनतर्क-यथाप्रौ सत्येव धूमो भवति, तदभावे न भवत्येवेति । अनुमानं द्विधा स्वार्थं परार्थं च । हेतुग्रहणसम्बन्धस्मरणहेतुः साध्यविज्ञानस्वार्थम् । निश्चितान्यथानुपपत्त्येकलक्षणो हेतुः । इष्टमनाधितमसिद्धं साध्यम् । तद्विशिष्टं प्रसिद्धो धर्मो पक्षः । धर्मिणः प्रसिद्धिर्विकल्पप्रमाणोभयै । विकल्पमिदं धर्मिणि सत्तेतरे साध्ये-अग्निसर्वज्ञो नास्ति खरधिपाणम् । प्रमाणोभयसिद्धे तु साध्यधर्मविशिष्टता-अग्निमानसं देशः, परिणामी शब्दो यथा । पक्षहेतुः चनात्मकं परार्थमनुमानमुपचारात् ।

व्युत्सन्न प्रति हेतुप्रयोगात्तयोपपत्त्यान्यथानुपपत्त्यैः । मन्दमतीस्तु
 व्युत्सादयितु इष्टा^१तोपनयनिगमनान्यपि प्रयोऽशानि । इष्टान्तो द्वेषा
 अथव्यतिरेकभेदान् । साधनसत्ताया-यत्रापर्यं सा^२प्रसत्ता प्रदर्श्यते
 सोऽन्वयइष्टान्त । साध्याभावे साधनाभावो यत्र कल्पते स व्यति-
 रेकइष्टान्त । हेतोरुपसहार उपनय । प्रतिज्ञायास्तु निगमनम् ।
 एते पक्षादय पञ्चावयवा कीर्यन्ते । स हेतुद्विधा-उपलब्ध्यनुपल-
 ब्धिभेदान् । उपलब्धिर्गर्विधिप्रतिषेधयोरनुपलब्धिश्च । बविरद्वोपल-
 ब्धिर्विधौ षोढा-व्याप्यकार्यकारणपूर्वोत्तरसहचरभेदान् । परिणामी
 शब्द कृतकत्वात्, य कृतक स परिणामी इष्टो यथा घट, कृत-
 कश्चाय तस्मात्परिणामी, यस्तु न परिणामी स न कृतको इष्टो यथा
 यन्ध्यास्तनन्धय, कृतकश्चायम्, तस्मात्परिणामी । अस्त्यत्र देहिनि
 बुद्धिर्व्ययहारादे । अस्त्यत्र छाया छत्रात् । उदेप्यति शकट कृत्तिको
 दयात् । उदगाद्गरणि प्राक्तत एव । अस्त्यत्र मातुलिङ्गे रूप रसात् ॥
 विरुद्धतदुपलब्धि प्रतिषेधे तथा ६-^१नास्त्यत्र शीतस्पर्श औष्ण्यात् ।
^२नास्त्यत्र शीतस्पर्शो धूमात् । ^३नास्मिन् शरीरेणि सुन्वमस्ति हृदय
 गल्यात् । ^४नोदेप्यति सुहृत्तांति शकट देवत्युदयात् । ^५नोद्गाद्गरणि-
 सुहृत्तात् पूर्व पुण्योदयात् । ^६नास्त्यत्र भित्ती परभागाभावोऽर्गभागा
 दर्शनात् ॥ अविरुद्धानुपलब्धि प्रतिषेधे सप्तधा-^१स्वभावव्यापककार्य-
^२कारणपूर्वोत्तरसहचरानुपलब्धिभेदान् । नास्त्यत्र भूतले घट उप-
 लब्धिलक्षणप्राप्तत्वे सत्यनुपलब्धे । नास्त्यत्र शिशापा वृक्षानुपलब्धे ।
^३नास्त्यत्राप्रतिबद्धसामर्थ्योऽग्निर्धूमानुपलब्धे । नास्त्यत्र धूमोऽनग्ने ।

नोदेप्यति मुहूर्त्तान्ते शकट कृत्तिकोदयानुपलब्धे । नोदगाद्गरणिमु-
 हूर्त्तात्प्राक् तत एव । ७ नास्त्यत्र समतुलायामुन्नामोऽयनामानुपलब्धे ॥
 विरुद्धकार्यकारणस्वभावानुपलब्धिर्विधौ सम्भवति । १ यथास्मिन्
 प्राणिनि व्याधिविशेषोऽस्ति निरामयचेष्टानुपलब्धे । २ अस्त्यत्र
 देहिनि दुःखमिष्टसंयोगामायात् । ३ अनेकात्तात्मनः षस्तु ष्फान्त-
 स्वरूपानुपलब्धे । परम्परया सम्भवत्साधनमत्रैवान्तर्भावनीयम्-
 अभूदत्र चक्रे शिवक स्थासान् । कार्यनार्यमविरुद्धकार्योपलब्धी-
 यथा नास्त्यत्र गुहाया मृगक्रीडन मृगारिशन्दनान् । कारणविरुद्धकार्य
 विरुद्धकार्योपलब्धी यथा (नासी रोमहर्पादिविशेषवान् समीपवर्ति-
 पात्रकविशेषात्) ॥ ३ ॥

आप्तवचनाज्ञातमर्थज्ञानमागम , उपचारादाप्तवचन च ।
 यथास्त्यत्र निधि , सन्ति मेवादय पदार्था । अभिधेय षस्तु यथा-
 यस्थित यो जानीते यथाज्ञात चाभिधत्ते स धातः , जनकतीर्थकरादि ।
 सहजसामर्थ्यसङ्केताभ्यामर्थयोधनिबन्धन शब्द ॥४॥

सामान्यविशेषार्थस्तस्य विषय अनुवृत्तव्यावृत्तप्रत्ययगो-
 चरत्वात् , पूर्वोत्तराभ्यपरिहारानाम्निस्थितिलक्षणपरिणामेणार्थत्रियो-
 पपत्तेः च । सामान्य द्विधा तिर्यगूर्ध्वताभेदात् । सदृशपरिणामस्तिर्यक्,
 स्रण्डमुण्डादिषु गोत्ववत् । परापरविवर्त्तव्यापि द्रव्यमूर्ध्वता, मृदिय
 स्थासादिषु ॥ विशेषश्च पर्यायत्र्यतिरेकभेदात् । एकस्मिन् द्रव्ये
 क्रमभाविन (परिणामा) पर्याया-आत्मनि हर्षविषादादिवत् ।
 (अर्थान्तरगतो) विसदृशपरिणामो व्यतिरेको गोमहिषादिवत् ॥५॥

अज्ञाननिवृत्तिर्हानोपादानोपेक्षाश्च फलम् , प्रमाणाद्भिन्नमभिन्न
 च । य प्रमिमीते स एव निवृत्ताक्षानो जहात्याददात्युपेक्षते चेति

प्रतीति । प्रमाणस्वरूपादेरन्यन् तदाभामम् मन्निकर्याद्यस्यसविदि-
 तपरानवभासकज्ञानदर्शनसशयाद्या प्रमाणाभामा । द्विचन्द्रादिज्ञान
 विभङ्गश्च प्रत्यक्षाभासम् । अतरिमस्तदिति स्मरणाभास, यद्ब्रूते स
 दैवदत्तो यथा । मटरो तदेवेद तत्सदृशमित्यादिज्ञान प्रत्यभिज्ञा-
 नाभास यमलज्ञानम् । असम्बद्धे तज्ज्ञान तर्काभास यावास्तत्पुत्र
 म श्याम इति यथा ॥ अनुमानाभामभिद्रम्-(त्र) अनिष्टादि
 पक्षाभास अनिष्टो मीमांसकस्यानित्य शब्द, सिद्ध श्रायण
 शब्द, बाधित प्रत्यक्षानुमानागमलोकरचनेरनुष्णोऽग्निरित्या
 दिवन् । असिद्धविरुद्धानैकान्तिका द्वैत्याभामा -प्रमाणेनामिद्वान्यथा
 नुपपत्तिरसिद्ध, परिणामी शब्दश्चाशुपत्वान्, विपरीतान्वयानु-
 पपत्तिरसिद्ध, अनित्य पुरुष प्रत्यभिज्ञानादिमत्वान्, विपक्षेप्य-
 विरुद्धवृत्तिरनैकान्तिक, अनित्य शब्द प्रमेयत्वान् ॥ अन्वये
 ष्टान्ताभासा असिद्धमाध्यसाधनोभया, अपौरुषेय शब्दोऽमूर्त्त-
 त्यादिन्द्रियसुखपरमाणुघटवत्, विपरीतान्वयश्च यदपौरुषेय तदमूर्त्त
 विद्युदादिनाऽतिप्रसङ्गात् । व्यतिरेकेऽसिद्धतद्व्यतिरेका, परमा
 णिन्द्रियसुखाकाशवत् । विपरीतव्यतिरेकश्च यन्नामूर्त्त तन्नापौरुष-
 मिति । अनापरचनज ज्ञानमागमाभाम नद्यास्तीरे मोदकराशय
 मन्ति धावध्व धावध्व माणवका । प्रत्यक्षमेक प्रमाणमित्यादि
 मङ्ग्याभासम्, विषयाभास सामान्य विशेषो द्वय वा स्वतन्त्रम् ।
 फलाभास प्रमादभिन्न भिन्नमेव वा ॥६॥

मूलनयो द्रव्यार्थिकपर्यायाधिक्या, द्रव्यार्थिकरूपा नैगमस-
 र्प्रह्व्यरहारभेदान् । पर्यायार्थिकश्चतुर्धा ऋजुसूत्रशब्दसम-
 भिरुद्वैवम्भूतभेदान् । अन्योऽन्यगुणप्रधानभूतभेदप्रणयो नैगम ।
 सन्मात्रप्राप्ती सहप्रह्व । मद्रिशेषप्रकाशको व्यरहार । शुद्धपर्यायप्राप्ती
 ऋजुसूत्र । कालकारकलिङ्गाना भेदाद् धनेरर्थभेदवादी शब्द ।

पर्यायध्वनिभेदादर्थनानात्यनिरूपक समभिरूढ । क्रियाश्रयेण
 भेदप्ररूपणमेवम्भूत । त एवेतरनिरपेक्षास्तदाभासा । प्रमाता प्रत्य-
 क्षादिप्रसिद्ध आमा । चैतन्यस्वरूप परिणामी कर्ता साक्षाद्भोक्ता
 स्वदेहपरिमाण प्रतिक्षेत्र भिन्न पौद्रलिकाऽष्टष्टयाश्रायम् ।
 कृत्स्नकर्मक्षयस्वरूपाऽस्य सिद्धि ॥५॥

इति प्रमाणनयतस्वरहस्य स्याद्वादरसाकरप्रमेयरत्नमालासूत्रेऽनुसृत्य

❧ विहितमिदं श्री गुणरत्नसूरीभिः ❧

श्रीप्रध्वमानविद्यास्तव.

विलसत जोड्यीए परमिद्वीणं सरेमि पचन्ह । सुह पुट्टि तुट्टि
 सतिग आरुग ए ए पयउ ॥१॥ केवलसिरितिलयाण, अट्टमहा-
 पाडिहेरकलियाण । तिहुयणपणयाण नमो अरिहताण, सयाकाल
 ॥२॥ सिद्धिगइमुवगयाण, अण्पडिह्यनाणदसणसिरीण । सासय
 रूपाण नमो सिद्धाणमणतसोस्वाण ॥३॥ जिणपहपइट्टियाण, पच-
 रिहायारसारचरियाण । पयणउसहाण नमो आयरियाण सुहनिहीण
 ॥४॥ सयय नमो उउज्जायाण, अणउरयसुयययाणेण । अणुगाहियमु-
 णिगणाण, अहीणउरणाणनलहीण ॥५॥ निच्चपि नमो लोए सव्य-
 साइणमणइविच्चीण । सुत्तिउहुसगमुस्सुयमणसाणयि निरभिसगाण
 ॥६॥ तह थोहि परमोहि सव्योहि थणतओसहीण च । सज्जोइ-
 पयाण नमो जिणाण सव्येसिमेएसि ॥७॥ तस्स य नमो भगरओ
 महइ महासिद्धिणो कुणइ विज्जा । धीरे य सेणधीरे जयति
 अपराजिण जस्स ॥८॥ जाणेसो पचनमुकारो निवसइ मणे महा
 मत्तो । ताण न पिसायसाइणिमूयाइ भयाइ पइर्वति ॥ ९ ॥
 सुमरियमित्तोवि इमो तिलोअरक्खा-वियस्समणमहणो । रणरायग
 पासाइसु विजयपढाय पयच्छेइ ॥१०॥ गुणिओ अ सव्वपावप्पणा-

सणो तद्वय मङ्गलाण च । सन्वेमि पदम ह्यइ मङ्गलं, सुमइ-
मूर्तीहिं ॥११॥ इय पद्धमाणविज्ञा चक्केमरपहु पसाय संपत्ता ।
पचपरमिट्ठिणो मह हवतु सुलहा पइमरमि ॥१२॥

॥ श्रीरस्तु । मङ्गल भूयात् ॥

श्रीगौतमावष्टकम्

श्रीइन्द्रभूतिं यसुमूतिपुर, पृथ्वीभय गौतमगोत्ररथम् ।
स्तुवन्ति देवासुरमानवेन्द्रा, स गौतमो यच्छतु याच्छित मे ॥१॥
श्रीवर्धमानान त्रिपदीमयाप्य, मुहूर्तमात्रेण कृतानि येन । अद्भानि
पूर्वाणि चतुर्दशाऽपि, स गौतमो यच्छतु याच्छित मे ॥२॥
श्रीश्रीरनायेन पुरा प्रणीतम्, मन्त्र महानन्दसुखाय यस्य । ध्याय-
न्त्यमी सूरिधरा सममा, स गौतमो यच्छतु याच्छित मे ॥३॥
यस्याभिधानं मुनयोऽपि सर्वे, गृह्णन्ति भिक्षाभ्रमणस्य काले ।
मिष्टान्नपानाम्बरपूर्णशामा, स गौतमो यच्छतु याच्छित मे ॥४॥
अष्टापन्द्रौ गगने स्वशस्त्या, ययौ जिनाना पदवन्दनाय । निशम्य
तीर्यातिशय सुरेभ्यः, स गौतमो यच्छतु याच्छित मे ॥५॥
त्रिपञ्चसङ्ख्याशतत्रापसानाम्, तपकृशानामपुनर्भयाय । अक्षीण-
लब्ध्या परमान्नदाना, स गौतमो यच्छतु याच्छित मे ॥ ६ ॥
सदक्षिण भोजनमेव देव, माधर्मिक सङ्गमपर्ययश्च । कैवल्यरत्न
प्रदौ मुनीनाम्, स गौतमो यच्छतु याच्छित मे ॥७॥ शिव
गते भर्तुरि धीरनाये, युगप्रधानत्वमिहैव मत्वा । पशुमिपेको विदधे
सुरेन्द्रै, स गौतमो यच्छतु याच्छित मे ॥ ८ ॥ श्रीगौतमस्याष्ट-
कमान्तरेण, प्रबोधकाले मुनिपुङ्गवा ये । पठन्ति ते सूरिपद च
देवानन्दं लभते सुतरा क्रमेण ॥ ९ ॥

॥ हँ. त्रि. श. पु. च. गता श्रीशतपलनृपस्यभाजना ॥

(अनुष्टुप वृत्तम्)

विधाय सहजाशीचमुपस्कारेननयम् । गोपनीयमिदं हन्त
 कियत्काल कलेधरम् ॥१॥ मत्कृतोऽनेकशोऽप्येष सत्क्रियेत यदापि
 न । तदापि त्रिक्रिया याति फाय खलु म्वलोपम ॥२॥ अहो
 बहिर्निष्पतितैर्त्रिंशामूर्खपादिभिः । दूणीयते प्राणिनोऽमी,
 फायस्यान्त स्थितैर्न किम् ॥३॥ रोगा समुद्भूयन्त्यस्मिन्नत्यन्ताङ्क-
 दायिन । दन्दशूरा इव क्रूरा जरद्विटपन्नोदरे ॥४॥ निसर्गाद्रत्य
 रश्चाय कायोऽब्द इव शारद । दृष्टनष्टा च तत्रेय यौवनश्रीस्त-
 डिन्निभा ॥५॥ आयुः पताकाचपलम्, तरङ्गचपला श्रिय । भोगि
 भोगिनिभा भोगा सङ्गमा स्वप्नसन्निभा ॥६॥ कामक्रोधादिभि-
 स्तापैस्ताप्यमानो दिवाऽनिशम् । आत्मा शरीरान्तस्थोऽसौ पन्यते
 पुटपाकजन ॥७॥ त्रिपयेष्वतिदु रेषु सुखमानी मनागपि । नाहो
 निरज्यते जनोऽशुचिक्रीट इयाशुचौ ॥८॥ दुरन्तत्रिपयास्थादपराधी
 नमना जन । अन्धोऽन्धुमिव पादाग्रस्थित मृत्यु न पश्यति ॥९॥
 आपातमात्रमधुरैर्त्रिपयैर्त्रिपमन्निभैः । आत्मा मूर्च्छित एवास्ते
 स्पृहिताय न चेतति ॥१०॥ तुल्ये चतुर्णां पौमर्ष्ये पापयोरर्थकामयो ।
 आत्मा प्रवर्तते हन्त न पुनर्धर्ममोक्षयो ॥११॥ अस्मिन्नपारससार-
 पारानारे शरीरिणाम् । महारत्नमिमानर्थ्य मानुष्यमिह दुर्लभम् ॥१२॥
 मानुष्यकेऽपि सम्प्राप्ते प्राप्यन्ते पुण्ययोगत । देवता भगवानर्हन्,
 गुरवश्च सुसाधन ॥१३॥ मानुष्यस्य यद्यस्य वय नादद्महे
 कल्म । मुपिता स्म तदधुना चौरैर्वसति पत्तने ॥१४॥

॥ हैमीययोगशास्त्रनिवृत्ताः पञ्चमहाव्रतभावनाः ॥

मनोगुप्त्वेपणादेर्यामि समितिमि मदा । दृष्टान्नपानमहृणे-
नाऽहिंसा भावयेत्सुधी ॥१॥ हास्यलोभभयक्रोधप्रत्याख्यानैर्निरन्तरम् ।
आलोच्य भाषणेनापि भावयेत् सनृत व्रतम् ॥२॥ आलोच्यावमह
याच्चाऽभीक्ष्णावमहयाचनम् । ऐतान्मात्रमेवैतदित्यत्रमहधारणम्
॥३॥ समानधामिकेभ्यश्च तथात्रमहयाचनम् । अनुज्ञापितपानाशा-
सनमस्तेयभावना ॥४॥ स्त्रीपण्डपशुमद्वेदमासनकुम्भयान्तरोज्ज्वनान् ।
सरागच्छीरुधात्यागात् प्रावतस्मृतिवर्जनान् ॥५॥ श्लोभ्याङ्गेक्षणरा
ङ्गसस्कारपरिवर्जनान् । प्रणीतान्यश्नत्यागादमद्यचर्ये तु भावयेत् ॥६॥
स्पर्शं रसे च गन्धे च रूपे शब्दे च हारिणि । पञ्चसु हीन्द्रियार्थेषु
गात्र गात्र र्यस्य वर्जनम् ॥७॥ एतेऽप्येथाऽमनोक्षेषु सर्वथा द्वेषवर्जनम् ।
आकृञ्चन्यव्रतस्यैव भावना पञ्च कीर्तिता ॥८॥

श्री शान्तिधरिर्विरचित श्रीधर्मरत्नप्रकरणम्

नमिऋण मयलगुणरयणकुलहर विमलकेवल धीर । धम्मर-
यणतियवाण जणाण नियरमि उवणम ॥१॥ भयजलहिम्मि अपारे
दुलह मणुयत्तर्णपि जतूण । उत्थवि धणत्थहरण दुलहं मद्धम्मयर-
रयण ॥२॥ जह चिंतामणिरयणं सुलह न ह् दु होइ तुच्छविहवाण ।
गुणविभवयग्निवाण निवाण तह धम्मरयणपि ॥३॥ इगधीमगु-
णसमेमो जोगो ष्यरस निणमए भणिओ । तदुअणमि पदमं
ता जइयव्व जमो भणियं ॥४॥ धम्मरयणरस जोगो १अञ्जुरो
२रूपं ३एयइसोमो । ४लोगपिमो ५अरूरो ६भोरू ७असदो
८सुद्धक्खिओ ॥५॥ ९लज्जातुओ १०दयान्द ११मग्गत्थो-सोमदिट्ठि
१२गुणरागी । १३अवह १४सुपम्बमुत्तो १५सुदीहदरिमी १६यिसे-
सन्नु ॥६॥ १७बुद्धागुगो १८त्रिणीओ १९कयनुमो २०परट्टिय-
त्थवारी य । तह चेअ २१लद्धक्खो इगधीमगुणदि संपओ ॥७॥

खुदोत्ति भगभीरो उताणमई न साहंघं धम्म । सपरोय्या-
 रसत्तो भक्खुदो तेण इह जोग्गो ॥ ८ ॥ सपुन्नागोर्वगो
 पचिंदियमुदरो सुसघयणो । होइ पभाणणहेऊ खमो य तद् रुयव
 धम्मे ॥९॥ पयईमोमसहायो न पापकम्मे पयत्तई पाय । हवड
 सुहसेणिज्जो पसमनिमित्त परेसिंपि ॥१०॥ इहपरलोयपरिध न
 सेण दाणप्रियसीलइदो । लोअप्पिओ जणाण जणेइ धम्ममि
 बहुमाण ॥११॥ कूरो किलिद्धभायो मम्म धम्म न साहिउ तरइ ।
 इय सो न एत्थ जोगो जोगो पुण होइ अकूरो ॥१२॥ इहपर
 लोणाण सभावेतो न घट्टई पावे । धीइह अयमकलका तो खल्ल
 धम्मरिहो भीरू ॥१३॥ असढो पर न वचइ धीससणिज्जो पस-
 सणिज्जो य । उच्चमइ भायसार उचिओ धम्मस्स तेणेसो ॥१४॥
 उअरइ सुदक्खिओ परेसिमुच्चिय सकज्जवाणारो । तो होइ गंठ-
 वकोऽणुअत्तणीओ य सव्यस्स ॥१५॥ लज्जालुओ अकज्ज वज्जइ दूरेण
 जेण तणुयपि । आयरइ सयायार न मुयइ अगीक्य कहरि ॥१६॥
 मूल धम्मस्स दया तयणुगयं सव्यमेवणुट्ठाणं । सिध्ध जिणिंदसमए
 मग्गिज्जइ तेणिइ दयाइ ॥१७॥ मज्जत्यसोमदिट्ठी धम्मवियार
 जहट्ठिय मुणइ कुणइ । गुणसपभोग दोसे दूर परिचयइ ॥१८॥
 गुणरागी गुणरते बहु मज्जइ निग्गुणे उवेहेइ । गुणसगहे पयत्तइ
 सपत्तगुण न मयलेइ ॥१९॥ नासइ विवेगरयण - असुहकहासग-
 कलुसियमणस्स । धम्मो विवेगसारोत्ति सकाहो होज्ज धम्मत्थी
 ॥२०॥ अणुकूल धम्मसीलो सुसमायारो य परियणो जस्स । एस
 सुपक्खो धम्मं निरंतराय तरइ कअउ ॥२१॥ आढयइ दीहदसी
 सयल परिणामसुदर कज्ज । बहुलाभमप्पकेस सलाहणिज्ज धु
 जणाण ॥२२॥ वत्थूण गुणदोसे लकरोइ अपक्खनायभावेण ।
 पाण्ण रिसेसन्नू उत्तमधम्मरिहो तेण ॥२३॥ बुद्धो परिणयबुद्धी
 पत्तायारे पयत्तई नेय । बुद्धाणुगोवि एअं ससग्गया गुणा जेण

॥२४॥ विणभो सत्र्यगुणाण मूल सत्राणदमणाईण । मोक्सस्स
 य ते मूल तेण विणोभो इह पसत्यो ॥२५॥ बह्व मन्नड धम्मगुरु
 परमुयचारित्ति तत्तनुद्धीण । ततो गुणाण बुद्धी गुणारिहो तेणिह
 कयन्नु ॥२६॥ परहियनिरओ धन्नो सम्म विन्नायधम्मसन्भावो ।
 धन्नेवि ठरइ मग्गे निरीढचित्तो महासत्तो ॥२७॥ लक्खेड
 लद्धकक्खो सुहेण सयलपि धम्मकरणिज्जं । दन्नवो सुसासणिज्जो
 तुरिय च सुमिक्खिओ होइ ॥२८॥ *एण इगधीसगुणा सुयागुसारेण
 क्विचि वस्खाया । अरिहति धम्मरयणं धेत्तु एण्हि सपन्ना ॥२९॥
 पायद्वगुणारिहीणा एणसिं मज्झमा वरा नेया । ऐतो परेण हीणा
 दरिदपाया मुणेयव्या ॥३०॥ धम्मरयणत्थिणा तो पढमं प्यञ्जणमि
 जइयव्व । ज सुद्धमूमिगाण रेहइ चित्त पत्तिपि ॥३१॥ सइ
 एयमि गुणोहे संजायइ *भायसायत्तपि । तस्स पुण लक्खणाइ
 एयाइ भणति सुहगुरणो ॥३२॥ १कयययस्सो तह २सीलय च
 ३गुणय च ४उज्जुयदारी । ५गुरुसुस्सो पयणकुसलो म्वलु
 सारगो ६ भाये ॥ ३३ ॥ तत्थायन्नणजाणणगिण्हणपडिमैरणेसु
 उज्जुसो । कयययस्सो चउहा *भावत्यो तस्मिमो होइ ॥३४॥ विणय
 बहुमाणमार गीयत्थाओ करेइ वयसयण । भंगयभेयइयारे वयाण
 सम्म त्रियाणाइ ॥३५॥ गिण्हइ गुरुण मूले इत्तरमियर थ कालमह
 ताइ । आसेइ थिरभाओ आयकुससगसंगेवि ॥३६॥ *भाययण सु
 निसेइ वज्जइ परगेहपयिमणमरुज्जे । निचमणु भडवेसो न भणइ
 सत्रियारवयणाइ ॥३७॥ परिहरइ वालकील साइइ कज्जाइ महुर-
 नीडं । इय छत्रिहसीलजुओ त्रिनेओ सीलयतोत्थ ॥३८॥
 भाययणमेयणाओ दोसा सिज्जति वद्धइ गुणोहो । परगिहगमणपि
 कलपपरमूल सुसीलाण ॥३९॥ सहइ पमतो धम्मी उभडवेसो न
 सुदरो तस्स । सत्रियारवियाइ नूणमुईरति रागग्गि ॥४०॥ थालि
 सनणकीलात्रि हु लिग मोहस्मणत्थदडाओ । फरुसयणाभिओगो

न सगभो सुद्धधम्माणं ॥४१॥ *जइवि गुणा बहुरूपा तहपि दु
 पचहि गुणेहि गुणयतो । इह मुणिररहि भणिओ सरूत्रमेसि
 निसामेहि ॥४२॥ सञ्जाए करणमि य विणयम्मि य निषमेव
 उज्जुत्तो । सव्वत्थणभिनिवेशो वइइ रुड सुट्टु जिणयणे ॥४३॥
 पढणाईसञ्जाय वेरगगनिअण कुणइ रिहिणा । तयनियमअदणा-
 ईकरणमि य निषमुज्जमइ ॥४४॥ अमुट्टाणाईय विणय नियमा
 पउजइ गुणीण । अणभिनिवेशो गीयत्थभासिय नत्रहा मुणइ ॥४५॥
 सअणकरणेसु इच्छा होइ रुई सदहाणसजुत्ता । एईए विणा कत्तो
 सुट्ठी सम्मत्तरयणस्स ॥४६॥ *उजुअवहारो चउहा जइत्थभणण
 अअचिगा किरिया । हुतावायपगासण मेत्तीभाओ य मच्चभागा ॥४७॥
 अअहमणणाईसु अओहिबीय परस्स नियमेण । तत्तो भवपरिवुड्डी
 ता होजा उजुअवहारी ॥४८॥ *सेअए कारणेण य सपायण-
 भाओ गुरुअणस्स । सुत्सूमण कुणतो गुरुसुत्सूसो हवइ चउहा
 ॥४९॥ सेअति कालमि गुरु अजुणतो ज्ञाणजोगयाघाय । सयअत्र-
 वायअरणा अन्नेपि पअत्तई तत्थ ॥५०॥ ओसहभेसज्जाई सओ य
 परओ य सपणामेइ । सइ बहुमन्नेइ गुरु भाअ चउणुअत्तए तस्स
 ॥५१॥ *सुत्ते अत्थे य तहा उस्सगअयायभाअवहारे । जो कुसलत्त
 पत्तो पअयणकुसलो नओ छद्धा ॥५२॥ उचियमहिज्जइ सुत्त सुणइ
 तयत्थ तहा सुत्तित्थमि । उस्सगअयायाण निसयविभाग वियाणाइ
 ॥५३॥ वइइ सइ पक्खयाय रिहिसारे सव्वधम्मणुद्वाने । देसद्धा-
 दणुरूप जाणइ गीयत्थअवहार ॥५४॥ एसो पअयणकुसलो छब्भेओ
 मुणिररेहि निहिट्ठो । *किरियागयाइ छ खिय लिंगाइ भाअस-
 ष्ठस्स ॥५५॥ *भाअगयाइ सतरस मुणिणो एयस्स त्रिति लिंगाइ ।
 जाणियजिणमयसारा पुअयारिया जओ भाहु, ॥५६॥ इत्थिदियत्थ-
 ससारात्रिसयआरभगेहदसणओ । गइरिगाअपआहे पुरस्सर आगम-
 पवित्ती ॥५७॥ दाणाइ जहाअत्ती(ति) पवत्तण विहीअरत्तदुट्ठे य ।

१४ १५ ११ १७
 मञ्जुत्वमसंबधे परत्वकामोऽभोगी य ॥५८॥ वेशा इव गिह्याम
 पालइ सत्तरसपयनिःस्रध तु । भाऱगयभाऱसावगलक्त्तणमेय
 समासेण ॥५९॥ इत्थीमणत्थभवण चलचित्त नरयत्तिणीभूय ।
 जाणतो हियकामी वसवत्ती होड न हु वीसे ॥६०॥ इदियचवल-
 तुरगे दोग्गाइमग्गाणुघायिर निध । भाऱियभऱस्सरूवो रुमड सत्ता
 णरस्सीहिं ॥६१॥ सयलाणत्थानिमित्त आयासकिलेसकारणमसार ।
 नाऊण धण धीरो न हु लुभइ तमि तणुयपि ॥६२॥ दुहरूय
 दुक्खफल दुहागुमन्धि विडंणारूय । समारमसार जाणिउण न
 रड तहिं कुणइ ॥६३॥ खणमेत्तसुहे विसण विसोऱमाणे सयाणि
 मन्ततो । तेसु न करेइ गिद्धि भऱभीरू मुणियत्तत्थो ॥६४॥
 वज्जइ तिव्वारभ कुणइ भकामो भनिव्वहतो उ । धुणइ निरारभज्जण
 दयालुओ सज्वजीवेसु ॥६५॥ गिह्यास पास पिव मन्ततो वसइ
 दुम्भिस्रओ तमि । चारित्तमोहणिज्ज निज्जिणिउ उज्जम कुणइ
 ॥६६॥ अत्थिकभावकलिओ पभाऱणा वन्नयायमाइहिं । गुरुभत्तिजुओ
 धीम थरेइ सइ दमण विमल ॥६७॥ नद्धुरिगपयाहेण गयाणुगइयं
 जण वियाणतो । परिहरइ लोमसन्न सुसमिक्खियवारओ धीरो
 ॥६८॥ नत्थि परलोगमग्गे पमाणमन्त जिणागम मोत्तु । आगम
 पुरस्सर चिय करेइ तो सब्बन्निघाड ॥६९॥ अनिगृहिंनो सत्ति
 आयावाहाण जइ बहु कुणइ । आयरइ तहा सुमई दाणाडचउत्तिह
 धम्म ॥७०॥ हियमणज्ज मिरिय चितामणिरयणदुल्लह लहिउ ।
 सम्म समायरतो न हु लज्जइ सुद्धहसिओवि ॥७१॥ देहद्विइनिऱध
 णधणसयणाहारगेहमाइसु । निवसइ अरत्तदुट्ठो समारगणसु भावेसु
 ॥७२॥ उरसमसारवियारो वाहिज्जइ नेय रगदीसेहिं । मञ्जुत्थो
 हियकामी भमग्गइ मवहा चयइ ॥७३॥ भावतो अणवरय
 खणभगुरय समत्थत्थूण । सऱद्धोवि धणाइसु वज्जइ पडिऱध
 संबध ॥७४॥ समारविरत्तमणो भोगुवभोगा न तिचित्तेउत्ति । नाउ

पराणुरोहा पवत्तई कामभोगेसु ॥७५॥ वेस व्य निरासमो अन्न
 कल्ल चयामि चिततो । परकीय पिव पालइ गेहायास सिढिलभायो
 ॥७६॥ *इय सतरसगुणजुत्तो जिणागमे भावसायगो भणिओ ।
 एस उण कुसलजोगा लहइ लहु *भाजसाहुत्त ॥७७॥ एयस्स उ
 लिगाइ ^१सयला मग्गागुसारिणी किरिया । ^२सद्धा पवरा धम्म
 -पन्नपणिज्जत्तमुजुभावा ॥७८॥ ^३किरियासु अप्पमाओ ^४आरभो सक्क
 णिज्जणुद्वाणे । गुरुओ गुणाणुराओ गुरुआणाराहण परम ॥७९॥
 मगो आगमनीई अहवा सविग्गयहुज्जणाइन्न । उभयाणुसारिणी
 जा सा मग्गणुमारिणी किरिया ॥८०॥ अत्रह भणियपि सुण किंची
 कालाइकारणावेक्ख । आइअमत्रह चिय दीसइ सधिग्गीएहि
 ॥८१॥ कप्पाण पाउरण अग्गोयरचाय होलियाभिवत्ता । ओवग-
 हियकडाइयतुअयमुहदाणदोराई ॥८२॥ मिक्खिनिक्खअण्णाई पज्जो
 मअणाइतिहिपराअत्ता । भोयणविहिअन्नत्त ण्माई विअिहमन्नपि
 ॥८३॥ ज सव्वहा न सुत्तो पडिसिब्ध नेय जीअवहहेऊ । त
 सव्वपि पमाण चारित्तधणाण भणिय च ॥८४॥ †अवलंअिउण
 कअन ज किंपि समायरति गीयत्था । थेवाअराह अहुगुण मव्वेमि
 त पमाण तु ॥८५॥ ज पुण पमायरुअ गुरुलाववचित्तविरहिय
 सअह । मुहसीलमदाइन्न चरित्तिणो त न सेयति ॥८६॥ जइ
 सइद्रेसु ममत्त रादाण असुद्धअअहिअत्ताई निहेज्जवसहितूलीमसूरि
 गाईण परिभोगो ॥८७॥ इशाई असमजसमणेगहा सुहचिअिय
 लोए । अहुणहियि आयरिय न पमाण सुद्धचरणाण ॥८८॥ गीय-
 त्यपारतता इय दुविह मग्गमणुस्मरतस्स । भाजइत्त जुत्त **ॐ**
 दुप्पसहत्त जयो चरण ॥८९॥ *सद्धा तिअभिलासो धम्मो पयरत्तण
 इम तीसे । ^१विहिसेव ^२अतित्ती ^३सुद्धदेसणा ^४खलियपरिसुद्धी ॥९०॥
 विहिसार चिय सेवइ सद्धानू सत्तिम अणुद्वाण । दव्याइदोसनिह
 ओयि पअखवाय अहइ तम्मि ॥९१॥ निअओ भोजरसअ कधि

अवत्थं गभो असुहमन्त । भुज न तमि रज्जइ सुहभोयणलालसो
 धणिय ॥१२॥ इय सुद्धचरणरसिओ सेरतो दन्धओ विरुध्वपि ।
 सद्दागुणेण एसो न भायचरण अइक्कमइ ॥१३॥ तित्ति न चेय
 विंदइ सद्दाजोगेण नाणचरणेसु । वेयावत्तवाईसु जइरिरिय
 भावओ जयइ ॥१४॥ ॐ सुगुरुसमीवे सम्मं सिध्धतपयाण
 मुणियतत्तत्थो । तयणुआओ धओ मज्झत्थो देसण कुणइ ॥१५॥
 अयगयपत्तरूवो तयणुग्गह्हेउमायवुद्धिदकरं । सुत्तभणिय परूइ
 वञ्चतो दूरमुम्मगं ॥१६॥ सत्त्वपि जओ दाण दिन्न पत्तमि
 दायगाण हिय । इहरा अणत्थजणगं पहाणदाण च सुयदाण ॥१७॥
 सुट्टुयर च न देय ण्यमपत्तमि नायतत्तेहिं । इय देसणाऽवि
 सुद्ध इहरा मिच्छत्तगमणाई ॥१८॥ ॐ ज च न सुत्ते विहिय
 न य पडिसिद्ध जणमि चिररूढ । समइविगप्पियदोसा तपि न
 दूसति गीयत्था ॥१९॥ सविग्गा गीयतमा विहिरसिया पुञ्चसूरिणो
 आसि । तददूसियमायरिय अणइसई को निवारेइ ॥२०॥ अइ-
 साइसमेय ज वस्सुत्तपरूवणा कडुविवागा । जाणतेहियि दिज्जइ
 निदेसो सुत्तवज्जत्थे ॥२१॥ दीसति य दड्ढसिणोणेगे नियम-
 ह्पत्तजुत्तोहिं । रिहिपडिसेहपत्ता चेइयक्खिंसेसु रूढेसु ॥२२॥
 तं पुण विमुद्धसद्दा सुयसथाय विणा न ससति । अवहोरिउण
 नवर सुयाणुरूव परूविति ॥२३॥ अइयारमलक्कफ पमायमाईहिं
 कइवि चरणत्स । जणियपि वियडणाए सोहिंति मुणी विमलसद्दा
 ॥२४॥ एसा पवरा सद्दा अणुनद्दा होइ भावसाहुत्स । णईए
 सत्त्वावे *पन्नवणिज्जो ह्यइ एसो ॥२५॥ विहिउज्जमवन्नयभय
 उत्सग्गवयायतदुभयगयाइ । सुत्ताइ वहुविहाइ समए गंभीरमायाइ
 ॥२६॥ तेसिं विसयविभाग अमुणतो नाणवरणक्कमुदया । मुज्झइ
 जीवो तत्तो सपरेसिमसग्गाइ जणइ ॥२७॥ त पुण संविग्गगुरु

परहियरुणुञ्जयाणुनपाए । बोद्धिंति सुत्तविहिणा पत्तण्णिञ्ज विया-
 णता ॥१०८॥ सोवि असग्गह्याया मुविमुग्घ दसण चरित्त च ।
 धाराहिउ समत्यो होइ सुह उज्जुभावाभो ॥१०९॥ *सुगइनिमित्त
 चरणं त पुण छक्कायमनमो चेव । मो पालिउ न तीरइ विग-
 हाइपमायजुचोहिं ॥११०॥ पव्वज्ज विज्जपिय साहितो होइ जो
 पमाइलो । तस्स न सिञ्चइ एसा करेइ गरूय च अत्रयार ॥१११॥
 पडिलेइणाइचेट्टा छक्कायविधाइणी पमत्तस्स । भणिया सुयमि तग्हा
 अपमाई सुविहिभो होइ ॥११२॥ रक्खइ षण्णु स्वलिय उरउत्तो
 होइ समिइगुत्तीसु । षज्जइ अवज्जहेउ पमायचरिय सुधिरचित्तो
 ॥११३॥ कालमि अणूणहिय किरियतरत्रिराहिभो जहामुत्त । धायरइ
 सव्वकिरिय अपमाई जो इह चरित्ती ॥११४॥ *संययणादणुरूय
 वारभइ सक्कमेवणुट्ठाण । बहुलाभमपच्छेय मुयसारविसारभो
 सजई ॥११५॥ जह त बहु पसाहइ नियइइ अस्सजमे दद न जमो ।
 जणिउज्जम बहूण विसेसकिरिय तहा दवइ ॥११६॥ गुरुगच्छुन्नइ
 हेउ क्यतित्यपभारण निराससो । ॐ अज्जमहागिरिचरिय
 समरतो कुणइ सक्किरिय ॥११७॥ सक्कमि नो पमायइ असक्कज्जे
 पवित्तिमकुणतो । सक्कारभो चरण विसुद्धमणुपालए एव ॥११८॥
 जो गुरमवमन्नतो धारमइ किर असक्कमवि किंचि । × सियभूइव्व
 न एमो सम्मारभो महामोहा ॥११९॥ *जायइ गुणेसु रागो सुद्ध
 चरिसस्स नियमभो पवरो । परिहरइ तभो दोसे गुणगणमालिन्न
 सज्जणे ॥१२०॥ गुणलेसपि पससइ गुरुगुणबुद्धीए परगयं एसो ।
 दोसलवेणवि नियय गुणनिवइ निग्गुण गणइ ॥१२१॥ पालइ
 सपत्तगुण गुणइदसगे पमोयमुव्वहइ । उज्जमइ धारसार गुरस्तर
 गुणरयणलाभत्थी ॥१२२॥ सयणोत्ति य सीसोत्ति य उरगारित्ति
 य गणिव्वभो वत्ति । पडिवधस्स न हेऊ नियमा ण्यस्स गुणहीणो

॥१२३॥ करुणापसेण नवरं अणुमासइ तपि सुदमगमि । मर्ष-
 तात्रोगं पुण भरसादुदो त्रवेदेइ ॥१२४॥ उत्तमगुणागुराया कला
 इशोमभो मरसायि । गुणसंरया परत्यायि न दुल्ला होइ भज्याणं
 ॥१२५॥ ॐ गुरुपयमेवानिरभो गुरुआणाराइणमि तल्लिच्छो ।
 परणभरपरणमत्तो होइ जइ नम्रइ नियमा ॥१२६॥ सत्यगुण
 मूलमूभो मणिभो ॐ आयात्पदममुत्ते जं । गुरुदुन्यासोपरमं
 पसेत्र तो ताप परणात्तो ॥१२७॥ एवम परिचाया सुदुंटाइयि
 सुदरं मणिपं । कम्माइयि परिगुणं गुरुमाणावत्तियो विनि ॥१२८॥
 ता पत्तो गुरुमाण न सुयइ नाणागुणाणानियाणं । सयमममणो
 सययं कयन्तुयं मणसि भावितो ॥१२९॥ गुणवं च इमो सुत्ते
 जहत्तगुरुसइभायण इहो । गुणसंपयाइरिदो जदुत्तककडापणो न
 मभो ॥१३०॥ मूलगुणसंपवत्तो न दोसलपजोगभो इमो हेमो ।
 महुरोरकमभो पुण पवन्निययो जदुत्तमि ॥१३१॥ पत्तो मगोम
 सहा एव कुणनेण पयगेणारि । गाइप्पमाइणोवि हु सेलगमूरिस
 सीसेणं ॥१३२॥ ॐ एयं गुरुबहुमाणो कयन्तुया सत्तुलगाउगुण
 बुद्धी । अणरधारिहारो हुंति गुणा एयमाइया ॥१३३॥ इहए
 पुत्तगुणाणं वियज्जभो तइ य भत्तउकरिमो । अमरभो जणाणं
 थोइयिपादाइणो दोमा ॥१३४॥ वजुसकुमीला नियं दोसलया
 तेसु नियमसंभवणो । जइ तेहिं पव्रणिज्जो अणरणिज्जो तमो
 नत्थि ॥१३५॥ इय भावियपरमत्था मत्तया नियगुरु न मुंचंदि ।
 सत्यगुणमपमोग आणाणमियि अपेच्छता ॥१३६॥ एय मयमन्तो
 पुत्तो सुत्तमि पापसमणोत्ति । महमोहबंघणोवि य निमंतो अर
 हित्तयो ॥१३७॥ मरिसोसवि जयतो तेमिमय नं थियत्रए सत्तमं ।
 तो वंसणसोहीमो सुदं परणं लहइ माइ ॥१३८॥ ॐ इय
 सत्तलकलणपरो होइ परिच्छी तभो य नियमेण । चज्जाणपरंपर
 लामनोपमो लहइ मियसोक्कं ॐ ॥१३९॥ इयिपि मत्तयाणं

तरइ नरो चेत्तुमग्निगल सो च । जस्सेगवीसगुणरयणसपया सुत्थिया
 अत्थिये ॥ ४०॥ ता सुद्ध इमं भणिय ॐ पुब्बोयरिइहिं परहिय
 रएहिं । इगवीसगुणोवेभो जोगो सइ धम्मरयणस्स ॥१४१॥ ॐ
 धम्मरयणोच्चियाण देसचरित्तीण तह चरित्तीणं । लिगाइ जाइ
 ममए भणियाइ सुणियतत्तेहिं ॥१४२॥ तेमि इमो भायत्थो निय
 मइविमवाणुसारो भणिभो । सपरणुग्गहहेउ समोसथो सति
 स्त्रीहिं ॥१४३॥ जो परिभायइ पय सम्म सिध्दतंगम्भजुत्तीहिं ।
 सो मुत्तिमग्गलग्गो कुग्गहग्गत्तेसु न हु पढइ ॥१४४॥ इय
 धम्मरयणपगरणमणुदियह जे मणमि भायंति । ते गलियकलि-
 लपक्खे नेव्वाणसुहाइ पावेंति ॥१४५॥ ॐ ' ॐ ' ॐ ॐ ॐ

चिरन्तनाचार्यविरचित श्रीपञ्चदशस्कन्धम्

णमो धीअरागाण सव्वण्णूण देविंदूपूआण जहट्टिअवत्थुया
 ईण तेलुकुगुरुण भरुइताण भगरताण, जे एवमाइस्सवति इह खलु
 अणाइ जीवे, अणाइ जीवस्स भवे अणाइ कम्मसजोगनिव्वत्तिण,
 दुक्खरूवे, दुक्खफले दुक्खवाणुअघे। ग्गअस्सण वुत्तिच्छत्ती सुद्धधम्माओ,
 सुद्धम्मसपत्ती पाअकम्मविगमाओ, पाअकम्मविगमो तहाअव्यत्ताइ
 भायओ । तस्स पुण विवागसाहणाणि अउसरणगमण दुक्कडगरिहा
 सुक्कडाण सेवण, अओ कायअमिण होउकामेण सया सुअणिहाण
 भुज्जो भुज्जो सक्किलेसे, तिकालमसक्किलेसे । जाअज्जीव मे भगवंतो
 परमविलोगनाहा अणुत्तरपुअममारा ' खीणरागदोसमोहा ' अचित्त-
 चिंतामणी अवेअजलहिपोया अगतसरणा अरइता सरण । तहापही
 णअरामरणा अवेअकम्मकळका पणट्टवाशाहा केवलनाणदसणा
 सिद्धिपुरनिवासा निस्स्यमसुहसगया, सव्वअहो वयक्किआ सिद्धा सरण ।
 तहा पसतगभीरासया मायअज्जोअगविरया पचअिहायारजाणता परो

धयारनिरया षडमाहनिद्रसणा ज्ञाणञ्चयणसगया विसुध्दमाणभाया
साहू सरण, तद्वा मुरासुरमणुबपूडभो मोडतिमिरसुमाली रागदोस
त्रिमपरममतो, हेऊ सयञ्चञ्जाणाण, कम्मयणविदानम्, साहूगो
सिद्धभायम्म, केवलपपगत्तो धम्मो जायन्तीय मे भगय सरणं ।

मरणमुयगभो भ ण्णमिं गरहामि दुक्कड-जण्ण धरहतेसु वा
सिद्धेसु वा धायरिणसु वा, उयञ्जाणसु वा, साहूसु वा, साहूणोसु
वा, अनेसु वा धम्मट्टापेसु भाणणिञ्जेसु पूधणिञ्जेसु, वहा माईसु वा,
पिईसु वा, धणुसु वा, मित्तेसु वा, उययारीसु वा भोहेण वा जीवेसु
मग्गट्टिणसु भमग्गट्टिणसु मग्गसाहूणोसु भमग्गसाहूणोसु, जं किंचि
यितहमायरिय अणाधरिभञ्च अणिच्छिमञ्च पाय पायागुवधि, सुहुम
वा वायर था; मणेण वा, धायण वा, काण्ण वा कर्यं वा, कारात्रिभ
वा, अणुमोइभ वा, रागेण वा, दोसेण वा, मोहेण वा इत्यं वा जम्मो,
जम्मतरेसु वा, गरहिभमेथ दुक्कडमेथ उच्चियञ्चमेथ । त्रिधाणिभ
मण कञ्जाणमित्तगुरुभगयतत्रयणाभो, ण्णमेभंति रोद्धं सद्धान्,
धरिहंतसिद्धममक्वं गरहामि अहमिण, दुक्कडमेथ, उच्चियञ्चमेथ,
इत्यं मिच्छामिदुक्कडं मिच्छामिदुक्कडं मिच्छामिदुक्कडं । होउ मे
ण्णसा सम्म गरिहा, होउ मे अजरणनियमो यहुमयं मनेधति ।
इच्छामि अणुमट्टिं धरहताण भगवताण गुरुण कञ्जाणमित्ताणति ।
होउ मे ण्णहिं सत्तोगो, होउ मे ण्णमा सुपत्थणा, होउ मे इत्यं
वहुमाणो, होउ मे इभो मुक्कगवांभति । पत्तेसु ण्णसु अह
सेयारिहे सिभा, धाणारिहे सिभा पहिवत्तिजुत्तो सिमा निरड
आरपारगे सिमा ।

संविग्गो जहासत्तीए सेवेमि मुक्कडं, अणुमोणमि मञ्चेसि
धरहताण अणुट्टाण, सञ्जेमि सिद्धाण मिद्धमाय, सञ्जेसि
धायरिभाण धायार, मञ्चेसि उयञ्जायाण सुत्तप्पयाण, सञ्चेसि

साहूण साहूकिरिथ, सद्भ्येसि सायगाणं मुक्त्वासाहूणभोगे, सद्भ्येसि
 देषाणं, सद्भ्येसि जीराणं, होडकामाणं पञ्जाणाऽऽभयाणं मग्गसाहूण-
 जोगे, होड मे एमा अगुमोगणा मम्मं विहिपुठ्ठियभा, सम्म
 सुद्धामया, सम्मं पढियत्तिरूया, सम्म निरइभारा, परमगुणजुत्त
 भरहंताइसामस्थभो । अर्चितमत्तिजुत्ता हि ते भगयतो पीमरागा
 सव्यण्णु परमकल्लाणा, परमकल्लाणहेऊ मत्ताण मूढे अग्गि पावे,
 भणाइमोहयासिण, भणभिन्ने भायभो हिमात्तिमाणं, भभिन्ने मिमा
 अहिमनिचित्ते सिमा, हिमपचित्ते सिमा, भाराहगे सिमा, उचि-
 थपढियत्तीए सव्यमत्ताणं सहिथ ति । इच्छामि मुक्खं इच्छामि
 मुक्खं इच्छामि मुक्खं ।

एवमेवं सम्म पढमाणस्स सुणमाणस्स अणुपेहमाणस्स
 सिद्धिलीभयति परिहायति खिञ्जति अमुहकम्माणुयथा, निरणुयथे
 याऽमुहकम्मे भग्गसामग्घे सुहपरिणामेण, फट्ठगयध्धे विम
 विसे अणुफले मिमा, सुहाराणज्जे सिमा, अणुणभावे सिमा ।
 तथा भासगल्लिञ्जति परिपोसिञ्जति निम्नविञ्जति सुहकम्माणुयथा
 साणुयंथ च सुहकम्मं पगिट्ठ पगिट्ठभावज्जिम नियमफलर्यं ।
 सुपवत्ते विम महागए सुहफले सिमा, सुहपयत्तगे सिमा, परम
 सुहसाहगे सिमा । अपढियधमेअअमुहभारनिरोहेण सुहभारपीमति
 सुण्णिहाणं सम्मं पढिमव्य, सम्मं सोमव्य, मम्म अणुप्वेहि-
 अव्यति । नमो नमिअनमिमाणं परमगुरुयीमरागाणं नमो सेमनमुष्ठा
 रारिहाण । जयइ सव्यण्णुसासण, परमसवोहीए सुहिणो भयतु
 जीया, सुहिणो भयतु जीया, सुहिणो भयतु जीया ॥

इति पाथपडिग्घाय-गुणवीजाहाणमुत्तं समत्तं ॥ १ ॥

२. अथ साहूधम्म परिमावणा-मुत्त

जायाए धम्मगुणपडियत्तिसद्धाए भाविज्जा एणसिं सहस्रं
 पयडसुदरत्तं, अणुगामित्तं, परोययारित्तं, परमत्थइवत्तं, तथा दुरणु-
 चरत्तं, भग्गे दारुणत्तं, महामोहजणगत्तं, भूभो दुल्लहत्तंति । एष
 जहासत्तीए उचिअविहाणेण अचंतभावसार पडियज्जिज्जा, त जहा १
 थूलगपाणाइवायविरमण २ थूलगमुसाजायविरमणं ३ थूलगमदत्ता
 दाणविरमण ४ थूलगमेदुणाविरमण ५ थूलगपरिग्गाहविरमण-
 मिसाड ।

पडियज्जिज्जण पालणे जइज्जा, सयाऽऽणागाहगे सिआ, सयाऽऽ-
 णाभाउगे सिआ, सयाऽऽणापरतते सिआ । भाणा हि मोहपिसपर-
 ममतो, जलं रोसाडचलणत्स, कम्मथादित्तिगिच्छासत्थ, षण्णपायवो
 सियफलत्स ।

यज्जिज्जा अधम्ममित्तचोगं चित्तिज्जाऽभिणयपाविण गुणे,
 अणाइभवसगए अ अगुणे, उदग्गसहकारित्त अधम्ममित्ताण, उभव-
 लोगगरिहिमत्तं, असुहजोगपरपरंच । परिहरिज्जा सम्म लोगविरुद्धे ।
 करुणापरे जणाण न खिसाविज्ज धम्म । सकिलेमो सु णमा,
 परमूषोहिवीअ भवोहिफलमण्णोत्ति । एउमालोएज्जा 'न म्वलु इत्तो
 परो अणत्थो, अधन्नमेअ नमाराहवीण, जणगमणिट्ठावायार्ण,
 अइदारुण सरूवेण, असुहाणुवधमच्चत्थ, सेविज्ज धम्ममित्ते विहाणेणं,
 मंधो विषाणुदुट्टण, याहिए विय विउजे, दरिहो विय ईसरे, भीभो
 विय महानायगे । न इभो सुदरतरमन्न ति घट्टमाणजुत्ते सिआ,
 माणाकवी, अणापडिच्छगे, भाणाअविराहगे, भाणानिष्कयगेति ।
 पडियज्जधम्मगुणारिह च पट्टिज्जा गिहिसमुचिण्णु गिहिममापारेसु,
 परिसुद्धाणुट्ठाणे, परिमुद्धमणकिरिण, परिमुद्धयइकिरिण, परिमुद्धका
 वकिरिए ।

वज्रिज्जाऽपेगोयधायकारण गरहणिञ्ज बहुक्लिसं आयइ
विराहग समारम, न चित्तिज्जा परपीड, न भायिज्जा दीणय,
न गच्छिज्जा हरिस, न सेविज्जा यितहाभिनिवेस उचिमणप-
वत्तगे सिमा ।

न भासिज्जा अलिअ, न फरुस, न पेमुन्न, नाणिअद्ध ।
हियमिअभासगे सिमा ।

एअ न हिंसिज्जा भूभाणि, न गिण्हिअा अदत्ता, न निरि-
क्खिअा परदार, न कुज्जा अणत्थदडं, सुहकाययोगे सिमा ।

तहा लाहोचिअदाणे लाहोचिअमोगे लाहोचिअपरिवारे
लाहोचिअनिहिक्खे मिआ । असतायगे परिवारस्स, गुणकरे जहा-
सत्ति, अणुरपापरे, निम्ममे भावेणं । एअ न्यु तप्पालणेवि धम्मो,
जह अत्रपालणेत्ति । मअवे जीअा पुढो पुढो, ममत्ता वधकारणं ।

तहा तेसु तेसु समायारेसु सदसमण्णागण सिआ, अमुगेऽह,
अमुगकुले, अमुगसिस्से, अमुगधम्मट्टाणट्टिण, न मे तव्यिराहणा, न मे
तदारभो, दुइदी ममेअस्स । एअमित्थ सार, एअमायभूअ, एअ हिअं,
अमारमण्ण सअय, विसेसओ अत्रिहिगहणेण, एअमाइ तिलोगवधू
परमकारुणिगे मम्मं मअुध्धे भगअ अरहतेत्ति । एअ समालोचिअ तद-
विरुध्धेसु समायारेसु सम्म वट्टिज्जा, भाअमगलमेअं तन्निष्कत्तीण ।

तहा जागरिज्ज धम्मजागरिआण, को मम कालो, किमेअस्स
उचिअ असारा विसया निअमगाणिणो विरसावसाणा, भीसणो
मअू सअ्वाभाअकारी अविआयागमणो अणिरारणिज्जो, पुणो पुणो-
ऽणुअधी, धम्मो एअस्स ओसहं, एगतविसुद्धो, महापुरिससेविओ
सअ्वहिअकारी निरइआरो परमाणदहेऊ ।

नमो इमस्स धम्मस्स । नमो एअ धम्मपगासगाण । नमो
 एअधम्मपालगाण । नमो एअधम्मपरुह्यगाण । नमो एअधम्मपवज्ज-
 गाणं, इच्छामि अहमिण धम्मं पडिबज्जित्तए । सम्म मणयणका-
 यजोसोदिं । होउ ममेअ कल्लाण, परमवज्जाणाण जिणाणमणुमारभो ।
 सुप्पणिहाणमेअ चिंतिउत्ता पुणो पुणो । एअधम्मजुत्ताणमत्रायकारी
 मिआ । पहाण मोहच्छेअणमेअं । एअ विमुच्चमाणे भायणाए
 कम्मापगमेण उवेइ एअस्स जुग्गय । तहा संसारनिरत्ते स विग्गो
 भयइ अममे अपरोवतापो विमुद्ध विमुद्धमाणभावे ॥

इति माहुधम्मपरिभायणामुत्त सम्मत्त ॥ २ ॥

३. अथ पञ्चजागहणविधि-मुत्तं

परिभायिण माहुधम्मो जहोदिमणुणे जहउत्ता सम्ममेअ पडि-
 यविज्जत्तए अपरोवतापं । परोवतापो हि तप्पडिरत्तिविग्घ । अणुपामो
 सु एमो । न म्वलु अणुमलारंभमो दिअ ।

अपडिबुद्ध पडिंथि पडिबोहिउत्ता अम्मापिअरे, " उअयलो
 गमकल जीअिम, समुदायकडा कम्मा समुदायकलत्ति, एअ
 सुदीहो अ विभोगो । अणुणहा एअरुअन्वनिवासिस उणतुअमेअ । उदामो
 मधु, पच्छामण्णो अ । दुल्लह मणुअत्ता समुदपडिअरयणलाभतुल्ल ।
 अणुअभूमा अण्णे अथा दुअस्सअहुला मोहअयारा अणुमलारणुअधिणो ।
 अजुग्गा सुद्धधम्मस्स । जुग्गं अ एअ पोअमूअ अयममुरे, जुत्त
 सकउजे निउंजिउ, मअरदुअमच्छिइ नाणकण्णधार तअपअणअयणं ।

"अणो दुल्लहे सअवअउजोअमार्हए सिद्धिमाहगधम्ममाहगत्तेण ।
 उअदेआ अ एमा जीआण-अ न इमीए जम्मो, न जरा, न अरणं,
 न इद्धविभोगो, नाणिदुसंपभोगो, न सुहा, न पिवासा, न अण्णो

कोड दोसो, सब्यहा अपरतत जीवानत्याणं, असुभरागाइरहिअ,
मत, सिय, अज्जावाइति । विरयीओ अ ससारो इमीअ अणवट्टिअ-
सहाओ, इत्य खलु सुही वि असुही, सतमसत, सुविणुव्य
सव्यमालमालति । ता अलमित्तय पडिअधेण । करेह मे अणुग्गह,
उज्जमह णअ वुच्छिदित्तए । अहपि तुम्हाणुमईए साहेमि एअ
निव्वित्तो जम्ममरणेहिं । समिज्जइ अ मे समीहिअ गुरुपभावेण । ”
एअ सेसेवि बोहिज्जा, तओ सममेणहिं सेविअ धम्म, करिज्जो
चिअकरणिज्ज, निराससो उ सव्यदा । एअ परममुणिसासणं ।

अवुज्जमाणेसु अ कम्मपरिणईए, रिहिज्जा जहासत्ति
तदुअकरण आओयायसुद्ध समईए, कयण्णुआ खु एसा, करुणा य
धम्मपहाणजणणी जणम्मि । तओ अणुण्णाए पडिअजिअज धम्म ।

अण्णहा अणुवहे चेअ उअहिज्जुत्ते मिआ । धम्माराहणं खु हिअ
सव्यसत्ताण । तहा तहेअ सपाडिअजा । सव्यहा अपडियज्जमाणे ।

चइज्जा ते अट्टाणगिलाणोसहत्थचागनाएण, -से जहा नामए
केइ पुरिसे कइचि कतारगए अम्मापिडसमेए तप्पडिअधे पधिअजा ।
तेसिं तत्थ नियमधाई पुरिसमित्तासज्जे सभवओसहे महायके ।
सिआ । तत्थ से पुरिसे तप्पडियधाओ एवमालोचिअ ‘न भवति एए
निअमओ ओसहमंतरेण, ओसहभावे अ ससओ, कालसहाणि अ
एआणि,’ तहा सठविअ सठविअ तदोसइनिमित्त सयित्तिनिमित्त
अ चयमाणे साहू । णस चाए अचाए अचाए चेअ चाए । फरु-
मित्तय पहाण बुहाण, धीरा णअदसिणो, स ते ओसहसंपायणेण
जीवाविज्जा, सभवाओ पुरिसोचिअमेअ ।

एअ सुक्खन्निअण महापुरिसे ससारकतारपडिअ अम्मापिड-
सगए धम्मपडिअधे विहरिअजा, तेसिं तत्थ निअमविणासगे
अपत्तयीजाएपुरिअमित्तासज्जे संभवतसम्मत्ताइओसहे मरणाइविवागे

कर्मपात्रे सिद्धा, तस्य से सुकृत्पक्वित्वा पुरित्से धम्मवद्विषंधामो
 णं समालोचिम - 'विणस्मंति एण भयस्मं सम्मसाइभो-
 सहिररहेण, तस्म सशङ्कण विमाना, काउसहाणि भ एमाणि
 यरहाभो,' तदा महविम मंढविम इहलोगचंत्ताण सेमि सम्म
 साइभोमहनिमित्तं विमिहगुरुमाइभावेण, मरिनिमित्तं च
 क्खिक्खरणेण, चयमाणे मंत्रमपडिपत्तीण साहूनिद्धीण । एण चाण
 भवाण, तत्तभायणाभो । अषाण चेर चाण, मिच्छाभायणाभो । तत्त
 पञ्चित्य पहारं परमत्यभो । धीरा एमदमिणो भासन्नमज्झा । स ते
 सम्मत्ताइभोमहमपाङ्केण जोरायिज्जा, अर्धंतिभ धमरणायच्छवोभ
 जोगेण समशभो । सुपुरिमोचिममेधं, दुप्पडिभाटाणि भ भग्मा
 विईणि । एण धम्मो मयाणं । भगवं इय नायं परिहरमाणे भक्कु-
 मलागुरधि भग्मापिइमागति ।

एवमरोरताय मयदा सुगुरुममोवे, पूइत्ता भगवन्ते धीमतागे
 साहू भ, तोमिऊण विह्वोचिभं विवणाई, सुप्पउत्तापरमए
 सुविमुद्धनिमित्ते समद्वियामिण विमुच्छनाणो महया एमोएणं
 मम्मं पञ्चइत्ता लोमरस्मेहितो लोगुनरधम्मगमणेण । एमा
 त्रिणाणनाणा महाइत्ताणसि न विताहिअज्झा पुहेणं, महा
 णत्थभयाभो सिद्धिखलिणा ॥

इति पञ्चजजागद्वणविहिंसुत्त सम्मत्तं ॥ ३ ॥

४. अथ पञ्चजजापरिपालणागुत्त

स एवमभिवच्यइए ममाने सुविहिभायभो किरिभाएत्तेण जुअइ
 यिमद्वपरणे महामत्ते । न यियअनयमेइ । एण भमावेऽभिप्पेमसिद्धी
 उरायपदितीभो । नायियअनत्योगुशाण पयट्टइ । उयाभो भ साहूगो
 निममेण, तस्म मत्तशाभो, अण्णहा अइप्पसंगाभो, निच्छपमयमेध,

से समलिङ्गकचणे सममन्त्रमित्ते निभत्तगहदुक्ते पसमसु
 मेण सम्म सिस्खमाडअड गुरुकुलवासी गुम्पडिअध्वे विणीण भूअ
 थदरिसी । न इओ ह्रिअ तदाति मन्नड । सुस्तूसाइगुणजुत्ते तत्ता-
 भिनिवेसा । विहिपरे परमतमतोत्ति अहिज्जड सुत्ता । बद्धअम्परे
 भाससाधिपमुक्के आययट्ठी । स तमवेइ सव्यहा । तओ सम्म
 निउजइ । एअ धीराण सासण ।

अण्णहा अणिओगो अविहिगह्विमतनाण्ण अणाराइणाए
 न किंचि, तदणारभाओ धुअ । इत्थ मग्गदेसणाए ^१दुक्ख
^२अअधीरणा ^३अअपडिअत्ती । नेअमहीअमहीअ अअगमपरिहेण ।

न एमा मग्गगामिणो विराइणा अणत्थमुहा, अत्थहेऊ,
 तस्सारभाओ धुअ । इत्थ मग्गदेसणाए ^१अणभिनिवेसो ^२अडिअत्ति-
 मित्त, ^३अरिआरभो । एअपि अहीअ अहीअ अअगमलेसजोगओ ।
 अय मओओ नियमेण । मग्गगामिणो तु एमा अअयअहुलस्स ।

निरयाए जहोदिए सुत्तुत्तकारी इअइ पअयणमाइसंगए
 पचममिण तिगुत्ते । अणत्थपरे एअशाए अविअत्तस्स सिअुजणणी
 चायनाएण । विअत्ते इत्थ केअली एअफलभूए ।

सम्ममेअ विआणइ दुविहाए परिण्णाए, तहा भासासप-
 वासदीअ रादीणाअथिराइभेअ । अमदीणथिरत्थमुअमइ जहासत्ति
 ममभते अणूमगे । अससत्तजोगाराएण भअइ, उत्तअत्तरजोगसिद्धीए
 मुअइ पाअरुम्मुणत्ति । विअुअजमाणे आअअ भाअकिरिअमाराइइइ,
 पसमसुइअमणुइअइ अरोडिए सअमत्तअकिरिआए, अअअहिए
 परोसहोअसग्गेहिं, वाहिअसुकिरिआनाएण ।

से जहा नामए केइ महाराहिगहिए अणुहुअतव्वेअणे,
 विण्णाया सरूवेण, निअ्विण्णे तत्तओ, सुअिअअयणेण सम्मं

तमप्रगच्छिन्न जहाप्रिहाणभो परण्णे सुकिरिअ, निरुद्धजहिच्छाचारे,
 तुच्छपत्यमोई, सुवमाणे राहिणा, निअत्तमाणवेअणे ममुअलम्भारोग्ग
 परइदमाणतम्भावे तज्जाभनिब्बुईण तप्पडिवघाओ सिरान्वात्त-
 इजोगेवि घाहिसमारग्गप्रिण्णाणेण इट्ठनिष्कत्तोओ अणाजुलभार-
 याए किरिओप्रओगेण अरीडिण अअरहिण सुइलेस्साए वड्ढइ,
 विज्ज च बहु मण्णइ ।

एअ कम्मराहिगहिण अणुभूअजम्माइवेअणे, विण्णाया
 दुक्खरूवेण, निच्चिण्णे तत्तओ, तओ सुगुरुअयणेण अणुट्ठाणाइणा
 तमप्रगच्छिन्न पुब्बुत्तप्रिहाणओ परन्ने सुकिरिअ पअरज्ज, निरु-
 द्धपमायायारे अमारसुद्धमोई, सुवमाणे कम्मराहिणा, निअत्तमा-
 णिट्ठप्रिओगाइवेअणे, समुअरुअ चरणारोग्ग, परइदमाणसुइभावे,
 तज्जाभनिब्बुईण तप्पडिवघप्रिसेसओ परीसहोरसग्गभावेवि
 तत्तसवेअणाओ कुमलासयबुइदीथिरासयत्तेण धम्मोरयोगाओ,
 सया थिमिए तेअलेसाए परइदइ, गुरु च बहु मअइ जहोचिअ
 अमगपडिवत्तीण, निमग्गप्रित्तिभावेण ।

एसा गुरुई विआहिआ भारसारा, विसेसओ भगवतव-
 हुमाणेण, 'जो म पडिमअइ से गुरु'ति तदाणा । अअइ
 किरिआ अकिरिआ, कुलडानारीकिरिआसमा, गरहिआ तत्तवेईण,
 अफलजोगओ । प्रिसण्णतत्तीफलमित्थ नाय, आअट्टे सु तप्पल
 असुहाणुअणे ।

आयओ गुरुअहुमाणो अअअररणत्तेण, अओ परमगुरु-
 सजोगो, तओ सिद्धी अममय । एसेइ सुहोदण पणिट्ठतयणुअवे
 भवराहितेगिच्छी । न इओ सुअर पर । उअमा इत्थ न विजई ।

स एवपण्णे, एवभावे, एवपरिणामे, अपडिअडिअ, धड्डमाणे
 तेउल्लेसाए, दुवालसमासिएण परिभाएण अइकमइ सव्वदेवतेउ-
 ल्लेम, एवमाइ महामुणी । तओ सुक्केसुक्काभिजाई भवइ, पाय छिण्ण
 वम्माणुअधे, खवइ लोगसण्ण, पडिमोअगामी, अणुमोअनिअित्ते ।

सया सुहजोगे एस जोगी आहिअ । एस आराइगे
 सामण्णत्स, जहा गहिअपट्टण्णे सज्जोअहासुअधे सधइ सुद्धग भव
 सम्म अभावसाहग भोगकिरियासुअवाइकप्प । तओ ता सपुण्णा
 पाउणइ अविगलहेउआअओ अमकिलिट्टसुहरूआओ अपरोवताअिणो
 सुंदरा अणुअधेण । न य अण्णा मपुण्णा, तत्तत्तअडणेण । एअ
 नाणति बुअइ । एअमि सुहजोगसिद्धी । उअिअपडिअत्तिपहाणा इत्थ
 आओ पअत्तगो । पाय अिअधे न अिअइ निरणुअधासुहकम्मभावेण ।
 अक्खिअत्ताओ इमे जोगा आआराइणाओ । तहा तओ सम्म पअत्तइ,
 निअ्फायइ अणाउले । एअ अिअिआ सुअिअिआ, एगतनिकलंका निअ-
 लकत्थसाहिआ, तहा सुहाणुअधा उत्तरुत्तरजोगसिद्धीए ।

तओ से साइइ पर परत्थ सम्म । तअसले सया तेहिं तेहिं
 पगारेहिं साणुअध महोअए वीअधीआदिआणणेण, कत्तिअिअिआइअुत्ते
 अवअसुअचिअे समतअइ सुअणिहाणाइअेऊ मोइतिअिरदीअे रागाम-
 यअिअे दोसानलजलनिही सवेगसिद्धिकरे अइ अचितचित्तमणि-
 वप्पे । स एव परपरत्थमाहए तहा करुणाइआअओ, अणेगेहिं भवेहिं
 अिअुअमाणे पाअकम्मणा, पअड्डमाणे अ सुहभावेहिं अणेगअिअिआए
 आराइणाए पाउणइ सव्वुत्तम भव अरम अचरमअरइउ अविग
 लपरपरत्थनिमित्त । तत्थ काऊण निअअसेस किअ अिअुअरयमले
 सिअइ अुअअड अुअइ परिनिअ्याइ सव्वदुक्खाणमत्त करेइ ॥

इति पव्वजापरिपालणासुत्त सम्मत्त ॥ ४ ॥

५. अथ पञ्चजाफल-सुतं

स एवमभिसिद्धे परमत्रये मंगलालम्बे जन्मजरामरणरहिते
 पद्मीणासुहे अणुरधसत्तिरज्जिरे सपत्तिनिभसरूवे अकिरिए सहा
 धसद्विए अणतनाणे अणतदसणे । से न सहे, न रूवे, न गवे, न
 रसे, न फासे । अरुची सता अणित्ययसद्व्याणा, अणतरिरिमा,
 कथकिशा, सञ्जात्राहयिरज्जिभा, सञ्जहा निररिक्खा, थिमिमा,
 पसता । असन्नोगिए पसाणदे, अत्रो चेर परे मए ।

अरिक्खा अणाणदे । सजोगो विभोगकारण । अफल
 फलमेवाथो । त्रिणिशयपर सु त, बहुमय मोहात्रो अनुद्धान, जमित्तो
 त्रिवज्जत्रो, तत्रो अणत्था अपञ्जवसिआ । एस भावरिऊ परे अत्रो
 बुत्ते उ भगरया ।

नागासेण जोगो एअरस, से सरुवसंठिए । नागासमणत्थ ।
 न सत्ता सदतरमुवेइ । अचित्तमेअ केरलिगम्म तत्त, निच्छयमयमेअ ।
 त्रिजोगव च जोगोत्ति न एम जोगो । मिण्ण लम्बणमेअरस । न
 इत्यारिक्खा । सहायो सु एमो अणतसुइसहायकणो । एवमा इत्य
 न रिज्जइ । तत्रावे अणुभात्रो पर तस्सेय । थाणा एसा जिणाण
 सञ्जपणूण अविहदा एगतत्रो, न त्रितहत्ते निमित्तं, न
 चानिमित्तं कज्जति ।

निदसणमित्तं तु नवर, सयसत्तुम्बए सञ्जनाहिविगमे
 सञ्जसजोगेण सञ्जिच्छासपत्तीए जारिसमेय, इत्तोणतगुण । त तु
 भावसत्तुक्खयादितो । रागादत्रो भावसत्तु, कम्मोदया धाहिणो,
 परमलद्धीत्रो उ अट्ठा, अणिच्छेच्छा इच्छा । एय सुद्धुममेअं न
 तत्तत्रो इयरेण गम्मइ, जइसुइ य अनइणा, आरुग्गसुइ य
 रोगिणत्ति विभामा । अचित्तमेअं सरूवेण, साहअपञ्जवसिअ ण्ण

अन्तरा फेधलज्ञान छद्मस्था मूलचक्षुष । हस्तरपर्शसम शास्त्रज्ञानं
 तद्वयमहारट्टत् ॥ १० ॥ शुद्धोच्छ्रायपि गाक्षाज्ञानिरपेक्षस्य नो
 हितम् । भौतहन्तुर्यथा तस्य पदस्पर्शनिषेधनम् ॥११॥ शासनान्
 प्राणशक्तेश्च बुधे शास्त्र निरुच्यते । वचन धीतरागस्य तत्र
 नान्यस्य कस्यचित् ॥१२॥ धीतरागोऽनृत नैव त्रयात्तद्वैत्यभागत ।
 यस्तद्वाक्येष्वनाश्वासस्तन्महामोहजृम्भितम् ॥ १३ ॥ शास्त्रे पुरस्कृते
 तस्माद्धीतराग पुरस्कृत । पुरस्कृते पुनस्तस्मिन्नियमान् सर्वमिदृष्य
 ॥१४॥ एन केचित् समापत्ति वदन्त्यन्ये ध्रुवपदम् । प्रशान्तनाहि
 तामये त्रिसभागक्षय परे ॥१५॥ चर्भचक्षुभृत सर्वे देवाश्चात्रधि
 चक्षुष । सर्वतश्चक्षुष निदृघा योगिन शास्त्रचक्षुष ॥१६॥ परीक्षन्त
 कपन्छेदतापै स्पर्णं यथा जना । शास्त्रेऽपि वर्णिनाशुद्धि परीक्षतां
 तथा बुधा ॥१७॥ त्रिधय प्रतिषेधाश्च भूयामो यत्र वर्णिता ।
 एकाधिकारा हरयन्ते कपशुब्धि वदन्ति ताम् ॥ १८ ॥ मिध्वान्तेपु
 यथा ध्यानाध्ययनादितिधिमना । हिमादीना निषेधाश्च भूयासो
 मोक्षगोचरा ॥ १९ ॥ अर्थकामत्रिमिश्र यद्यच्च क्लृप्तकथाविलम् ।
 धानुपङ्क्तिकमोक्षार्थं यत्र तत् कपशुब्धिमन् ॥ २० ॥ त्रिधीना च
 निषेधाना योगक्षेमकरी क्रिया । उपर्यते यत्र सर्वत्र तच्छास्त्र
 छेदशुद्धिमत् ॥ २१ ॥ कायिकाद्यपि कुर्वीत गुणश्च ममितो मुनि ।
 कृत्ये ज्यायसि किं जान्यमित्युक्त समये यथा ॥ २२ ॥ अन्यार्थ
 किञ्चिदुत्सृष्ट यत्राचार्यमपोहते । दुर्विधिप्रतिषेध तन्न शास्त्र
 छेदशुद्धिमत् ॥ २३ ॥ निषिद्धस्य त्रिधानेऽपि हिंसादेर्भक्तिका
 मिभि ॥ दाहस्येव न सर्वैर्यति प्रकृतिदुष्टता ॥ २४ ॥ हिंसा
 भावकृतो दोषो दाहस्तु न तथेति चेत् । भूत्यर्थं तद्विधानेऽपि
 भावदोष कथं गत ॥ २५ ॥ वेदोक्तत्वात्तन् शुद्धया कर्मयज्ञोऽपि
 योगिन । महायज्ञ इतीच्छन्त श्येनयाग त्यजन्ति किम् ॥ २६ ॥

वेदान्तविधिसेयत्वमत कर्मविधेर्हितम् । मिग्नामदर्शका शेषा
 वेदान्ता एव कर्मणः ॥ २७ ॥ कर्मणा निरयद्याना चित्तशोधकता
 परम् । साह्य्याचार्या अपीच्छन्तीत्यास्तामेषोऽत्र विस्तरः ॥२८॥ यत्र
 मर्त्यनयालम्बिप्रिचारप्रथलाग्निना । तात्पर्यरयामिसा न स्यात्तच्छास्त्र
 तानशुद्धिमन् ॥२९॥ यथाह मोमिलप्र^३ने जिन स्याद्वादसिद्धये ।
 द्रव्यार्थादहमेकोऽस्मि दृग्गानार्यादुभापि ॥ ३० ॥ अक्षयश्चाव्यय
 आसि प्रदेगार्थप्रिचारत । अनेकभूतभावात्मा पर्यायार्थपरिमहात्
 ॥३१॥ द्वयोरेतत्त्वबुद्धयापि यथा द्वित्वं न गच्छति । नयेदान्तधिया
 त्येवमनेकान्तो न गच्छति ॥३२॥ मामग्येण न मान स्याद् द्वयोरे-
 कत्रधीर्यथा । तथा वस्तुनि यस्त्वशत्रुद्विर्ज्ञेया नयात्मिका ॥३३॥
 एकदेशेन चैकत्रधीर्द्वयो स्याद्यथा प्रमा । तथा वस्तुनि वस्त्यशत्रु-
 द्विर्ज्ञेया नयात्मिका ॥३४॥ इत्य च सशयन्त्रं यनयाना भापते
 पर । तदपान्त मिलाना प्रत्येक न नयेषु यत् ॥३५॥ सामग्येण
 द्व्यालंबोऽप्यत्रिरोधे समुच्य । त्रिरोधे दुर्नयत्राता स्वशक्षेण स्वयं
 हता ॥३६॥ कथ त्रिप्रतिपिद्धाना न त्रिरोध समुच्ये । अपेक्षा
 भेदतो हन्त कैत्र त्रिप्रतिपिद्धता ॥३७॥ भिनापेक्षा यदैकत्र पितृ-
 पुत्रादिकल्पना । नित्यानित्याग्नेकान्तस्तथैत्र न त्रिरोत्स्यते ॥३८॥
 व्यापके मत्यनेकाते स्वरूपपररूपयो । आनेकान्त्यान कुत्रापि
 निर्णोतिरिति चे मति ॥३९॥ अव्याप्यवृत्तिधर्माणा यथावच्छेद
 काश्रया । नापि तत्र परावृत्तिस्तन् किं नात्र तथेक्ष्यते ॥ ४० ॥
 आनैगमान्यभेद तत्परावृत्तापि स्फुटम् । भमिप्रेताश्रयेणैत्र निर्णयो
 व्यग्रहारक ॥४१॥ अनेकातेऽप्यनेकान्तादनिष्टैत्रमपाहता । नयसू
 क्ष्मेक्षिकाप्रान्ते त्रिशाते मुठभत्वत ॥४२॥ आत्माश्रयादयोऽप्यत्र
 सायकाशा न कर्हिषित । ते हि प्रमाणसिद्धार्थात् प्रवृत्त्यैव पराद्मुक्ता
 ॥४३॥ इत्यत्र दधिभावेन नष्टं दुग्धतया पय । गोरोसत्वात्
 स्थिर जानन् स्याद्वादद्विद् जनोऽपि क ॥४४॥ इच्छन् प्रधान

सत्त्वाद्यैर्विस्वैर्गुम्पितगुणै । साङ्ग्य सङ्ग्यायता मुरयो नानेकान्त
 प्रतिक्षिपेत् ॥४५॥ जिज्ञानस्यैकमाहार नानाहारकरम्वितम् । इच्छ-
 स्तथागत प्राज्ञो नानेकान्त प्रतिक्षिपेत् ॥४६॥ चित्रमेकमनेक च
 रूप प्रामाणिक वदत । योगो वैशेषिको वापि नानेकान्त प्रतिक्षिपेत्
 ॥४७॥ प्रत्यक्षं मितिमात्रे मेयाशे तद्विच्छक्षणम् । गुह्यज्ञानं यदन्नेक
 नानेकान्त प्रतिक्षिपेत् ॥४८॥ नातिव्यक्त्यामकं वस्तु यदन्ननुभ
 वोचितम् । भट्टो वापि मुरारिर्ना नानेकान्त प्रतिक्षिपेत् ॥ ४९ ॥
 अबद्ध परमार्थेन बद्ध च व्यरक्षरत । भ्रुवाणो ब्रह्मवेदान्ती नाने-
 कान्त प्रतिक्षिपेत् ॥५०॥ भ्रुवाणा भिन्नभिन्नार्थानयभेदव्यपेक्षया ।
 प्रतिक्षिपेयुर्नो वेदा स्याद्वादं सार्थतात्रिरम् ॥५१॥ त्रिमतिं सम्म
 तिर्वापि चार्वाकस्य न मृग्यते । परलोकात्ममोक्षेषु यस्य मुह्यति शेमुषी
 ॥५२॥ तेनानेकान्तसूत्र यद्यद्वा सूत्र नयात्मकम् । तदेव तापशुद्ध
 स्यान्न तु दुर्नयसंज्ञितम् ॥५३॥ नित्यैरान्ते न हिंसादि तत्पर्या
 यापरिक्षयात् । मनसयोगनाशादी व्यापारानुपलम्भत ॥ ५४ ॥
 बुद्धिलेपोऽपि को नित्यनिलेपात्मव्यवस्थितौ । सामानाधिकरण्येन
 बन्धमोक्षौ हि सङ्गतौ ॥ ५५ ॥ अनित्यैकान्तपक्षेऽपि हिंसादिकम
 सङ्गतम् । एतौ त्रिनाशशीलाना क्षणाना नाशकोऽस्तु क ॥५६॥
 आन्तर्ये क्षणाना तु न हिंसादिनिवामरम् । विशेषादर्शनात्तस्य
 बुद्धलुब्धकयोर्मिथ ॥५७॥ सङ्क्लेरोन विशेषश्चेदानन्तर्यमपार्थक्यम् ।
 न हि तेनापि सङ्क्लिष्टमध्ये भेदो त्रिधीयते ॥५८॥ मनोवाक्य-
 ययोगाना भेदादेव क्रियाभिदा । सममैव विशीर्येतेत्येतद्व्यत्र
 चर्चितम् ॥ ५९ ॥ नित्यानित्याद्यनेकान्तशास्त्र तस्माद्विशिष्यते ।
 तद्दृष्टयैव हि माध्यस्थ्य गरिष्ठमुपपद्यते ॥६०॥ यस्य सर्वत्र समता
 नयेषु तनयेष्विव । तस्यानेकान्तवादस्य कन्यूनाधिकशेमुषी ॥६१॥
 एतन्नास्तु नयास्तस्य नाशा किं तु प्रकल्पिता । रागद्वेषौ कथ
 तस्य दूषणेऽपि च भूषणे ॥६२॥ अर्थे महेद्रजालस्य दूषितेऽपि च

भूपिते । यथा जनाना माध्यस्थ्यं दुर्नयार्थं तथा मुने ॥ ६३ ॥
 दूपयेदज्ञ एरोधै स्याद्वाद न तु पण्डित । अज्ञप्रलापे सुज्ञाना न
 द्वेष करुणैव तु ॥ ६४ ॥ त्रिविधं ज्ञानमाख्यात श्रुत चिन्ता च
 भावना । भाव कोष्ठगरीजाभ वास्त्यार्थविषय मतम् ॥ ६५ ॥ महा-
 वास्त्यार्थज यत्तु सूक्ष्मयुक्तिशतान्वितम् । तद्द्वितीयं जले तैलविदु-
 रीत्या प्रसूत्वरम् ॥ ६६ ॥ ऐदम्पर्यगत यच्च त्रिध्यादौ यन्नप्रच्य यत् ।
 तृतीयं तद्विशुद्धोच्चनात्यरत्नविमानिभम् ॥ ६७ ॥ भावे ज्ञाने मनाक्
 पुसस्त्रद्रागादर्शनप्रद । द्वितीये न भवत्येष चिन्तायोगात्कदाचन
 ॥ ६८ ॥ चारिसञ्जीविनीचारकारकज्ञाततोऽन्तिमे । सर्वत्रैव हिता
 वृत्तिर्गाम्भीर्यात्तत्त्वदर्शिन ॥ ६९ ॥ तेन स्याद्वादमालम्ब्य सर्वदर्शन
 तुल्यताम् । मोक्षोद्देशात्रि(द्वि?)शेषेण य पश्यति स शास्त्रवित्
 ॥ ७० ॥ माध्यस्थ्यमेव शास्त्रार्था येन तस्मात् सिध्यति । स एव
 धर्मवाद स्यादन्यद्राजलिशरलग्नम् ॥ ७१ ॥ पुत्रदारादिससारो धनिना
 मृदचेतसाम् । पण्डिताना तु समार शास्त्रमध्यात्मवर्जितम् ॥ ७२ ॥
 माध्यस्थ्यसहितं ह्येकपदज्ञानमपि प्रमा । शास्त्रोद्विर्घृथैरान्या तथा
 चोक्तं महात्मना ॥ ७३ ॥ । वादाश्च प्रतिवादाश्च घदन्तोऽनिश्चिता-
 स्तथा । तत्त्वान्तं नैव गच्छन्ति तिलपीलम्पद्वती ॥ ७४ ॥

इति यतिवदनात्पदानि बुद्ध्या प्रशमविचेचनसमराभिधानि ।
 प्रदलितदुरित क्षणाधिलातितनय इह त्रिदशालय जगाम ॥ ७५ ॥
 नचानेनान्तार्थान्गमरहितस्यास्य फलितम्, कथं माध्यस्थ्येन
 स्फुटमिति विधेयं ध्रमपदम् । समाधेरव्यक्ताद्यदभिदधति व्यक्तस-
 दृशम्, फल योगाचार्या ध्रुवमभिनिवेशे त्रिगलिते ॥ ७६ ॥ निशे-
 पादोपादा सपदि तदनेका तसमये, समुन्मीलद्भक्तिर्भवति य इहा
 ध्यात्मनिशद् । भृशं धीरोत्तप्रियतमगुणोज्जागररुचिर्यश श्रीस्त
 स्याद् व्यजति न कदापि प्रणयिनी ॥ ७७ ॥

इति श्रीपण्डितनयत्रिजयगणिशिष्यपण्डितश्रीपद्मत्रिनयगणिसहोदरो
पाध्यायश्रीयशोत्रिनयगणिविरचितेऽध्यात्मोपनिषत्प्रकरणे शास्त्रयोग-
शुद्धिनामा प्रथमोऽधिकार समाप्तः ॥ १ ॥

॥ दिशा दक्षितया शास्त्रैर्गच्छन्नच्छमति पथि । ज्ञानयोगं
प्रयुञ्जीत तद्विशेषोपलब्धये ॥ १ ॥ योगनाटपट्टनित म तु प्राति
भसहित । मन्ध्येऽत्र दिनरात्रिभ्या षेत्रलश्रुतयो पृथक् ॥ २ ॥
पदमात्रं हि नान्येति शास्त्र दिग्दर्शनोत्तरम् । ज्ञानयोगो मुने
पार्थिवमात्रेऽन्य न मुञ्चति ॥ ३ ॥ तत्प्रतो ब्रह्मण शास्त्र लक्षण
न तु दर्शनम् । न चान्द्रात्मतत्त्वस्य दृष्टध्रान्तिनिरतंते ॥ ४ ॥
तेनात्मदर्शनानाद्दृशी ज्ञानेनान्तमूलो भवेत् । द्रष्टुर्दृगात्मता मुक्ति-
र्दश्येनात्म्य भयध्रम ॥ ५ ॥ आत्मज्ञाने मुनिर्मम सर्वं पुद्गलत्रि-
ध्रमम् । महेन्द्रजालयद्वेत्ति नैव तत्रानुरज्यते ॥ ६ ॥ आत्मादिता
सुमधुरा येन ज्ञानरति सुधा । न लगयेत् तद्यतो त्रिपयेषु
त्रिपेष्विव ॥ ७ ॥ सत्तत्त्वचिन्तया यस्याभिममन्यागता श्मे ।
आत्मना ज्ञानयान् वेदधर्मज्ञान् ब्रह्मज्ञानश्च स ॥ ८ ॥ विषयान्
साधनं पूर्वमनिष्टत्वधिया त्यजेत् । न त्यजेन्न च गृह्णीयान् सिद्धो
विन्द्यात् म तत्प्रत ॥ ९ ॥ योगारम्भदशास्थस्य दुःस्वमन्तर्नहि
सुखम् । सुखमन्तर्नहिर्दुःख सिद्धयोगस्य तु ध्रुवम् ॥ १० ॥ प्रजा
शशक्त्या यद्रूपमात्मनो ज्ञानमुच्यते । सुख स्वरूपविश्रान्तिशक्त्या
वान्य तदेव तु ॥ ११ ॥ सर्वं परवश दुःख सर्वमात्मवश सुखम् ।
एतदुक्तं समासेन लक्षणं सुखदुःखयो ॥ १२ ॥ ज्ञानमप्रस्य यच्छर्म
तद्वस्तु नैव पार्यते । नोपमेय प्रियाश्चैर्नापि तद्यन्दनद्रवे ॥ १३ ॥
तेनोलेश्यात्रिवृद्धिर्या पर्यायश्चमवृद्धित । भाषिता भगवत्यादौ
सेत्प्रभूतस्य युज्यते ॥ १४ ॥ चिन्मात्रलक्षणेनान्यन्यतिरिक्तत्व

मात्मनः । प्रतीयते यदश्रान्त तदेव ज्ञानमुत्तमम् ॥ १५ ॥ शुभो-
 पयोगरूपोऽयं समाधिः सन्निकल्पकः । शुद्धोपयोगरूपस्तु निरिक्ल्प-
 स्तदेकत्वम् ॥ १६ ॥ आद्यः सालम्बनो नाम योगोऽनालम्बनः परः ।
 छायायाः दर्पणाभावे सुम्बन्निश्रान्तिसन्निभः ॥ १७ ॥ यद्दृश्यं यच्च
 निर्वाच्यं मननीयं यद्भुवि । तद्रूपं परसंश्लिष्टं न शुद्धद्रव्यलक्षणम्
 ॥ १८ ॥ अपवस्य पदं नास्तीत्युपक्रम्यागमे ततः । उपाधिमात्रज्या-
 युक्त्या प्रोक्तं शुद्धात्मलक्षणम् ॥ १९ ॥ यतो वाचो निरतन्ते
 अप्राप्य मनसा सह । इति श्रुतिरपि व्यक्तमेतदर्थानुभाषिणी ॥२०॥
 अतीन्द्रियं परं ब्रह्म विशुद्धानुभवः त्रिना । शास्त्रयुक्तिशक्तेनापि नैव
 गम्यं कदाचन ॥ २१ ॥ केषां न कल्पनां दर्श्यां शास्त्रक्षीराजगाहिनी ।
 विरलास्तद्रसास्त्रादविदोऽनुभवनिहया ॥ २२ ॥ पश्यतु ब्रह्मनिर्द्वन्द्वं
 निर्द्वन्द्वानुभवः त्रिना । कथं लिपिमयीं दृष्टिं वाह्मयीं वा मनो
 मयीं ॥ २३ ॥ न सुषुप्तिरमोहत्वात्त्रापि च स्थापनागरी । कल्प-
 नाशिल्पनिश्रान्तेऽसुषुप्तेऽनुभवो दशा ॥ २४ ॥ अधिगत्याखिलं शब्द-
 ब्रह्मं शास्त्रदृशां मुनिः । स्वसवेद्यपरं ब्रह्मानुभवेऽधिगच्छति ॥२५॥
 ये पर्यायेषु निरतास्ते ह्यन्यसमयस्थिताः । आत्मस्वभावनिष्ठानां
 भुजा स्वसमयस्थितिः ॥ २६ ॥ आरापोद्वापविश्रान्तिर्यत्राशुद्धतयस्य
 तत् । शुद्धानुभवसवेद्यं स्वरूपं परमात्मनः ॥ २७ ॥ गुणस्थानानि
 यावन्ति यावन्त्यत्रापि मार्गणाः । तदन्यतरसंश्लेषो नैवात पर-
 मात्मनः ॥ २८ ॥ कर्मोपाधिकृतान् भावान् यः आत्मन्यध्यस्यति ।
 तेन स्वाभाविकं रूपं न बुद्धं परमात्मनः ॥ २९ ॥ यथा भृत्यै
 कृतं युद्धं स्वामिन्येवोपचर्यते । शुद्धात्मन्यत्रिवेदेन कर्मस्वर्धोजितं
 तथा ॥ ३० ॥ सुषुप्ततत्र यथा पाच्यगतं पच्युपचर्यते । तथा व्यव-
 हारत्यक्तश्चिद्रूपे कर्मत्रिक्रियाम् ॥ ३१ ॥ एतत् एव समायान्ति कर्मा-
 प्यारब्धशक्तिः । एकक्षेत्राजगाहेन ज्ञानी तत्र न दोषभाक् ॥३२॥

दारुय तस्थपाञ्चालीनृत्यतुल्या प्रवृत्तय । योगिनो नैव धाधायै
 हानिनो लोकवर्तिन ॥३३॥ प्रारब्धाट्टप्रजनितान् सामायिकरिवेकत ।
 क्रियापि हानिनो व्यक्तमौचिती नातिवर्तते ॥ ३४ ॥ ससारे
 नियमन् स्वार्थसङ्गं कञ्जलवेदमनि । लिप्यते निखिलो लोको
 ज्ञानसिद्धो न लिप्यते ॥ ३५ ॥ नाह पुद्रलभाराना कर्ता फारयिता
 च न । नानुमन्तापि चेत्यात्मज्ञानवान् लिप्यते कथम् ॥ ३६ ॥
 लिप्यते पुद्रलस्कन्धो न लिप्ये पुद्रलैरहम् । चित्रव्योमाञ्जनेनेव
 ध्यायन्निति न लिप्यते ॥ ३७ ॥ लिप्यता ज्ञानसम्पानप्रतिघाताय
 फेवलम् । निर्लेपज्ञानमप्रस्य क्रिया सर्वोपयुज्यते ॥ ३८ ॥ तप-
 श्रुतादिना मत्त क्रियारानपि लिप्यते । भावनाज्ञानसम्पन्नो निष्कि-
 योऽपि न लिप्यते ॥ ३९ ॥ समल निर्मल चेदमिति द्वैत यदा-
 गतम् । अद्वैत निर्मल ब्रह्म तदैकमवशिष्यते ॥ ४० ॥ महासामा-
 न्यरूपेऽस्मिन्मज्जन्ति नयजा भिदा । समुद्र इव कल्लोला
 पवनोन्माधनिर्मिता ॥ ४१ ॥ पद्द्रव्यैकतम्यसस्पर्शि सत्सामान्य
 हि यद्यपि । परस्यानुपयोगित्वात् स्वनिश्चान्त तथापि तत् ॥४२॥
 नयेन सहप्रहेणैयमृजुमूत्रोपजीयिना । सच्चिदानन्दरूपत्व ब्रह्मणो
 व्यतिष्ठते ॥ ४३ ॥ सत्त्वचित्त्रादिधर्माणा भेदाभेदप्रिचारणे । न
 चार्थोऽय प्रिशीर्येत निर्जिकल्पप्रसिद्धित ॥ ४४ ॥ योगजानुभवास्ते
 सन्नात्रे निर्जिकल्पके । प्रिक्ल्वौघासहिष्णुत्व भूषण न तु दूषणम्
 ॥ ४५ ॥ यो ह्यारत्यानुमशक्योऽपि प्रत्याख्यातु न शक्यते । प्राज्ञैर्न
 दूषणीयोऽर्थ स माधुर्यप्रिसेपयत् ॥ ४६ ॥ कुमारी न यथा वेत्ति
 मुग्ध दयितभोगजम् । न जानाति तथा लोको योगिना ज्ञानज
 सुखम् ॥ ४७ ॥ अत्यन्तपक्ववोघाय समाधिनिर्जिकल्पक । वाच्योऽयं
 नार्थविज्ञस्य तथा चोक्त परैरपि ॥ ४८ ॥ आदौ शमदमप्रायैर्गुणै
 शिष्य प्रबोधयेत् । पश्चात् सर्वमिद ब्रह्म शुद्धस्त्वमिति बोधयेत्
 ॥ ४९ ॥ ब्रह्मस्यार्थप्रबुद्धस्य सर्वं ब्रह्मेति यो वदेत् । महानरकजा-

लेपु स तेन विनियोजित ॥ ५० ॥ तेनादी शोधयेच्चित्तं सद्रिक-
 ल्यैर्धृतादिभि । यत्नामादिविकाराणां प्रतिसरथाननाश्यता ॥५१॥
 विकल्परूपा मायेय विकल्पेनैव नाश्यते । अत्रस्थान्तरभेदेन तथा
 चोक्त परैरपि ॥ ५० ॥ अत्रिद्यैरुत्तमया स्वात्मनाशोधनोत्पया ।
 विद्या सम्प्राप्यते राम सर्वदोषापहारिणी ॥ ५३ ॥ शाम्यति
 ह्यल्लमन्त्रेण मलेन क्षाल्यते मल । शम विप विपेनेति रिपुणा
 हन्यते रिपु ॥ ६४ ॥ ईदृशी भूतमायेय या स्वनाशेन हर्षदा । न
 लक्ष्यते स्वभागेऽस्या प्रेक्ष्यमाणैव नश्यति ॥ ५५ ॥ प्रवादि
 शुभसङ्कल्पो निर्नाश्याशुभरामनाम् । दास्य विनैव दहन स्वयमेव
 विनदृश्यति ॥ ५६ ॥ इय नैश्चेयित्री शक्तिर्न प्रवृत्तिर्न या क्रिया ।
 शुभसङ्कल्पनाशार्थं योगिनामुपयुज्यते ॥ ५७ ॥ द्वितीयापूर्वकरणे
 क्षायोपशमिका गुणाः । क्षमाया अपि यास्यन्ति स्थास्यन्ति
 क्षायिका परम् ॥ ५८ ॥

इत्य यथात्रलमनुग्रममुद्यम च कुर्वन् दशतुगुणमुत्तममान्त-
 रार्थे । चिन्मात्रनिर्भरनिवेशितपक्षपातः, प्रातर्गुरन्नमित्र दीप्तिमुपैति
 योगी ॥ ५९ ॥ अभ्यस्य तु प्रवितत व्यरहारमार्गं, प्रज्ञापनीय इह
 सद्गुरुवाक्यनिष्ठ । चिदर्पणप्रतिफलन्विजगद्विपत्तं, वर्तेत किं पुनरसौ
 सहजान्मरूपे ॥ ६० ॥ भवतु किमपि तत्त्व बाह्यमाभ्यन्तर वा,
 हृदि वितरति साम्य निर्मलश्चिद्विचार । तदिह निश्चितपञ्चाचार-
 सञ्चारचारुस्फुरितपरमभावे पक्षपातोऽधिको न ॥ ६१ ॥ स्फुटम-
 परमभावे नैगमस्तारतम्यम् प्रवदतु न तु हृष्येत्तावता ज्ञानयोगी ।
 कलितपरमभावं चिद्धमत्कारसारम्, सकलनयविशुद्ध चित्तमेक
 प्रमाणम् ॥ ६२ ॥ हरिरपरनयाना गर्जितैः कुञ्जराणाम् सहजविपि-
 नसुप्तो निश्चयो नो विभेति । अपि तु भवति लीलोग्न्मिभजृम्भो-
 न्मुखेऽस्मिन् गलितमदभरास्ते नोच्छ्वमन्दयेव भीता ॥ ६३ ॥

कलितविधिनाहव्यापकोलाहलौघव्युपरमपरमार्थे भावनापावना
नाम् । कचन किमपि शोन्य-नास्ति नैवास्ति मोक्ष्य, न च किमपि
त्रिधेय नैव गेय न देयम् ॥ ६४ ॥ इति सुपरिणतात्म-रयातिघा
तुर्यकेलिर्भवति यतिपतिर्यश्चिद्भरोद्भासिरीय । इरहिमररहारस्का
रमन्दारगङ्गारजतकलशशुभ्रा स्यात्तदीया यश श्री ॥ ६५ ॥

इति श्रीपण्डितनयत्रिजयगणिशिष्यपण्डितश्रीपद्मत्रिजयगणि-
सहोदरोपाध्यायश्रीयशोविजयगणिरिचितेऽध्यात्मोपनिषत्प्रक-
रणे ज्ञानयोगशुद्धिनामा द्वितीयोऽधिकार समाप्त ॥ २ ॥

यान्येव साधनायादौ गृह्णीयाज्ज्ञानसाधक । सिद्धयोगस्य
तायेव लक्षणानि स्वभावात् ॥ १ ॥ अत एव जगौ यात्रा सत्त
पोनियमादिषु । यतना सोमिलप्रभे भगवान् स्वस्य निश्चितम्
॥ २ ॥ अतश्चैव स्थितप्रज्ञभाषसाधनलक्षणे । अन्युनाभ्यधिके
प्रोक्ते योगदृष्ट्या परैरपि ॥ ३ ॥ नाहानिनो विशेष्येत यथेच्छा
चरणे पुन । ज्ञानी स्वलक्षणाभावात्तथा चोक्तः परैरपि ॥ ४ ॥
बुद्धाऽद्वैतसत्त्वस्य यथेच्छाचरण यदि । शुना तत्त्वदृशा चैव
को भेदोऽशुचिभक्षणे ॥ ५ ॥ अतुद्धिपूर्विका वृत्तिर्न दुष्टा तत्र
स्यपि । तथापि योगजादृष्टमहिम्ना सा न सम्भवेत् ॥ ६ ॥ निवृत्त
मशुभाचाराद्गुभाचारप्रवृत्तिमत् । स्याद्वा चित्तमुदासीन सामायि
कमतो मुने ॥ ७ ॥ विधयश्च निषेधाश्च नत्वज्ञाननियन्त्रिता ।
बालस्यैवागमे प्रोक्तो नोद्देशः पश्यन्त्य यत् ॥ ८ ॥ न च साम
र्थ्ययोगस्य युक्तः शस्त्र नियामकम् । कल्पातीतस्य मर्यादाप्यस्ति
न ज्ञानिनः कश्चित् ॥ ९ ॥ भावस्य सिद्धयसिद्धिभ्या यथाकश्चि
त्करी क्रिया । ज्ञानमेव क्रियामुक्तः राजयोगस्तदिष्यताम् ॥ १० ॥
मैवं नाप्येवली पश्यो नापूर्वकरण विना । धर्मसन्यासयोगी चेत्य

न्यस्य नियता क्रिया ॥ ११ ॥ स्थैर्याधानाय मिद्धस्यासिद्धस्थानय
 नाय च । भावस्यैव क्रिया शान्तचित्तानामुपयुज्यते ॥ १० ॥
 क्रियारिरहितं हन्त ज्ञानमात्रमनर्थकम् । गतिं विना पथशोऽपि
 नाग्रेति पुरमीप्सितम् ॥ १३ ॥ स्वानुभूत्यां क्रिया काले ज्ञानपूर्णे
 ऽप्यपेक्षते । प्रदीपं स्व(म?)प्रकाशे (शे?)ऽपि तैलपूर्थादिकं यथा
 ॥ १२ ॥ घासभारं पुरश्च्य ये क्रियान्यवहरत । षडने षडलक्ष्मं
 विना ते गृन्निकाद्दिक्षणं ॥ १५ ॥ गुणरद्व्यदुमानादेनित्यस्मृत्या च
 मत्क्रिया । ज्ञानं न पानयेद्भ्रामज्जात जनयेदपि ॥ १६ ॥ शायो-
 पशमिके भावे वा क्रिया क्रियते तथा । पतितस्यापि तद्वायप्रवृद्धि
 ज्ञापते पुनः ॥ १७ ॥ गुणशुद्धये तत्र कुर्यात् क्रियामस्फलनाय
 वा । एव तु मयमस्थानं जिनानामरतिष्ठते ॥ १८ ॥ भ्रमाननाश
 फलवेन ननु ज्ञानं विगिनयते । न हि रज्जारहिभ्यान्तिर्गमने न
 निवर्तते ॥ १९ ॥ मत्स्य क्रियायमप्रोक्ता ज्ञानिनोऽप्युपयुज्यते ।
 सञ्चिनाट्टनागार्यं नामूरोऽपि यदम्यधानं ॥ २० ॥ तण्डुलस्य
 यथा धर्मं यथा ताघस्य कालिका । नश्यति क्रियया पुत्रं पुरुषस्य
 तथा मूलम् ॥ २१ ॥ जीरस्य तण्डुलस्येयं मूलं महजमप्यलम् ।
 नश्यत्येयं न मन्देहस्तस्मादुद्यमयान् भव ॥ २२ ॥ अविद्या च
 दिदृक्षा च भवयोर्वं च वासना । सहजं च मूलं चेति पर्याया
 कर्मणः स्मृता ॥ २३ ॥ ज्ञानिनो नास्त्यदृष्टं चेद्भ्रममानुश्लक्ष्मणः ।
 शरीरपातं हि न स्याच्चीरनाट्टनाशनं ॥ २४ ॥ शरीरमीश्वरस्येयं
 विदुषोऽप्ययतिष्ठते । भयादृष्टपगनेति कश्चिदाह तदक्षमम् ॥ २५ ॥
 शरीरं विदुषः शिष्याद्यदृष्टागदि तिष्ठति । तदाऽमुहददृष्टेन न
 नश्येदिति का प्रमा ॥ २६ ॥ न घोषादाननाग्रेऽपि क्षणं कार्यं
 ययेष्यते । तार्क्षिणे स्थितिमत्तद्विषिरं विद्वत्तुस्थिति ॥ २७ ॥
 निम्पादाननायस्य क्षणं यत्तार्क्षिणे स्थितिः । नाशदेत्यन्तराभारादिष्टा
 न च मं दुर्षय ॥ २८ ॥ अन्यादृष्टम्यं तत्पातप्रतिषेधकता नयेत् ।

क्रियमाणोऽपि जीव्येत शिष्यादृष्टप्रशाद्वरु ॥ २९ ॥ स्वभावाभि
 रूपादान यदि विद्वत्तनुस्थिति । तथापि कालनियमे तत्र युक्तिर्न
 विद्यते ॥ ३० ॥ उच्छृङ्खलस्य तश्चिन्त्य मत वेदान्तिनो ह्यद ।
 प्रारब्धादृष्टत किं तु ज्ञेया विद्वत्तनुस्थिति ॥ ३१ ॥ तत्प्रारब्धेत
 रादृष्ट ज्ञाननाशय यदीप्यते । लाघवेन विनातीय तन्नाशय तत्प्र
 ल्यताम् ॥ ३२ ॥ इत्थं च ज्ञानिनो ज्ञाननाशयकर्मक्षये सति ।
 क्रियैकनाशयकर्मौघक्षयार्थं सापि युज्यते ॥ ३३ ॥ सर्वकर्मक्षये
 ज्ञानकर्मणोस्तत्समुच्चय । अन्योऽन्यप्रतिबन्धेन तथा चोक्तः परैरपि
 ॥ ३४ ॥ न यावत्सममभ्यस्तौ ज्ञानसत्पुरुषकर्मौ । एकोऽपि
 नैतयोस्तात्र पुरुषस्येह सिध्यति ॥ ३५ ॥ यथा छात्रस्थितये ज्ञान
 कर्मणी सदृष्ट(गी)स्वरे । क्षायिके अपि विज्ञेये तथैव मतिशालिभि
 ॥ ३६ ॥ सम्प्राप्तकेवलज्ञाना अपि यज्जिनपुङ्गवा । क्रिया योग-
 निरोधारया कृत्वा सिध्यन्ति नान्यथा ॥ ३७ ॥ तेन ये क्रियया
 मुक्ता ज्ञानमात्राभिमानिन । ते भ्रष्टा ज्ञानकर्मभ्या नास्तित्वा नात्र
 सशय ॥ ३८ ॥ ज्ञानोत्पत्तिं समुद्भान्य कामादीनन्यदृष्टित । अप
 ह्युचानैर्लोक्येभ्यो नास्ति नैर्द्विजित जगत् ॥ ३९ ॥ ज्ञानस्य परिपामाद्धि
 क्रियाऽसङ्गत्वमङ्गति । न तु प्रयाति पार्थक्य चन्दनादिष सौरभम्
 ॥ ४० ॥ प्रीतिभक्तियचोऽसंगेरनुष्ठान चतुर्विधम् । यत्परैर्योगिभि
 र्गात तदित्य युज्यतेऽखिलम् ॥ ४१ ॥ ज्ञाने चैव क्रियाया च
 युगपद्विहितादर । द्रव्यमात्रशुद्ध सन् प्रयात्येव पर पदम् ॥ ४२ ॥

क्रियाज्ञानसयोगविश्रान्तचित्ता समुद्भूतनिर्वाधचारित्र्यवृत्ता ।
 नयो मेपनिर्णीतनि शेषभावास्तप शक्तिल धप्रसिद्धप्रभावा ॥ ४३ ॥
 भयभ्रोधमायामदाज्ञाननिद्राप्रमादोज्झिता शुद्धमुद्रा सुनीन्द्रा ।
 यशश्रीसमालिङ्गिता वादिदन्तिस्मयोच्छेदहृद्यक्षतुल्या जयन्ति ॥ ४४ ॥

इति पण्डितधीनपवित्रयगणितिन्द्रपण्डितभो रघुपवित्रयगणित
 होरुपायायभीदनेपित्रयगणितिरचितऽप्याभोपनिषप्रवरमे
 त्रियावोगगुद्धिनामा श्रुतौदोऽधिराः समाप्त ॥ ३ ॥

॥ ज्ञानत्रियाधदयदुनमाम्य-रथाधिभूट शिवमोगामी । न
 धानदृष्टकप्रारमीना जनोऽनुत्तनन् इत्यभिमेति ॥ १ ॥ भाम
 प्रदृशादनिवाभूः परप्रदृशो अधिराधुक् । मदा विशान्दप
 दोपयोगी लोकोपरं माग्यमुपैति योगी ॥ २ ॥ परोपदेभ प्रवतो
 एमगयोगादुपेय न माम्ययुक्तः । श्रुतौद्विपराममुपैति तातु धमा
 न ईत्तेन ए मिनुमाये ॥ ३ ॥ इवस्ततो नारनिषद्विद्योगादुप
 गच्छेत्तदि विलमून । माग्द्विदिशुभमूच्छिता मव कल्याण
 मिद्वेरे तदा शिल्प्य ॥ ४ ॥ धर्मात्मिन्मम समतामुन्नात्तौ वाये
 सुमे नो रक्तिमेति योगी । भगव्यटव्यां क इवार्थमुच्यो शूरे
 समुन्मपैति कव्यदृशे ॥ ५ ॥ यस्मिन्प्रविशार्थिनायपम्भुविष्कारेण
 धाम्निर्गैति इत्यिय । तस्मिन्निदेवार्थनिष्परद्वरभायमाभ्ये
 रमते सुषुद्धिः ॥ ६ ॥ शुद्धामनश्चमगुणा विद्वान् एतन्मयमेवे
 दामादधाना । यदाभ्यर्षद्वि विनिपतयन्ति तदा समत्वं प्रथमेऽथ
 शिष्टा ॥ ७ ॥ विना समत्वं प्रथममन्वं गामाविष्टं माकित्येव
 मये । मये समानो सति मद्रुणानो शुद्ध, द्वि तस्यपुद्गला
 शिष्टिः ॥ ८ ॥ निगनधोमन्दिररखरीप्रभ्योतिभिर्भूवोतिगतपुदं
 मन् । विशोतते तगरमान्तस्य प्रमृत्परे माग्यमजिप्रसंगे ॥ ९ ॥
 ण्य विदेवगृह्णित भिजा यो विद्यांमतापुर्भरतादिभूया । शिवज्ञानार्थ
 ममता युनीनाम फणु सत्या गिन्विन् प्रवञ्ज ॥ १० ॥ धन्येऽपि
 साधुर्न कथापदप्रहाय शिवागमुपैति भोक्त । प्रवर्धमानं न
 दंष्ट्रुणोप साभ्याम्बुहोरेयंदि नारनीव ॥ ११ ॥ प्रारब्धवा ज्ञानदा

कपाया आभासिका इत्यभिमानमात्रम् । नाजो हि भावः प्रतिम
 दृश्यया यो नाजोधत्साम्यरतीस तिष्ठेत् ॥ १२ ॥ साम्य विना
 यस्य तप क्रियादेर्निष्ठा प्रतिष्ठान्नमात्र एव ॥ स्वर्धेनुचिन्तामणि
 कामजुम्भान् करोयसी काणरुपर्दमूल्यान ॥ १३ ॥ शान्ती क्रियायान्
 विरतस्तपस्वी ध्यानी च मौनी स्थिरदर्शनश्च । साधुगुण त लभते
 न जानु, प्राप्नोति य साम्यसमाधिनिष्ठ ॥ १४ ॥ दुर्योधनेना
 भिहतश्चुकोप न पाण्डुरैर्यो न नुतो जहर्ष । स्तुमो भवन्त दमद-
 न्तमन्तसमत्वयन्त मुनिसत्तम तम् ॥ १५ ॥ यो दह्यमाना मिथिल
 निरीक्ष्य शक्रेण नुतोऽपि नमि पुरीं स्वाम् । न मेऽत्र रिञ्चिञ्ज-
 लतीति मेने साम्येन तेनोरुयशो व्रितेने ॥ १६ ॥ साम्यप्रसादा
 स्तपुर्ममत्वा सत्त्वाधिना स्व घुरमेव मत्वा । न सेहिरेऽर्ति
 किमु तीव्रयन्त्रनिपीडिता स्वधस्सूरिशिष्या ॥ १७ ॥ लोमोत्तर
 चारुचरित्रमेतन्मेतार्यसाधो समतासमाये । इदायनुयन्न यदात्रिच-
 र्मवद्वेऽपि मूर्धन्ययमाप तापम् ॥ १८ ॥ जज्वाल नान्तश्च सुरा-
 धमेन प्रोज्ज्वालितेऽपि ज्वलनेन मौलौ । मौलिर्मुनीना स न
 केर्निपेठ्य कृष्णानुचन्मा समताऽमृताब्धि ॥ १९ ॥ गङ्गाजले यो
 न जहौ सुरण विद्वोऽपि श्ले समतानुवेधम् । प्रयागतीर्योदय-
 कृन्मुनीना माय स सूरिस्तनुजोऽन्निकाया ॥ २० ॥ स्त्रीध्रुणगो-
 ब्राह्मणघान नानपापादध पातृताभिमुखा । दृढप्रहारिप्रमुखा क्षणेन
 साम्याऽलम्बात्यदमुच्चमापु ॥ २१ ॥ अप्राप्तधर्माऽपि पुराऽऽदिमा
 ईन्माता शिव यद्गगरत्ययाप । नाप्नोति पारं वचसोऽनुपाधिसमा-
 धिसाम्यस्य विजृम्भित तत् ॥ २२ ॥

इति शुभमतिर्मत्वा साम्यप्रभायमनुत्तर य इह निरतो नित्या
 नन्द कदापि न विद्यते । विगलदखिलाविद्य पूर्णस्वभायसमृद्धि
 मान्, स स्वतु लभते भागरीणा जयेन यशश्चिधम् ॥२३॥

इति पण्डितश्रीनयत्रिनयगणिशिष्यपण्डितश्रीपद्मत्रिनयगणि
महोदरोपाध्यायश्रीयशोत्रिनयगणिविरचितेऽध्यात्मोपनिषत्प्रक्र-
रणे साम्ययोगशुद्धिनामा चतुर्थोऽधिकारः समाप्तः ॥ ४ ॥

॥ समाप्तमिदं यशश्च्यवहन्ध्यात्मोपनिषत्प्रकरणम् ॥

॥ श्रीमन्नाधिराजगणितश्रीगौतमस्यामिन्वचनम् ॥

नमोऽस्तु श्रीह्रीधृतिरीर्तिनुदिलक्ष्मीविलासैकनिवेतनाय ।
श्रीश्रीरपट्टाश्वरभास्कराय लोकोत्तमाय प्रमुगौतमाय ॥ १ ॥ ॐकार-
मक्षीणमहानसाना श्रीमन्तमुज्ज्वलतपःप्रभायै । ह्रीमन्तमानुग-
धन्दनेनाऽर्हन्त नमस्यामि तमिन्द्रभूतिम् ॥ २ ॥ उन्नित्प्रसौरणस-
हस्रपत्रगर्भस्य सिंहासनसनिपण्णम् । दिव्यातपत्रं परिधीयमानं
सधामरैश्चाऽमरराजसेन्यम् ॥ ३ ॥

कल्पद्रुचिन्तामणिनामधेनुसमाननामानममानशक्तिम् । अनेक
लोकोत्तरलन्धिसिद्ध श्रीगौतम धन्यतमा स्मरन्ति ॥ ४ ॥ एकैत्र
पद्मंशतकनीनिष्ठा पुराणवेदागमजन्मभूमिका । आनन्दचिद्रम-
हामयी सरस्यनी सदेन्द्रभूतेश्वरणीपसेविनी ॥ ५ ॥ सदा चतुष्य-
ष्टिसुरेन्द्रमानसव्यामोहिनी पद्महृदाधियासिनी । सर्वाङ्गशृङ्गारतर-
ङ्गितद्युतिः श्रीगौतम श्रीरपि धन्दते त्रिधा ॥ ६ ॥ जयानयन्ती
त्रिजायापराजितानन्दासुभद्राप्रमुख सुरीजन । प्रतिक्षणोज्जागरभूरि-
विभ्रम श्रीगौतम गायति गाढगौरव ॥ ७ ॥ मानुषोत्तरगिरे-
शिरस्थिता, दोसहस्रसुभगा महाप्रभा । गौतमगौतमगुणा त्रिविष्ट
पस्यामिनी शिष्यगत दधातु मे ॥ ८ ॥ यक्षपोद्भ्रमहस्रनायको
दिव्यविश्रुतिभुजो महाबल । द्वादशाङ्गसमयाधिदेवता गौतमस्मृति

जुषा शिवह्वर ॥९॥ ईशाननाथेन सम शतत्रतु सनत्वुमाराधिपति
 सुरान्वित । श्रीब्रह्मलोमाधिपतिश्च सेवते सगीतम मन्त्ररर पदे
 पदे ॥ १० ॥ धष्टनागकुल्नाथको मणिप्रोल्लसत्फणसहस्रभासुर ।
 गौतमाय धरण कृताञ्जलिर्मन्त्ररानसहिताय वन्दते ॥ ११ ॥
 रोहिणीप्रभृतय सुराङ्गना धासना अपि परे सदाश्रवा । गौतम
 मनसि यक्षयक्षिणीश्रेणयोऽपि दधती मुनीश्वरम् ॥ १२ ॥ सत्रला-
 श्रयनभोगधृतीना लश्रिरद्भुततमेहभवे स्यान् । गौतमस्मरणत
 परलोके भूमेऽत्र स्वरपयर्गसुगानि ॥१३॥ आँव्रौँश्रीँ मन्त्रतो ध्यान-
 काले पार्श्वे कृत्वा प्राञ्जलि सर्वदेवान् । कायोत्सर्गैर्धूपकर्पूरवासे
 पूजा कुर्यात् मरुदा ब्रह्मचारी ॥१४॥ जितेन्द्रिय स्वल्पजलोभिषे-
 कयान् शुद्धाम्बरो गुप्तिसमित्यत्कृत । श्रीइन्द्रभूतेरपरेणत्र गुणान्
 स्मरन्नर स्यान्द्भुतमिधुपारग ॥१५॥ त श्रयन्ति पुरुपार्थसिद्धयो
 भूप्यते विशदसाहसेन स । गौतम प्रणयिभुक्तिमुक्तिदो यस्य
 भागिनिभयस्य नाथते ॥ १६ ॥

वाचकेन्द्रोमास्वातिरिचित श्रीप्रशमरतिप्रकरणम् ।

नाभेयाद्या सिद्धार्थराजसूनुचरमाश्वरमदेहा । पञ्च नय दश
 च, दशत्रिधधर्मत्रिधिविदो जयन्ति त्रिना ॥ १ ॥ जिनसिद्धाचार्यो-
 पाध्यायान् प्रणिपत्य सर्वसाधुँश्च । प्रशमरतिस्थैर्यार्थं वक्ष्ये जिन-
 शासनात्किञ्चिन् ॥२॥ यद्यप्यनन्तगमपर्यायार्थहेतुनयशन्दरब्राह्म्यम् ।
 सर्वज्ञशासनपुर प्रवेष्टुमत्रदुश्रुतेर्दूक्षम् ॥ ३ ॥ श्रुतबुद्धिविभवपरि-
 हीणवस्तथाप्यहमशक्तिमाविचिन्त्य । द्रमक इवाययवोञ्छकमन्वेष्टु
 तत्प्रवेशेषु ॥४॥ बहुभिर्जिनचनार्णवपारगतै ऋविष्टुर्पैर्महामतिभि ।

पूर्वमनेका 'प्रथिता' प्रशमजननशास्त्रद्वय ॥५॥ ताभ्यो त्रिस्तुता
 श्रुतगङ्गुलाकिरा प्रवचनाश्रिता काश्चित् । पारम्पर्यादुच्छेपिरा
 कृपणकेन सहत्य ॥ ६ ॥ तद्वक्तिबलापितया मयाप्यत्रिमलाल्पया
 स्वमतिशक्त्या । प्रशमेष्टयानुसृना विरागमार्गैकपदिकेयम् ॥ ७ ॥
 यद्यप्यनगीतार्था न वा कठोरप्रकृष्टभावार्था । सिद्धिस्तथापि मध्यनु-
 कम्पैकरसैरनुप्राणा ॥ ८ ॥ कोऽत्र निमित्त वक्ष्यति निसर्गमति-
 सुनिपुणोऽपि वा ह्यन्यन् । दोषमलिनेऽपि मन्तो यद्रुणसारग्रहण
 दक्षा ॥ ९ ॥ सद्भिः सुपरिगृहीत यत्किञ्चिदपि प्रकाशता याति ।
 मलिनोऽपि यथा हरिण प्रकाशते पूर्णचन्द्रस्य ॥ १० ॥ बालस्य
 यथा वचन काह्लमपि शोभते पितृसराशे । तद्वत्सज्जनमध्ये
 प्रलपितमपि सिद्धिमुपयाति ॥ ११ ॥ ये तीर्थैरुत्प्रणीता भावास्त-
 दनन्तरैश्च परिकथिता । तेषा बहुशोऽप्युकीर्तन भवति पुष्टिरमेव
 ॥ १२ ॥ यद्वद्विपघातार्थं मन्त्रपदे न पुनरुक्तदोषोऽस्ति । तद्वद्रा-
 गविष्यन् पुनरुक्तमदुष्टमर्थपदम् ॥ १३ ॥ यद्वदुपयुक्तपूर्वमपि
 भैषज्यं सेव्यतेऽर्त्तिनागाय । तद्वद्रागात्तिहर बहुशोऽप्यनुयोज्यमर्थपदम्
 ॥ १४ ॥ धृत्यर्थं कर्म यथा तदेव लोका पुन पुन कुन्ते । एव
 विरागतातद्वितुरपि पुन पुनश्चिन्त्य ॥ १५ ॥ दृढतामुपैति वैराग्य
 भावना येन येन भावेन । तस्मिँस्तस्मिन् कार्यं कायमनोयाग्भि
 रभ्यास ॥ १६ ॥ माध्यस्थ्यं वैराग्यं विरागता शान्तिरुपशम
 प्रशम । दोषक्षयं वपायविजयश्च वैराग्यपर्याया ॥ १७ ॥ इच्छा
 मूर्च्छा काम स्नेहो गार्ह्यं ममत्वमऽभिनन्द । अभिलाष इत्यनेकानि
 रागपर्यायवचनानि ॥ १८ ॥ ईर्ष्या रोषो दोषो द्वेषः परिवादम
 त्सरासूया । वैरप्रचण्डनाशा नैत्रे द्वेषस्य पर्याय ॥ १९ ॥ राग
 द्वेषपरिगतो मिथ्यातपोपहतकलुषया दृष्ट्या । पञ्चास्रमलबहुलार्त्त
 रौद्रतीव्राभिमन्धान ॥ २० ॥ कार्याकार्यविनिश्चयमहेकलेशिशुद्धि-
 लक्षणैर्मूढ । आहारभयपरिमहमैथुनसज्ञाकलिप्रस्त ॥ २१ ॥

क्लिष्टाप्रकर्मबन्धनबद्धनिकाचिनगुर्गतिशतेषु । जन्ममरणैरजस्र
 बहुविधपरिवर्तनाभ्रान्तः ॥ २२ ॥ दुःखसहस्रनिरन्तरगुरुभाराक्रान्त
 कर्षितं करुण । विषयसुग्यानुगतवृष कषायप्रस्तव्यतामेति ॥ २३ ॥
 स क्रोधमानमायालोभैरतिदुर्जयै परामृष्टः । प्राप्नोति याननर्थान्
 कस्तानुद्देष्टुमपि शक्तः ॥ २४ ॥ क्रोधात्प्रीतिविनाश मानाद्विनयोप
 घातमाप्नोति । शाठ्यात्प्रत्ययहानि सर्वगुणविनाशनं लोभात् ॥ २५ ॥
 क्रोधः परितापकरः सर्वस्योद्वेगकारकः क्रोधः । त्रैरानुपङ्गजनकः
 क्रोधः क्रोरः सुगतिहन्ता ॥ २६ ॥ श्रुतशीलविनयसदूपणस्य धर्मार्
 र्थकामविघ्नस्य मानस्य कोऽनकाश मुहूर्तमपि पण्डितो दग्धात्
 ॥ २७ ॥ मायाशीलः पुरुषो यद्यपि न करोति किञ्चिदपराधम् ।
 सर्प इयाविश्वास्यो भजति तथाप्यात्मदोषहतः ॥ २८ ॥ सर्वविना
 शाश्रयिणः सर्वन्यसनैः राजमार्गस्य । लोभस्य को मुखगतः क्षणमपि
 दुःखातरमुपेयात् ॥ २९ ॥ एतः क्रोधो मानो माया लोभश्च
 दुःखहेतुत्वात् । सत्त्वाना भजससारदुर्गमार्गप्रणेताः ॥ ३० ॥
 ममकाराहङ्कारावेपा मूल पदद्वयं भजति । रागद्वेषावित्यपि तस्यैवा
 न्यस्तु पर्यायः ॥ ३१ ॥ मायालोभकषायश्चेत्येतद्रागसहितं द्वन्द्वम् ।
 क्रोचो मानश्च पुनर्द्वेष इति समासनिर्दिष्टः ॥ ३२ ॥ मिथ्यादृष्ट्य
 विरमणप्रमादयोगास्तयोर्बलं दृष्टम् । तदुपगृहीतानष्टविधकर्मबन्धस्य
 हेतू तौ ॥ ३३ ॥ स ज्ञानदर्शनारणवेद्यमोहायुषा तथा नाम्नः ।
 गोत्रान्तराययोश्चेति कर्मबन्धोऽष्टधा मौलः ॥ ३४ ॥ पञ्चनवद्वय
 ष्टाविंशतिकश्चतुःपट्कसप्तगुणभेदः । द्विपञ्चभेद इति सप्तनयति
 भेदास्तथोत्तरतः ॥ ३५ ॥ प्रकृतिरियमनेकविधा स्थित्यनुभावप्रदेश
 तस्तस्याः । तीव्रो मन्दो मध्य इति भजति बन्धोदयविशेषः ॥ ३६ ॥
 तत्र प्रदेशबन्धो योगात्तदनुभजन कषायवशात् । स्थितिपाकविशेष
 तस्य भजति लेश्याविशेषेण ॥ ३७ ॥ सा कृष्णनीलकापोततैज
 सीपद्मशुक्लनामानः । श्लेष इव वर्णबन्धस्य कर्मबन्धस्थितिविधान्यः

॥ ३८ ॥ कर्मोत्थाद् भयगतिर्भयगतिमूला शरीरनिवृत्ति । देहा
 दिन्द्रियविषया विषयनिमित्ते च सुचक्षुसे ॥ ३९ ॥ दुम्बद्धिद्
 मुम्बलिष्णुर्नोहा धत्वात्हाटगुणत्वेण । या या करोति चेष्टा तथा
 तथा दुःस्वमादत्ते ॥ ४० ॥ कञ्जरिभिनमधुरगान्धर्वनूर्ययोपिद्विभूषण
 रसार्थे । श्रोत्रायबद्धद्वयो हरिण इव विनाशमुपयाति ॥ ४१ ॥
 गतिविभ्रमेद्विक्ताकारहास्यलीलाकटाक्षविश्लिष्ट । रूपावेशितचमु
 श्लम इव विषयते विरश ॥ ४२ ॥ छानाङ्गरागर्जतिरर्णरुधू
 पाधियामपटयामै । गन्धधमितमनस्को मधुकर इव नाशमुपयाति
 ॥ ४३ ॥ सिष्टाश्रयानमासौदनादिमधुररमविषयगुह्यामा । गलय-
 न्नपाशबद्धो मीन इव विनाशमुपयाति ॥ ४४ ॥ शयनामनमन्वाय
 नसुरतज्जानानुलेपनामह । स्पर्शव्याकुलितमतिगजेन्द्र इव व्यथत
 मूढ ॥ ४५ ॥ एतमनेके दोषा प्रणष्टशिष्टेष्टदृष्टिचेष्टानाम् ।
 दुनियमितेन्द्रियाणा भयन्ति वायव्या बहुश ॥ ४६ ॥ एकैकवि-
 प्यसद्भाद्रागद्वेषानुरा विनष्टास्ते । किं पुनरनियमितात्मा जीव
 पञ्चेन्द्रियवशात् ॥ ४७ ॥ न हि मोऽस्तीन्द्रियविषयो येनाभ्यस्तेन
 नित्यवृषितानि । तृप्ति प्राप्नुयुरक्षण्यनेकमार्गप्रलीनानि ॥ ४८ ॥
 कश्चिन्धुमोऽपि विषय परिणामवशात्तुनर्भवत्यशुभ । कश्चिदशु
 भोऽपि भूत्वा कालेन पुन शुभीभवति ॥ ४९ ॥ कारणवशेन
 यद्यत् प्रयोजन जायते यथा यत्र । तेन तथा त विषय शुभमशुभ
 वा प्रकल्पयति ॥ ५० ॥ भयेषा यो विषय स्वाभिप्रायेण भयति
 तुष्टिकर । स्वमतिविकल्पाभिरतास्तमेष भूयो द्विपन्त्यये ॥ ५१ ॥
 तानेवार्थान्द्विपनस्तानेवार्थान्प्रलीयमानस्य । निश्चयतोऽन्यानिष्ट न
 रिद्यते किञ्चिदिष्ट वा ॥ ५२ ॥ रागद्वेषोपहतस्य केवल कर्मबन्ध
 एनास्य । नान्य एतन्तोऽपि गुणोऽस्ति य परत्रेह च श्रेयान् ॥ ५३ ॥
 यस्मिन्निन्द्रियविषये शुभमशुभ वा निवेशयति भावम् । रक्तो वा
 द्विष्टो वा स बन्धहेतुर्भवति तस्य ॥ ५४ ॥ स्नेहाभ्यस्त्यतीरस्य

रेणुना शिष्यते यथा गात्रम् । रागद्वेषविलस्य कर्मबन्धो भवत्येवम् ॥ ५५ ॥ एव रागद्वेषो मोहो मिथ्यात्वमविरतिश्चैव । एभि
 प्रमादयोगानुगे समादीयते कर्म ॥ ५६ ॥ कर्ममय ससार
 ससारनिमित्तञ्च पुनर्दुःखम् । तस्माद्भागद्वेषादयस्तु भवसन्ततेर्मूलम् ॥ ५७ ॥ ॐ एतदोपमहासञ्चयजाल शम्भयमप्रमत्तेन । प्रशम
 स्थितेन धनमप्युद्वेष्टयितुं निरवशेषम् ॥ ५८ ॥ अस्य तु मूलनि
 बन्ध क्षात्वा तच्छेदनोद्यमपरस्य । दर्शनचारित्र्यतपस्वाध्यायध्यान
 युक्तस्य ॥ ५९ ॥ प्राणवधानृतभाषणपरधनमैयुनममल्यनिरतस्य
 नवकोटयुद्धमशुद्धोच्छमाप्रयात्राधिकारस्य ॥ ६० ॥ जिनभाषिता
 र्थसद्भावभाषिनो विदितलोकतत्त्वस्य । अष्टादशशीलाङ्गसहस्रधार
 णकृतप्रतिज्ञस्य ॥ ६१ ॥ परिणाममपूर्वमुपागतस्य शुभभावनाध्यय
 मितस्य । अयोऽन्यमुत्तरोत्तरविशेषमभिपरयत समये ॥ ६२ ॥
 वैराग्यमार्गसम्प्रस्थितस्य संसारवासचकितस्य । स्वहितार्थाभिरतमते
 शुभेयमुत्पद्यते चिन्ता—ॐ ॥ ६३ ॥ भवकोटीभिरसुलभ मानुष्यं
 प्राप्य क प्रमादो मे । न च गतमायुर्भूय प्रत्येत्यपि देवराजस्य
 ॥ ६४ ॥ आरोग्यायुर्वलसमुदयाञ्चला धीर्यमनियत धर्मे । तल्ल
 ब्ध्या हितकार्ये मयोद्यम सर्वथा कार्य ॥ ६५ ॥ शास्त्रागमादृते न
 हितमस्ति न च शास्त्रमस्ति विनयमृते । तस्मान्छास्त्रागमलिप्सुना
 विनीतेन भवितव्यम् ॥ ६६ ॥ बुलरूपवचनयौतघ्नमित्रैश्चर्यस
 म्पदपि पुंसाम् । विनयप्रशमविहीना न शोभते निर्जलेव नदी
 ॥ ६७ ॥ न तथा सुमहाधैर्येण वस्त्राभरणैरलङ्कृतो भाति । श्रुत
 शीलमूलनिरूपो विनीतविनयो यथा भाति ॥ ६८ ॥ गुर्वयत्त
 यस्मान्छास्त्रारम्भा भवन्ति सर्वेऽपि । तस्माद्गुर्वाराधनपरेण हित
 वाहिंक्षणा भाग्यम् ॥ ६९ ॥ धन्यस्योपरि निपतत्यहितसमाचरण
 धर्मनिर्वापी । गुरुवदनमलयनिसृतो वचनसरसचन्दनस्पर्श ॥ ७० ॥

दुष्प्रतिघारौ मातापितरौ स्वामी गुरुश्च लोकेऽस्मिन् । तत्र गुरु-
 रिहामुत्र च सुदुष्करतरप्रतीकारः ॥ ७१ ॥ *विनयफल शुश्रूषा
 गुरुशुश्रूषाफल श्रुतज्ञानम् । ज्ञानस्य फलं विरतिविरतिकल चाश्र-
 धनिरोधः ॥ ७२ ॥ सररफल तपोबलमथ तपमो निर्जराफल
 दृष्टम् । तस्मात्त्रियानिवृत्ति म्रियानिवृत्तेरयोगिव्यम् ॥ ७३ ॥
 योगनिरोधाद्भवमन्ततिक्षय , सन्दतिश्रयान्मोक्ष । तस्मात्कल्याणाना
 सर्वेषा भानन विनयः ॥ ७४ ॥ विनयव्यपेतमनसो गुरुविद्वत्सा-
 धुपरिभवनशीलाः । श्रुतिमात्रपिपयसद्वाद्जरामरवन्निर्दिष्टा ॥ ७५ ॥
 केचित्सानर्द्धिरसातिगौरवात्साम्प्रतेक्षिण पुरुषाः । मोहात्समुद्रथायस-
 धदाभिपररा विनश्यन्ति ॥ ७६ ॥ ते जाल्यहेतुदृष्टान्तसिद्धमपिरु-
 द्धमत्ररमभयकरम् । सर्वज्ञवापसायनमुपनीत नाभिनन्दन्ति ॥ ७७ ॥
 यद्वत्क्षित् क्षीर मधुशर्करया सुमस्कृतं ह्यम् । पित्तार्दितेन्द्रिय
 स्वाद्वितथमतिर्मन्यते षडुक्कम् ॥ ७८ ॥ तद्वन्निश्चयमधुरमनुकम्पया
 मद्भिरभिहित पश्यम् । तद्व्यमरमन्यमाना रागद्वेषोदयोद्वृत्ता ॥ ७९ ॥
 जातिकुलरूपरललाभमुद्विगन्निश्चयश्श्रुतमदान्धा । क्लीषा परत्र
 चेद् च हितमप्यर्थं न पश्यन्ति ॥ ८० ॥ ज्ञात्वा भवपरिवर्त
 जातीना कोटिशतम्हरेषु । हीनोत्तममध्यत्य को जातिमद बुध
 कुर्यात् ॥ ८१ ॥ नैकाञ्जातिविशेषानिन्द्रियनिवृत्तिपूर्वकान्सत्त्वा ।
 कर्मरशाद्रच्छन्त्यत्र कस्य वा शाश्वती जाति ॥ ८२ ॥ रूपबलश्रुत-
 मविशीलमिभयपरिनितास्तथा दृष्ट्वा । विपुठकुलोत्पन्नानपि ननु
 कुलमान परित्याग्य ॥ ८३ ॥ यस्याशुर्ध्वं शील प्रयोजनं तस्य
 किं कुलमदेन । स्वगुणाभ्यलङ्घितस्य हि किं शीलवतः कुलमदेन
 ॥ ८४ ॥ कः शुभ्रगोणितसमुद्भवस्य सतत चयापचयिन्स्य । रोग
 जरापाश्रयिणो मदारकाशोऽस्ति रूपस्य ॥ ८५ ॥ नित्य परिशीलनीये
 त्वद्भासाच्छादिते क्लृपपूर्णं । निश्चयविनाशधमिणि रूपे मदकारण
 किं स्यान् ॥ ८६ ॥ बलममुदितोऽपि यन्मात्रर क्षणेन विबल्य-

मुपयाति । बलहीनोऽपि च बलवान् सस्कारशक्त्युत्पन्नैरति ॥ ८७ ॥
 तस्मादनियतभाय बलस्य सम्यग्विभाव्य बुद्धिबलात् । मृत्युबले
 चाबलता मद न कुर्याद्वलेनापि ॥ ८८ ॥ उदयोपशमनिमित्तौ
 लाभालाभाप्रनित्यकौ मत्या । नालाभे वैकल्यं न च लाभे विस्मय
 कार्य ॥ ८९ ॥ परशक्त्यभिप्रसादात्मकेन किञ्चिदुपभोगयोग्येन ।
 त्रिपुलेनापि यतिवृत्त्या लाभेन मदं न गच्छन्ति ॥ ९० ॥ प्रहृणो-
 द्प्रहृणनप्रकृतिप्रिचारणार्थाप्रधारणाद्येषु । बुद्धयङ्गप्रिधिविकल्पेष्व
 नन्तपर्यायवृध्वेषु ॥ ९१ ॥ पूर्णपुरुषसिद्धाना विज्ञानातिशयसाग
 रानन्त्यम् । श्रुत्वा साम्प्रतपुरुषा कथं श्यबुद्ध्या मदं यान्ति ॥ ९२ ॥
 द्रमकैरिन् वादुकर्ममुपकारनिमित्तकं परजनस्य । कृत्वा यद्वाङ्मन्य-
 कमनाप्यते को मदस्तेन ॥ ९३ ॥ गर्वं परप्रसादात्मकेन वाङ्मन्यकेन
 य कुर्यान् । त वाङ्मन्यकप्रिगमे शोकसमुदय परामृशति ॥ ९४ ॥
 मापतुपोपाख्यानं श्रुतपर्यायप्ररूपणा चैव । श्रुत्वातिविस्मयकरं च
 प्रिकरणं स्वूलभद्रमुने ॥ ९५ ॥ मन्मकोद्यमसुलभं चरणकरणसाधकं
 श्रुतज्ञानम् । लब्ध्वा सर्वं मदहरं तेनैव मदं कथं कार्यं ॥ ९६ ॥
 एतेषु मदस्थानेषु निश्चये न च गुणोऽस्ति कश्चिदपि । केवल
 मुन्मादं स्वहृदयस्य संसारवृद्धिश्च ॥ ९७ ॥ जात्यादिमदोन्मत्त
 पिशाचप्रकृति दुःखितश्चैह । जात्यादिहीनता परभवे च निःसशय
 लभते ॥ ९८ ॥ सर्वमदस्थानानां मूलोद्घातार्थिना सदा यतिना ।
 आत्मगुणैरुत्कर्षे परपरिवादश्च सन्त्याज्य ॥ ९९ ॥ परपरिभ्रमपरि-
 वादादात्मोन्मत्तार्थं व्यथ्यते कर्म । नीचैर्गोत्रं प्रतिभ्रमनेकभवकोटि-
 दुर्मोचम् ॥ १०० ॥ कर्मोद्यनिर्वृत्तं हीनोत्तममध्यमं मनुष्याणाम् ।
 तद्विधमेव तिरश्चा योनिप्रिषेवान्तरविभक्तम् ॥ १०१ ॥ देशकुल-
 देहप्रिज्ञानायुर्बलभोगभूतित्रैपन्यम् । हृष्ट्वा कथमिह विदुषा
 भवसंसारं रतिर्भवति ॥ १०२ ॥ अपरिगणितगुणद्वीपं स्वपरोभय
 बाधको भवति यस्मात् । पञ्चेन्द्रियबलविवलो रागद्वेषोदयनिबद्ध

॥ १०३ ॥ तस्माद्भागद्वेषत्यागे पञ्चेन्द्रियप्रगमने च । शुभपरिणा
 माप्रस्थितिहेतोर्यत्नेन घटितव्यम् ॥ १०४ ॥ तत्कथमनिष्टविषयाभि-
 काङ्क्षणा भोगिना वियोगो वै । सुव्याकुलहृदयेनापि निश्चयेनागम-
 कार्य ॥ १०५ ॥ भादाप्रत्यभ्युदया मध्ये शृङ्गारहास्यदीप्तरसा ।
 निरूपे विषया वीभत्सरुणलज्जाभयप्राया ॥ १०६ ॥ यद्यपि
 निषेध्यमाणा मनस परितुष्टिकारका विषया । विपाकफलादनयद्
 भवन्ति पञ्चादतिदुरन्ता ॥ १०७ ॥ यद्वच्छाफाष्टादशमन बहु-
 भक्ष्यपेयरत्त्वाद् । विषययुक्तं भुक्तं विपाकफले विनाशयति ॥ १०८ ॥
 तद्वदुपचारसम्भृतरम्यकरागरससेविता विषया । भवशनपरम्परा-
 स्वपि दुःखविपाकानुबन्धवरा ॥ १०९ ॥ अपि पश्यता समक्ष
 विषयपरिणामनियत पदे पदे भरणम् । येषां विषयेषु रतिर्भरति
 न ता मानुषान् गणयेत् ॥ ११० ॥ विषयपरिणामनियमो मनोऽनु-
 कूलविषयेष्वनुप्रेक्ष्य । द्विगुणोऽपि च नित्यमनुमोऽनयश्च सञ्चि-
 न्त्य ॥ १११ ॥ इति गुणदोषविषयोऽसदर्शनाद्विषयमूर्च्छितो ह्यात्मा ।
 भवपरिवर्तनमिरुभिराचारमवेक्ष्य परिरक्ष्य ॥ ११२ ॥ सम्यक्त्वज्ञान-
 चारित्रतपोरीर्यात्मको जिनैः प्रोक्त । पञ्चविधोऽयं विधिः साध्याचार
 ममनुगम्य ॥ ११३ ॥ ॐ पद्मजीवनाय यत्नना लौकिकसन्तानगौ-
 रवत्याग । शोतोणादिपरीषद्भिर्जय सम्यक्त्वमविष्म्यम् ॥ ११४ ॥
 ससारादुद्देग क्षणोपायश्च कर्मणां निपुण । वैयावृत्योद्योग
 तपोविधिर्योपिता त्याग ॥ ११५ ॥ विधिना भैक्ष्यग्रहण स्त्रीपशु-
 पण्डकविरजिता शय्या । ईर्याभाषाम्बरभाजनैपणात्रप्रहा शुद्धा
 ॥ ११६ ॥ स्थाननिषया न्युत्सर्गशं दूरुपक्रिया परान्योऽन्या ।
 पञ्चमहान्तदाह्यं निमुक्ता सर्वसङ्गेभ्यः ॐ ॥ ११७ ॥ साध्या-
 चारं खल्वयमष्टादशपदसहस्रपरिपठितं । सम्यगनुपाल्यमानो
 शापादीन्मूलतो हन्ति ॥ ११८ ॥ आचाराभ्ययनोक्तार्यभाषनाचरण-

गुमहृदयस्य । न तदस्ति फालघियर यत्र कचनाभिभयन स्यात् ॥ ११९ ॥ पैशाचिकमारयान ध्रुत्वा गोपायन च कुन्डग्रध्या ।
 सयमयोगैरात्मा निरन्तर व्यापृत कार्य ॥ १२० ॥ क्षणत्रिपरि-
 णामधर्मा मर्त्यानामृद्धिसमुदया सर्वे । सर्वे च शोक्रजनका सयोगा
 त्रिप्रयोगान्ता ॥ १२१ ॥ भोगसुखे किमनित्यैर्भयबहुले काङ्क्षितै
 परायतै । नित्यमभयमात्मस्थं प्रशमसुखं तत्र यतितव्यम् ॥ १२२ ॥
 यायत्स्वत्रिपयलिप्तोरऽक्षसमूहस्य चेष्टयते तुष्टी । तान्तस्यैव जये
 वरतरमगठ कृतो यत्न ॥ १२३ ॥ यत्सर्वत्रिपयनाङ्क्षोद्भवं सुख
 प्रायते सरागेण । तदनन्तकोटिगुणित मुधैत्र लभते त्रिगतराग
 ॥ १२४ ॥ इष्टत्रियोगाप्रियसम्प्रयोगनाङ्क्षाममुद्भव दुःखम् । प्राप्नोति
 यत्सरागो न सस्पृशति तद्विगतराग ॥ १२५ ॥ प्रशमितवेदकपायस्य
 हास्यरत्यरतिशोकनिभृतस्य । भयजुत्सानिरभिभयस्य यत्सुख तत्कु-
 तोऽन्येषाम् ॥ १२६ ॥ सम्यग्दृष्टिर्ज्ञानी ध्यानतपोबलयुतोऽप्यनुप
 शान्त । त लभते न गुण य प्रशमगुणमुपासितो लभते ॥ १२७ ॥
 नैरास्ति राजरानस्य तत्सुखं नैव देवराजस्य । यत्सुखमिद्वैय
 साधोर्लोकाव्यापाररहितस्य ॥ १२८ ॥ सन्त्याज्य लोकचिन्तामात्म-
 परिज्ञानचिन्तनेऽभिरत । जितलोभरोपमदन सुखमास्ते निर्जर
 साधु ॥ १२९ ॥ या चेह लोकराता शरीरार्ता तपरिजना या च ।
 मद्धर्मचरणार्तानिर्मित्तकं तद्द्वयमपीष्टम् ॥ १३० ॥ लोक
 स्वल्पाधार सर्वेषा ब्रह्मचारिणा यस्मान् । तस्मान्लोकविरुद्ध धर्म-
 विरुद्ध च सन्त्याज्यम् ॥ १३१ ॥ देहो नासाधनको लोकाधिनानि
 साधनान्यस्य । सद्धर्मानुपरोधात्तस्मान्लोकोऽभिगमनीय ॥ १३२ ॥
 दोषेणानुपकारी भवति परो येन येन विद्विष्टः । स्वयमपि तरो
 पपद् सदा प्रयत्नेन परिहार्यम् ॥ १३३ ॥ पिण्डैपणानिरुक्त
 कल्प्याकल्प्यस्य यो विधिः सूत्रे । ग्रहणोपभोगनियतस्य तेन
 नैराऽऽमयभय स्यात् ॥ १३४ ॥ ग्रणलेपाक्षोपाङ्गवदसन्नयोगभर-

मात्रयात्रार्थम् । पद्मग इयाभ्यवहरेदाहार पुत्रपत्न्यथ ॥ १३५ ॥
 गुणधर्मूर्धितमनसा तद्विपरीतमपि चाप्रदुष्टेन । १-दारुपमधृतिर्मयति
 कल्प्यमास्वाद्यमास्वाद्यम् ॥ १३६ ॥ काल क्षेत्र मात्रा सात्न्य
 द्रव्यगुणलाघर स्थबलम् । ज्ञात्वा योऽभ्यवहार्यं मुद्कते कि भेष-
 जैस्तस्य ॥ १३७ ॥ पिण्ड शय्या घस्त्रैषणादि पात्रैषणादि यज्ञान्यन् ।
 कल्प्याकल्प्यं सद्धर्मदेहरक्षानिमित्तोक्तम् ॥ १३८ ॥ कल्प्याकल्प्य
 विधिज्ञ संविप्रसहायको विनीतात्मा । दोषमलिनेऽपि लोके प्रवि-
 हरति मुनिनिरुपलेप ॥ १३९ ॥ यद्वत्यङ्गाधारमपि पद्मज नोपलिप्यते
 तेन । घर्मोपकरणवृत्तवपुरपि साधुरलेपस्तद्वन् ॥ १४० ॥ यद्-
 क्षरग सन्त्यप्याभरणरिभूपणेप्यनभिपक्त । तद्वदुपग्रहयानपि न
 संक्षुमुपयाति निर्मन्थ ॥ १४१ ॥ ग्रन्थ कर्माष्टविध मिध्यात्वा
 विरतिदुष्टयोगाश्च । तत्रयद्देतोरगठं मयनते य स ६५ निर्मन्थ
 ॥ १४२ ॥ यद्भानशीलतपसामुपग्रह निग्रह च दोषाणाम् । कल्प-
 यति निश्चये यत्तत्कल्प्यमकल्प्यमथशेषम् (-शिष्टम् ?) ॥ १४३ ॥
 यत्पुनरुपपातकर सम्यक्त्वज्ञानशीलयोगानाम् । तत्कल्प्यमप्यकल्प्य
 प्रयत्नकुत्साकरं यथ ॥ १४४ ॥ किञ्चिच्छुद्ध कल्प्यमकल्प्यं स्या
 त्स्यादकल्प्यमपि कल्प्यम् । पिण्ड शय्या घस्त्र पात्र या भेषनाद्य
 या ॥ १४५ ॥ देश काल पुरुषमवस्थामुपयोगशुद्धपरिणामान् ।
 प्रसमीक्ष्य भवति कल्प्य नैकान्तात्कल्पते कल्प्यम् ॥ १४६ ॥
 तच्चिन्त्य तद्भाष्यं तत्कार्यं भवति सर्वथा यतिना । नात्मपरोभय
 यापरमिह यत्परतश्च सर्वार्थम् ॥ १४७ ॥ स्वार्थेष्विन्द्रियसङ्गतेषु
 वैराग्यमार्गविघ्नेषु । परिमद्धवानं कार्यं कार्यं परमिच्छता नियतम्
 ॥ १४८ ॥ *भाषयितव्यमऽनित्यत्यमऽशरणतथ तथैकताऽन्यत्वे ।
 भशुचित्वं संसारं कर्मास्तयसथरविधिश्च ॥ १४९ ॥ निर्नरणलोक-
 निस्तरथर्मस्वाख्याततत्त्वचिन्ताश्च । योषे मुदुर्लभत्व च भावना

द्वादश विशुद्धा ॥ १५० ॥ इष्टजनसप्रयोगाद्विषयसुखसपदस्तथा
 रोग्यम् । देहश्च यौवन जीवित च सर्वाण्यनित्यानि ॥ १५१ ॥
 जन्मजरामरणभयैरभिद्रुते व्याधिवेदनाप्रस्ते । जिनपरवचनादन्वयः
 नास्ति शरण क्वचिल्लोके ॥ १५२ ॥ एकस्य जन्ममरणे गतयश्च
 शुभाशुभा भवार्थे । तस्मादाकालिकहितमेकेनैवात्मन कार्यम्
 ॥ १५३ ॥ अथोऽह स्वजनापरिजनाद्य विभवाच्छरीरकाष्ठेति
 यस्य नियता मतिरिय न बाधते त हि शोऽकलि ॥ १५४ ॥
 अशुचिररणसामर्थ्यादानुत्तरकारणाशुचित्वाद्य । देहस्याशुचिभा
 स्थाने स्थाने भवति चिन्त्य ॥ १५५ ॥ माता भूत्या दुहिता भगिनी
 भार्या च भवति संसारे । घ्नति सुतः पितृता भ्रातृता पुनः
 शत्रुता चैव ॥ १५६ ॥ मिथ्याद्वाष्टरविरतः प्रमादयान् य क्पाय
 दण्डरुचिः । तस्य तथाश्रयकर्मणि यतेत तन्निप्रहे तस्मात् ॥ १५७ ॥
 या पुण्यपापयोरग्रहणे वाकायमानसी वृत्तिः । सुसमाहितो हित
 सजरो धरद्देशितश्चिन्त्य ॥ १५८ ॥ यद्वद्विशोपणादुपचितोऽपि
 यत्नेन जीर्यते दोषः । तद्वत्कर्मोपचित निर्जरयति सशृतस्तपसा
 ॥ १५९ ॥ लोकस्याधस्तिर्यग्निधिन्येदूर्ध्वमपि च बाह्वल्यम् ।
 मध्यं जन्ममरणे रूपिद्रव्योपयोगाश्च ॥ १६० ॥ घर्मोऽय म्याख्यातो
 जगद्धितार्थं निनैजितारिगणैः । येऽत्र रतास्ते ससारसागरं लील-
 योत्तीर्णा ॥ १६१ ॥ मानुष्यकर्ममूल्यायदेशकुलकल्पतायुरूपलब्धौ ।
 श्रद्धाश्रयकधरणेषु सत्स्वपि सुदुर्लभा बोधिः ॥ १६२ ॥ ता दुर्लभा
 भयशतैर्लब्ध्वाप्यतिदुर्लभा पुनर्धरति । मोहाद्वागात्कापथत्रिलोकना
 द्वैरिववशाच्च ॥ १६३ ॥ तत्प्राप्य विरतिरत्न विरागमार्गविजयो
 दुरधिगम्य । इन्द्रियभ्रयायगौरवपरीपद्मसपन्नविधुरेण ॥ १६४ ॥
 तस्मात्परीपद्मेन्द्रियगौरवगणनायकान्कपायारिपून् । क्षान्तिबलमार्दना
 र्जवसन्तोपै साधयेद्वीर ॥ १६५ ॥ सच्चिन्त्य कपायाणामुदयनि
 मित्तमुपशान्तिहेतु च । त्रिकरणशुद्धमपि तयो परिहारासेवने कार्ये

॥ १६६ ॥ ॐ सेव्य क्षान्तिमार्दवमार्जयशौचे च संयमत्यागौ ।
 सत्यनपो ब्रह्माकिञ्चन्यानीत्येष धर्मरिधिः ॥ १६७ ॥ धर्मस्य दया
 मूलं न चाक्षमायान् दया समादत्ते । नरमायःक्षान्तिपरः स साधु
 यत्युत्तमं धर्मम् ॥ १६८ ॥ विनयायत्ताश्च गुणा सर्वे विनयश्च
 मार्दवायत्तः । यस्मिन्मार्दवमखिलं स सर्वगुणभाक्त्वमाप्नोति
 ॥ १६९ ॥ नाऽनानेशो विपुष्यति न धर्ममाराधयत्युद्धात्मा ।
 धर्मादृते न मोक्षो मोक्षात्परमं सुखं नान्यत् ॥ १७० ॥ यद्रुच्यो
 पकरणभक्तपानदेहाधिकारकं शौचम् । तद्भवति भावशौचानुपरोधा
 घन्नतः कार्यम् ॥ १७१ ॥ पञ्चास्रयाद्विरमण पञ्चेन्द्रियनिग्रहः
 कथायज्ञयः । दण्डत्रयविरतिश्चेति सयमः सप्तदशभेदः ॥ १७२ ॥
 बाधवधनेन्द्रियसुखत्यागाद्यत्तभयविग्रहः साधुः । त्यक्तात्मा निर्मयः
 सत्यतादृष्टारममन्तरः ॥ १७३ ॥ अरिसथादनयोगः कायमनोवा-
 गविघ्नता चैव । सत्यचतुर्विधं तच्च जिनपरमतेऽस्ति नान्यत्र
 ॥ १७४ ॥ अनशनमूनोदरता घृते मक्षेपण रसत्यागः । कायस्नेहः
 संलीनतेति घ्राह्यं तपः प्रोक्तम् ॥ १७५ ॥ प्रायश्चित्तध्याने वैया
 घृत्यविनयाययोत्सर्गः । स्वाध्याय इति तपः षट्प्रकारमाभ्यनरं
 भवति ॥ १७६ ॥ दिव्यात्कामरतिस्तुमान्त्रिरिधिं त्रिरिधेन विरति-
 रिति नरकः । शौचरिकादपि तथा तद् ब्रह्माष्टादशविकल्पम् ॥ १७७ ॥
 अप्यात्मविदो मूर्च्छां परिग्रहं वर्णयन्ति निश्चयतः । तस्माद्वैराग्ये
 प्सोराकिञ्चन्यः परो धर्मः ॥ १७८ ॥ दशविधधर्मानुष्ठापिनः सदा
 रागद्वेषमोहानाम् । दृढरूढधनानामपि भवत्युपशमोऽल्पकालेन*
 ॥ १७९ ॥ ममकारादृष्टारत्यागादतिदुर्जयोद्धतप्रयत्नान् । हन्ति
 परोपहृगीरथकपायदण्डेन्द्रियशूहान् ॥ १८० ॥ प्रयत्नभक्ति
 क्षुतमम्पदुःखमो व्यतिहरश्च सविग्नैः । वैराग्यमार्गमङ्गायभारधी
 स्थैर्यवनरानि ॥ १८१ ॥ आक्षेपणी विक्षेपणी विमार्गबाधनमम
 र्थविधासाः । श्रोतृचनश्रोत्रमनः प्रसादजननी यथा जननी ॥ १८२ ॥

सवेदनी च निर्वेदनी च धर्म्या कथा सदा कुर्यात् । स्त्रीभक्त्यै
 जनपदकथाश्च दूरात्परित्याज्या ॥ १८३ ॥ यात्परगुणदोषपरिकीर्तने
 व्यापृत मनो भवति । तात्पर्यं विशुद्धे ध्याने ह्यप्र मनः कर्तुम्
 ॥ १८४ ॥ शास्त्राध्ययने चाध्यापने च सञ्चिन्तने तथात्मनि च ।
 धर्मकथने च सततं यत्नं सर्वात्मना कार्यं ॥ १८५ ॥ शास्वति
 याग्विधिनिर्दिधातुं पापठयतेऽनुशिष्टार्थं । त्रैदिति च पालनार्थं
 त्रिनिश्चितं सर्वशब्दविदाम् ॥ १८६ ॥ यस्माद्रागद्वेषोद्धतचित्तान्
 समनुशास्ति सद्धर्मं । सन्त्रायते च दुःखान्छान्त्रमिति निरुच्यते
 सद्भिः ॥ १८७ ॥ शासनमोमर्धेन तु सन्त्राणवलेन चानुचयेन
 युक्तं यत्तच्छान्त्रं तन्चैतत्सर्वत्रिद्वचनम् ॥ १८८ ॥ □ जीयाऽनीया
 पुण्य पापास्तस्यरा सनिर्हरणा । बन्धो मोक्षश्चैते सम्यक् चिन्त्या
 नव पदार्थाः ॥ १८९ ॥ जीया मुक्ता संसारिणश्च संसारिणस्त्य
 नेकविधा । लक्षणतो विज्ञेया द्वित्रिचतुष्षपद्भेदाः ॥ १९० ॥
 द्वित्रिधाश्चराचराख्यास्त्रिधा स्त्रीपुनपुसया ज्ञेया । नारकतिर्यग्मा
 नुपदेवाश्चतुर्विधाः प्रोक्ताः ॥ १९१ ॥ पञ्चविधास्त्वेकद्वित्रिचतुष्ष-
 चेत्र्यास्तु निदिष्टाः । क्षित्यम्बुरह्मिपन्नतरयस्त्रसाश्चेति पद्भेदाः
 ॥ १९२ ॥ एतन्नेकविधानामेकैको विधिरनन्तपर्यायः । प्रोक्त-
 स्थित्यत्रगाहज्ञानदर्शनादिपर्यायैः ॥ १९३ ॥ सामान्यं खलु लक्ष-
 णमुपयोगो भवति सर्वजीयानाम् । सात्तारोऽनावारश्च सोऽष्टभेद-
 श्चतुर्धा च ॥ १९४ ॥ ज्ञानाज्ञाने पञ्चनिमित्तत्वे सोऽष्टधा तु
 सात्तारः । चतुरचश्रुतविधेयलट्ग्विपयस्त्रनावारः + ॥ १९५ ॥
 भावा भवन्ति जीयस्यैद्वियं पारिणामिकश्चैव । औपशमिक-
 क्षयोत्थ क्षयोपशमजश्च पञ्चैते ॥ १९६ ॥ ते चैकत्रिंशत्त्रिद्वि-
 नयाष्टादशविधाश्च विज्ञेयाः । पञ्च सात्त्रिपातिक इत्यन्यं पञ्चद-
 शभेदः ॥ १९७ ॥ एभिर्भावे स्थान गतिमिन्द्रियसपद सुग्य दुःखम् ।
 सम्प्राप्नोतीत्यात्मा + सोऽष्टमिकल्प समासेन ॥ १९८ ॥ द्रव्य

कथायोगानुपयोगो ज्ञानदर्शने चेति । चारित्र्यं धीर्यं चेत्यष्टविधा
 मार्गणा तस्य ॥ १९९ ॥ जीवानीयानां द्रव्याणां सत्त्वशयिणा
 कथायात्मा । योगः सयोगिनां पुनरुपयोगः सर्वनीयानाम् ॥२००॥
 ज्ञानं सम्यग्दृष्टेर्दर्शनमथ भवति सर्वज्ञानाम् । चारित्र्यं प्रित्तानां
 तु सर्वसंसारिणां धीर्यम् ॥ २०१ ॥ द्रव्यात्मेत्युपचारः सर्वद्रव्येषु
 नयविशेषेण । आमादेशात्मा भवत्यानामा परादेशान् ॥ २०२ ॥
 सर्वं संयोगाल्पवद्द्रव्याद्यैर्नेकरा स परिमृग्य । जीवस्यैतत्पर्यं स्य
 तत्त्वमिह मक्षणैर्दृष्टम् ॥ २०३ ॥ उत्पादविगमनित्यवलक्षण
 यत्तदस्ति सर्वमपि । सद्मद्वा भवतीत्यन्यथापितानर्पितविशेषान्
 ॥ २०४ ॥ योऽर्थो यस्मिन्नाभूत् साम्प्रतकाले च दृश्यते तत्र ।
 तेनोत्पादस्तस्य विगमस्तु तस्माद्विपर्यासः ॥ २०५ ॥ साम्प्रतकाले
 धानागते च यो यस्य भवति सम्बन्धी । तेनाविगमस्तस्येति स
 नित्यस्तेन भावेन ॥ २०६ ॥ धर्माधर्मांशानि पुद्गला काल एव
 चाऽनीया । पुद्गलवर्चमस्य तु रूपिणः पुद्गला प्रोक्तम् ॥ २०७ ॥
 व्यादिप्रदेशज्ञानो यावदनन्तप्रदेशिका ररधा । परमाणुप्रदेशो
 वर्णादिगुणेषु भवतीय ॥ २०८ ॥ भावे धर्माधर्मांशवर्णकाला
 पारिणामिके ज्ञेयाः । उदयपरिणामि रूप तु सर्वभाषातुगा जीवा
 ॥ २०९ ॥ जीवाजेषां द्रव्यमिति यद्द्रव्यं भवति लोकपुम्पोऽयम् ।
 यैसां ज्ञानस्य पुम्प इव कटिरथकरयुग्म ॥ २१० ॥ तत्राधो
 मुन्वमङ्गकर्मस्थानं वर्णयन्त्यधोत्रोकम् । स्थालमिष च निर्यग्लोक
 मूर्ध्वमथ मङ्गकममुद्रम् ॥ २११ ॥ सन्नविधोऽधोलोकस्तिर्यग्लोको
 भरत्यनेकविधः । पञ्चदशविधानं पुनर्ध्वगोकं समागेन ॥ २१२ ॥
 लोकत्रोकन्यापकमासन्नं मर्त्यगैविष काल । लोकत्रयापि चतुष्ट
 यमयगेयं त्वेकजीवो वा ॥ २१३ ॥ धर्माधर्मांशान्येवैकमतं परं
 श्रिक्रमनन्तम् । कालं विनास्तिहायां क्षीयमृते चाप्यकृत्वा ॥ २१४ ॥
 धर्मो गतिस्थितिमतां द्रव्याणां मत्पुपमद्विधाता । स्थित्युपकर्तोऽथ

मोंऽऽकाशदानोपकृद्गनम् ॥ २१५ ॥ स्पर्शरसगन्धवर्णा शब्दो
 घन्धश्च सूक्ष्मता र्थात्यम् । सस्थानं भेदतमरछायोद्योतातपचेति
 ॥ २१६ ॥ कर्मशरीरमनोत्राग्निचेष्टितोच्छ्वासदुःखसुखदा स्यु ।
 जीवितमरणोत्रप्रहकराश्च समारिण स्कन्धा ॥ २१७ ॥ परि-
 णामवर्तनारिधिपरापरत्वगुणलक्षण काल । सम्यक्त्वज्ञानचारित्र
 धीर्यशिक्षागुणा जीवा * ॥ २१८ ॥ पुद्गलकर्म शुभं यत्तत्पुण्यमिति
 जिनशासने दृष्टम् । यद्गुणमथ तत्पापमिति भवति सर्वज्ञनिदिष्टम्
 ॥ २१९ ॥ योग शुद्ध पुण्याश्रयस्तु पापस्य तद्विपर्यास । धाक्का-
 यमनोगुप्तिनिराश्रय सवरस्तूक्त ॥ २२० ॥ सपृततपउपधानात्तु
 निर्नरा कर्मसन्ततियन्ध । घन्धत्रियोगो मोक्षस्त्विति सक्षेपात्रय-
 पदार्था □ ॥ २२१ ॥ एतेष्वभ्ययसायो योऽर्थेषु विनिश्चयेन
 तत्त्वमिति । ॐ सम्यग्दर्शनमेतत्तु तन्निसर्गादिधिगमाद्वा ॥ २२२ ॥
 शिक्षागमोपदेशश्रवणान्येकार्थिकान्यधिगमस्य । एकार्थ परिणामो
 भवति निसर्ग स्वभावच ॥ २२३ ॥ एतत्सम्यग्दर्शनमनधिगम-
 विपर्ययो तु मिध्यात्वम् । +ज्ञानमथ पञ्चभेद तत्प्रत्यक्ष परोक्ष च
 ॥ २२४ ॥ तत्र परोक्ष द्विविध ध्रुतमाभिनिषोधिक च विज्ञेयम् ।
 प्रत्यक्ष त्ववधिमन पर्यायो केवल चेति ॥ २२५ ॥ एषामुत्तरभेद-
 विषयादिभिर्भवति विस्तराधिगम । *एकादीन्येकस्मिन् भाष्यानि
 त्वाचतुर्भ्य इति ॥ २२६ ॥ *सम्यग्दृष्टेर्ज्ञान सम्यग्ज्ञानमिति
 नियमत सिद्धम् । ॐ आद्यत्रयमज्ञानमपि भवति मिध्यात्वसयुक्तम्
 ॥ २२७ ॥ ॐ सामायिकमित्यात्र छेदोपस्थापन द्वितीय तु ।
 परिहारविशुद्धि सूक्ष्मसम्पराय यथाख्यातम् ॥ २२८ ॥ इत्येतत्पञ्च
 विध चारित्र मोक्षसाधन प्रथमम् । अनैकैरनुयोगनयप्रमाणमार्गे
 समनुगम्यम् ॥ २२९ ॥ □ सम्यक्त्वज्ञानचारित्रसम्पद साधनानि
 मोक्षस्य । तात्वेऽतराभावेऽपि मोक्षमार्गोऽप्यसिद्धिकर ॥ २३० ॥
 पूर्वद्वयमप्यपि तेषा भङ्गनीयमुत्तरं भवति । पूर्वद्वयलाभ पुन-

रत्नरत्नभे भवति मिद्ध ॥ २३८ ॥ धर्मावरणरूपयोगेषु भावितान्ता
 प्रमादपरिधर्ता । सम्यक्तरज्ञानचारिश्रान्तान्तासथको भवति ॥२३९॥
 भावाशान्तान्तु तेषा तिस्रस्तु जघायनभ्यनोत्पृष्टा । जमभिरष्टमेकै-
 सिध्यन्तराधराभ्यामान ॥ २३३ ॥ तामामाराधनतररेण तप्येव
 भवति यनित्तयम् । यनिना ततररतिनमरन्युपपहनमाधिवरणेन
 □ ॥ २३४ ॥ स्वगुणाभ्यामरतनते परपृस्तान्ताधमूपधधिरम्य ।
 मद्मदनमोहमत्तररोषविषादैरधृयस्य ॥ २३५ ॥ प्रशमायापाप
 सुखाभिद्याद्विषण मुग्धितरय राद्धने । तस्य किमौतम्य स्यान्
 सदेयमपुनेऽपि सोकंऽस्मिन ॥ २३६ ॥ म्वांमुनानि परोक्षाय
 त्यन्परोक्षमेव मोक्षसुखम् । प्रत्यक्षं प्रशममुन्व न परपरी न च
 व्ययमानम् ॥ २३७ ॥ निरतिनमद्मदनाना पाशायमनोविच्यररदि
 षानाम् । निनिवृत्तराशानानिद्वैय मोक्ष सुविहितानाम् ॥ २३८ ॥
 राद्धादिरिषयपरिणामनिचं दुःखमेव च ज्ञान्या । ज्ञान्या च
 एगदेषान्मदानि दुःखानि समारे ॥ २३९ ॥ स्वशरीरेऽपि न
 रम्यति शश्रायपि न प्रदोषमुपयाति । रोगतरामरणमयेरव्यभितो
 य म नित्यसुधी ॥ २४० ॥ धर्मप्यानाभिरतस्त्रिदण्डपितस्त्रिगु-
 त्तिशुषामा । सुन्वमास्ते निर्द्वेष्टो जितेन्द्रियपरीपृकपाय ॥२४१॥
 विषयमुन्वनिरभिलाष प्रशमगुणगणाभ्यलदूत माधु । शोनयति
 यथा न तथा मर्वाण्यादित्यतेजापि ॥ २४२ ॥ (सम्यग्दृष्टिर्ज्ञानी
 पिरनितपोवलमुतोऽय्युपशान्तः । त न लभते गुणं य प्रशमगुण
 गुषाभितो लभते) ॥ सम्यग्दृष्टिर्ज्ञानी विरतिवपोभ्यानभावनयायोगै
 । शीलाद्गसाद्ग्राष्टाद्गकमयत्नेन माधयति ॥ २४३ ॥ ३धर्माद्भू-
 म्यादीन्द्रियमंज्ञान्य करणतय योगाय । शीलाद्गसाद्ग्राणामष्टाद्
 शरुम्याम्नि निष्पत्ति ॥२४४॥ शीलार्णवस्य पारं गत्वा मधिप्रमुगम
 मार्गस्य । धर्मभ्यानमुपगतो वैराग्यं प्राप्नुयात्तोग्यम् ॥ २४५ ॥
 माहाविषयमपाधिविचयं च मद्धपानयोगमुपपृत्य । तस्माद्विषाकधि

ध्यमुपयाति सस्थानविचय च ॥ २४६ ॥ भाष्यवचन प्रवचन
 धाहाविचयस्तदर्थनिर्णयनम् । आश्रवविकथागौरवपरीपहाद्यैरुपायस्तु
 ॥ २४७ ॥ अशुभशुभकर्मविपाकानुचिन्तनार्थं विपाकविचय स्यात् ।
 द्रव्यक्षेत्राकृत्यनुगमन सस्थानविचयस्तु ॥ २४८ ॥ जिनवरयचन
 गुणगण सञ्चिन्तयतो धधाद्यपाया^२च । कर्मविपाकान् विविधान्
 मस्थानविधीननेका^३च ॥ २४९ ॥ नित्योद्विग्नस्यैव क्षमाप्रधानस्य
 निरभिमानस्य । धुतमायाकलमलनिर्मलस्य जितसर्ववृष्णस्य
 ॥ २५० ॥ तुल्यारण्यकुलाकुलप्रिविक्तव धुजनशत्रुवर्गस्य । ममवा
 सीचन्दनकल्पनप्रदेहादिदेहस्य ॥ २५१ ॥ आत्मारामस्य सत
 समतृणमणिमुक्तलेष्टुम्भकस्य । स्वाध्यायध्यानपरायणस्य दृढमप्र-
 मत्तस्य ॥ २५२ ॥ अध्ययसायविशुद्धे प्रशस्तयोगैर्विशुद्धमानस्य ।
 चारित्रशुद्धिमप्यामयाप्य लेश्याविशुद्धि च ॥ २५३ ॥ तस्यापूर्वक-
 रणमथ धातिकर्मक्षयैरुदेशोत्थम् । ऋद्धिप्रवेकप्रिभन्नरदुपजात जात
 भद्रस्य ॥ २५४ ॥ सातर्द्धिरसेप्त्रगुरु प्राप्यर्द्धिविभूतिमसुलभामयै ।
 सक्त प्रशमरतिसुपे न भवति तस्या मुनि सङ्गम् ॥ २५५ ॥ या
 सर्वसुररर्द्धिरिस्मयनीयापि साऽनगारर्द्धे । नार्धति सहस्रभागं
 षोडशसहस्रगुणितापि ॥ २५६ ॥ तज्जयमयाप्य जितविघ्नरिपु
 र्भवशतसहस्रदुष्प्रापम् । चारित्रमथाख्यात सप्राप्तस्तीर्थकृतुल्यम्
 ॥ २५७ ॥ शुक्लध्यानाद्यद्वयमयाप्य, कर्माष्टकप्रणेतारम् । ससार-
 मूलबीज मूलादुन्मूलयति मोहम् ॥ २५८ ॥ पूर्वं करोत्यनन्तानु-
 धन्धिनाम्ना क्षय कवाश्रणाम् । मिथ्यात्त्रमोहगहन क्षपयति
 सम्यक्त्वमिध्यात्वम् ॥ २५९ ॥ सम्यक्त्वमोहनीय क्षपयत्यष्टारत
 कपायाश्च । क्षयपति ततो नपुसकवेद स्त्रीवेदमथ तस्मात् ॥ २६० ॥
 हास्यादि तत पट्क् क्षयपति तस्माच्च पुरुषवेदमपि । सज्वलनानपि
 हत्वा प्रान्नोत्यथ धीतरागत्वम् ॥ २६१ ॥ सर्वोद्धातितमोहो निह-
 तक्लेशो यथा हि सर्वज्ञः । भात्यनुपलक्ष्यराह शोन्मुक्तः पूर्णचन्द्र

इव ॥ २६२ ॥ सर्वेन्धनेकराशीकृतसदीप्तो ह्यनन्तगुणतेजा ।
 ध्यानानलस्तप प्रगमसधरहृत्रिविबृद्धबल ॥ २६३ ॥ क्षपकश्रेणिमु
 पगत स समर्थ सर्वस्मिणा कर्म । क्षपयितुमेको यदि कर्मसङ्क्रम
 स्यात्परकृतस्य ॥ २६४ ॥ परकृतकर्मणि यस्मात्ताकामति सक्रमो
 विभागो वा । तस्मात्सत्त्वाना कर्म यस्य यत्तेन तद्वेद्यम् ॥ २६५ ॥
 मस्तकसुचिप्रिनाशात्तालस्य यथा ध्रुवो भवति नाश । तद्वत्कर्म-
 विनाशो हि मोहनीयक्षये नित्यम् ॥ २६६ ॥ छद्मस्थवीतराग
 काल सोऽन्तर्मुहूर्तमथ भूत्वा । युगपद्विविधारणान्तरायकर्मक्षयम
 वाच्य ॥ २६७ ॥ शश्वनमनन्तमनतिगयमनुपममनुत्तर निरवशेषम् ।
 सपूर्णमप्रतिहत सम्प्राप्त केवलं ज्ञानम् ॥ २६८ ॥ कृत्स्ने लोका
 लोके व्यतीतसाम्प्रतभ्रियत कालान् । द्रव्यगुणपर्यायाणा ज्ञाता
 दृष्टा च सर्वाथै ॥ २६९ ॥ क्षीणचतुष्कर्मांशो वेद्यायुर्नामगोत्रवे-
 दयिता । विहरति मुहूर्तकाल देशोना पूर्वकोटिं वा ॥ २७० ॥
 तेनाभिन्न चरमभवायुर्दुर्भेदमनपवतित्वान् । तदुपमह च वेद्य
 तत्तुल्ये नामगोत्रे च ॥ २७१ ॥ △ यस्य पुन केवलिन कर्म
 भवत्यायुपोऽतिरिक्ततरम् । स समुद्धात भगवानथ गच्छति तत्समी-
 क्तम् ॥ २७२ ॥ दण्ड प्रथमे समये कपाटमथ चोत्तरे तथा
 समये । मन्थानमथ तृतीये लोम्न्यापि चतुर्थे तु ॥ २७३ ॥
 सहरति पञ्चमे त्वन्तगणि मन्थानमथ पुन पष्ठे । सप्तमके तु
 कपाट सहरति ततोऽष्टमे दण्डम् ॥ २७४ ॥ औदारिकप्रयोक्ता
 प्रथमाष्टमसमययोरसाविष्ट । मिश्रीदारिकयोक्ता सप्तमपष्टद्वितीयेषु
 ॥ २७५ ॥ कार्मणशरीरयोगी चतुर्थके पञ्चके तृतीये च । समय
 त्रयेऽपि तस्मिन् भवत्यनाहारको नियमान् △ ॥ २७६ ॥ ॐ म
 ममुद्घातनिवृत्तोऽथ मनोवाक्ययोगवान् भगवान् । यतियोग्ययोग
 योक्ता योगनिरोध मुनिरुपैति ॥ २७७ ॥ पञ्चेद्रियोऽथ सज्ञी ष
 पर्याप्तो जघन्ययोगी स्यात् । निरुणद्धि मनोयोग ततोऽप्यसुख्येय

गुणहीनम् ॥ २७८ ॥ द्विन्द्रियसाधारणयोर्वागुच्छयासायधो जयति
 तद्वत् । पनरस्य फाययोग जघन्यपर्याप्तकस्याध ॥ २७९ ॥ सूक्ष्म
 क्रियमप्रतिपाती फाययोगोप योगतो (गस्ततो ?) ध्यात्वा । विग-
 तक्रियमनिवतित्वमुत्तरं ध्यायति परेण ॥ २८० ॥ चरमभवे
 सस्थान यादृग्यस्योच्छ्रयप्रमाण च । तस्मात्त्रिभागहीनावगाहसस्था
 नपरिणाह ॥ २८१ ॥ सोऽथ मनोवागुच्छयासनाययोगक्रियार्थ
 विनिवृत्त । अपरिमितनिर्जरात्मा संसारमहार्णयोत्तीर्ण ॥ २८२ ॥
 ईषदुहृत्नाक्षरपञ्चमोद्विरणमात्रतुत्यमालीयाम् । मयमवीर्याप्तयल
 शैलेशीमेति गतलेश्च ॥ २८३ ॥ पूर्वरचित च तस्या मनयश्रेण्यामथ
 प्रकृतिशेषम् । समये समये क्षपयत्यस्यगुणमुत्तरोत्तरत ॥ २८४ ॥
 चरमे ममये सरयातीतान्यनिहत्य चरमकर्मांशान् । क्षपयति
 युगपत् कृत्वा वेदायुर्नामगोत्रगणम् ॥ २८५ ॥ सर्वगतियोग्य
 ससारमूलकरणानि सर्वभाषीनि । धौदारिकतैजमकर्मणानि सर्वा-
 त्मना त्यक्त्वा ॥ २८६ ॥ देहत्रयनिर्मुक्त प्राप्यजुंश्रेणिशीतिमस्पर्शम् ।
 समयेनैकेनाग्निप्रहेण गत्योर्ध्वगतिमप्रतिष ॥ २८७ ॥ ' मिद्धिश्रे
 त्रिमले जन्मजरामरणरोगनिर्मुक्त । लोकाप्रगत सिध्यति साक्षा-
 रेणोपयोगेन ॥ २८८ ॥ सादिकमन तमनुपममठ्यावाधमुत्स-
 मुत्तम प्रात । फेजलसम्यक्त्वज्ञानदर्शनात्मा भवति मुक्त ॥ २८९ ॥
 मुक्त सत्राऽभात स्थालक्षण्यात्सवतोऽर्थासिधेश्च । भायान्तरसमान्ते
 सर्वज्ञातोपदेशाच्च ॥ २९० ॥ त्यक्त्वा शरीरबन्धनमिदृष कर्मा-
 ष्टकक्षय कृत्वा । न स तिष्ठत्यनिबन्धादनाश्रयादप्रयोगाच्च ॥ २९१ ॥
 नाधो गौरवत्रिगमादशक्यभावाच्च गच्छति त्रिमुक्त । लोकात्तादपि
 न पर शक्य इवोपग्रहाभावात् ॥ २९२ ॥ योगप्रयोगयोश्चाभावा-
 त्तिर्यग् न तस्य गतिरस्ति । सिद्धस्योर्ध्वं मुक्तस्यालोकान्ताद्गतिर्भवति
 ॥ २९३ ॥ पूर्वप्रयोगसिध्धेर्बन्धच्छेदादसङ्गभावाच्च । गतिपरिणामाच्च
 तथा सिद्धस्योर्ध्वं गति सिद्धा ॥ २९४ ॥ देहमनोवृत्तिभ्या भयत

शरीरमानसे दुःखे । तदभावात्तदभावे सिद्ध सिद्धस्य सिद्धिसुखम् ॥ २९५ ॥ यस्तु यतिर्घटमान सम्यक्त्वज्ञानशीलसपन्न । धीर्य
 मतिगूढमान शक्त्वनुरूप प्रचरनेन ॥ २९६ ॥ सहननायुर्वलक-
 लवीर्यसप्तसमाधिवैकल्यात् । कर्मातिगौरवाद्वा स्वार्थमकृत्योपरममेति
 ॥ २९७ ॥ सौधर्मादिष्वयतमकेषु सर्वार्थसिद्धिचरमेषु । स भवति
 देवो वैमानिको महर्द्धिद्युतिवपुष् ॥ २९८ ॥ तत्र सुरलोकसोरय
 चिरमनुभूय स्थितिक्षयात्तस्मात् । पुनरपि मनुष्यलोके गुणरासु
 मनुष्यसत्तरेषु ॥ २९९ ॥ जन्म समग्राय कुलमन्धुत्रिभवरूपरत्न-
 बुद्धिमपत्र । श्रद्धासम्यक्त्वनसुरतपोबलसमग्र ॥ ३०० ॥
 पूर्वोक्तभाषनाभाषितान्तरात्मा त्रिभूतससार । सेत्स्यति तत पर वा
 स्वर्गान्तरितस्त्रिभयभाषान् ॥ ३०१ ॥ यश्चेह जिनरमते गृहाश्रमी
 निश्चित सुप्रिदितार्थ । दर्शनशीलव्रतभाषनाभिरभिरञ्जितमनस्
 ॥ ३०२ ॥ स्थूलमधानृतचौर्यपरस्त्रीरत्यरतिवर्जित सततम् ।
 दिग्प्रतमिह देशात्काशिकमनर्थविरतिं च ॥ ३०३ ॥ सामायिक
 च कृत्वा पौषधमुपभोगपारिमाण्य च । न्यायागत च कल्प्य
 विधिरत्यात्रेषु त्रिनियोज्यम् ॥ ३०४ ॥ चैत्यायतनप्रस्थापनानि
 च कृत्वा शक्तिप्रयत्न । पूजाश्च गन्धमाल्याधिवासधूपप्रदीपाद्या
 ॥ ३०५ ॥ प्रशमरतिनित्यतृपितो जिनगुरसाधुजनवन्दनाभिरत ।
 सलेखना च काले योगेनाराध्य सुप्रिशुद्धाम् ॥ ३०६ ॥ प्रात कल्पे-
 प्पिन्द्रत्य वा सामानिकत्वमयद्वा । स्थानमुदार तत्रानुभूय च सुख
 तदनु रूपम् ॥ ३०७ ॥ नरलोकमेत्य सर्वगुणसपद् दुर्लभा पुनर्ल
 ङ्घ्या । शुद्ध स सिद्धिमेष्वति भवाष्टकाभ्यन्तरे नियमान् ॥ ३०८ ॥
 इत्येष प्रशमरते फलमिह स्वर्गापगर्गयो च शुभम् । संप्राप्यतेऽन-
 गारैरगारिभिश्चोत्तरगुणान्यै ॥ ३०९ ॥ जिनशासनार्णवादादृष्टा
 धर्मकथिनामिमा श्रुत्वा । रत्नास्त्रादिव जरत्नपर्दिकामुद्धृता भक्त्या
 ॥ ३१० ॥ सद्भिर्गुणदोषज्ञैर्दोषानुत्सृज्य गुणलया प्राक्षा । सर्वा-

धूर्तस्य वाक्यैः परिमोहितानां केषां न चित्तं भ्रमतीह लोके ॥२१॥
 ये निरग्रहास्त्यक्तसमस्तरागान्तरैकनिष्ठा गालिताभिमाना ।
 सन्तोषपोषैकविलीनबाह्यास्ते रञ्जयन्ति स्वमनो न लोकात् ॥२२॥
 तावद्विवादी जनरञ्जकश्च, यावन्न चैवात्मरसे सुख्यह । चिन्तामणिं
 प्राप्य धर हि लोके, जने जने क कथयन् प्रयाति ॥ २३ ॥
 पण्णा विरोधोऽपि च दर्शनानाम्, तथैव तेषां शनशश्च भेदा ।
 नानापथे सर्वजन प्रवृत्त, को लोकमाराधयितुं समर्थ ॥ २४ ॥
 तदेव राज्यं हि धनं तदेव, तपस्तदेवेह फला च सैव । स्वस्यै
 भवेच्छीतलताशये चैत्रो चेद् वृथा सर्वमिदं हि मन्ये ॥ २५ ॥
 रुष्टैर्जनैः किं यदि चित्तशान्तिस्तुष्टैर्जनैः किं यदि चित्तताप ।
 प्रीणाति नो नैव दुनोति धायान्, स्वस्थ सदोदासपरो हि योगी
 ॥ २६ ॥ एक पापात् पतति नरके, याति पुण्यात् स्वरेक,
 पुण्यापुण्यप्रचयविगमान् मोक्षमेक प्रयाति । संगान् न न भवति
 सुख्यम्, न द्वितीयेन कार्यम्, तस्मादेको विचरति सदानन्दसौख्येन
 पूर्ण ॥ २७ ॥ त्रैलोक्यमेतद् बहुभिर्जितं यैर्मनोजये तेषां यतो
 न शक्ता । मनोजयस्यात्र पुरो हि तस्मात्, तृण त्रिलोकीन्विषय
 वदन्ति ॥ २८ ॥ मनोलयाभास्ति परो हि योगो ज्ञानं तु तत्त्वा
 र्थविचारणाच्च । समाधिसौर्यान्न परं च सौर्यम्, ससारसार
 श्रयमेतदेव ॥ २९ ॥ या सिद्धयोऽष्टादपि दुर्लभा ये, रसायन
 धाञ्जनधातुनादा । ध्यानानि मन्त्राश्च समाधियोगाश्चित्ते प्रसन्ने
 विषयद् भवन्ति ॥ ३० ॥ विदन्ति तत्त्वं न यथास्थितं वै,
 सङ्कल्पचिन्ताविषयाकुला ये । ससारदुःखैश्च कदर्थितानाम्, स्वप्नेऽपि
 तेषां न समाधिसौर्यम् ॥ ३१ ॥ श्लोको धर परमहत्त्वपथप्रकाशी,
 न प्रथकोटिपठन जनरञ्जनाय । सञ्जीवनीति धरमौषधमेकमेव,
 व्यर्थं भ्रमप्रजननो न तु मूलभार ॥ ३२ ॥ तावन् सुतेच्छा
 विषयादिभोगे, यावन् मनः स्वास्थ्यसुखं न वेत्ति । लब्धे मन -

स्वास्थ्यसुखैकलेशे, त्रैलोक्यराज्येऽपि न तस्य बाञ्छा ॥ ३३ ॥
 न देवराजस्य न चक्रवर्तिनस्तद्वै सुखं रागयुतस्य मन्ये । यद्वीर-
 रागस्य मुने सदात्मनिष्ठस्य चित्ते स्थिरता प्रयाति ॥ ३४ ॥
 यथा यथा कार्यशताकुलं वै, कुत्रापि नो विभ्रमतीह चित्तम् । तथा
 तथा तद्वमिदं दुरापं हृदिस्थितं मारविचारहीनै ॥ ३५ ॥ शम-
 सुखरसलेशान् द्वेष्यता सप्रयाता त्रिविधविषयभोगात्यन्तबाञ्छा-
 विशेषा । परमसुखमिदं यद् भुज्यतेऽन्तः समाधी, मनसि यदि
 तदा ते शिष्यते किं यदान्यत् ॥ ३६ ॥

कलिकालसर्वज्ञश्रीहेमचन्द्राचार्यचरणरुजचञ्चरीक-

गुर्जरसम्राट्श्रीकुमारपालविरचित साधारणजिनस्तवनम् ॥

नम्राखिलाक्षण्डलमौलिरत्नरश्मिच्छटापल्लविताहिपीठ । विष्व-
 स्तविश्वन्यसनप्रथमं, त्रिलोकवधो जयताञ्जिनेन्द्र ॥ १ ॥ मूढोऽस्म्यहं
 जिज्ञापयामि यत्त्वामपेतराग भगवन् कृतार्थम् । नहि प्रभूणासुचित-
 स्वरूपनिरूपणाय क्षमतेऽर्थिवर्गं ॥ २ ॥ मुक्तिं गतोऽपीश विशुद्ध-
 चित्ते गुणाधिरोपेण भवामसि साक्षात् । भानुर्दवीयानपि दर्पणंऽनु-
 सङ्गान्न किं शोतयते गृहान्त ॥ ३ ॥ तव स्तवेन क्षयमद्गमाज्ञा
 भङ्गन्ति जन्मार्जितपातकानि । कियच्चिरध्वण्डरुचेर्मरीचिस्तोमे तवामसि
 स्थितिमुद्धहन्ति ॥ ४ ॥ शरण्यं वारुण्यपरं परेषां निहसि मोह-
 ज्वरमाश्रितानाम् । मम त्वदाहा बहतोऽपि मूर्ध्ना शान्तिं न यात्येष
 कुतोऽपि हेतो ॥ ५ ॥ भगवत्वीलङ्घनसार्थयाह त्वामाश्रितो मुक्ति-
 महं यियासु । कथायचीरैर्जिन लुप्यमानं रत्नत्रय मे तदुपेक्षसे
 किम् ॥ ६ ॥ लब्धोऽसि स त्वं मयका महात्मा भगवन्मुधो बध्न-
 मता कथंचिन् । आ पापपिण्डेन नतो न भक्त्या, न पूजितो

यद्भ्यर्थये, किन्तु त्वद्वचनादर प्रतिभयम्, स्ताद्वर्द्धमानो मम
॥ ३३ ॥ इति साधारणजिनस्तवनम् ॥

श्रीरत्नाकरपञ्चविंशतिम्

श्रेय श्रिया मङ्गलकेलिसङ्घ ! नरेन्द्रदेवेन्द्रनताग्रिपङ्घ ! । सर्वज्ञ !
सर्वातिशयप्रधान ! चिर जय ज्ञानकलानिधान ! ॥ १ ॥ जगत्त्रयाधार !
कृपावतार ! दुर्गारससारविनाशैद्य ! । श्री पीतराग ! त्वयि सुग्ध-
भाराद्विज्ञप्रभो ! विज्ञापयामि किञ्चित् ॥ २ ॥ किं बाललीलाकलितो
न बाल, पित्रो पुरो जल्पति निर्विकल्प । तथा यथार्थं कथयामि
नाथ ! निजाशय सानुशयस्तयामे ॥ ३ ॥ दत्त न दान परिशीलित
च न शालि शील न तपोऽभितप्तम् । शुभो न भापोऽप्यभयङ्ग-
वेऽस्मिन् विभो ! मया भ्रान्तमहो मुधैव ॥ ४ ॥ दग्धोऽग्निना
क्रोधमयेन दष्टो, दुष्टेन लोभारयमहोरगेण । प्रस्तोऽभिमानान
गरेण, माया-जालेन बद्धोऽस्मि कथं भजे त्वाम् ॥ ५ ॥ कृत
मयाऽमुत्र हितं न चेहलोकेऽपि लोकेश ! मुखं न मेऽभूत् ।
अस्मादृशा फेरलमेव जन्म, जिनेश ! जहो भयपूरणाय ॥ ६ ॥
मन्ये मनो यत्र मनोहृत्त, त्वदास्यपीयूषमयूस्वलाभान् । द्रुत
महानदरम कटोरमस्मादृशा देव तददमतोऽपि ॥ ७ ॥ त्वत्त
सुदुःप्राप्यमिदं मयात् रत्नत्रयं भूरिभवभ्रमेण । प्रमादनिद्रावशतो
गतं तत्, वस्याप्रतो नायक ! पृत्करोमि ॥ ८ ॥ वैरान्परद्वोऽपर-
यञ्चनाय, धर्मोपदेशो जनरञ्जनाय । वादाय विशाऽध्ययनं च
मेऽभूत्, वियद् भुवे हास्यकरं स्वमीश ! ॥ ९ ॥ परापवादेन
मुखं सदोषम्, नेत्रं परस्त्रीजननीक्षणेन । चेत पराऽपायत्रिचिन्तनेन
कृतं भविष्यामि कथं विभोऽहम् ॥ १० ॥ रिद्धन्वितं यत्समरपत्न-

रार्तिदशादशात्त्व विषयाधलेन । प्रकाशितं तद्भवतो द्वियैव, सर्वज्ञ !
 सर्वं स्वयमेव वेत्सि ॥ ११ ॥ ध्वस्तोऽयमत्रै परमेष्ठिमन्त्र,
 कुशाक्षवाक्यैर्निहतागमोक्ति । कतुं वृथा कर्म कुदेवसद्गादवाञ्छि
 ही (हे) नाथ मतिभ्रमो मे ॥१२॥ विमुच्य हग्लक्ष्यगत मयन्तम्,
 ध्याता मया मूढधिया हृदन्त । कटाक्षत्रक्षोजगभीरनाभिकटीतटीया
 सुदृशा विलासा ॥ १३ ॥ लोलेक्षणात्रक्रनिरीक्षणेन, यो मानसे
 रागलरो विलग्न । न शुद्धसिद्धान्तपयोधिमध्ये, धानोऽयगात्तारक !
 कारण किम् ॥ १४ ॥ अद्ग न चङ्ग न गणो गुणाना, न निर्मल
 कोऽपि कलाविलास । स्फुरत्प्रभा न प्रभुता च कापि, तथाप्य
 हृद्धारकदर्धितोऽहम् ॥ १५ ॥ आयुर्गलत्याशु न पापबुद्धिर्गत ययो
 नो त्रिव्यामिलाप । यत्नश्च भैषज्यत्रिधौ न धर्म, ध्यामिन्महा-
 मोहपिहम्बना मे ॥ १६ ॥ नात्मा न पुण्य न भयो न पाप,
 मया विदाना कटुगीरपीयम् । अधारि कर्णे त्वयि केयलार्के, पुर
 स्फुटे सत्यपि देव ! धिहू माम् ॥ १७ ॥ न देवपूना न च
 पात्रपूजा, न श्राद्धधर्मश्च न साधुधर्म । लब्ध्वापि मानुष्यमिद
 समस्त, कृत मयाऽरण्यविलापतुल्यम् ॥ १८ ॥ चक्रे मयाऽसत्त्वपि
 धामधेनुर्ल्पद्रुचिन्ताणिपु स्पृहार्ति । न जैनधर्मे स्फुटशर्मदेऽपि,
 जिनेश ! मे पश्य विमूढभावम् ॥ १९ ॥ सद्भोगलीला न च
 रोगकीला, धनागमो नो निधनागमश्च । दारा न वारा नरकस्य
 चित्ते, व्यचिन्ति नित्यं मयकाऽधमेन ॥ २० ॥ स्थितं न साधो
 हृदि साधुपुत्तात्, परोपकारान्न यशोऽजित च । कृत न तीर्थोद्ध-
 रणादि कृत्य, मया मुधा हारितमेव जन्म ॥ २१ ॥ वैराग्यरङ्गो
 न गुरुदितेषु, न दुर्जनाना वचनेषु शान्ति । नाऽध्यात्मलेशो मम
 कोऽपि देव, तार्य कथङ्कारमयं भवाञ्छि ॥ २२ ॥ पूर्वं भवेऽस्मि
 मया न पुण्यमागामिज्ज भन्यपि नो करिष्ये । यन्निदृशोऽह मम तेन
 नष्टा भूतोद्भवद्वाविभवत्रयीश ! ॥ २३ ॥ किं वा सुधाऽहं बहुधा

सुधाभुक्पूज्य त्वदमे चरितं स्वीकीयम् । जल्पामि यस्मान् त्रिजग-
त्स्वरूपनिरूपकस्त्व कियदेतदत्र ॥ २४ ॥ दीनोद्धारधुरन्धरस्त्वदपरो
नास्ते मदन्य कृपापात्रं नात्र जने जिनेश्वर । तथाऽप्येता न याचे
श्रियम् । किंत्वर्हन्निदमेव कैवलमहो सद्बोधिरत्न शिव, श्रीरत्नानर ।
मङ्गलैकनिलय । श्रेयस्कर प्रार्थये ॥ २५ ॥ इति श्रीरत्नाकरपञ्च-
विंशतिका ॥

वाचकेन्द्रोमास्वातिरिचितं स्वोपज्ञमाप्यगतसम्बन्धकारिकादियुत
श्रीतत्त्वार्थाधिगमाख्यं महाशास्त्रम् ।

सम्यग्दर्शनशुद्ध यो ज्ञानं विरतिमेव चाप्नोति । दुःखनिमित्त
मपीद तेन सुलब्ध भवति जन्म ॥ १ ॥ जन्मनि कर्मक्लेशैरनु-
बन्धेऽस्मिंस्तथा प्रयतितव्यम् । कर्मक्लेशाभावो यथा भवत्येष
परमार्थ ॥ २ ॥ परमार्थालाभे वा दोषेऽप्यारम्भकस्वभावेपु ।
कुशलानुबन्धमेव स्यादनयथ यथा कर्म ॥ ३ ॥ कर्माहितमिह
चामुत्र चाप्रमतमो नरः समारभते । इहफलमेव त्यधमो विमध्य
मस्तूभयफलार्थम् ॥ ४ ॥ परलोकहितायैव प्रवर्तते मध्यम क्रियासु
सत् । मोक्षायैव तु घटते विशिष्टमतिरुक्तम पुरप ॥ ५ ॥
यस्तु कृतार्थोऽप्युत्तममऽद्याप्य धर्मं परेभ्य उपदिशति । नित्य स
उत्तमेभ्योऽप्युत्तम इति पूज्यतम एव ॥ ६ ॥ तस्मादर्हति पूजा-
मर्हन्नेयोत्तमोत्तमो लोके । देवर्षिनरेन्द्रेभ्य पूज्येभ्योऽप्यन्यसत्त्वा
नाम् ॥ ७ ॥ अभ्यर्चनादर्हता मन प्रसादस्ततः समाधिश्च ।
तस्मादपि नि श्रेयसमतो हि तत्पूजन न्याय्यम् ॥ ८ ॥ तीर्थप्रवर्तनफल
यत्प्रोक्तं कर्म तीर्थकरनाम । तस्योदयात्कृतार्थोऽप्यर्हस्तीर्थं प्रवर्तयति
॥ ९ ॥ तत्स्वाभाव्यादेव प्रकाशयति भास्वरो यथा लोकम् ।

तीर्थप्रवर्तनाय प्रवर्तते तीर्थकर एवम् ॥ १० ॥ य शुभकर्मासेरन-
 भावितमात्रो भवेत्त्वनेकेषु । जज्ञे ज्ञातेश्चाकुपु सिद्धार्थनरेन्द्रकुलदीप
 ॥ ११ ॥ ज्ञानैः पूर्वाधिगतैरप्रतिपतितैर्मतिश्रुतायधिभि । त्रिभिरपि
 शुद्धैर्युक्त शैत्यद्युतिकान्तिभिरिवेन्दु ॥ १२ ॥ शुभसारमत्सरसह-
 ननवीर्यमाहात्म्यरूपगुणयुक्त । जगति महावीर इति त्रिदशैर्गुणतः
 कृताभिरय ॥ १३ ॥ स्वयमेव बुद्धतत्त्व सत्त्वहिताभ्युद्यताचलित-
 सत्त्व । अभिनन्दितशुभसत्त्व सेन्द्रैर्लोकान्तिरैर्देवै ॥ १४ ॥
 जन्मजरामरणार्तं जगदशरणमभिसमीक्ष्य निःसारम् । स्फीतमपहाय
 राज्य शमाय धीमान् प्रयत्राज ॥ १५ ॥ प्रतिपद्याशुभशमन
 निःश्रेयससाधकं धमणलिङ्गम् । कृतसामायिककर्म प्रतानि विधिय
 त्समारोप्य ॥ १६ ॥ सम्यक्त्वज्ञानचारित्रसरतपसमाधिवलयुक्त ।
 मोहादीनि निहत्याशुभानि चत्वारि कर्माणि ॥ १७ ॥ केवलमधि-
 गम्य विभु स्वयमेव ज्ञानदर्शनमनन्तम् । लोकहिताय कृतार्थोऽपि
 देशयामास तीर्थमिदम् ॥ १८ ॥ द्विविधमनेन्द्रादशविध महावि-
 पयममितगमयुक्तम् । ससाराणवपारगमनाय दुःखक्षयायालम् ॥ १९ ॥
 प्रत्यर्थवचनपटुभिः प्रयत्ररद्विरपि वादिभिर्निपुणैः । अनभिभवनी-
 यमन्यैर्भास्वर इव सर्वतेजोभिः ॥ २० ॥ कृत्वा त्रिकरणशुद्ध तस्मै
 परमर्षये नमस्कारम् । पूज्यतमाय भगवते वीराय त्रिलीनमोहाय
 ॥ २१ ॥ तत्त्वार्थाधिगमाय बह्वर्थं सप्रहं लघुमन्यम् । वक्ष्यामि
 शिष्यहितमिममर्हद्वचनैकदेशस्य ॥ २२ ॥ महतोऽतिमहारिपयस्य
 दुर्गमप्रथमाप्यपारस्य । क शक्त प्रत्यास जिनवचनमहोदधे
 कर्तुम् ॥ २३ ॥ शिरसा गिरिं विभित्सेदुश्चिक्षिप्सेष स क्षितिं
 दोर्भ्याम् । प्रतितीर्थेण समुद्रं भित्सेष पुन कुशापेण ॥ २४ ॥
 व्योम्नीन्दु चिक्रमिपेन्मेरुगिरिं पाणिना चिकम्पयिपेत् । गत्यानिल
 जिगीषेश्वरमसमुद्रं पिपासेष ॥ २५ ॥ खद्योतकप्रभाभिः सोऽभि-
 बुभूषेष भास्वर मोहान् । योऽतिमहाप्रन्थार्थं जिनवचनं सजिघृक्षेत

॥ २६ ॥ एकमपि तु जिनवचनाद्यस्मान्निर्वाहक पद भवति ।
 श्रूयते चानन्ता सामायिकमात्रपदसिद्धा ॥ २७ ॥ तस्मात्तत्प्रामा-
 ण्यात् समासतो व्यासतश्च जिनवचनम् । श्रेय इति निर्निचार
 प्राह्य धार्य च वाच्य च ॥ २८ ॥ न भवति धर्म श्रोतु सर्व-
 स्यैकान्ततो हितश्रवणात् । मुयतोऽनुग्रहबुद्ध्या वक्तुस्त्वेकांततो
 भवति ॥ २९ ॥ धर्ममविचिन्त्यात्मगत तस्माच्छ्रेय सदोपदेष्टव्यम् ।
 आत्मान च पर च हि हितोपदेष्टानुगृह्णाति ॥ ३० ॥ नर्त च
 मोक्षमार्गाद्वितोपदेशोऽस्ति जगति कृत्स्नेऽस्मिन् । तस्मात्परमिममेवेति
 मोक्षमार्गं प्रवक्ष्यामि ॥ ३१ ॥ इति सम्यन्धकारिका ।

श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसंग्रहः

प्रथमोऽध्यायः

सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि मोक्षमार्गं ॥ १ ॥ तत्त्वार्थश्रद्धान्
 सम्यग्दर्शनम् ॥ २ ॥ तन्निर्वाह्याधिगमाद्वा ॥ ३ ॥ जीवाजीवाद्य
 वबन्धसवरनिर्जेरामोक्षास्तत्त्वम् ॥ ४ ॥ नामस्थापनाद्रव्यभावरस्त-
 इयास ॥ ५ ॥ प्रमाणनयैरधिगम ॥ ६ ॥ निर्देशस्वामित्वसाध
 नाधिकरणस्थितिविधानत ॥ ७ ॥ सत्सख्याक्षेत्रस्पर्शनकालान्तर-
 भात्राल्पबहुसैश्च ॥ ८ ॥ मतिश्रुतायधिमन पर्यायकेवलानि ज्ञानम्
 ॥ ९ ॥ तत्प्रमाणे ॥ १० ॥ भास्ये परोक्षम् ॥ ११ ॥ प्रत्यक्षमन्यत्
 ॥ १२ ॥ मति स्मृति सज्ञा चिन्ताभिनिबोध इत्यनर्थान्तरम् ॥ १३ ॥
 तदिन्द्रियानिन्द्रियनिमित्तम् ॥ १४ ॥ अत्रमद्देहापायधारणा ॥ १५ ॥
 बहुश्रुतिधक्षिप्रानिश्चिदानुक्त भुवाणा सेतराणाम् ॥ १६ ॥ धर्मस्य
 ॥ १७ ॥ व्यञ्जनस्थायमद् ॥ १८ ॥ न चक्षुरनिन्द्रियाभ्याम् ॥ १९ ॥
 श्रुत मतिपूर्वे व्यनेकद्वादशभेदम् ॥ २० ॥ द्विविधोऽयधि ॥ २१ ॥

भवप्रत्ययो नारकदेवानाम् ॥ २२ ॥ यथोक्तनिमित्त पद्मिकल्प
शेषाणाप ॥ २३ ॥ श्रुजुरिपुलमती मनपर्याय ॥ २४ ॥ विशु
द्वयप्रतिपानाभ्या तद्विशेष ॥ २५ ॥ विशुद्विसेत्रस्वामिपियेभ्योऽय
धिमनपर्याययो ॥ २६ ॥ मतिश्रुतयोर्निबन्ध सर्वद्रव्येष्वमर्षपर्यायेषु
॥ २७ ॥ रूपिष्ववधे ॥ २८ ॥ तदनन्तभागे मन पर्यायस्य ॥ २९ ॥
सर्वद्रव्यपर्यायेषु केवलस्य ॥ ३० ॥ ष्वादीनि भाष्यानि युगपदे-
कस्मिन्ना चतुर्भ्ये ॥ ३१ ॥ मतिश्रुतारधयो रिपर्ययश्च ॥ ३२ ॥
सदसतोरिरीशान्द्रच्छोपलन्धेरुन्मत्तयत् ॥ ३३ ॥ नैगमसमद्वय
बहार्जुसूत्रशब्दा नया ॥ ३४ ॥ आद्यशब्दौ द्वित्रिभेदौ ॥ ३५ ॥
इति श्रुतस्त्वार्थधिगमेऽर्हत्प्रचनसद्महे प्रथमोऽध्याय

द्वितीयोऽध्यायः

भौषणमिरुक्षायिकौ भावौ मिथश्च जीवस्य स्वतत्त्वमौदयिक
पारिणामिकौ च ॥ १ ॥ द्विन्याष्टादशैकविंशतित्रिभेदा यथाक्रमम्
॥ २ ॥ सम्यक्त्वचारित्रे ॥ ३ ॥ ज्ञानदर्शनदानलाभभोगोपभोग-
वीर्याणि च ॥ ४ ॥ ज्ञानाज्ञानदर्शनदानादिलभयश्चतुस्त्रिपञ्चभेदा
सम्यक्त्वचारित्रसयमासयमाश्च ॥ ५ ॥ गतिकपायलिंगमिष्यादर्श
नासयनासिद्धयत्वेत्याश्चतुस्तुस्तुस्तुस्तुस्तुस्तुस्तुस्तुस्तुस्तुस्तुस्तु
॥ ६ ॥ जीवभ
व्यामव्यत्यादीनि च ॥ ७ ॥ उपयोगो लक्षणम् ॥ ८ ॥ स द्वित्रि
धोऽष्टचतुर्भेद ॥ ९ ॥ भसारिणो मुक्ताश्च ॥ १० ॥ समनस्त्वामनस्का
॥ ११ ॥ ससारिणस्त्रसस्थाररा ॥ १२ ॥ पृथिव्यव्वनस्पतय स्था
वरा ॥ १३ ॥ तेजोवायू द्वीन्द्रियादयश्च त्रसा ॥ १४ ॥
पञ्चेन्द्रियाणि ॥ १५ ॥ द्विविधानि ॥ १६ ॥ निवृत्त्युपकरणे
॥ १७ ॥ लक्ष्युपयोगी भावेन्द्रियम् ॥ १८ ॥

स्पर्शादिषु ॥ १९ ॥ स्पर्शनरसनघ्राणचक्षु श्रोत्राणि ॥ २० ॥ स्पर्श-
 रसगन्धवर्णशब्दास्तेषामर्था ॥ २१ ॥ श्रुतमनिन्द्रियस्य ॥ २२ ॥
 वाय्वन्तानामेकम् ॥ २३ ॥ कृमिपिपीलिसाभ्रमरमनुष्यादीनामेकै-
 क-
 वृद्धानि ॥ २४ ॥ सक्षिनः समनस्काः ॥ २५ ॥ विप्रहृगती कर्म-
 योगः ॥ २६ ॥ अनुश्रेणि गतिः ॥ २७ ॥ अत्रिप्रहा जीवस्य ॥ २८ ॥
 त्रिप्रहवती च संसारिणः प्राक् चतुर्भ्यः ॥ २९ ॥ एकसमयोऽविप्रह
 ॥ ३० ॥ एक द्वौ घानाहारकः ॥ ३१ ॥ सम्मूर्छनगर्भोपपाता
 जन्म ॥ ३२ ॥ सचित्तशीतसवृत्ता सेतरा मिश्राश्चैकस्तद्योनय
 ॥ ३३ ॥ जराग्घटपोतजाना गर्भः ॥ ३४ ॥ नारकदेवानामुपपातः
 ॥ ३५ ॥ शेषाणां सम्मूर्छनम् ॥ ३६ ॥ औदारिकवैक्रियाहारक-
 तैजसकर्मणानि शरीराणि ॥ ३७ ॥ तेषां पर पर सूक्ष्मम् ॥ ३८ ॥
 प्रदेशतोऽसंख्येयगुणः प्राक् तैजसान् ॥ ३९ ॥ अनन्तगुणे परे ॥ ४० ॥
 अप्रतिघाते ॥ ४१ ॥ अनादिमयचे च ॥ ४२ ॥ सर्वस्य ॥ ४३ ॥
 तदानीनि भाज्यानि युगपदेकस्या चतुर्भ्यः ॥ ४४ ॥ निरुपभोग-
 मन्त्यम् ॥ ४५ ॥ गर्भसम्मूर्छनजमाद्यम् ॥ ४६ ॥ वैक्रियमौपपातिकम्
 ॥ ४७ ॥ लब्धिप्रत्यय च ॥ ४८ ॥ शुभं त्रिशुद्धमव्यापाति चाहा-
 रकं चतुर्दशपूर्वधरस्यैव ॥ ४९ ॥ नारकसम्मूर्छिनो नपुंसकानि
 ॥ ५० ॥ न दना ॥ ५१ ॥ औपपातिकचरमदेहोत्तमपुरुषासंख्ये-
 यत्रपर्यायुषोऽनपत्रत्यायुषः ॥ ५२ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हतप्रयचनसङ्ग्रहे द्वितीयोऽध्यायः

तृतीयोऽध्यायः

रत्नशर्करायालुनापक्वधूमतमोमहातमप्रभा भूमयो घनाबुया-
 ताकाशप्रतिष्ठा मन्ताधोऽथ प्रयुतरा ॥ १ ॥ तामु नरकाः ॥ २ ॥
 नित्याशुभतरलेद्यापरिणामदेहवेदनात्रिक्रिया ॥ ३ ॥ परस्परौदी,

रितदुःखा ॥ ४ ॥ सकिलशसुरोदीरितदुःखाश्च प्राक् चतुर्ष्या ॥ ५ ॥
 सैष्येकत्रिसप्तदशममदशद्वारिशत्रियस्त्रिशत्सागरोपमा सत्स्थानां परा
 स्थिति ॥ ६ ॥ जंबूद्वीपलवणादय शुभनामानो द्वीपममुद्रा ॥ ७ ॥
 द्विद्विर्विष्कभा पूर्वपूर्वपरिक्षेपिणो घल्याकृतय ॥ ८ ॥ तन्मध्ये
 मेरुनाभिर्बुक्तो योननशनमहस्त्रिष्कम्भो जंबूद्वीप ॥ ९ ॥ तत्र
 भरतद्देमयनहरिविदेहरम्यकद्देरण्यपतैरावतयर्षा क्षेत्राणि ॥ १० ॥
 सद्दिभाचिन पूर्वापरायना हिमवन्महाहिमयन्निपथनीलकृक्मिशिव-
 रिणो धर्मधरपर्यता ॥ ११ ॥ द्विर्धातकीस्र्द्वे ॥ १२ ॥ पुष्करार्धे
 च ॥ १३ ॥ प्राग्मानुषोत्तरान्मनुष्या ॥ १४ ॥ आर्यो म्लिशाश्च
 ॥ १५ ॥ भरतेरास्तविदेहा कर्मभूमयोऽन्य-१ देवकुन्तारुरुभ्य-
 ॥ १६ ॥ नृस्थिती परापरे त्रिपलयोपमान्तमुद्भूते ॥ १७ ॥ निर्य
 ग्योनीना च ॥ १८ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽहंत्ववचनसप्तमे तृतीयोऽध्याय

चतुर्थोऽध्याय.

देवाश्चतुर्निमाया ॥ १ ॥ तृतीय पीतलेख्य ॥ २ ॥ दराष्ट
 पञ्चद्वादशधिकल्प कल्पोपपन्नपर्यन्ता ॥ ३ ॥ इन्द्रसामानिकरायस्त्रि
 शपरिपद्यात्मरक्षलोरुशालानीरुप्रकीर्णकाभियोग्यकिल्विपिकाश्चकश
 ॥ ४ ॥ आयास्त्रिशलोकपालवज्या व्यन्तरज्योतिष्का ॥ ५ ॥ पूर्वयोर्द्वीन्दा
 ॥ ६ ॥ पीतान्वलेख्या ॥ ७ ॥ कायप्रवीचारा आ पेशानान् ॥ ८ ॥
 शेषा स्पर्शरूपशब्दमन प्रवीचारा द्वयोर्द्वयो ॥ ९ ॥ परऽप्रवीचारा
 ॥ १० ॥ भयनयासिनोऽसुरनागादिशुत्सुपर्णाभिजातस्त्रनितोदधिद्वी
 पदिककुमारा ॥ ११ ॥ व्यन्तरा त्रिभ्ररकिंपुरुषमहोरगगाधर्वयक्ष
 राक्षसभूतपिशाचा ॥ १२ ॥ ज्योतिष्का सूर्याश्चन्द्रमसो महानक्षत्र

प्रकीर्णतारकाश्च ॥ १३ ॥ मेरुप्रदक्षिणानित्यगतयो नलोके ॥१४॥
 तत्कृत कालविभाग ॥ १५ ॥ बहिरवस्थिता ॥ १६ ॥ धैमानिका
 ॥ १७ ॥ कल्पोपपन्ना कल्पातीताश्च ॥ १८ ॥ उपर्यपरि ॥ १९ ॥
 सौधमैशानसानत्कुमारमाहेन्द्रब्रह्मलोकलान्तकमहाशुक्लसहस्रारेष्वानत-
 प्राणतयोरारणान्युतयोर्नवसु प्रवेयकेषु विजयत्रैजयन्तजयन्तापराजि
 तेषु सर्वार्थसिध्दे च ॥२०॥ स्थितिप्रभासमुखद्युतिलेश्याविशुद्धीन्द्रि-
 यावधिनिपयतोऽधिका ॥ २१ ॥ गतिशरीरपरिग्रहाभिमानतो हीना
 ॥ २२ ॥ पीतपद्मशुक्ललेश्या द्वित्रिशेषेषु ॥ २३ ॥ प्राग्प्रवेयकेभ्य
 कल्पा ॥ २४ ॥ ब्रह्मलोकालया लोकान्तिका ॥ २५ ॥ सारस्व-
 तादित्यबह्वायरुणगर्दतोयतुपिताग्याबाधमरुत (भरिष्टाश्च) ॥ २६ ॥
 त्रिजयादिषु द्विचरमा ॥ २७ ॥ धौपपातिकमनुष्येभ्य शेपास्तिर्य
 ग्योनय ॥ २८ ॥ स्थिति ॥ २९ ॥ भवनेषु दक्षिणार्धाधिपतीना
 पल्योपममध्यर्धम् ॥ ३० ॥ शेपाणा पादोने ॥ ३१ ॥ असुरेन्द्रयो
 सागरोपममधिक च ॥ ३२ ॥ सौधर्मादिषु यथाक्रमम् ॥ ३३ ॥
 सागरोपमे ॥ ३४ ॥ अधिके च ॥ ३५ ॥ सप्त सानत्कुमारे ॥३६॥
 विशेषत्रिसप्तदशैकादशत्रयोदशपञ्चदशभिरधिशानि च ॥ ३७ ॥
 आरणाच्युतादूर्ध्वमेकैकेन नवसु प्रवेयकेषु त्रिजयादिषु सर्वार्थसिध्दे
 च ॥ ३८ ॥ अपरा पल्योपममधिक च ॥ ३९ ॥ सागरोपमे ॥ ४० ॥
 अधिके च ॥ ४१ ॥ परत परत पूर्वा पूर्वानन्तरा ॥ ४२ ॥
 नारकाणा च द्वितीयादिषु ॥ ४३ ॥ दशनर्पसहस्राणि प्रथमायाम्
 ॥ ४४ ॥ भवनेषु च ॥ ४५ ॥ व्यन्तराणा च ॥ ४६ ॥ परा
 पल्योपमम् ॥ ४७ ॥ ज्योतिष्काणामधिकम् ॥ ४८ ॥ ग्रहाणामेकम्
 ॥ ४९ ॥ नक्षत्राणामर्धम् ॥ ५० ॥ तारकाणा चतुर्भागा ॥ ५१ ॥
 जघन्या त्वष्ट्रभाग ॥ ५२ ॥ चतुर्भागा शेपाणाम् ॥ ५३ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽहैत्रयचनसंमहे चतुर्थोऽध्याय

पञ्चमोऽध्यायः

अजोत्रकाया धर्माधर्माकाशपुद्गला ॥ १ ॥ द्रव्याणि जीवाश्च
 ॥ २ ॥ नित्यावस्थितान्यरूपाणि ॥ ३ ॥ रूपिण पुद्गला ॥ ४ ॥
 आऽऽकाशादेवद्रव्याणि ॥ ५ ॥ निष्क्रियाणि च ॥ ६ ॥ असंख्येया
 प्रदेशा धर्माधर्मयो ॥ ७ ॥ जीवस्य च ॥ ८ ॥ आकाशस्यानन्ता
 ॥ ९ ॥ संख्येयासंख्येयाश्च पुद्गलानाम् ॥ १० ॥ नाणो ॥ ११ ॥
 लोकाकाशेऽयगाह ॥ १२ ॥ धर्माधर्मयो कृत्स्ने ॥ १३ ॥ एकप्रदेशा
 द्विषु भाग्य पुद्गलानाम् ॥ १४ ॥ असंख्येयभागाद्विषु जीवानाम्
 ॥ १५ ॥ प्रदेशमंहारत्रिसर्गाभ्या प्रदीपयत् ॥ १६ ॥ गतिस्थित्यु-
 पग्रहो धर्माधर्मयोरुपकार ॥ १७ ॥ आकाशस्यावगाह ॥ १८ ॥
 शरीरवाह्मन्प्राणापाना पुद्गलानाम् ॥ १९ ॥ सुखदुःखनीरित
 मरणोपग्रहाश्च ॥ २० ॥ परस्परोपग्रहो जीवानाम् ॥ २१ ॥ वर्तना
 परिणाम क्रिया परत्वापरत्वे च कालस्य ॥ २२ ॥ स्पर्शरसगन्ध
 वर्णरन्त पुद्गला ॥ २३ ॥ शब्दबन्धमौक्ष्म्यस्थील्यसत्स्थानभेद-
 तमच्छायातपोद्योतरन्तश्च ॥ २४ ॥ मणय स्वधाश्च ॥ २५ ॥
 सघातभेदेभ्य उत्पद्यते ॥ २६ ॥ भेदादणु ॥ २७ ॥ भेदसघा-
 ताभ्या चाश्रुषा ॥ २८ ॥ उत्सादव्ययभ्रान्ययुक्त सत् ॥ २९ ॥
 तद्भावान्यय नित्यम् ॥ ३० ॥ अर्पितानर्पितसिद्धे ॥ ३१ ॥
 स्निग्धरुश्रुत्वाद्बन्ध ॥ ३२ ॥ न जघन्गुणानाम् ॥ ३३ ॥ गुणसाम्ये
 सदृशानाम् ॥ ३४ ॥ ह्यधिकदिगुणाना तु ॥ ३५ ॥ ध्ये
 समाविष्टी पारिणामिकी ॥ ३६ ॥ गुणपर्यायवद् द्रव्यम् ॥ ३७ ॥
 कालचेत्येके ॥ ३८ ॥ सोऽनन्तसमय ॥ ३९ ॥ द्रव्याश्रया
 निर्गुणा गुणा ॥ ४० ॥ तद्भाव परिणाम ॥ ४१ ॥ अनादिरादि-
 नाश्च ॥ ४२ ॥ रूपिष्वादिमान् ॥ ४३ ॥ योगोपयोगी जीवेषु ॥ ४४ ॥

इति श्रीनित्यार्थाधिगमेऽर्हत्प्रयचनसहस्रह्ये पञ्चमोऽध्याय

पष्ठोऽध्यायः

कायग्राहमन कर्म योग ॥ १ ॥ स आश्रय ॥ २ ॥ शुभ पुण्य
 ॥ ३ ॥ अशुभ पापस्य ॥ ४ ॥ सफपायाकपाययो सापरा
 पेर्यापययो ॥ ५ ॥ अग्रतकपायेन्द्रियप्रिया पञ्चचतु पञ्चपञ्च
 शतिसंख्या पूर्वस्य भेदा ॥ ६ ॥ तीव्रमन्दशाताज्ञातभावपीर्या
 करणविशेषेभ्यस्तद्विशेष ॥ ७ ॥ अधिकरणं जीवाजीवा ॥ ८
 आद्य सरंभसमारभयोगकृत्कारितानुमतकपायविशेषैस्त्रिभ्रुत
 कश ॥ ९ ॥ निर्वर्तनातिशेषसयोगनिसर्गा द्विचतुर्द्विभ्रु
 परम् ॥ १० ॥ तत्प्रदोपनिह्वयमात्मर्यातरायासादनोपघाता शा
 दर्शनाररणयो ॥ ११ ॥ दुःखशोक्तापाहन्दनप्रपरिदेवनान्यात्
 परोभयस्थायमद्वेद्यस्य ॥ १२ ॥ भूतप्रत्यनुकषा दान सरागसयमा
 योग क्षान्ति शौचमिति मद्वेद्यस्य ॥ १३ ॥ फेयलिश्रुतसघध
 द्धारणरादो दर्शनमोहस्य ॥ १४ ॥ कपायोद्यात्तीव्रात्मपरिणा
 ध्वारित्रमोहस्य ॥ १५ ॥ बह्वारभपरिमहत्व च नारकस्यायुष ॥ १६
 माया तैर्यग्योनस्य ॥ १७ ॥ अल्पारंभपरिमहत्व स्वभावमाद्वा
 च मानुषस्य ॥ १८ ॥ निशीलप्रतत्व च सर्वेषाम् ॥ १९ ॥ सरा
 सयमसयमासयमाकामानिर्जरायालतपासि दीयस्य ॥ २० ॥ यो
 यत्रता विसरादन चाशुभस्य नाम्न ॥ २१ ॥ विपरीत शुभ
 ॥ २२ ॥ दर्शनविशुद्धिर्विनयसंपन्नता शीलप्रतेष्वनतिचारोऽभी
 ज्ञानोपयोगमवेगो शक्तितस्त्वागतपसी सघसाधुसमाधिवैद्यावृ
 करणमर्हदाचार्यैर्बहुश्रुतप्रवचनभक्तिरावद्यकापरिहाणिमार्गप्रभाष
 प्रवचनरत्सलत्वमिति तीर्थकृत्वस्य ॥ २३ ॥ परात्मनिन्दाप्र
 मदसद्गुणान्छादनोद्धारने च नीचैर्गोत्रस्य ॥ २४ ॥ तद्विपर्य
 नीचैर्ष्यनुत्सेकी चोत्तरस्य ॥ २५ ॥ त्रिधनकरणमन्तरायस्य ॥ २६
 इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसहस्रह्मे पष्ठोऽध्यायः

सप्तमोऽध्यायः

हिंसानतस्तेयाश्रद्धपरिमहेभ्यो विरतिर्घतम् ॥१॥ देशसर्वतोऽ-
 णुमहती ॥ २ ॥ तत्स्यैर्यैर्भाषणा प्रश्न पञ्च ॥ ३ ॥ हिंसादि-
 प्विहासुत्र चापायावगदर्शनम् ॥ ४ ॥ दुग्धमेव वा ॥ ५ ॥ मैत्री-
 प्रमोदकारुण्यमाध्यस्थानि सत्त्वगुणाधिककिल्बिषमानाविनेयेषु ॥६॥
 जगत्कायस्वभावो च सवेगैराग्यार्थम् ॥ ७ ॥ प्रमत्तयोगात्प्राण-
 व्यपरोपण हिंसा ॥ ८ ॥ असद्भिधानमनृतम् ॥ ९ ॥ अदत्तादानं
 स्तेयम् ॥१०॥ मैथुनमन्नश्च ॥११॥ मूर्च्छा परिमह ॥१२॥ नि शक्त्यो
 यती ॥१३॥ अगार्यनगारश्च ॥१४॥ अणुन्तोऽगारी ॥१५॥ दिग्दे-
 शानर्थद्वद्विरतिसामायिकपौषधोपशासोपभोगपरभोगतिथिसत्रिभा-
 गप्रतमपत्रश्च ॥१६॥ मारणान्तिकी सत्सेलना जोपिता ॥१७॥
 शंकाकाशापिचिक्वित्साभ्यन्ष्टिप्रशंसासस्तत्रा सम्यग्दृष्टेरीचारा
 ॥ १८ ॥ मतशीलेषु पञ्च पञ्च यथाक्रमम् ॥ १९ ॥ पन्धवधछ-
 विच्छेदातिभारारोपणाश्रपाननिरोधा ॥ २० ॥ मिथ्योपदेशरहस्या
 भ्याख्यानकूटलेखक्रियान्यासापहारसाभारमत्रभेदा ॥ २१ ॥ स्तेन
 प्रयोगतदाहूतादानत्रिरुद्धराज्यातिक्रमाहीनाधिकमानोन्मानप्रतिरूपक
 व्यवहारा ॥ २२ ॥ परविवाहकरणेत्परपरिगृहीतापरिगृहीतागमना
 नगकीटातीव्रशामाभिनिवेशा ॥ २३ ॥ क्षेत्रास्तुहिरण्यसुवर्णधन
 धान्यदासीदासतुष्यप्रमाणातिक्रमा ॥ २४ ॥ ऊर्ध्वाधस्तिर्यग्व्यतिक्र-
 मक्षेत्रवृद्धिस्मृत्यन्तर्धानानि ॥ २५ ॥ आनयनप्रेष्यप्रयोगशब्दरूपानु-
 पातपुद्गलक्षेपा ॥ २६ ॥ कदर्पकौतुच्यमौखर्यासमीक्ष्याधिकरणोप-
 भोगाधिकत्वानि ॥ २७ ॥ योगदुष्प्रणिधानानादरस्मृत्यनुपस्थापनानि
 ॥ २८ ॥ नप्रत्यवेक्षिताप्रमार्णितोत्सर्गादाननिक्षेपसस्तारोपममणाना
 दरस्मृत्यनुपस्थापनानि ॥ २९ ॥ सचित्तसंबद्धसंमिश्राभिपरदुष्प-
 क्वाहाण ॥ ३० ॥ सचित्तनिक्षेपपिधानपरव्यपदेशमात्सर्वकला

पष्ठोऽध्यायः

कायगृहमन कर्म योग ॥ १ ॥ स आश्रयः ॥ २ ॥ शुभं पुण्यस्य
 ॥ ३ ॥ अशुभ पापस्य ॥ ४ ॥ सक्तयायाकपाययो सापरायि
 पेर्यापययो ॥ ५ ॥ अशक्तयायेद्वियक्रिया पञ्चचतु पञ्चपञ्चवि-
 शतिसंख्या पूर्वम्य भेदा ॥ ६ ॥ तीव्रमन्दज्ञानाज्ञातभावयीर्याधि-
 करणविशेषेभ्यस्तद्विगेष ॥ ७ ॥ अधिकरण जीवाजीवा ॥ ८ ॥
 भाग्य रारभसमारभयोगकृतकारितातुमतरूपायविशेषैस्त्रिस्त्रिश्चतुश्च
 वश ॥ ९ ॥ निर्वर्तनानिशेषसयोगनिसर्गा द्विचतुर्द्विचिभेदा
 परम ॥ १० ॥ तत्प्रदोपनिह्वयमात्सर्यान्तरायासादनोपघाता हान
 दर्शनावरणयो ॥ ११ ॥ दुःखशोक्तापावन्दनयधपरिदेवनान्यात्म
 परोभयस्थान्यसद्वेद्यस्य ॥ १२ ॥ भूतग्रन्थनुकपा दान सरागसयमादि
 योग क्षान्ति शौचमिति सद्वेद्यस्य ॥ १३ ॥ केवलिश्रुतसमधर्म-
 देयानर्णयानो दर्शनमोहस्य ॥ १४ ॥ कपायोदयात्तीव्रात्मपरिणाम-
 श्चारित्रमोहस्य ॥ १५ ॥ बह्वारभपरिमहत्त्व च नारकस्यायुप ॥ १६ ॥
 माया क्षेत्र्यग्योत्तम्य ॥ १७ ॥ अल्पारभपरिमहत्त्व स्वभावमार्देवार्णव
 च मानुषस्य ॥ १८ ॥ नि शीलग्रन्थ च सर्वेषाम् ॥ १९ ॥ सराग
 सयमसंयमासयमाकामानिर्जरागलतपासि देवस्य ॥ २० ॥ योग-
 यकृता त्रिसयात्न चाशुभस्य नाम्न ॥ २१ ॥ विपरीत शुभस्य
 ॥ २२ ॥ दर्शनविशुद्धिर्विनयसंपन्नता शीलग्रतेष्वनतिचारोऽभीष्टं
 ज्ञानोपयोगसंबेगो शक्तिरस्त्यागतपसी मधसाधुसमाधिवैयावृत्त्य-
 करणमर्हदाचार्यनहुश्रुतप्रचनभक्तिरावदयकापरिहाणिमार्गप्रभाधना
 प्रचनरत्सलत्वमिति तीर्थकृत्त्वस्य ॥ २३ ॥ परात्मनिन्दाप्रशसे
 मदसद्गुणाच्छादनोद्धारने च नीचेर्गोत्रस्य ॥ २४ ॥ तद्विपर्ययो
 नीचेर्वृत्त्यनुत्सेको चोत्तरस्य ॥ २५ ॥ रिघ्नकरणमन्तरायस्य ॥ २६ ॥
 इति श्रीनृत्पार्थाधिगमेऽर्हत्प्रचनसहस्रे पष्ठोऽध्यायः

सप्तमोऽध्यायः ।

हिंसान्तस्तेयाद्यपरिपहेभ्यो रिरतिव्रतम् ॥१॥ देशसर्वतोऽ-
 णुमहती ॥ २ ॥ तत्तथैर्यार्थं भावना प्रश्न पञ्च ॥ ३ ॥ हिंसादि
 ज्विहामुत्र चापायायचदर्शनम् ॥ ४ ॥ दुःस्वमेव वा ॥ ५ ॥ मैत्री-
 प्रमोदकारुण्यमाध्यस्थानि सत्त्वगुणाधिकक्लिद्यमानादिनेयेषु ॥६॥
 जगत्कायस्वभावां च सवेगवैराग्यार्थम् ॥ ७ ॥ प्रमत्तयोगात्प्राण
 च्यपरोपण हिंसा ॥ ८ ॥ असदभिधानमनृतम् ॥ ९ ॥ अदत्तादान
 स्तेयम् ॥१०॥ मैथुनमब्रह्म ॥११॥ मूर्च्छा परिग्रह ॥१२॥ नि शल्यो
 प्रती ॥१३॥ अगार्यनगारश्च ॥१४॥ अणुग्रतोऽगारी ॥१५॥ दिग्दे-
 शानर्थदद्विरतिसामाधिक्यौषधोपयासोपभोगपरभोगतिथिसन्निभा-
 गप्रनसपन्नश्च ॥१६॥ मारणान्तिकीं सरसेलना ज्योपिता ॥१७॥
 शकाकाशाविचिकित्सान्यदष्टिप्रशसासस्तया सम्यग्दृष्टेरतीचारा
 ॥ १८ ॥ व्रतशीतेषु पञ्च पञ्च यथाक्रमम् ॥ १९ ॥ वन्यरथछ-
 विच्छेदातिभारारोपणाश्रपाननिरोधा ॥ २० ॥ मिथ्योपदेशरहस्या-
 भ्यार्यानकूटलेखक्रियान्यासापहारसानारसभेदा ॥ २१ ॥ स्तेन
 प्रयोगतदाहृतादानविरुद्धराज्यातिक्रमहीनाधिक्रमानोन्मानप्रतिरूपक
 व्यग्रहारा ॥ २२ ॥ परियाह्वरणेत्वरपरिगृहीतापरिगृहीतागमना-
 नगव्रीडावीप्ररामाभिनिवेशा ॥ २३ ॥ श्वेत्रयास्तुहिरण्यमुवर्णधन
 धा-पदासीदासकुप्यप्रमाणातिक्रमा ॥ २४ ॥ उध्यां रस्तिर्यग्व्यतिक्र-
 मक्षेत्रवृद्धिस्मृत्यन्तर्धानानि ॥ २५ ॥ भानयनप्रेष्यप्रयोगशब्दरूपानु-
 पानपुद्गलशेषा ॥ २६ ॥ कर्षकीकुच्यमौखर्यासमीक्ष्याधिकरणोप-
 भोगापिकृत्यानि ॥ २७ ॥ योगदुष्प्रणिधानानादरस्मृत्यनुपस्थापनानि
 ॥ २८ ॥ अप्रत्यवेक्षिताप्रमार्णितोत्सर्गादाननिक्षेपसस्तारोपक्रमणाना
 दरस्मृत्यनुपस्थापनानि ॥ २९ ॥ सचित्तसबद्धममिमाभिपत्रदुष्प-
 ८ क्वाहारा ॥ ३० ॥ सचित्तनिक्षेपपिधानपरच्यपदेशमात्मर्यकाला-

तिव्रमा ॥ ३१ ॥ जीवितमरणाशसामित्रानुरागसुग्रानुबन्धनिदान
करणानि ॥ ३२ ॥ अनुग्रहार्थं स्वस्यातिसर्गो दानम् ॥ ३३ ॥
विधिद्रव्यदातृपात्रविशेषात्तद्विशेष ॥ ३४ ॥

इति श्रीवत्स्यार्थाधिगमेऽर्हत्प्रपञ्चनसमष्टे सप्तमोऽध्यायः

—०—

अष्टमोऽध्यायः

मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकपाययोगा बन्धहेतव ॥ १ ॥
सरुपायत्वात्कीय कर्मणो योग्यान् पुद्गलानादत्ते ॥ २ ॥ स बन्ध
॥ ३ ॥ प्रकृतिस्थित्यनुमानप्रदेशास्तद्विधय ॥ ४ ॥ आद्यो ज्ञान
दर्शनानरणवेदनीयमोहनीयायुष्कनामगोत्रान्तराया ॥ ५ ॥ पञ्चन
यद्वधष्टात्रिंशत्तुर्विचत्वारिंशद्द्विपञ्चभेदा यथाक्रमम् ॥ ६ ॥
मत्यादीनाम् ॥ ७ ॥ चक्षुरचक्षुराधिवेगलाना निद्रानिद्रानिद्राप्रच
लाप्रचलाप्रचलास्त्यानगृद्धिवेदनीयानि च ॥ ८ ॥ सदसद्वेद्ये ॥ ९ ॥
दर्शनचारित्रमोहनीयप्रपायनोकपायवेदनीयारयास्त्रिद्विपोडशनप्रभेदा
सम्यक्त्वमिथ्यात्वतदुभयानि कपायनोकपायावनन्तानुबन्धप्रत्या-
स्त्यानप्रत्यारयानापरणसञ्जलनत्रिकल्पा^१चैकश क्रोधमानमायालोभा
हास्यरत्यरतिशोकभयजुगुप्सास्त्रीपुनपुसकवेदा ॥ १० ॥ नारकतैर्य
ग्योनमानुपदैवानि ॥ ११ ॥ गतिजातिशरीरागोपागनिर्माणबन्धन-
सघातसस्थानसहननस्पर्शरसगन्धवर्णानुपूर्व्यगुरुलघूपघातपराघातात्
पोद्योतोच्छ्वासत्रिहायोगतय प्रत्येकशरीरत्रसमुभगसुस्वरशुभसूक्ष्म-
पर्याप्तस्थिरादेययशासि सेतराणि तीर्थकृत्त्र च ॥ १२ ॥ उच्चैर्नीचै^२च
॥ १३ ॥ दानादीनाम् ॥ १४ ॥ आदितस्तिमृणामन्तरायस्य च
त्रिंशत्सागरोपमकोटीकोट्य परा स्थिति ॥ १५ ॥ सप्ततिमोहनीयस्य
॥ १६ ॥ नामगोत्रयोर्विशति ॥ १७ ॥ त्रयम्बिजत्मागरोपमाण्या

युष्कस्य ॥ १८ ॥ अपरा द्वादश मुहूर्ता वेदनीयस्य ॥ १९ ॥
 नामगोत्रयोरष्टौ ॥ २० ॥ शेषाणामन्तर्मुहूर्त्तम् ॥ २१ ॥ विपाको-
 ऽनुभाव ॥ २२ ॥ स यथानाम ॥ २३ ॥ ततश्च निर्जरा ॥ २४ ॥
 नामप्रत्यया सर्वतो योगनिरोपात्सूक्ष्मैकक्षेत्रावगाढस्थिता सर्वात्म
 प्रदेशेष्वनन्तानन्तप्रदेशा ॥ २५ ॥ सद्देशसम्भक्त्वहास्यरतिपुरुष-
 चेदशुभायुर्नामगोत्राणि पुण्यम् ॥ २६ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसप्तहे अष्टमोऽध्याय

नवमोऽध्यायः

भास्त्रधनिरोधः सधरः ॥ १ ॥ स गुणिसमितिधर्मानुप्रेक्षा
 परीपहजयचारित्रै ॥ २ ॥ तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥ सम्यग्यो-
 गनिग्रहो गुणिः ॥ ४ ॥ ईर्याभाषेपणादाननिक्षेपोत्सर्गा समितय
 ॥ ५ ॥ उत्तम क्षमामार्दधानर्धशौचसत्यसयमतपस्त्यागाकिंचन्य-
 म्मद्वचर्याणि धर्म ॥ ६ ॥ अनित्याररणसंसारैकत्वान्यत्वाशुचित्वा
 स्रयसवरनिर्जरालोकयोषिदुर्लभधर्मस्याख्याततत्त्वानुचिन्तनमनुप्रेक्षा
 ॥ ७ ॥ मार्गाच्यवननिर्जरायै परिषोढव्या परीपहा ॥ ८ ॥
 क्षुत्पिपासाशोतोष्णदशमशकनाचारतिस्त्रीचर्यानिपयाशय्याक्रोशयध-
 याचनालाभरोगतृणस्पर्शमलसत्कारपुरस्कारप्रज्ञाज्ञानादर्शनानि ॥ ९ ॥
 सूक्ष्मसंपरायच्छद्मस्थयीतरागयोचतुर्दश ॥ १० ॥ एकदश जिने
 ॥ ११ ॥ वादरमपराये सर्वे ॥ १२ ॥ हानावरणे प्रज्ञाज्ञाने ॥ १३ ॥
 दर्शनमोहातराययोरदर्शनालाभौ ॥ १४ ॥ चारित्र्यमोहे नाग्न्यार-
 तिस्त्रीनिपयाक्रोशयाचनासन्कारपुरस्कारा ॥ १५ ॥ वेदनीये शेषा
 ॥ १६ ॥ एकदयो भाग्या युगपदेकोनत्रिंशते ॥ १७ ॥ सामा-
 यिकच्छेदोपस्थाप्यपरिहारविशुद्धिसूक्ष्मसंपराययथारयातानि चारि-

सिद्धिगति स्मृता ॥१०॥ मृल्लेपसङ्गनिर्मोक्षाद्यथा दृष्टाप्यलाबुत ।
 कर्मसङ्गविनिर्मोक्षात्तथा सिद्धिगति स्मृता ॥ ११ ॥ एरण्डयन्त्र
 पेडासु बन्धच्छेदाद्यथा गति । कर्मबन्धनविच्छेदात्मिद्वस्यापि
 तथेप्यते ॥ १२ ॥ ऊर्ध्वगौरवधर्माणो जीया इति जिनोत्तमै ।
 अधोगौरवधर्माण पुद्रला इति चोदितम् ॥ १३ ॥ यथाधस्तिर्यगूर्ध्वं
 च लोष्टयाऽग्निरीतय । स्वभावतः प्रवर्तते तथोर्ध्वं गतिरा
 त्मनाम् ॥ १४ ॥ अतस्तु गतिवैकृत्यमेवा यदुपलभ्यते । कर्मण
 प्रतिघाताच्च प्रयोगाच्च तदिष्यते ॥ १५ ॥ अधस्तिर्यगर्थोर्ध्वं च
 जीयाना कर्मजा गति । ऊर्ध्वमेव तु तद्धर्मा भवति क्षीणकर्मणाम्
 ॥ १६ ॥ द्रव्यस्य कर्मणो यद्वदुत्पत्त्यारम्भधीतय । समं तथैव
 सिद्धस्य गतिमोक्षभयक्षया ॥१७॥ उत्पत्तिश्च विनाशश्च प्रकारा
 तमसोरिह । युगपद्भवतो यद्वत् तथा निर्वाणकर्मणो ॥ १८ ॥
 तन्धी मनोहा सुरभि पुण्या परमभास्वरा । प्राग्भारा नाम वसुधा
 लोऽमूर्ध्नि व्यवस्थिता ॥ १९ ॥ नृलोकतुल्यविष्कम्भा सितच्छ-
 त्रनिभा शुभा । ऊर्ध्वं तस्या क्षिते सिद्धा लोकान्ते समवस्थिता
 ॥ २० ॥ तादात्म्यादुपयुक्तास्ते केवलज्ञानदर्शनै । सम्यग्त्वसिद्ध-
 तावस्था हेत्वभावाच्च निष्क्रिया ॥ २१ ॥ ततोऽप्यूर्ध्वं गतिस्तेषा
 वरमात्रास्तीति चे मति । धर्मास्तिकायस्याभावात्स हि हेतुर्गते
 पर, ॥ २२ ॥ संसारविषयातीत मुक्तानामव्यय सुखम् । भव्या
 याधमिति प्रोक्त परमं परमपिभि ॥ २३ ॥ स्यादेतदशरीरस्य
 जन्तोर्नष्टाष्टकर्मण । कथं भवति मुक्तस्य सुखमित्यत्र मे शृणु
 ॥ २४ ॥ लोके चतुर्विंशत्यर्थेषु सुखशब्द प्रयुज्यते । विषये वेदना
 ऽभावे विषाये मोक्ष एव च ॥ २५ ॥ सुखो वह्नि सुखो
 वायुविषयेष्विह कथ्यते । दुःखाऽभावे च पुरुष सुखीतोऽस्मीति
 मन्यते ॥ २६ ॥ पुण्यकर्मविषादाच्च सुखमिष्टेन्द्रियार्थजम् । कर्म
 क्लेशविमोक्षाच्च मोक्षे सुखमनुत्तमम् ॥ २७ ॥ सुख्यन्सुख्यत्वे

चिदिच्छन्ति परिनिर्मुक्तिम् । तदयुक्त क्रियाप्रत्यासुखानुशयतस्तथा
 ॥ २८ ॥ भ्रमरुलममदव्याधिभदनेभ्यश्च सम्भवात् । मोहोत्पत्ते
 रिपाकाश्च दर्शनघ्नस्य कर्मण ॥ २९ ॥ लोके तत्तद्दृशो द्वयं
 कृत्स्नेऽप्यन्यो न रिद्यते । उपगीयेत तद्येन तस्मान्निरुपम सुखम्
 ॥ ३० ॥ लिङ्गप्रसिद्धे प्रामाण्यादनुमानोपमानयो । अत्यन्त
 चाप्रसिद्ध तद्यत्तेनानुपम स्मृतम् ॥ ३१ ॥ प्रत्यक्ष तद्भगवता-
 मर्हता तैश्च भाषितम् । गृह्यतेऽस्तीत्यत प्राज्ञैर्न च्छद्मस्थपरीक्षया
 ॥ ३२ ॥ ॐ ॐ ॐ

यस्त्विदानीं सम्यग्दर्शनज्ञानचरणसपन्नो भिक्षुर्मोक्षाय घटमान
 कालसहननायुर्दोषादल्पशक्ति कर्मणा चातिगुम्त्वादकृतार्थ एरो-
 परमति, स सौधर्मादीना सर्गार्थसिद्धाताना कल्पप्रिमानविशेषाणा
 मन्यनमस्मिन्देवतयोपपद्यते । तत्र सुकृतकर्मफलमनुभूय स्थिति-
 क्षयात्प्रच्युतो देशजातिकुलशीलविद्यानिनयनिमवविषयनिस्तरविभू-
 तियुक्तेषु मनुष्येषु प्रत्यायातिमयाप्य पुन सम्यग्दर्शनादिविशुद्ध
 बोधिमाप्नोति । अनेन सुखपरम्परायुक्तेन कुशलाभ्यासानुबन्ध-
 न्प्रमेण पर त्रिर्जनित्वा सिद्धयतीति ॥ ॐ ॥

वाचकमुरयस्य शिष्यश्चि प्रकाशयशस प्रशिष्येण । शिष्येण
 घोषनन्दिक्षमणस्यैकादशङ्गनिद्र ॥ १ ॥ वाचनया च महावाच
 कक्षमणमुण्डपादशिष्यस्य । शिष्येण वाचकाचार्यमूलनाम्न प्रथित
 कीर्ते ॥ २ ॥ न्यग्रोधिकाप्रसूतेन विहरता पुरवरे कुसुमनाम्नि ।
 कीभीपणिना स्यातितनयेन वासीसुतेनार्च्यम् ॥ ३ ॥ भर्द्द्वचन
 सम्यग्गुरुक्रमेणागत समुपधार्य । दुःखार्त च दुरागमविद्वत्मति
 लोकमवलोक्य ॥ ४ ॥ इदमुच्चैर्नागरराजकेन सत्त्वानुक्रमपया
 दृग्धम् । तत्त्वार्थाधिगमाख्य स्पष्टमुभास्वातिना शास्त्रम् ॥ ५ ॥
 यस्तत्त्वाधिगमाख्य ज्ञास्यति च करिष्यति च तत्रोक्तम् । सोऽ-

व्यावाधसुखारय प्राप्यम्यत्यचिरेण परमार्थम् ॥ ६ ॥ इति भाष्य
प्रशस्तिः ॥

श्री तत्त्वार्थमहाशास्त्र सपूर्णम्

सहस्रावधानिश्रीमुनिसुन्दरस्वरिविरचितोऽध्यात्मरूपद्रुमः ।

जयश्रीरातरारीणां, लेभे येन प्रशस्तिः । तं श्रीवीरजिन
नत्या, रस शान्तो विभाव्यते ॥ १ ॥ सर्वमगलनिधौ हृदि
यस्मिन्, सगते निरुपम सुखमेति । मुक्तिशर्म च वशीभजति
द्राक, तं बुधा भजत शातरमैद्रम् ॥ २ ॥ समतैकलीनचित्तो,
ललनापत्यस्त्रदेहममतामुक् । त्रिपयःपायाग्रश शास्त्रगुणैर्दमित
चेतस्क ॥ ३ ॥ वैराग्यशुद्धधर्मा देवादिमतत्त्वनिद्विरतिधारी ।
सगरवान् शुभवृत्ति साम्परहस्य भज शिवाधिन् ॥ ४ ॥ युग्मम् ॥

अथ प्रथमः समताधिकार

चित्तबालक मा त्याक्षीरजस्र भावनोपधी । यथा दुर्भ्या
नभूता छलयति छलान्विप ॥ ५ ॥ यद्विद्वियार्थे सकलै सुख
स्यान्नरेन्द्रचक्रिदशाधिपानाम् । तद्विद्विदसत्येय पुरो हि साम्य-
सुधानुचेस्तेन तमाद्वियस्य ॥ ६ ॥ भद्रष्टवैचित्र्यवशाज्जगज्जने,
विचित्ररुमाशयराग्विसंस्थुले । उदासवृत्तिस्थितचित्तवृत्तय, सुख
श्रयते यतय क्षतार्तय ॥ ७ ॥ विश्वजतुपु यदि क्षणमेक, साम्यतो
भजसि मानस मैत्रीम् । तत्सुख परममत्र परप्राप्यनुपे न यद्
भूत्तय जातु ॥ ८ ॥ न यस्य मित्र न च कोऽपि शत्रुनिज परो
यापि न कश्चनास्ते । न चेन्द्रियार्थेषु रमेत चेत, कपायमुक्त
परम स योगी ॥ ९ ॥ भजस्य मैत्रीं जगद्विहराशिपु, प्रमोदमा

त्मन् गुणेषु त्रशेषत । भवार्तिदीनेषु कृपारस सदाप्युदासवृत्ति
 खलु निर्गुणेष्वपि ॥ १० ॥ मैत्री परस्मिन् हितधी सममे,
 भवेत्प्रमोदो गुणपक्षपात । कृपा भवार्ते प्रतिवर्तुमीदोपेक्ष्य
 माप्यरुण्यमदार्यदोषे ॥ ११ ॥ परहितचिन्तामैत्री, परदुःखिना
 शिनी तथा करुणा । परमुन्वतुष्टिर्मुदिता, परदोषोपेक्षणमुपेक्षा
 ॥ १२ ॥ मा कर्षात्कोऽपि पापानि, मा चाभूत्कोऽपि दुःखित,
 मुच्यता जगदप्येषा, मतिमैत्री निगद्यते ॥ १३ ॥ अपास्ताशेष
 दोषाणा, यस्तुवत्त्रायलोकिनाम् । गुणेषु पक्षपातो य, स प्रमोद
 प्रहोर्तित ॥ १४ ॥ दोषेऽप्यार्तेषु भीतेषु, याचमानेषु जीयोतम् ।
 प्रतिकारपरा बुद्धि, कारुण्यमभिधीयते ॥ १५ ॥ क्रूरकर्मसु निगक
 देवतागुर्निदिषु । आत्मशसिषु, योपेक्षा, तन्माध्यस्थ्यमुदीरितम्
 ॥ १६ ॥ चेतनेतरगतेष्वखिलेषु, स्पर्शरूपरसगंधरमेषु । साम्य
 भेष्यति यदा तत्र चेत, पाणिना शिरसुश्च हि यदात्मन्
 ॥ १७ ॥ के गुणास्तत्र यत स्तुतिभिच्छस्यभ्दुत किमृथा
 मदयान् यन् । कैर्गता नरकभी सुकृतैस्ते, किं चित
 पितृपतिर्यदचिन्त ॥ १८ ॥ गुणस्तथैर्यो गुणिना परेषामाक्रोश
 निर्दादिभिरात्मनश्च । मन मम शीलति मोदने वा, विद्येत
 च व्यत्ययत म वेत्ता ॥ १९ ॥ न वेत्सि शत्रून् सुहृद् च नैव,
 हिताहिते स्त्र न पर च जतो । दुस्त्र द्विषन् याछसि शर्म
 चेतन्निदानमूढ कथमाप्स्यसीष्टम् ॥ २० ॥ कृती हि सर्वं परि
 णामरम्य, विचार्य गृह्णाति चिरस्थितोह । भवान्तरेऽनन्तमुखा
 धये तद् आत्मन् निमाचारमिम जहासि ॥ २१ ॥ निच परो
 वेति कृतो निमागो, रागादिभिस्तेत्परयस्त्वयात्मन् । चतुर्गतिक्लेश
 विधानतस्वत् प्रमाणयन्नस्यरिनिर्मित किम् ॥ २२ ॥ भनादिरात्मा
 न निच परो वा, कस्यापि कश्चिन्न रिपु सुहृद्वा । स्थिरा न
 देहाकृतयोऽणरश्च, तथापि साम्यं त्रिसुपेपि नैषु ॥ २३ ॥ यथा

विदा ह्येवमया न तच्छान्, सुम्बाय मातापितृपुत्रदारा । तथा
 परेऽपीह विशीर्णतत्तदाभारमेतद्धि समं समप्रम् ॥ २४ ॥ जानन्ति
 कामान्निखिला ससहा, अर्थं नरा केऽपि च केऽपि धर्मम् ।
 जैनं च केचिद् गुरुदेवशुद्ध, केचिन् शिवं केऽपि च केऽपि
 साम्यम् ॥ २५ ॥ स्निहन्ति तावद्धि निजा निजेषु, पश्यन्ति
 यावन्निरमर्थमेभ्य । इमां भवेऽत्रापि समीक्ष्य रीतिं, स्वार्थं न क
 प्रेत्य हिते यतेत ॥ २६ ॥ स्वप्नेन्द्रजालादिषु यद्ब्रह्मै रोपश्च
 तोपश्च मुग्धा पदार्थं । तथा भवेऽस्मिन् विषये समस्तैरेव विभा
 व्यात्मलयेऽप्येहि ॥ २७ ॥ एष मे जनयिता जननीयं, यन्धव
 पुनरिमे स्वजनाश्च । द्रव्यमेतदिति जातममत्यो, नैव पश्यसि
 कृतातरशक्तम् ॥ २८ ॥ नो धनैः परिजने स्वजनैर्था, दैवते
 परिचितैरपि मन्त्रै । रक्षयतेऽत्र खलु केऽपि कृतातानो विभाययसि
 मूढ कीमेयम् ॥ २९ ॥ तैर्भवेऽपि यद्दहो सुम्बामिच्छस्तस्य साधन
 तथा प्रतीभति । गुणभिः प्रतिकूलं विषयेषु, प्रीतिमेपि न तु
 साम्यसतत्त्वे ॥ ३० ॥ (अर्थतो युग्मम्) ॥ किं कषायकल्पकुरूपे
 स्व, केपु चीन्ननु मनोऽरीधियात्मन् । तेऽपी ते हि जनकादौक-
 रूपैरीष्टना दधुरनन्तभवेषु ॥ ३१ ॥ याश्च शोचसि गता कीमिमे
 मे, स्नेहला इती धिया विधुरात्मा । तैर्भवेषु नीहतस्त्वमनतेष्वेष,
 तेऽपि निहता भयता च ॥ ३२ ॥ नातु न शक्या भवदुःखतो ये,
 त्वया न ये त्नामपि पातुमीशा । ममत्वमेतेषु दधमुधात्मन्,
 पदे पदे किं शुचमेपि मूढ ॥ ३३ ॥ सचेतना पुद्गलपिण्डजीवा,
 अर्था परे चाशुभया द्वयेऽपि । दधयन्तान् परीणामभावास्तत्तेषु
 कस्त्यर्हति रागरोपी ॥ ३४ ॥

अथ द्वितीय स्त्रीममत्वमोचनाधिसार

गुणसि प्रणयचान्गिरासु, प्रीतिव प्रणयिनीषु कृतिस्त्वम् ।
 किं न वेत्सि पतता भववादी, ता नृणां खलु शिला गलशक्य

॥ १ ॥ चर्मास्थिमध्याग्रवसाग्रमासामेध्याद्यशुन्यस्थिरपुद्गलानाम् ।
 स्त्रीदेहर्षिष्ठाकृतिमस्थितेषु, स्फुटेषु किं पश्यमि रम्यमानम् ॥ २ ॥
 विलोक्य दूरस्थममेध्यमल्पं, जुगुप्ससे मोदितनासिरस्त्वम् । श्रुतेषु
 तेनैव विमूढ योपावपुःपु तत्किं कुरुषेऽभिलाषम् ॥ ३ ॥ अमेध्य
 मांसास्त्रयसांभवान्ति, नारीशरीराणि निषेयमाणा । इहायपत्यद्रि
 णादिचिंतातापान् परत्र प्रति दुर्गतीश्च ॥ ४ ॥ भङ्गेषु येषु परि
 मुह्यसि कामिनीना, चेत प्रसीद् विश च क्षणमंतरेषाम् । सम्यक्
 समीक्ष्य विरमाशुचिर्षिद्धकेभ्यस्तेभ्यश्च शुन्यशुचिवस्तुविचारमिच्छन्
 ॥ ५ ॥ विमुह्यसि स्मेरहरा सुमुरया, मुनेक्षणानीन्यभिवोक्षमाणम् ।
 ममीक्षसे नो नरकेषु तेषु मोहोद्भया भाविकृदर्थनास्ता ॥ ६ ॥
 अमेध्यमस्त्रा बहुरंधनिर्यन्मलाधिलोद्यत्तृमिनालकीर्णा । चारत्य
 मायानतवचिका स्त्री, सस्कारमोहान्नरकाय भुक्ता ॥ ७ ॥ निर्मू-
 मिर्षिर्षुदली गतदरी ध्यामी निराहो महाज्याधिर्मृत्युरकारणश्च
 ललनाऽनघ्रा च वञ्चागनि । बधुरनेह्रिघानसाहसमृपावादादिसं
 नासभूः, प्रत्यक्षापि च राक्षसीति विन्दे क्वयाताऽऽगमे त्यग्यताम् ॥८॥

अथ तृतीयोऽपत्यममत्वमोचनाधिकार

मा भूरपत्यान्यरलोकमानो, मुदाकुलो मोहनपारिणा यन् ।
 चिक्षिप्तया नारकचारकेऽसि, दृढ निबद्धो निगडेरमीभि ॥ १ ॥
 भानीरित जाव भवान्तरेऽपि वा, शल्यायपत्यानि न वेत्सि किं
 हृदि । चलाचलैर्वैर्विधिधातिदाननोऽनिश निहन्येत समाविरात्मन
 ॥ २ ॥ कुक्षौ युक्त्या कृमयो विचित्रा, अप्यस्त्रशुकप्रभया भवन्ति ।
 न तेषु तस्या नहि तत्पतेश्च, रागस्ततोऽर्थं किमपत्यकेषु ॥ ३ ॥
 प्राणाशक्तेरापदि सद्यधानत्यनो मिथोऽगायताम् । मदेहाषोपकृते
 र्नापयेषु । ॥ ४ ॥

अथ चतुर्थो धनममत्वमोचनाधिकारः

या सुख्योपकृतिवृत्तधिया त्व, मेलयन्नसि रमा ममताभाक् ।
 पाप्मनोऽधिकरणत्वत ष्ठा, हेतयो ददति सत्त्वतिपातम् ॥ १ ॥
 यानि द्विषामप्युपकाराणि, सर्पोन्दुरादिष्वपि वैर्गतिश्च । शक्या
 च नापन्मरणामयाद्या, हन्तु धनेष्वेषु क एव मोह ॥ २ ॥ मम
 त्वमात्रेण मन प्रमादमुग्र धनैरल्पकमल्पकालम् । धारंभपापै सुचिर
 तु दुःख, स्यादुर्गती दारुणमित्यवेहि ॥ ३ ॥ द्रव्यस्तवात्मा धन
 साधनो न धर्मोऽपि सारभतयातिशुद्ध । निःसगतात्मा त्वतिशुद्ध-
 योगात्, मुक्तिश्रिय यच्छति तदूभयेऽपि ॥ ४ ॥ क्षेत्रयास्तुधन-
 धान्यगदाधर्मैर्लिखे, मनिधिभिस्तनुभाजाम् । क्लेशपापनरकाभ्यधिकः
 म्यात्को गुणो न यदि धर्मनियोग ॥ ५ ॥ धारंभैर्भरितो निम-
 ज्जति यत प्राणी भवाभोनिधाधीहते ह्यनुपादयश्च पुरुषा येन
 च्छलाढाधितुम् । चिन्तान्याकुरुतावृत्तेश्च हरते यो धर्मकर्मस्मृति,
 विद्वा । भूरिपरिग्रह त्यजत त भोग्य परे प्रायश ॥ ६ ॥ क्षेत्रेषु
 नो षपसि यत्सदपि स्वनेतघातासि तत्परभवे किमिदं गृहीत्वा ।
 तस्यार्जनादिजनितापचयार्जितात्ते, भावी पथं नरकदुःखभराश्च
 मोक्ष ॥ ७ ॥

अथ षष्ठो देहममत्वमोचनाधिकारः

पुण्यासि य देहमपान्यचित्तयस्तयोपकारं क्रमय विधास्यति ।
 कर्माणि कुर्वन्निति चिन्तयायति, जगत्त्यय षचयते हि धूर्त्तराद् ॥ १ ॥
 कारागृहाद्वदृषिधाशुचितादिदुःखाश्रिगैतुमिच्छति जडोऽपि हि
 तद्विभिद्य । क्षिप्तस्ततोऽधिकवरे षपुपि स्वकर्मप्रातेन तद्द्रवयितु
 यतसे किमान्मन् ॥ २ ॥ चेद्वाछसीदमवितु परलोकदुःखभीत्या

ततो न कुरुषे किमु पुण्यमेव । शक्य न रक्षितुमिदं हि न
दुःखभीतिं पुण्यं विना क्षयमुपैति च घमिणोऽपि ॥ ३ ॥ देहे
विमुच्य कुरुषे विमघं न वेत्सि, देहस्य एव भवसे भवदुःखनालम् ।
लोहाश्रितो हि सद्गते घनघानमग्निर्वाधा न तेऽस्य च नभोरद
नाश्रयत्वे ॥ ४ ॥ दुष्टं कर्मविपाकभूपतिरशं कायाह्वयं कर्मकृत्,
बद्ध्वा कर्मगुणैर्द्विधीकचपकैः पीतप्रमादासयम् । कृत्वा नारकचार-
णापदुचितं त्वा प्राप्य चाशुच्छलं, गन्तेति स्वहिताय सयमभर
तं साह्याल्पं ददत् ॥ ५ ॥ यत् शुचीयप्यशुचोभवन्ति । कृम्या
शुक्लात्काशुनादिभक्ष्यात् । द्राग्भाविनो भस्मतया ततोऽगात्,
मासादिर्षिद्वान् स्वहितं गृहाण ॥ ६ ॥ परोपकारोऽस्ति तपो जपो
वा, विनश्वरायस्य फलं न देहात् । सभाटपादल्पदिनाप्रगेह्मृत्पि-
डमूढं फलमश्नुते किम् ॥ ७ ॥ मृत्पिडरूपेण विनश्वरेण, अगु-
प्तनीयेन गदालयेन । देहेन चेदात्महितं मुसाध, घमान्नं किं
तद्यनसेऽत्र मूढ ! ॥ ८ ॥

अथ षष्ठो विषयप्रमादत्यागाधिकारः

भक्त्यल्पकल्पितसुखाय विमिन्द्रियार्थैस्त्र मुखासि प्रतिपद
प्रचुरप्रमादः । ण्ते क्षिपन्ति गह्वने भयभीमकक्षे, जतुभ्रं यत्र सुलभा
शिषमार्गदृष्टिः ॥ १ ॥ आपातरम्ये परिणामदुःखे, सुखे कथं वैषयिणे
रतोऽसि । जडोऽपि कार्यं रचयन् हितार्थी, करोति विद्वान् यदुद-
र्कतर्कम् ॥ २ ॥ यदिन्द्रियार्थैरिह शर्मं विदुःप्रदर्शनत्वं शिरसि परत्र
च । तयोमिधोऽस्ति प्रतिपक्षता कृत्स्नं, विशेषदृष्टयान्वतरद् गृहाण
तत् ॥ ३ ॥ भुक्ते कथं नारकतिर्यगादिदुःखानि देहीत्यनघेहि
शास्त्रे । निवर्तते ते विषयेषु कृष्णा, विभेषी पापप्रचयाच्चयेन
॥ ४ ॥ गर्भश्रामन्तरकादिवेदना, पश्यतोऽनवरतं श्रुतेक्षणैः

कषायविषयेषु मानम, श्लिष्यते ब्रुध विचित्रयेति ता ॥ ५ ॥
 वध्यस्य घोरस्य यथा पशोर्या, सप्राप्यमाणस्य पद् वधस्य । शनै
 शनैरेति मृतिः समीप, तथाखिलस्येति कथं प्रमाद ॥ ६ ॥
 विभेषि जतो । यदि दुःखराशेस्तदिन्द्रियार्थेषु रतिं कृथा मा ।
 तदुद्भयं नश्यति शर्मं यद्राक्, नाशे च तस्य भ्रुवमेव दुःखम् ॥ ७ ॥
 मृतं किमु प्रेतपतिर्दरामया, गतां क्षयं किं नरकाश्च मुद्रिता ।
 ध्रुवा किमायुर्धनदेह्यधय, सकौतुको यद्विषयेष्विमुष्यसि ॥ ८ ॥
 विमोहसो किं विषयप्रमादं भ्रमात्सुखस्यायतिदुःखराशे । तद्रर्धमुक्तस्य
 हि यत्सुखं ते गतोपमं श्वायतिमुक्तिदं वत् ॥ ९ ॥

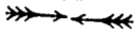
अथ सप्तमः कषायत्यागाधिकारः

रे जीव ! सेह्यि सहिष्यसि च व्यथास्तास्त्व नारकादिषु
 पराभवम् कषायै । मुग्धोदितैः सुवचनादिभिरप्यतः किं प्रोषा
 श्लिष्यसि निजपुण्यधनं दुरापम् ॥ १ ॥ परामिभूतो यदि मान-
 मुक्तिस्ततस्तपोऽखडमतः शिवं ध्या । मानादृतिर्दुर्ध्वं चनादिभिश्चेत्तप-
 क्षयस्तन्नरकादि दुःखम् ॥ २ ॥ वैरादिं चात्रेति विचार्य लामालाभौ
 कृतिन्नाभवसमविन्याम् । तपोऽथवा मानमवा(या?)भिभूतादिहास्ति
 नूनं हि गतिर्द्विधैव ॥ ३ ॥ श्रुत्याक्वोशान् थो मुदा पूरितं स्यात्,
 लोष्ट्राद्यैर्यश्चाहतो रोमहर्षी । यं प्राणात्तेऽप्यन्यदोषं न पश्यत्येष
 श्रेयो द्रग् लभेतैव योगी ॥ ४ ॥ को गुणस्तत्र कदा च कषायै-
 निर्ममे भजसि नित्यमिमान् यत् । किं न पश्यसि दोषममीपा,
 तापमत्र नरकं च परत्र ॥ ५ ॥ यत्कषायनितं तव सौख्यं, यत्कषा-
 यपरिहानिभयं च । तद्विशेषमथवैतदुदकैः, साधिभाष्यं भजं घोरं
 विशिष्टम् ॥ ६ ॥ सुखेन साध्या तपसा प्रवृत्तिर्यथा तथा नैव तु
 मानमुक्तिः । आद्या न दत्तेऽपि शिवं परा तु, निदर्शनाद्गुणबले

प्रदत्ते - ॥ ७ ॥ सम्यग्बिचार्येति विहाय मान, रक्षेन दुरापाणि
 तपासि यन्नात् । मुदा मनीषी सहतेऽभिभूती, शूरा क्षमायामपि
 नीचजाता ॥ ८ ॥ पराभिभूत्याल्पिकयापि कुप्यस्यैरपीमा प्रति-
 कर्तुमिच्छन् । न वेत्सि तिर्यङ्नरकादिकेषु, तास्तेरनतास्त्वतुला
 भवित्री ॥ ९ ॥ घत्से कृतिन् । यद्यपकारेषु, क्रोध ततो घेह-
 रिपद्क एव । अथोपकारिष्वपि तद्भवाति कृत्कर्माहन्मिन्नरिर्द्विपत्सु
 ॥ १० ॥ अधीत्यनुष्ठानतपशमाद्यान्, धर्मान् विचित्रान् विदध
 त्समायान् । न लप्स्यसे तत्कलमात्मदेहक्लेशाधिः ताश्च भवातरेषु
 ॥ ११ ॥ सुभाय घत्से यदि लोभमात्मनो, ज्ञानादिरत्नत्रितये
 विधेहि तत् । दुःभाय चेदत्र परत्र वा कृतिन् परिग्रहे तद्बहि-
 रातरेऽपि च ॥ १२ ॥ करोषि यत्प्रेत्यहिताय किञ्चित्, कदाचि-
 दल्प सुकृत कथञ्चित् । माऽजीहरस्तन्मदमत्सराद्यैर्विना च तमा
 नरकातिथिर्भू ॥ १३ ॥ पुरापि पापे पतितोऽसि ससृती, दधासि
 रे किं गुणित्सर पुन । न वेत्सि किं घोरजले निपात्यसे
 नियज्यसे शृणुलया च सर्वत ॥ १४ ॥ कष्टेन धर्मो लक्ष्यो
 मिलत्यय, क्षय कपाद्यैर्युगपत् प्रयाति च । अतिप्रयत्नापिनमर्जुन
 तत, विमल । ही क्षरयसे नभस्वता ॥ १५ ॥ शत्रूभवन्ति सुद
 क्लृपीभवन्ति, धर्मा यथासि निश्चितायशसीभवन्ति । स्निह्यन्ति नैत्र
 पितरोऽपि च बाधनाश्च, लोकाद्व्येऽपि रिपदो भविना कपाये
 ॥ १६ ॥ रूपलाभकूलविक्रमविद्याश्रीतपोवितरणप्रभुताद्य । किं
 मद वहसि वेत्सि न, मृडाऽनतश स्वभृशलाघवदुत्तम् ॥ १७ ॥
 विना कपायात्र भयार्तिराशिर्भवेद्भवेदेव च तेषु सत्सु । मूल हि
 ससारतरो कपायास्तत्तान् विहायैव मुखी भवात्मन् ॥ १८ ॥
 समीक्ष्य तिर्यङ्नरकादिवेदना, श्रुतेक्षणैर्धर्मदुरापता तथा । प्रमोदसे
 यद्विपर्ये सकीतुकेस्ततस्तयात्मन् । रिफलेष्व चेतान् ॥ १९ ॥
 चौरैस्तथा कर्मकरैर्गृहीते, दुष्टे स्वमात्रेऽप्युपतप्यसे त्वम् । पुष्टे

प्रमादैस्तनुभिश्च पुण्यधनं न किं वेत्स्यपि लुप्तमानम् ॥ २० ॥
 मृत्यो कोऽपि न रक्षितो न जगतो दारिद्र्यमुग्रासितं, रोगस्तेन नृ
 पादिजा न च भियो निर्णाशिता पोडश । विध्यस्ता नरका न
 नापि सुखिता धर्मैस्त्रिलोकी सदा, तत्को नाम गुणो मदश्च विमुता
 का ते स्तुतीच्छा च का ॥ २१ ॥

अथाष्टमः शास्त्रगुणाधिकारः -

शिलातलाभे हृदि ते पदति, विशति सिद्धान्तरसा न चान्त ।
 यदत्र नो जीवदयार्द्रता ते, न भायनाकुरततिश्च लभ्या ॥ १ ॥
 यस्यागमाभोदरसैर्न घौत, प्रमादपकं स कथं शिवेच्छु । रसा-
 यनैर्यस्य गदा क्षता नो, सुदुर्लभं जीवितमस्य नूनम् ॥ २ ॥
 अधीतिनोऽर्चादिकृते जिनागम, प्रमादिनो दुर्गतिपापतेर्मथा ।
 ज्योतिर्निमूढस्य हि दीपपातिनो, गुणाय कस्मै शलभस्य चक्षुषी
 ॥ ३ ॥ मोदन्ते बहुतर्कतरुणचणा केचिज्जयाद्वादिना, काव्ये
 केचन कटिपतार्थघटनैस्तुष्टा कथिख्यातित । ज्योतिर्नाटवनीति
 लक्षणधनुर्जंदादिशास्त्रे परे, प्रमं प्रेत्यहिते तु कर्मणि जडान्
 कुक्षिभरीनेव तान् ॥ ४ ॥ किं मोदसे पढितनाममात्रात्, शास्त्रे
 प्यधीती जनरजकेषु । तत्किंचनाधीष्व बुरुष्व चाशु, न ते
 भवेद्येन भवाग्निपात ॥ ५ ॥ धिगागमैर्मांससि रंजयन् जनान्,
 नोद्यच्छसि प्रेत्यहिताय सयमे । दधासि कुक्षिभरिमात्रता मुने,
 क ते क तत् क्वैप च ते भवातरे ॥ ६ ॥ धन्या केऽप्यनधी-
 तिनोऽपि मदनुष्ठानेषु यद्वादरा, दुःसाध्येषु परोपदेशलवत श्रद्धा
 नशुद्धाशया । केचित्त्वागमपाठिनोऽपि दधतस्तत्पुस्तकान् येऽलसा
 अत्रामुग्रहितेषु कर्मसु कथं ते भाविन प्रेत्यहा ॥ ७ ॥ धन्य स
 मुग्धमतिरप्युदिताईदाहारागेण य सृजति पुण्यमदुर्विकल्प । पाठेन

किं व्यसनतोऽस्य तु दुर्विकल्पैर्यो दुःस्थितोऽत्र सदनुष्ठितिपु
 प्रमादी ॥ ८ ॥ अघोतिमात्रेण फलति नागमा, समीहितैर्नैव
 सुत्वैर्भ्रान्तरे । स्वनुष्ठितै र्हितु तदीरिते खरो, न यत्सिताया
 वह्नश्रमात्सुखी ॥ ९ ॥ दुर्गन्धतो यदणुतोऽपि पुरस्य मृत्युरायूपि
 भागरमितान्यनुपब्रमाणि । स्पर्शं गरां ब्रह्मचरतोऽतितमामितश्च,
 दुःखायनतगुणितो भृशशैत्यतापो ॥ १० ॥ तीव्रा व्यधा सुरकृता
 विविधाश्च यत्रात्रदारयै सततमभ्रभृतोऽप्यमुष्मान् । किं भाविनो
 न नरवात्कुमते विभेपि, यमोदसे क्षणसुखैर्विपयै कपायी ॥ ११ ॥
 युग्मम् ॥ बंधोऽनिश वाहनताडनानि, क्षुत्तृद्दुरामातपशीतवाता ।
 निनायनानीयभयापमृत्युदुःखानि तिर्यक्षिवति दुस्सहानि ॥ १२ ॥
 सुधान्यदास्याभिभयाभ्यसूया भियोऽन्तगर्भस्थितिदुर्गतीनाम् । एष
 सुरेऽप्यसुखानि नित्य, किं तत्सुखैरां परिणामदु खै ॥ १३ ॥
 सप्रभीत्यभीभवेष्टप्रिसवानिष्टयोगगददु मुतादिभि । स्याच्चिर विर-
 सता नृनम्मन, पुण्यत सरसता तदानय ॥ १४ ॥ इति चतु-
 र्गतिदुःखवती कृतिप्रतिभयास्त्वमनतमनेहमम् । इदि विभाव्य
 जिनोक्तकृतांतत, कुरु तथा न यथा स्युरिमास्तय ॥ १५ ॥
 आत्मन् परस्त्वमसि साहसिक श्रुताशैर्यद्वापिनं चिरचतुर्गतिदुःख
 राशिम । परयन्नपीह न विभेपि सतो न तस्य, विच्छिन्नये च
 यतसे विपरीतकारी ॥ १६ ॥

अथ नरमश्चित्तदमनाधिसार

कुक्कर्मजाले कुत्रिष्टपसूत्रनिर्मिद्य गाढ नरकाग्निभिश्चिरम् ।
 विसारयन् पश्यति जीव ! हे मन वैरर्तस्त्यामिति भास्य विश्वसी
 ॥ १ ॥ चैनोऽर्चये मयि चिरज्ञसदे ! प्रसीद, किं दुर्विकल्पनिकरे

क्षिपसे भवे माम् । यद्वोऽजलि कुरु कृपा भज सद्विकल्पान्,
 मैत्री कृतार्थय यतो नरपाद्भिर्भेमि ॥ २ ॥ स्वर्गापग्रगौ नरक
 तथान्तमहूर्तमात्रेण यशावशं यत् । ददाति जन्तो सतत प्रयत्नान्,
 यदा तदत करणं कुरुष्व ॥ ३ ॥ सुषाय दुःखाय च नैव देवाः
 न चापि कालः सुहृदोऽरयो वा । भवेत्पर मानसमेव जंतोः
 ससारचक्रध्रमणैरहेतु ॥ ४ ॥ यदा मनो यस्य समाहितं स्यात्,
 किं तस्य कार्यं नियमैर्यमैश्च ? । हत मनो यस्य च दुर्विकल्पैः,
 किं तस्य कार्यं नियमैर्यमैश्च ? ॥ ५ ॥ दानश्रुनध्यानतपोऽर्चनादि,
 वृथा मनोनिग्रहमतरेण । फलायचितापुल्लतोऽञ्जितस्य, परो हि योगो
 मनसो यशत्वम् ॥ ६ ॥ जपो न मुक्त्यै न तपो द्विभेद, न संयमो
 नापि दमो न मौनम् । न साधनाद्य पक्वनादिकस्य, किंत्वेकमत
 करणं सुदान्तम् ॥ ७ ॥ लब्ध्वापि धर्मं सकलं निनोदित, सुदु
 लभं पोतनिभं त्रिहाय च । मन पिशाचमहिलीकृतं पतनं,
 भयाबुधो नायतिदृग् जडो जन ॥ ८ ॥ सुदुर्जय ही रिपरत्यदो
 मनो, रिपूकरोत्येष च याकृतनू अप । त्रिभिर्हंतस्तद्रिपुभिः करोतु
 किं, पदीभवन् दुर्विपदा पदे पदे ॥ ९ ॥ रे चित्त ! वैरि !
 तत्र किं नु मयापराद्धं, यद्गर्तौ क्षिपसि मा कुविकल्पजाले ।
 जानामि मामयमपास्य शिवेऽस्ति गता तत्किं न सन्ति तत्र धाम
 पत्र ह्यसग्या ॥ १० ॥ पूतिश्रुति श्वेय रतेर्विदूरे, कुष्टीर सप
 त्सुहृगामनर्हं । श्वपाश्रयत्सद्गतिर्मेदिरेपु, नाहंत्प्रवेशं कुमनोदतोऽङ्गी
 ॥ ११ ॥ तपोजपाया स्वफलाय धर्मा, न दुर्विकल्पैर्हंतचेतस
 स्यु । तत्तत्रापेयै सुभृतेऽपि गोहे, क्षुधावृषाभ्या म्रियते स्वदोषान्
 ॥ १२ ॥ अटच्छसाध्य मनसो यशीकृतान्, पर च पुण्य, न तु
 यस्य तद्वशम् । स यचित् पुण्यचयैस्तदुद्भवे, फलैश्च ही ! ही !
 हतकं करोतु किम् ? ॥ १३ ॥ अकारण यस्य च दुर्विकल्पैर्हंत
 मनः शास्त्रविदोऽपि घोरैरनायित्म् घेनिक्षितनारकायुर्मृत्यौ प्रयाता

नरके स नूनम् ॥ १४ ॥ योगस्य हेतुर्मनस समाधि, पर निदान
 तपसश्च योग । तपश्च मूल शिवशर्मबल्या, मनममाधि भज
 तत्कथञ्चित् ॥ १५ ॥ ह्याध्याययोगैश्चरणत्रियासु, व्यापारणैर्द्वाद-
 शभारनाभि । सुधीस्त्रियोगीसदमत्प्रवृत्तिफलोपयोगैश्च मनो
 निरुध्यान् ॥ १६ ॥ भावनापरिणामेषु, सिद्ध्येष्विव मनोवने ।
 सदा ज्ञापत्सु दुर्भ्यान्सूकरा न विशत्यपि ॥ १७ ॥

अथ दशमो धैराग्योपदेशाधिकारः.

किं जीव भावमि हसस्ययमीहसेऽर्थान्, कामाश्च खेलसि
 तथा कुतुम्भैरशक । चिन्मिन्दु घोरनरफायटकोटरे त्वामभ्यपतल्लघु
 रिभायय मृत्युरक्ष ॥ १ ॥ आलवनं तव लवादिकुठारघाता छिन्दति
 जीविततरु न हि थायदात्मन् । तानयतस्य परिणामहिताय तस्मिन्,
 छिन्ने हि क क प कथ भविता स्थतत्र ॥ २ ॥ त्वमेव मोग्धा
 मनिमान् त्वमात्मन्, नेष्टायनेष्टा सुखदुःखयोस्त्वम् । दाता च
 भोक्ता च तयोस्त्वमेव, तषेष्टसे किं ? न यथा हितासि ॥ ३ ॥
 धरते निरजन ! चिर जनरजनेन, धीमन ! गुणोऽस्ति परमार्थ-
 एतेति पश्य । त रजयाशु विशन्नेश्चरितैर्भवाब्धी, यस्या पततमवल
 परिपातुमीष्टे ॥ ४ ॥ विद्वानह सकलान्घिरह नृपोऽह, दाता
 ह्यमद्भुतगुणोऽहमह गरीयान् । इत्याग्रहृत्निवगापरितोपमेपि, नो
 वेत्सि किं परमवे लघुता भवित्रीम् ॥ ५ ॥ वेत्सि स्वरूपफल
 साधनषाधनानि, धर्मस्य, त प्रभवसि स्वयश्च कर्तुम् । तस्मिन्
 यतस्व मतिमन्नधुनेत्यमुत्र, किञ्चित्त्वया हि नहि सेत्स्यति भोत्स्यते
 या ॥ ६ ॥ धर्मस्याऽयसरोऽस्ति पुद्गलपरापतैरनतैर्भवाऽऽयान
 सप्रति जीव हे प्रसहतो दुःखान्यनतान्ययम् । स्वल्पाह पुनरेप
 दुर्लभतमत्रास्मिन् यतस्वार्हतो, धर्मं कर्तुमिमं विना हि नहि ते

सुस्थिरास्तत ॥ ४ ॥ प्रमोदसे स्वस्य यथान्यनिमित्तै, स्तवैस्तथा
 चेत्प्रतिपथिनामपि । विगर्हणै स्वस्य यथोपतप्यसे, तथा रिपूणा
 मपि चेत्ततोऽसि वित् ॥ ५ ॥ स्तवैर्यथा स्वस्य विगर्हणैश्च,
 प्रमोदतापो भजसे तथा चेत् । इमौ परेषामपि तैश्चतुर्ष्वप्युदासता
 वासि ततोऽर्थवेदी ॥ ६ ॥ भवेन्न कोऽपि स्तुतिमात्रतो गुणी,
 रयात्या न बह्व्यापि हितं परत्र च । तदिच्छुरीष्यादिभिरायति
 ततो, मुधाभिमानप्रहिलो निर्हंसि किम् ॥ ७ ॥ सृजति के के
 न बहिर्मुखा जना प्रमादमात्सर्यबोधप्रिप्लुता । दानादिधर्माणि
 मलीमसायमृयुपेक्ष्य शुद्धं सुकृतं चराऽण्यपि ॥ ८ ॥ धाच्छा-
 दितानि सुकृतानि यथा दधते, सौभाग्यमत्र न तथा प्रकटीकृतानि ।
 ग्रीवानताननसरोजसरोजनेत्रात्रक्ष स्थलानि कलितानि यथा दुकूलै
 ॥ ९ ॥ स्तुतै श्रुतैर्वाप्यपरैर्निरीक्षितैर्गुणस्तयात्मन् ! सुकृतैर्न कश्चन ।
 फलन्ति नैव प्रकटीकृतैर्भुवो, द्रुमा हि मूलैर्निपतत्यपि त्वघ
 ॥ १० ॥ तप क्रियावश्यकदानपूजने, शिर न गता गुणमत्सरी
 जन । अफभ्यभोजी न निरामयो भवेद्रसायनैरप्यतुलैर्यदातुर
 ॥ ११ ॥ मन्त्रप्रभारत्नरसायनादिनिदर्शनादल्पमपीह शुद्धम् ।
 दानार्चनाप्रशयनपौषधादि, महाफल पुण्यमितोऽन्यथायत् ॥ १२ ॥
 दीपो यथात्पोऽपि तमासि हृत्ति, एतोऽपि रोगान् हरते मुधाया ।
 कृप्या दहत्याशु कणोऽपि चाग्नेर्धर्मस्य लेशोऽप्यमलस्तथाह ॥ १३ ॥
 भात्रोपयोगश्या, कुर्वन्नावश्यकी क्रिया सर्वा देहकलेश लभसे,
 फलमाप्स्यसि नैव पुनरामाम् ॥ १४ ॥

अथ द्वादशो देवगुरुधर्मशुद्धधधिकार

तत्त्वेपु सर्वेषु गुरु प्रधान, हितार्धधर्मा हि तदुत्तिसाध्या ।
 श्रयस्तमेवेत्यपरीक्ष्य मूढ !, धर्मप्रयासान् पुरुषे वृथैव ॥ १ ॥

मगी न धर्मैरविधिप्रयुक्तैर्गमी शीघ्रं चेपु गुम्नै शुद्धं । रोगी हि
 क्ल्यो न रसायनेस्तेर्येषा प्रयोक्ता भिषगोव मूढ ॥ २ ॥ समा
 श्रितस्तारकबुद्धिनो यो, यस्यान्त्यहो मञ्जयिता स एव । श्लेष
 तरीता निषम कथं स, तथैव जतु कुगुरोर्भवान्निगम् ॥ ३ ॥
 गजावपोतोक्षरथान् यथेष्टपदात्तये भद्र । निजान् परान् वा ।
 भजति विद्या सुगुणान् भजेत्, शिवाय शुद्धान् गुम्देवधर्मान्
 ॥ ४ ॥ फलाद् वृथा स्यु कुगुरुरूपदेशतः, कृता हि धर्मार्थमपीह
 सूत्रमा । तद्दृष्टिराग परिमुच्य भद्र । हे, गुरु विशुद्ध भज
 चेद्विदार्यसि ॥ ५ ॥ न्यस्ता मुक्तिपथस्य बाह्वक्तया श्रीवीर ।
 वे प्राग् त्वया, लुटान्नास्त्वदृतेऽभयन् बहुतरास्त्वच्छासने ते क्लौ ।
 विघ्नाणा यतिनाम तत्तनुधिया मुष्णति पुण्यश्रिय, पूत्कुर्म किम्
 राग्यके ह्यपि तल्लारक्षा न किं दस्यव ? ॥ ६ ॥ माद्यस्यशुधैर्गु-
 रुदेवधर्मैर्धिग् दृष्टिरागेण गुणानपेक्ष । अमुत्र शोचिष्यसि तत्फले
 तु, कुपथ्यभोजीव महामयार्त्त ॥ ७ ॥ नाम्न सुसिक्कोऽपि ददाति
 निर्यक, पुष्टा रसैरभ्यगमी पयो न च । दुःस्थो नृपो नैव सुसेवित
 श्रिय, धर्मं शिव वा कुगुर्न सश्रित ॥ ८ ॥ कुल न जाति
 पितरो गणो वा, विद्या च बहु स्वगुरुधनेन वा । हिताय जतोर्न
 परं च किञ्चित्, किंत्वाहता सद्गुरुदेवधर्मा ॥ ९ ॥ माता पिता
 स्व सुगुरुश्च तत्त्वान्, प्रबोध्य यो योजति शुद्धधर्मे । न तत्स
 मोऽरि क्षिपते भगार्थी, यो धर्मत्रिनादिशृतेश्च जीवम् ॥ १० ॥
 दाक्षिण्यलज्जे गुरुदेवपूजा, पित्रादिभक्ति सुश्रुताभिलाष । परोप
 कारव्यवहारशुद्धी, नृणामहासुत्र च सपदे स्यु ॥ ११ ॥ जिनेष्व-
 भक्तियैतिनामरक्षा, कर्मस्वनीचित्यमधर्मसग । पित्राद्युपेक्षा पर
 वचनञ्च, मृजन्ति पुसा निषद् समन्तान् ॥ १२ ॥ भक्त्यैव
 नार्चेसि जिन सुगुरोश्च धर्म, नाकर्णयस्वविरत विरतीर्न धत्से ।
 सार्थं निरर्थमपि च प्रचिनोप्यघानि, मूल्येन केन तदमुत्र समीहसे

सुस्थिराम्नत ॥ ४ ॥ प्रमोदसे स्वस्य यथान्यनिमित्तै, स्तवैस्तथा
 चेत्प्रतिपथिनामपि । विगर्हणै स्वस्य यथोपतप्यसे, तथा रिपूणा
 मपि चेत्ततोऽसि वित् ॥ ५ ॥ स्तवैरेथा स्वस्य विगर्हणैश्च,
 प्रमोदतापी भजसे तथा चेत् । इमौ परेषामपि तैश्चतुर्ष्वैद्युदासता
 वासि ततोऽर्थवेदी ॥ ६ ॥ भवेन्न कोऽपि स्तुतिमात्रतो गुणी,
 रयात्या न बहूल्यापि हितं परत्र च । तदिच्छुरीण्यादिभिरायति
 ततो, मुधाभिमानग्रहिलो निहसि किम् ॥ ७ ॥ सृजन्ति के के
 न बहिर्मुखा जना प्रमादमात्सर्यकुबोधविप्लुता । दानादिधर्माणि
 मलीमसायमृयुपेक्ष्य शुद्ध सुकृत चराऽण्वपि ॥ ८ ॥ आच्छा
 दितानि सुकृतानि यथा दधते, सौभाग्यमत्र न तथा प्रकटीकृतानि ।
 प्रीडानताननसरोजसरोजनेत्राक्ष स्थलानि कलितानि यथा दुकूलै
 ॥ ९ ॥ स्तुतै श्रुतैर्वाप्यपरैर्निरीक्षितैर्गुणस्तवात्मन् । सुकृतैर्न कश्चन ।
 फलन्ति नैत्र प्रकटीकृतैर्भुवो, द्रुमा हि मूलैर्निपतत्यपि त्वथ
 ॥ १० ॥ तप क्रियाप्रदयक्दानपूजनै, शिश्न न गता गुणमत्सरी
 जन । अपभयभोजी न निरामयो भवेद्रसायनैरप्यतुल्यैर्यदातुर
 ॥ ११ ॥ मन्त्रप्रभारत्नरसायनादिनिदर्शनादल्पमपीह शुद्धम् ।
 दानार्चनाप्रदयक्पापघादि, महाफल पुण्यमितोऽन्यथायत् ॥ १२ ॥
 दीपो यथाल्पोऽपि तमासि हन्ति, ल्योऽपि रोगान् हरते सुधाया ।
 तृण्या दहत्याशु कणोऽपि चाग्नेर्धर्मस्य लेशोऽप्यमलस्तर्धोह ॥ १३ ॥
 भाग्ययोगशून्या, कुर्यात्तावदयकी क्रिया सर्वा देहफलेश लभसे,
 फलमाप्स्यसि नैत्र पुनरामाम् ॥ १४ ॥

अथ द्वादशो देवगुरुधर्मशुद्धचधिहार

तत्त्वेषु सर्वेषु गुर प्रधान, हितार्थधर्मा हि तदुत्तिसाध्या ।
 श्रयस्तमेवेत्यपरीक्ष्य मूढ, धर्मप्रयामान् कुरूपे धृयेन ॥ १ ॥

भरी न धर्मैरधिप्रयुस्तेर्गमी शीघ्रं येषु गुणैर्न शुद्धः । रोगी हि
 कल्यो न रसायनेस्तेषु पा प्रयोक्ता भिपरोव मूढः ॥ २ ॥ ममा-
 श्रितानारब्धबुद्धितो यो, यस्यान्त्यहो मञ्जयिता स एव । धोष
 तरीवा रिपम कथं स, तथैव जतु कुगुरोर्भयाद्विम् ॥ ३ ॥
 गजावपोतोक्षरयान् यथेष्टपदात्तये भद्रः । निजान् परान् वा ।
 भजति विद्या सुगुणान् भजैव, शिवाय शुद्धान् गुरुदेवधर्मान्
 ॥ ४ ॥ फलाद् वृथा स्युः कुगुरुरूपदेशतः, कृता हि धर्मार्थमपीद्
 सूक्ष्मा । तद्दृष्टिराग परिमुच्य भद्रः । हे, गुरु विशुद्ध भज
 चेद्विद्वान्ध्यासि ॥ ५ ॥ न्यस्ता मुक्तिपथस्य बाह्वक्तया श्रीवीरः ।
 ये प्राप्स्वया, लुटाकास्त्वदृतेऽभवन् बहुतरास्त्वच्छासने ते कलौ ।
 विभ्राणा यतिनाम तत्तनुधिया मुष्णति पुण्यश्रियं, पूत्सुर्म किम्
 राज्यके ह्यपि तलारक्षा न किं दस्यवः ? ॥ ६ ॥ भाग्यस्यशुद्धैर्गु-
 रुदेवधर्मैर्धिग् दृष्टिरागेण गुणानपेक्षः । अमुत्र शोचिष्यसि तत्फले
 तु, बुष्यभोजीय महामयार्त्तः ॥ ७ ॥ नाम्न सुसिक्तोऽपि ददाति
 निवक्त्र, पुष्टा रसैर्ध्यागरी पयो न च । दुस्थो नृपो नैव सुसेवितः
 श्रियं, धर्मं शिवं वा कुगुरुर्न सश्रितः ॥ ८ ॥ कुलं न जाति-
 पितरौ गणो वा, विद्या च बहु स्वगुरुर्धनं वा । हिताय जतोर्न
 परं च किंचिन्, कित्वान्ता सद्गुरुदेवधर्मा ॥ ९ ॥ माता पिता
 स्व सुगुरुश्च तत्त्वात्, प्रबोध्य यो योजति शुद्धधर्मे । न सत्स-
 मोऽरिः क्षिपते भयाधी, यो धर्मविघ्नादिवृत्तेश्च जीवम् ॥ १० ॥
 दाक्षिण्यलज्जे गुरुदेवपूजा, पित्रादिभक्ति सुकृताभिलाषः । परोप-
 कारव्ययहारशुद्धी, नृणामिहासुत्रं च सपदे स्युः ॥ ११ ॥ जिनेष्व-
 भक्तिर्यतिनामभज्ञा, कर्मस्वर्नोचित्यमधर्मसगः । पित्राद्युपेक्षा पर-
 वचनञ्च, सृजन्ति पुमा निपदं समन्तात् ॥ १२ ॥ भक्त्यैव
 नार्चन्ति जिन सुगुरोश्च धर्मं, नाकर्णयस्वविरतं ॥ १३ ॥
 सार्थं अपि च प्रचिनोप्ययानि, मूल्येन

हीनोऽप्यरे भाग्यगुणैर्मुधात्मन्, घाहस्तवाचार्चनवानुवश्च । ईर्ष्येन
 परेभ्यो लभसेऽतितापमिहापि याता बुगति परत्र ॥ १८ ॥ गुणै
 त्रहीनोऽपि जनानतिस्तुतिप्रतिग्रहान् यमुदित प्रतीच्छसि ।
 लुलायगोऽश्वोष्ट्वरादिजन्मभिर्विना, ततरते भविता न निष्क्य ॥
 १९ ॥ गुणेषु नोद्यच्छसि चेन्मुने । तत, प्रगीयसे धैरपि
 वयसेऽर्च्यसे । जुगुप्सिता प्रेत्य गति गतोऽपि तैर्हसिप्यसे चाभि
 भविष्यसेऽपि वा ॥ २० ॥ दानमाननुतिवदनापरैर्मोदसे, निवृत्ति
 रजितैर्जने । न त्वत्रैपि सुकृतस्य चेद्भव, कोऽपि सोऽपि तर
 लुभ्यते हि तै ॥ २१ ॥ भवेद् गुणी मुग्धकृतैर्न हि स्तवैर्न
 र्यानिदानार्चनउदनादिभि । दिना गुणाश्री भवदुःखसक्षयस्ततो
 गुणानर्जय किं स्तवादिभि ॥ २२ ॥ अध्येपि शास्त्र सदसद्विधि
 श्रालापादिभिस्ताम्यसि वा समायै । येषा जनानामिह रजनाय,
 भजातरे ते क मुने । क च त्वम् ॥ २३ ॥ परिमह चेद्द्वयजहा
 गृहादेस्तत्किं नु धर्मोपवृत्तिच्छलात्तम् । करोपि शय्योपधिपुस्तका
 देर्गरोऽपि नामातरतोऽपि हता ॥ २४ ॥ परिमहास्वीकृतधर्मसा-
 धनाभिधानमात्रात्किमु मूढ । तुप्यसि । न वेत्सि हेम्राप्यतिभारिता
 तरी, निमज्जयत्यगिनमबुधो द्रुतम् ॥ २५ ॥ येऽह कपायकलिकर्म-
 निवधभाजन, स्यु पुस्तकादिभिरपीहितधर्ममाधने । तेषा रसायन
 यैरपि सर्पदामयैरात्तमना गदहते सुभ्रुकुसु किं भवेन् ॥ २६ ॥
 रक्षार्थं खलु सयमस्य गदिता येऽर्था यतीना जिनैर्वास पुस्तकपात्र
 कप्रभृतयो धर्मोपकृत्यात्मका । मूर्छन्मोहवशात्त एव बुधिया ससार
 पाताय धिक्, एव स्वस्यैव वधाय शस्त्रमधिया यदुप्युक्त भवेत् ॥
 २७ ॥ सयमोपकरणच्छलात्परान्मारयन् यदसि पुस्तकादिभि ।
 गोरसरोष्ट्रमहिपादिरूपभूत्तश्चिर त्वमपि भारयिष्यसे ॥ २८ ॥ वस्त्र
 पात्रतनुपुस्तकादिन, शोभया न खलु सयमस्य सा । आदिमा च
 ददते भव परा, भुक्तिमाश्रय तदिच्छयैविकाम् ॥ २९ ॥ शीतातपा-

यात्र मनागपीह, परीपहाश्चेत्क्षमसे तिस्रोऽपि । कथं ततो नारक-
 गर्भवासदुःखानि, सोऽसि भयातरे त्वम् ? ॥ ३० ॥ मुने । न
 किं नश्वरमस्वदेहमृत्पिण्डमेव सुतपोव्रताद्यै । निपीड्य भीतिर्भवेदु-
 खरारोर्हित्वा मसाच्छैवमुखं करोषि ? ॥ ३१ ॥ यद्भ्रू कष्टं चरणस्य
 पालने, परत्र तिर्यङ्मनरकेषु यत्सुन । तयोर्मिथं सप्रतिपक्षता स्थिता
 विशेषदृष्ट्या न्यतरज्जहीहि तत् ॥ ३२ ॥ शमत्र यद्बिन्दुरिव
 प्रमादज, परत्र यथाञ्चिरिव शुमुक्तिजम् । तयोर्मिथं सप्रतिपक्षता
 स्थिता, विशेषदृष्ट्या न्यतरद् गृहाण तत् ॥ ३३ ॥ नियत्रणा या
 चरणेऽत्र तिर्यङ्मूर्खीगर्भकुभीनरकेषु या च । तयोर्मिथं सप्रतिपक्ष-
 भावाद्द्विशेषदृष्ट्या न्यतरा गृहाण ॥ ३४ ॥ महं तपोयमसयमयत्रणा,
 स्ववशतासहने हि गुणो महान् । परत्रशस्त्वति भूरि सद्विष्यसे,
 न च गुण बहुमाप्स्यसि कचन ॥ ३५ ॥ अणीयसा साम्यनिय-
 त्रणामुया, मुनेऽत्र कष्टेन चरित्रजेन च । यदि क्षयो दुर्गतिगर्भ-
 वासगाऽसुखावलेस्तत्किमपि नार्थितम् ? ॥ ३६ ॥ त्यन स्पृहा
 स्वशिरशर्मलाभे, स्वीकृत्य तिर्यङ्मनरकादिदुःखम् । सुखाणुभिश्चे-
 द्विषयादिजाते, सतोऽप्यसे सयमकष्टभीरु ॥ ३७ ॥ समप्रचिन्ता
 त्तिहृतेरिहापि, यस्मिन्सुखं स्यात्परम रतानाम् । परत्र चेन्द्रादि
 महोद्दयश्री, प्रमाद्यसीहापि कथं चरित्रे ? ॥ ३८ ॥ महानपोध्या
 नपरीपहादि, न सत्त्वसाध्य यदि धर्तुमीरा । तद्भ्रूयना किं
 समितीश्च गुप्तीर्धत्मे शिरार्थिन् न मन प्रसाध्या ॥ ३९ ॥ अनि-
 त्यताया भज भावना मदा, यतरत्र दुःसाध्यगुणेऽपि सयमे ।
 जिघृत्मया ते त्वरते ह्ययं यम, (ह्यसयम?) भयन् प्रमादान्न
 भवाद्भिभेषि किम् ? ॥ ४० ॥ हतं मनस्ते कुविकल्पनात्तैर्वचो
 ऽयमसौश्च वपु प्रमादं । लब्धीश्च सिद्धीश्च तथापि याच्छन्,
 मनोरथैरेव हहा । हतोऽसि ॥ ४१ ॥ मनोवशस्ते सुखदुःखम-
 गमो, मनो मिलेद्यैस्तु तदात्मकं भवेत् । प्रमादचोरेरिति, यार्थता

यता । शिरहेतुक्रियो येषा, फायस्तास्तु स्तुवे यतीन् ॥ ११ ॥
 श्रुतिमयममात्रेण, शब्दान् कान् के त्यजन्ति न । इष्टानिष्टेषु
 चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन्मुनि ॥ १२ ॥ चक्षुसयममात्रात् के,
 रूपालोकस्त्यजन्ति न । इष्टानिष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन्मुनि
 ॥ १३ ॥ घ्राणमयममात्रेण, गंधान् कान् के त्यजन्ति न । इष्टा
 निष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन् मुनि ॥ १४ ॥ जिह्वासयममात्रेण,
 रसान् कान् के त्यजन्ति न । मनसा त्यज तानिष्टान्, यदीच्छसि
 तप फलम् ॥ १५ ॥ त्वच सयममात्रेण, स्पर्शान् कान् के त्यजन्ति
 न । मनसा त्यज तानिष्टान् यदीच्छसि तप फलम् ॥ १६ ॥ धृति
 सयममात्रेण, ब्रह्म के के न विभ्रते । मन सयमतो धेहि, धीर !
 चेत्तत्फलार्थसि ॥ १७ ॥ त्रिपर्येन्द्रियसयोगाभावात्के के न सयता ।
 रागद्वेषमनोयोगाभावात्के तु स्तरीमि तान् ॥ १८ ॥ कपायान्
 सवृणु प्राज्ञ, नरक थदसवरात् । महातपस्यिनोऽप्यापु, करटोल्क
 रटादय ॥ १९ ॥ यस्यास्ति किञ्चिन्न तपोयमादि, म्रूयात्स यत्तत्तु-
 दता परान् वा । यस्यास्ति कष्टात्तमिद तु कि न, तद्भ्रशमी
 सवृणुते स योगान् ॥ २० ॥ भवेत्समग्रेष्वपि सवरेषु, पर निदान
 शिथसपदा य । त्यजन् कपायादिजदुत्रिक्ल्पान्, धुर्यान्मन सवर-
 मिद्धधीस्तम् ॥ २१ ॥ तदेयमात्मा घृतसवरं रयान्, नि सगताभाक्
 सतत सुरेण । नि सगभात्रादथ सवरस्तद्द्वय शिवार्थी युगप
 ऋजेत ॥ २२ ॥

अथ पचदशः शुभवृत्तिशिक्षोपदेशाधिकारः

आनन्द्येषेप्जातनु यन्नमाप्नोदितेषु शुद्धेषु तमोऽपहेषु । न
 हत्यभुन्त हि न चाप्यशुद्ध, वैशीक्तमत्यौषधमामयान् यत् ॥ १ ॥
 तपासि तथाद्विविधानि नित्य, सुरे कट्टन्यायतिसुदराणि ।

निम्नन्ति तान्येव बुद्धर्मराशि, रमायनानीवदुरामयान् यन् ॥ २ ॥
 त्रिशुद्धरीलागसहस्रधारी, भगानिश निमित्तयोगसिद्धि । सहोप
 सर्गास्तनुनिर्मम सन्, भवस्य गुप्ती समितीश्च सम्यक् ॥ ३ ॥
 स्वाध्याययोगेषु दधस्य यत्न, मध्यस्थवृत्त्यानुसारागमार्थान् । भगारजो
 भैक्षमटाऽरिपादो, हेतौ त्रिशुद्धे वशितेन्द्रियौच ॥४॥ ददस्य धर्मार्थित
 वैव धर्म्यान्, सदोपदेशान् स्वपरादिसाम्यान् । जगद्धितैपी नत्रभिश्च
 करपैप्रमि कुले वा त्रिहराऽप्रमत्त ॥ ५ ॥ कृताहृत्न स्वस्य तपो
 जपादि, शक्तीरशक्ती सुकृतेतर च । सत्ता समीक्षस्व हृदाथ साध्ये
 यतम् द्वेय त्वन चाज्ययार्थी ॥ ६ ॥ परस्य पीडापरिवर्जनात्ते,
 त्रिधा त्रियोग्यायमला सदास्तु । साम्यैकलो न गतदुर्षिःस्य, मनो
 वचश्चायतपप्रवृत्ति ॥ ७ ॥ मैत्री प्रमोद करुणा च सम्यक्,
 मध्यम्यता चानय साम्यमामन् । सद्भावनास्वात्मल्य प्रयत्नान्,
 कृतात्रिराम रमयस्व चेत् ॥ ८ ॥ कुर्यान्न बुत्रापि ममत्प्रभाज,
 न च प्रमो ! रत्यरती कपायान । इहापि सौर्य लभसेऽप्यनीहो,
 ह्यनुत्तरामर्त्यमुग्राभमात्मन् ! ॥ ९ ॥ इति यतिपरशिक्षा योऽथ
 धार्थ प्रतस्थ-धरणकरणयोगानेकचित्त श्रयेत् । सपदि भवमहाधि
 पलेशराशि स तीर्त्वा, विलसति शिवसौर्यानत्यमायुज्यमाय ॥१०॥

अथ षोडशः साम्यमर्गस्वाधिकार

एव मदाभ्यामज्ज्ञेन मात्म्य, नयस्य साम्य परमार्यवेदिन् । ।
 यत् करस्था शिवमपदस्ते, भवन्ति सद्यो भवभीतिभेत्तु ॥ १ ॥
 त्वमेव दुर्भवं नरकस्त्वमेव, त्वमेव शर्मापि शिव त्वमेव । त्वमेव
 कर्माणि मनस्त्यमेव जहीह्यत्रिधामरघेहि च्चत्मन् ! ॥ २ ॥
 निःसगतामेहि सदा तदात्मत्रयैष्वशेषेष्वपि साम्यभारान् । अवेदि
 विद्वन् ! ममतेव मूल, शुचा सुखाना समतेव चेति ॥ ३ ॥

यता । शिवहेतुक्रियो येषां, कायस्तास्तु स्तुवे यतीन् ॥ ११ ॥
 श्रुतिसयममात्रेण, शब्दान् कान् के त्यजन्ति न । इष्टानिष्टेषु
 चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन्मुनि ॥ १२ ॥ चक्षुसयममात्रान् के,
 रूपालोकास्त्यजन्ति न । इष्टानिष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन्मुनि
 ॥ १३ ॥ घ्राणसयममात्रेण, गंधान् कान् के त्यजन्ति न । इष्टा-
 निष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन् मुनि ॥ १४ ॥ जिह्वासयममात्रेण,
 रसान् कान् के त्यजन्ति न । मनसा त्यज तानिष्टान्, यदीच्छसि
 तप फलम् ॥ १५ ॥ त्वच सयममात्रेण, स्पर्शान् कान् के त्यजन्ति
 न । मनसा त्यज तानिष्टान् यदीच्छसि तप फलम् ॥ १६ ॥ धृति-
 सयममात्रेण, ब्रह्म के के न बिभ्रते । मन सयमतो घेहि, धीर ।
 चेत्तत्फलार्थ्यसि ॥ १७ ॥ निषर्षेन्द्रियसयोगाभावात्के के न सयता ।
 रागद्वेषमनोयोगाभावात्के तु स्तरीमि तान् ॥ १८ ॥ कपायान्
 सवृणु प्राज्ञ, नरक यदसवरात् । महातपस्विनोऽप्यापु, फटोल्क-
 रटादय ॥ १९ ॥ यस्यास्ति किञ्चिन्न तपोयमादि, ब्रूयात्स यत्तत्तु-
 दता परान् वा । यस्यास्ति फट्टात्तमिदं तु किं न, तद्ब्र शमी
 सवृणुते स योगान् ॥ २० ॥ भवेत्समप्रेष्यपि अचरेषु, पर निदान
 शिवसपदा य । त्यजन कपायादिजहुनिकल्पान्, कुर्यान्मन सवर-
 मिद्धधीस्तम् ॥ २१ ॥ तदेवमात्मा घृतसवरं स्यान्, नि सगताभाक्
 सतत मुजेन । नि सगभावाद्य सवरस्तद्व्य शिवार्थी युगप-
 क्रजेत् ॥ २२ ॥

अथ पचदशः शुभवृत्तिशिक्षोपदेशाधिकारः

भाष्यकेप्यातनु यत्रमाप्तोदितेषु शुद्धेषु तमोऽपहृषु । न
 हृत्यमुक्त हि न चाप्यशुद्ध, वैशोकमप्यौपधमासयान् यत् ॥ १ ॥
 तपासि तन्याद्विधिधानि नित्य, मुक्ते कट्टन्यायतिसुदराणि ।

निनन्ति तान्येव कुर्मराशि, रसायनानीन्द्ररामयान् यन् ॥ २ ॥
 त्रिशुद्धशीलागसहस्रधारी, भवतिश निमित्तयोगमिद्धि । सहोप
 सर्गास्तनुनिर्मम सन्, भजस्व गुणी समितीश्च सम्यक् ॥ ३ ॥
 स्वाध्याययोगेषु दधस्य यन्न, मध्यस्थवृत्त्यानुसारागमार्थान् । भगारणे
 भिक्षमटाऽत्रिपादो, हेतो विशुद्धे वशितेन्द्रियोध ॥ ४ ॥ ददस्व धर्मार्थित
 धैर धर्म्यान्, मदोपदेशान् स्वपरादिसाम्यान् । जगद्धितैषी नत्रभिश्च
 कल्पैप्रमि सुले वा त्रिहराऽप्रमत्त ॥ ५ ॥ कृताहृत स्वस्य तपो
 जपादि, शक्तीरशक्ती सुकृतेतरे च । सत्ता समीक्षस्व हृदाय माध्ये
 यतस्य हेय त्यन चान्ययार्थी ॥ ६ ॥ परस्य पीडापरिषर्जनात्ते,
 त्रिधा त्रियोग्यायमला सदास्तु । साम्यैकलीनं गतदुर्षिकल्प, मनो
 वचश्चायनघप्रवृत्त ॥ ७ ॥ मैत्री प्रमोदं करुणा च सम्यक्,
 मध्यस्थता चानय साम्यमामन् । सद्भावनास्वात्मलय प्रयज्ञान्,
 कृताविराम रमयस्व चेत ॥ ८ ॥ कुर्यान् कुत्रापि ममत्वभावं,
 न च प्रभो ! रत्नरती कपायान् । इहापि सौख्य लभसेऽप्यनीहो,
 हनुत्तरामर्त्यमुन्वाभमात्मन् ! ॥ ९ ॥ इति यतिपरशिक्षा योऽय
 धार्ये व्रतस्थ-श्चरणकरणयोगानेकचित्त श्रयेत । सपदि भवमहाधि
 क्लेशराशि स तीर्त्वा, विलसति शिवसीयानत्यसायुग्ममाय ॥१०॥

अथ षोडश. साम्यसर्वस्वाधिकार

एव मदाध्यामवशेन साम्य, नयस्य साम्य परमार्थवेदिन् । ।
 यत करस्था शिवमपदस्ते, भवन्ति सद्यो भवभीतिभेत्तु ॥ १ ॥
 त्वमेव दुःखं नरकस्त्यमेव, त्वमेव शर्मापि शिव त्वमेव । त्वमेव
 कर्माणि मनस्त्वमेव, जहीश्वरिधामवपेहि पात्मन् ! ॥ २ ॥
 निःसगतामेहि सदा तदात्मन्नर्थप्यशेषेऽपि साम्यभावात् । भवेहि
 विद्वन् ! ममतेव मूलं, शुचा सुखाना समतेव चेति ॥ ३ ॥

स्त्रीषु धूलिषु निजे च परे या, सपदि प्रसरदापदि चात्मन् ! ।
 तत्त्वमेहि समता ममतामुग्, येन शाश्वतमुग्वाद्यमेपि ॥ ४ ॥
 तमेव सेयस्य गुरु प्रयत्नादधीष्व, शास्त्राप्यपि तानि विद्वन् ! ।
 तदेव तत्त्व परिभाषयात्मन् !, येभ्यो भवेत्साम्यसुधोपभोग ॥ ५ ॥
 ममप्रसङ्गाखनहार्णवेभ्यः, समुद्धृत साम्यसुधारसोऽयम् । निपीयता
 हे विबुधा ! लभधर्मिहापि मुक्ते सुखवर्णिका यत् ॥ ६ ॥
 शातरमभायनात्मा, मुनिसुदरसूरिभि कृतो ग्रथ । प्रह्लादप्रह्ला
 ध्येय, स्वपरहितोऽध्यात्मकल्पतरुरेप ॥ ७ ॥ इममिति मतिमान
 धीत्य चित्ते, रमयति यो विरमत्यथ भवाद्वाक् । स च नियतमतो
 रमेत चास्मिन्, सह भवधैरिजयधिया शिवश्री ॥ ८ ॥
 इति सहस्रायधानिश्रीमुनिसुदरसूरिविरचित षोडशाधिकारात्म-
 कोऽध्यात्मकत्पद्म समाप्त ।

न्यायनिशारदमहोपाध्यायश्रीयशोविजयविरचितं श्रीज्ञानमारसूत्रम् ।

पूर्णाष्टकम्—तेन्द्रश्रीसुखमग्नेन लीलामग्निमियाखिलम् ।
 सधिदानन्दपूर्णं पूर्णं जगदवेक्ष्यते ॥ १ ॥ पूर्णता या परोपाधे
 सा याचितम्पण्डनम् । या तु स्वामाविकी सैव जात्यरत्नविभानिमा
 ॥ २ ॥ अवास्तत्रो विकल्पे स्यात् पूर्णताधेरिवोमिभि । पूर्णा
 नदस्तु भगवास्तिमितोदधिसन्निभ ॥ ३ ॥ जागति ज्ञानदृष्टिश्चेत्
 तृष्णा कृष्णाहिजाङ्गुली । पूर्णानन्दस्य तत्किं स्यादैन्यवृश्चिकरेदना
 ॥ ४ ॥ पूर्यन्ते येन कृपणास्तुदुपेक्षैव पूर्णता । पूर्णानन्दसुधा
 स्निग्धा दृष्टिरेषा मनीषिणाम् ॥ ५ ॥ अपूर्णं पूर्णतामेति पूर्यमा-
 णस्तु हीयते । पूर्णानन्दस्वभावोऽयं जगदद्भुतदायक ॥ ६ ॥
 परस्वत्वकृतोन्माथा भूनाथा न्यूनतोक्षिण । स्वस्वत्वसुखपूर्णस्य

न्यूनता न हरेरपि ॥ ७ ॥ कृष्णे पक्षे परिक्षीणे शुक्ले च ममु
 ष्छति । शीतते सकलाप्यक्षा पूर्णानन्दविधौ, कला ॥ ८ ॥

मग्नाष्टकम्—प्रत्याहृत्येन्द्रियव्यूहं ममाधाय मनो निचम् ।
 इधश्चिमात्रविश्रान्तिर्मग्न इत्यभिधीयते ॥ १ ॥ यस्य ज्ञानसुधा-
 सिन्धौ परब्रह्मणि मग्नता । विषयातरसञ्चारस्तस्य हालाहलोपम
 ॥ २ ॥ स्वभावसुखमग्नस्य जगत्तत्त्वायलोकितम् । कर्तृत्व नान्य
 भाराना साक्षित्वमवशिष्यते ॥ ३ ॥ परब्रह्मणि मग्नस्य श्लथा
 पीडलिकी यथा । वामी धामीकरोमादा स्फारा दारादरा क्व च ?
 ॥ ४ ॥ तेजोलेश्याविबृद्धिर्या माधो पर्यायवृद्धित । भापिता
 भगवत्यादी सेत्यम्भूतस्य युज्यते ॥ ५ ॥ ज्ञानमग्नस्य यच्छर्म
 तद्वत् नैव शक्यते । नोपमेय प्रियाश्लेषैर्नापि तच्च दनद्रवे ॥ ६ ॥
 शमशैत्यपुषो यस्य विप्रुषोऽपि महाकथा । किं स्तुमो ज्ञानपीयूषे
 तत्र मर्षाङ्गमग्नता ॥ ७ ॥ यस्य दृष्टिः कृपावृष्टिर्गिर शमसुधाकिर ।
 तस्मै नमः शुभज्ञानध्यानमग्नाय योगिने ॥ ८ ॥

स्थिरताष्टकम्—वत्स ! किं चञ्चलस्यान्तो भ्रान्त्वा भ्रान्त्वा
 विपीवसि ? । निधि रजसग्निधावेष स्थिरता दर्शयिष्यति ॥ १ ॥
 ज्ञानदुग्ध विनश्येत लोभमिश्रोभधूर्चकै । अम्लद्रव्याद्विचारथैर्यादिति
 नत्या स्थिरो भव ॥ २ ॥ अस्थिरे हृदये चित्रा पाह्नेत्राऽऽकार-
 गोपना- । पुञ्चल्या इव कल्याणकारिणी न प्रकीर्तिता ॥ ३ ॥
 प्रतगत महाशल्यमस्थैर्यं यदि नोद्धतम् । क्रियौपघस्य को दोष
 तदा गुणमयच्छत ? ॥ ४ ॥ स्थिरता पाहमनकार्यैर्येषामङ्गाङ्गिता
 गता । योगिन शमशीलरस्ते प्रमेऽरण्ये दिवानिधि ॥ ५ ॥
 धैर्यरत्नप्रदीपचेत् दीप सकल्पदीपनै । तद्विकल्पैरल धूमैरलधू-
 नैस्तथाश्रवै ॥ ६ ॥ उदीरयिष्यसि स्यात्तादस्थैर्यपयन यदि ।
 समवेधर्ममेघस्य घटा विघटयिष्यसि ॥ ७ ॥ चारित्र्य स्थिरता
 च्छमेतत्सिद्धेष्वपीयते । यतन्ना यतयोऽनश्यमस्या एव प्रसिद्धये ॥ ८ ॥

धृतिमन्वा च पितरो तन्मा यिसृजत ध्रुवम् ॥ १ ॥ युष्माकं
 मङ्गमोऽनादिर्न धवोऽनियतात्मनाम् । ध्रुवैकस्वान् शीलान्विबन्धु
 नित्यधुनाश्रये ॥ २ ॥ कान्ता मे समतैरैका, ज्ञातयो मे समक्रिया ।
 बाह्यवर्गमिति त्यक्त्वा धर्मसन्यासवान् भवेन् ॥ ३ ॥ धर्मास्त्याज्या
 सुसङ्गोत्था क्षायोपशमिका अपि । प्राप्य च दनगन्धार्भं धर्मस
 न्यासमुत्तमम् ॥४॥ गुरुत्व स्वस्य नोदेति शिक्षासात्म्येन थायता ।
 अत्मतत्त्वप्रज्ञशेन तावत्सेव्यो गुरुत्तम ॥ ५ ॥ ज्ञानाचारादयो
 ऽपीष्टा शुद्धस्वस्वपदारधि । निर्निष्ठपे पुनस्त्यागे न विवल्पो न
 च क्रिया ॥ ६ ॥ योगसन्यासतस्त्यागी योगानप्यग्नित्वास्त्वजेत् ।
 इत्येष निर्गुण ब्रह्म परोक्तमुपपद्यते ॥ ७ ॥ यस्तुतस्तु गुणै पूर्ण
 मनन्तैर्भामिते मृत । रूप त्यक्त्वात्मन माधोर्निरध्रस्य विधोरिव
 ॥ ८ ॥

क्रियाष्टकम्—ज्ञानी क्रियापर शक्तो भावितात्मा जितन्द्रिय ।
 स्यय तीर्णो भयान्भोधे परास्तारयितु क्षम ॥ १ ॥ क्रियानिरहित
 हन्त । ज्ञानमात्रमनर्थकम् । गतिं विना पथज्ञोऽपि नाप्नोति पुर-
 मीप्सितम् ॥ २ ॥ खानुकूला क्रिया काले ज्ञानपूर्णाऽन्यपेक्षते ।
 प्रदीप सप्रज्ञोऽपि तैलपूर्त्यादिक यथा ॥ ३ ॥ बाह्यभाज पुर-
 स्कृत्य ये क्रियान्यग्रहारत । यदने कवलक्षेप विना ते कृत्ति
 काद्दिक्षण ॥ ४ ॥ गुणवद्बहुमानादेर्नित्यमृत्या च सत्क्रिया ।
 जात न पातयेद्भारमनात जनयेदपि ॥ ५ ॥ क्षायोपशमिके भावे
 या क्रिया क्रियते तथा । पतितस्यापि तद्भारप्रशुद्धिर्जायते पुन
 ॥ ६ ॥ गुणवृद्धयै तत कुर्यात् क्रियामस्वलनाय वा । एक तु
 समयमस्थान जिनानामप्रतिष्ठते ॥७॥ यत्रोऽनुष्ठानतोऽसङ्गक्रियासङ्ग
 निमङ्गति । सेय ज्ञानक्रियाभेदभूमिरानन्दपिच्छला ॥ ८ ॥

तृण्यष्टकम्—पीत्वा ज्ञानामृत भुक्त्वा क्रियासुरलताफलम् ।

माम्यताम्बूलमास्वाद्य तृप्तिं याति परा मुनि ॥ १ ॥ स्वगुणैरव
 तृप्तिदचेदात्मालमपिनश्वरी । ज्ञानिनो विषयै किं तैर्यैर्भवेत्तृप्तिरित्यरो
 ॥ २ ॥ या शक्तैररसाद्यादाद्भवेत्तृप्तिरतीन्द्रिया मा न निर्द्भवेन्द्रि-
 यद्वारा पद्मसाहायनादपि ॥ ३ ॥ सभारे स्वप्नयमिध्या तृप्ति-
 स्यादाभिमानिनी । तद्यथा तु भ्रान्तिशयस्य मात्मवीर्यत्रिपाककृन्
 ॥ ४ ॥ पुद्रलै पुद्रलातृप्तिं यान्त्यात्मा पुनरात्मना । परतृप्तिसमा-
 रोपो ज्ञानिनस्तत्र युज्यते ॥ ५ ॥ मधूराज्यमहाशाव्याप्राद्ये पाद्ये
 च गौरसान् । परमद्वयि तृप्तिर्या जनास्ता जानतेऽपि न ॥ ६ ॥
 विषयोर्मिथिपोद्धार स्यादकृतस्य पुद्रलै । ज्ञानकृतस्य तु ध्यानसु-
 धोद्धारपरम्परा ॥ ७ ॥ सुम्बिनो विषयातृप्ता नेन्द्रोपेन्द्राण्योऽप्यहो ।
 भिक्षुरेक सुखी लोके ज्ञानतृप्तो निरञ्जन ॥ ८ ॥

निर्लेपाष्टकम्—ससारे निवसन् स्वार्णसज्ज वज्रलवैरमनि ।
 लिप्यते निम्बिलो लोको ज्ञानसिद्धो न लिप्यते ॥ १ ॥ नाऽह
 पुद्रलभाराता कर्ता कारयितापि न । नानुमन्तापि चेत्यात्मा ज्ञान
 यान् लिप्यते कथम् ? ॥ २ ॥ लिप्यते पुद्रलस्फन्धो न लिप्ये
 पुद्रलैरहम् । चिद्रव्योमाञ्जनेनेय ध्यायन्निति न लिप्यते ॥ ३ ॥
 लिप्तता ज्ञानसम्पातप्रतिघाताय वेयलम् । निर्लेपज्ञानमग्नस्य क्रिया
 मर्षोपयुज्यते ॥ ४ ॥ तप श्रुतादिना मत्त क्रियापानपि लिप्यते ।
 भावनाज्ञानसपन्नो निष्क्रियोऽपि न लिप्यते ॥ ५ ॥ अलिप्तो
 निश्चयेनात्मा, लिप्तश्च व्यग्रहारत । शुद्धपत्यलिप्तया ज्ञानी क्रिया
 यान् लिप्तया दृश ॥ ६ ॥ ज्ञानक्रियासमावेश सदैवोन्मीलने
 द्वयो । भूमिकाभेदतस्तत्र भवेदेकैकमुच्यता ॥ ७ ॥ सज्ञान
 यदनुष्ठान न लिप्त द्रोपपङ्कत । शुद्धतुद्धस्वभावाय तस्मै भगवते
 तम ॥ ८ ॥

निस्पृहाष्टकम्—स्वभावलाभात्किमपि प्राप्तव्यं नापिशिष्यते ।

इत्यात्मैश्वर्यमम्पन्नो निस्पृहो जायते मुनि ॥ १ ॥ सयोपितक
 के के प्रार्थ्यन्ते न स्पृहायै । अमात्रज्ञानपात्रस्य निस्पृहस्य तृ
 जगन् ॥ २ ॥ छिन्दन्ति ज्ञानदात्रेण स्पृहाविपलता बुधा
 सुखशोक च मूर्च्छां च दैन्यं यच्छति यत्फलम् ॥ ३ ॥ निष्प
 सनीया विदुषा स्पृहा चित्तगृहाद् यद्दि । अनात्मरतिचाण्डाल
 सङ्गमङ्गीरुरीति या ॥ ४ ॥ स्पृहायन्तो विलोक्यते लघयस्तृ
 तूल्यत् । महाश्रयं तथायेते मज्जति भयवारिधौ ॥ ५ ॥ गौर
 पौरयन्द्यत्नान्प्रकृष्टत्य प्रतिष्ठया । ख्यातिं जातिगुणान् स्वस्य प्रादु
 कुर्यान्न निस्पृह ॥ ६ ॥ भूशय्या भैक्षमशन जीर्णं वासो वा
 गृहम् । तथापि निस्पृहस्याहो चक्रिणोऽप्यधिकः सुखम् ॥ ७ ॥
 परस्पृहा महादुःखं निस्पृहस्य महासुखम् । एतदुक्तं समासे
 लक्षणं सुगदुःखयो ॥ ८ ॥

मौनाष्टकम्—मन्यते यो जगत्तत्त्व स मुनि परिकीर्त्तित
 मस्यस्त्रमेव तमौन मौन सम्यक्त्यमेव च ॥ १ ॥ आत्मान्
 न्येयं यच्छुद्धं जानात्यात्मानमात्मना । सेयं रत्नत्रये ज्ञप्तिरुच्य
 चारिकता मुने ॥ २ ॥ चारित्रमात्मचरणाज्ज्ञानं वा दर्शनं मुने
 शुद्धज्ञाननये साध्यं क्रियालाभात् क्रियानये ॥ ३ ॥ यत् प्रवृत्ति
 मणौ लभ्यते वा न तत्फलम् । अतास्त्रिभी मणिज्ञप्तिर्मणिभ्र
 च सा यथा ॥ ४ ॥ तथा यतो न शुद्धात्मस्वभावाचरणं भवेत्
 फलं दोषनिवृत्तिर्वा न तज्ज्ञानं न दर्शनम् ॥ ५ ॥ यथा शोफस
 पुष्टस्य यथा वा यध्यमण्डनम् । तथा जानन् भयोन्मादमात्मतृ
 मुनिर्भवेत् ॥ ६ ॥ सुलभं वागनुचारं मौनमेकेन्द्रियेऽपि
 पुद्गलेष्वप्रवृत्तिस्तु योगानां मौनमुत्तमम् ॥७॥ ज्योतिर्मयीयं दीपस
 क्रिया सर्वापि चिन्मयी । यस्यानन्यस्वभावरस्य तस्य मौनमनुत्तरम् ॥८॥

विद्याष्टकम्—नित्यशुच्यात्मतारयानिरनित्याशुच्यनात्मसु

भास्यतत्त्वधीन्यायागाचाये प्रकीर्त्ता ॥५॥ यं पश्यन्निवृत्त्यमात्मानमनित्य परमद्गमम् । छल लब्धु न शक्नोति तस्य मोहमलिम्बुच ॥ २ ॥ तद्व्रतला लक्ष्मीमायुरायुवदस्थिरम् । अदभ्रधोरनुष्यायेद्भ्रवद्भ्रूर यपु ॥ ३ ॥ शुचीन्यप्यशुचीमर्तुं समर्थऽशुचिसम्भवे । देहे जलादिना शीवभ्रमो मूढस्य दारुण ॥ ४ ॥ यं ज्ञात्वा समनाकुण्डे हित्वा कठमलय मलयम् । पुनर्न याति मालिन्य सोऽन्तरात्मा परं शुचि ॥ ५ ॥ आत्मबोधो नव पाशो देहमेहधनादिपु । यं क्षितोऽयात्मना तेषु स्वस्य घन्थाय जायते ॥ ६ ॥ मिथो युक्पदार्यानामसद्वक्रमचमत्क्रिया । चिन्मात्रपरिणामेन विदुषैवानुभूयते ॥ ७ ॥ भविद्यातिमिरध्वसे दृशा विद्याञ्जनस्यशा । पश्यन्ति परमात्मानमात्मचेर हि योगिन ॥ ८ ॥

त्रिकोणकम्—कर्मजीव च सश्लिष्ट सर्वदा क्षीरनीरवन् । विभिन्नीकुस्ते योऽसौ मुनिर्हंसो विवेकयान् ॥ १ ॥ देहात्मानविवेकोऽयं सर्वदा सुलभो भवे । भयकोऽपि तद्देहविवेकस्त्विति दुर्लभ ॥ २ ॥ शुद्धेऽपि ज्योम्नि तिमिराद्रेस्वामिर्मिश्रता यथा । विभारैमिश्रता भाति तथात्मयविवेकत ॥ ३ ॥ यथा योधै कृत युद्धे स्वामिन्येवोपचर्यते । शुद्धात्मन्यविवेकेन कर्मस्फुटोन्नितं तथा ॥ ४ ॥ इष्टकाद्यपि हि स्वर्णं पीतोऽन्नतो यथेक्षते । आत्माभेदभ्रमस्तद्देहादारविवेकिन ॥ ५ ॥ इच्छन्नपरमान् भायान् विवेकाद्रे पतत्यधः । परम भावमन्विष्यन्नात्रिवेके निमज्जति ॥ ६ ॥ आत्मन्येवात्मनः कुर्याद्यः पट्कारकसद्गतिम् । कात्रिवेकज्वरस्यास्य वैषम्यं जहमञ्जनान् ॥ ७ ॥ मयमात्र विवेकेन शाणेनोत्तेजितमुने । घृतिधारोल्क्षणं कर्मगनुच्छेदक्षमं भवेत् ॥ ८ ॥

माध्यस्थ्याष्टकम्—स्थीयतामनुपालम्भ मध्यस्थेनान्तरात्मना । कुतर्कनरैरक्षेपैस्त्यज्यता धालचापलम् ॥१॥ मनोवत्सो

युक्तिगवी मध्यस्थस्यानुधानति । तामारुर्षति पुच्छेन तुच्छाग्रहमन
 कपि ॥ २ ॥ नयेषु स्त्रार्यसत्येषु मोघेषु परचालने । समशील
 मनो यस्य स मध्यस्थो महामुनि ॥ ३ ॥ स्वस्वकर्मकृतावेशा
 स्वस्वकर्मभुजो नरा । न राग नाऽपि च द्वेष मध्यस्थस्तेषु गच्छति
 ॥ ४ ॥ मनः स्याद् व्यापृत यात्रपरदोषगुणग्रहे । कार्यं व्यग्रं
 धर तात्रन्मध्यस्थेनाऽऽत्मभाजने ॥ ५ ॥ त्रिभिन्ना अपि पथान
 समुद्रं सरिताभिः । मध्यस्थाना पर ब्रह्म प्राप्नुवन्त्येकमक्षयम् ॥ ६ ॥
 स्वागम रागमात्रेण द्वेषमात्रात्परागमम् । न श्रयामस्त्यजामो वा
 किन्तु मध्यस्थया नशा ॥ ७ ॥ मध्यस्थया दृशा सर्वेष्वपुन
 र्वन्धकादिषु । चारिसञ्जीविनीचारन्यायादाशात्महे हितम् ॥ ८ ॥

निर्भयाष्टकम्—यस्य नास्ति परापेक्षा स्वभावाद्द्वैतगामिनः ।

तस्य किं न भयभ्रान्तिकलान्तिसन्तानतानयम् ॥ १ ॥ भयसौख्येन
 किं भूरिभयञ्जलनभस्मना । सदा भयोऽक्षित ज्ञान सुखमेव
 विशिष्यते ॥ २ ॥ न गोप्य कापि नारोप्य हेय देय च न क्वचित् ।
 क भयेन मुने स्थेय ज्ञेय ज्ञानेन पश्यत ॥ ३ ॥ एक प्रज्ञास्र-
 मादाय निघ्नन्मोहचमृ मुनि । विभेति नैव महप्रामशीर्षस्थ इव
 नागराद् ॥ ४ ॥ मयूरी ज्ञानदृष्टिश्चेत्प्रसर्पति मनोवने । वेष्टन
 भयसर्पाणा न तदानन्दचन्दने ॥ ५ ॥ कृतमोहास्रपैफल्य ज्ञानयर्म
 विभर्ति य । क्व भीस्तस्य क्व या भङ्ग कर्मसङ्गरकेलिषु ॥ ६ ॥
 तूलवज्रधरो मूढा भ्रमन्त्यध्रे भयानिलै । नैक रोमापि तैर्ज्ञानगरि-
 ष्ठाना तु कम्पते ॥ ७ ॥ धित्ते परिणत यस्य चारित्रमकुतो-
 भयम् । अखण्डज्ञानराज्यस्य तस्य साधो कुतो भयम् ? ॥ ८ ॥

अनात्मशसाष्टकम्—गुणैरेदि न पूर्णोऽसि कृतमामप्र-

शसया । गुणैरेवासि पूर्णश्चेत्कृतमात्मप्रशसया ॥ १ ॥ श्रेयोद्रुमस्य
 मूलानि म्योन्वर्षाम्भप्रयाडत । पुण्यानि प्रकटीकुर्यन् फल किं

ममवाप्त्यसि ? ॥ २ ॥ आलम्बिता हिताय स्युः परं स्वगुण-
 रदमयः । अहो स्वयं गृहीतास्तु पातयन्ति भयोदधौ ॥ ३ ॥
 उषत्प्रद्विदोपोत्यस्त्रोत्कर्षंभरशान्तिकम् । पूर्वपूरुषसिंहेभ्यो भृशं
 नीचत्वभावनम् ॥ ४ ॥ शरीररूपलायण्यमामारामधनादिभिः ।
 उत्कर्षं परपर्यायैश्चिदानन्दघनस्य च ॥ ५ ॥ शुद्धाः प्रत्यात्मसा-
 म्येन पर्याया परिभाषिता । अशुद्धाश्चापकृष्टत्याग्नोत्कर्षाय महागुणे
 ॥ ६ ॥ क्षोभं गच्छन्ममुद्रोऽपि स्योत्कर्षपवनेरितः । गुणोपान-
 बुद्बुदीकृत्य विनाशयसि किं मुधा ? ॥ ७ ॥ निरपेक्षानश्च्छिन्ना-
 नन्तचिन्मात्रमूर्त्तयः । योगिनो गलितोत्कर्षापकर्षानल्पकल्पना-
 ॥ ८ ॥

तत्त्वदृष्ट्यष्टकम्—रूपे रूपवती दृष्टिर्दृष्ट्या रूप
 त्रिमुह्यति । मज्जत्यात्मनि नीरूपे तत्त्वदृष्टित्स्वरूपिणी ॥ १ ॥
 ध्रमशाही षडिदृष्टिर्भ्रमच्छाया तदीक्षणम् । अध्रान्तस्तत्त्वदृष्टिस्तु
 नास्या शेते मुक्त्वाऽऽशया ॥ २ ॥ मामाऽऽरामादि मोहाय यद् दृष्ट-
 बाह्यया दृशा । तत्त्वदृष्ट्या तदेयान्तर्नीतं यैराग्यमस्पदे ॥ ३ ॥
 बाह्यदृष्टे सुधासारघटिता भाति सुन्दरी । तत्त्वदृष्टेस्तु सा
 साभ्राद्विष्णुमूत्रपिठरोदरी ॥ ४ ॥ लावण्यलहरीपुण्य षण्णु पदयति
 बाह्यदृग् । तत्त्वदृष्टिः श्वकामना भक्ष्यं वृमिषुलाकुल्म् ॥ ५ ॥
 गजाभ्यैर्मूपमुयनं त्रिस्मयाय षडिदृशः । तत्रावेभवनत्कोऽपि भेद-
 स्तत्त्वदृष्टास्तु न ॥ ६ ॥ भस्मना केशलोचेन षण्णुवृत्तमलेन वा ।
 महान्तं बाह्यदृग् वेत्ति चिन्साग्राग्येन तत्त्वार्त्तम् ॥ ७ ॥ न
 विकाराय विश्वस्योपनारायैव निर्मिता । स्फुरत्कारुण्यपीयूषवृष्टय-
 स्तत्त्वदृष्टयः ॥ ८ ॥

सर्वममद्वयष्टकम्—बाह्यदृष्टिप्रचारेषु मुद्रितेषु महात्मनः ।
 अन्तरेवारभामते स्फुटा मर्वाः ममद्वयः ॥ १ ॥ ममाधिर्नन्दन

धैर्यं, दम्भोलि समता शची । ज्ञान महाप्रिमान च वासप्रश्रीरिय
 मुने ॥ २ ॥ विस्तारितक्रियाज्ञानचर्मच्छत्रो निगारयन् । मोहम्ले-
 ष्छमहावृष्टिं चक्रवर्ती न किं मुनि ॥ ३ ॥ नयत्रह्यसुधावुण्ड-
 निष्ठाधिष्ठायको मुनि । नागलोकेशशङ्काति क्षमा रक्षन् प्रयत्नत
 ॥ ४ ॥ मुनिरध्याम्भकैलाशे विवेकवृषभस्थित । शोभते विरति
 क्षमिगङ्गागौरीयुत शिव ॥ ५ ॥ ज्ञानदर्शनचन्द्रार्कनेत्रस्य नरक-
 च्छिद । सुग्रसागरमग्नस्य किं न्यून योगिनो हरे ? ॥ ६ ॥
 या सृष्टिर्ब्रह्मणो बाह्या बाह्यपेशारलम्बिनी । मुने परानपेक्षान्त
 गुणसृष्टिस्ततोऽधिका ॥ ७ ॥ रत्नैस्त्रिभि पवित्रा या स्रोतोभिरिव
 जाह्नवी । मिद्वयोगस्य सायर्हृत्पद्मी न दरीयमी ॥ ८ ॥

कर्मविपाकचिन्तनाष्टकम्—दुख प्राप्य न दीन स्यात्,
 सुख प्राप्य च विस्मित । मुनि कर्मविपाकस्य जानन्परवश
 जगत् ॥ १ ॥ चेपा भ्रमद्भ्रमात्रेण भज्यन्ते पर्वता अपि । तैरहो
 कर्मवैषम्ये भूवैर्मिक्षापि नाप्यते ॥ २ ॥ जातिचातुर्यहीनोऽपि
 कर्मण्यभ्युदयारहे । क्षणाद्रङ्गोऽपि राता स्यान् छत्रच्छन्नदिगन्तर
 ॥ ३ ॥ विपमा कर्मण मृष्टिर्दृष्टा धरमप्रष्टवत् । जात्यादिभूति
 रंपम्यात् का रतिस्तत्र योगिन ? ॥ ४ ॥ आरूढा प्रशमश्रेणि
 श्रुतकेरलिनोऽपि च । भ्राम्यन्तेऽनन्तससारमहो दुष्टेन कर्मणा
 ॥ ५ ॥ अराक् सर्वापि सामग्री आ तैत्र परितिष्ठति । विपाक
 र्मण कार्यपर्यन्तमनुधावति ॥ ६ ॥ अमात्रचरमावर्त धर्म हरति
 पश्यत । चरमावर्तिसाधोस्तु च्छलमन्यप्य दुष्यति ॥ ७ ॥
 माम्य विभति य कर्मविपाक हृदि चिन्तयन् । स ग्य स्याद्विदा-
 नन्मकरन्दमधुव्रत ॥ ८ ॥

भरोडेगाष्टकम्—यस्य गम्भीरमध्यस्याऽज्ञानवेषमय तलम्।
 रूढा व्यसनशैलीषै पन्थानो यत्र दुर्गमा ॥ १ ॥ पातालकलशा

यत्र भृतास्तृष्णामहानिलैः । वपायाश्चित्तसङ्कल्पवेलावृद्धिं वितन्वते ॥ २ ॥ स्मरौर्गामिर्ज्वलत्यन्तर्यत्र स्नेहेधनं मदा । यो घोररोग शोकादिमत्स्यकच्छपमङ्गुल ॥ ३ ॥ दुर्बुद्धिमत्सरद्रोहेर्विशुर्वान् गर्वितैः । यत्र मायात्रिका लोका पतन्त्युत्थानसङ्घटे ॥ ४ ॥ शानी तस्माद्भयाम्भोधेनित्योद्धिमोऽतिदारुणान् । तस्य मन्तरणोपाय सर्षपत्नेन काडक्षनि ॥ ५ ॥ तैलपात्रधरो यद्बद्ध राधावेधोगतो यथा । म्रियास्थनयचित्त स्याद्भयभीतस्तथा मुनि ॥ ६ ॥ विपस्य बद्धिश्च यद्वेरव यदीरधम् । तस्मत्य भयभीतानामुपसर्गेऽपि यत्र भी ॥ ७ ॥ रवीर्यं भयभयादेश व्ययहारे मुनिर्भ्रजेन । स्वात्मारामसमाधी तु तदप्यर्तनिमज्जति ॥ ८ ॥

लोकमज्ञान्यागाष्टकम्—प्राप्तं पठं गुणस्थान भयदुर्गाद्रिल-
ङ्गनम् । लोकसप्तारतो न स्या मुनिर्लोकोत्तरस्थिति ॥ १ ॥
यथा चिन्तामणिं दत्ते वटरो यदरीफलैः । दृष्ट्वा जहाति मद्भर्म
तथैव जनरञ्जने ॥ २ ॥ लोकमज्ञानदानधामनुस्रोतोऽनुगा न के ।
प्रतिस्त्रोतोऽनुगस्त्रेको राजहंसो महामुनि ॥ ३ ॥ लोकमालम्ब्य
वर्तव्यं कृत्वा बहुभिरव चेन् । तदा मिथ्यादशा धर्मो न त्वाज्य
स्यात्कदाचन ॥ ४ ॥ धेयोऽधिनो हि भूयासो लोके लोकोत्तरे
न च । स्तोका हि रघवणिन स्तोकाश्च स्यात्ससाधका ॥ ५ ॥
लोकमज्ञाहता हन्त' नीचैर्गमनदर्शने । शस्यन्ति स्वमस्यागमर्म
यातमहा यथाम् ॥ ६ ॥ आत्मसाक्षिकसद्धर्मसिद्धौ किं लोकायाग्रया ।
तत्र प्रसन्नचन्द्रश्च भरतश्च निदर्शनम् ॥ ७ ॥ लोकसहोच्चित
माधु परब्रह्मममाधिमान् । सुखभास्ते गन्तव्योद्दममनामत्सरज्वर । ८ ॥

शास्त्राष्टकम्—धर्मचक्षुर्भूत सर्वे देवाश्चारधिचक्षुष ।
सर्वतश्चक्षुष मिद्धा साधय शास्त्रचक्षुष ॥ १ ॥ पुर स्थितानि
वोर्थाधस्त्रियग्लोकाधिवर्तिन । मर्यादा भारानवेक्षते ज्ञानिन

शास्त्रचक्षुषा ॥ २ ॥ शासनात्राणशक्तेश्च बुधैश्शास्त्र निम्न्यते ।
 वचन वीतरागस्य तत्तु नान्यस्य कस्यचिन् ॥ ३ ॥ शास्त्रे पुरस्कृते
 तस्माद्गीतराग पुरस्कृत । पुरस्कृते पुनस्तस्मिन्नियमात् सर्वसिद्धय
 ॥ ४ ॥ अदृष्टार्थे नु धावन्त शास्त्रदीप विना जहा । प्राप्नुवन्ति
 पर सेद प्रस्वलन्त पत्रे पदे ॥ ५ ॥ शुद्धोच्छ्वात्पि शास्त्राज्ञानि-
 रपेक्षस्य नो हितम् । भीतहन्तुर्यथा तस्य पदस्पर्शनिवारणम् ॥६॥
 अज्ञानाद्दिमहामन्त्र स्याच्छन्धज्वरलह्वनम् । धर्मरामसुधातुल्या
 शास्त्रमाहुर्महर्षय ॥७॥ शास्त्रोक्ताचारकर्ता च शास्त्रज्ञ शास्त्रदेशक ।
 शास्त्रैरुदृग् महायोगी प्राप्नोति परम पदम् ॥ ८ ॥

परिमहाष्टकम्—न परानर्तते राशेर्वक्त्रता जातु नोज्झति ।
 परिमहमह कोऽय विडम्बितजगत्त्रय ॥ १ ॥ परिमहमहावेश
 इर्भापितरज किरा । श्रयन्ते त्रिभुता किं न ? प्रलापा लिङ्गिना
 मापि ॥ २ ॥ यस्त्यस्त्या तृणवद्नाह्यमान्तरं च परिमहम् । उदास्ते
 तत्पदाम्भोज पर्युपास्ते जगत्त्रयी ॥ ३ ॥ चित्तेऽतर्ध्वाथगदने बहिर्नि-
 र्ग्रन्थता वृथा । त्यागानकञ्चुकमात्रस्य भुजगो नहि निर्विष ॥४॥ त्य-
 क्ते परिमहे साधो प्रयाति मकल रज । पालित्यागे क्षणादेव सरस
 सलिल यथा ॥५॥ त्यक्तपुत्रफलत्रस्य मूर्च्छामुक्तस्य योगिन । चिन्मा
 त्रप्रतिबद्धस्य न पुद्गलनियत्रणा ॥ ६ ॥ चिन्मात्रदीपको गच्छे-
 त्त्रिर्गतस्थानमत्रिभै । निम्परिमहता स्थैर्यं धर्मोपकरणैरपि ॥७॥
 मूर्च्छाछन्नधिया सर्वं जगदेव परिमह । मूर्च्छया रहितानान्तु
 जगदेवापरिमह ॥ ८ ॥

अनुभवाष्टकम्—सन्ध्येन दिनरात्रिभ्या वेपथुधुतयो
 पृथक् । बुधैरनुभयो दृष्ट वेपथुकार्कस्फोदय ॥ १ ॥ व्यापार
 सर्वशास्त्राणा दिक्प्रदर्शनमेव हि । पार तु प्रापयत्येकोऽनुभयो
 भयवारिधे ॥ २ ॥ धनीन्द्रिय पर श्रद्ध विशुद्धानुभवं विना ।

शास्त्रयुक्तिज्ञतेनापि न गम्य यद् बुधा जगु ॥ ३ ॥ धृष्टिं शायेरन्
 हेतुवादेन पदार्था यगतीन्द्रिया । कालेनैतापता प्राज्ञे कृत
 स्यात्तेषु निधय ॥ ४ ॥ पेपा न कन्यनादर्वीं शास्त्रक्षीरान्न
 गाहिनी । रिरलास्तद्रसास्वादिदोऽनुभवजिह्वया ॥ ५ ॥ पश्यन्ति
 मधनिर्द्वन्द्व निर्द्वन्द्वानुभव यिना । कथ लिपिमयी ऋष्टिर्पाद्मयी
 वा मनोमयी ॥ ६ ॥ न सुषुप्तिरमोहृत्याम्नापि च स्यापनागरी ।
 कल्पनाशिल्पप्रिष्ठातस्तुयैःशानुभवे दशा ॥ ७ ॥ अधिगत्याखिल
 शब्दप्रद्व शास्त्रदशा मुनि । स्वमवेश परमज्ञानुभवेनाधिगच्छति
 ॥ ८ ॥

योगाष्टकम्—मोक्षण योचनाद्योग सयोंऽस्थाचार इष्यते
 विशिष्य स्थानवर्णार्थालम्बनैकाग्र्यगोचर ॥ १ ॥ कर्मयोगद्वय तत्र
 ज्ञानयोगत्रय विदुः । रिरतेष्वेव नियमादुचीतमात्र परेष्यपि ॥ २ ॥
 कृपानिर्वेदमयेगप्रशमोत्पत्तिरारिण । भेदा प्रत्येकमत्रच्छाप्रवृत्ति-
 स्थिरसिद्धय ॥ ३ ॥ इच्छा तद्वत्प्रयाप्रीति प्रवृत्ति पालन
 परम् । स्वैर्यं वापरमीक्षानि सिद्धिरन्यार्थसाधनम् ॥ ४ ॥ अर्था
 लम्बनयोश्चैत्यरन्दनादी रिमारनम् । श्रेयसे योगिन स्थानवर्ण-
 योर्येव तत्र च ॥ ५ ॥ आलम्बनमिद् श्रेय द्विविध रूप्यरूपि च ।
 अरूपि गुणमायुज्ययोगोऽनालम्बन परम् ॥ ६ ॥ प्रीतिभक्तिव
 चोऽसङ्गे स्थानानपि चतुर्विधम् । तस्मादयोगयोगातिर्मोक्षयोग
 त्रमाद्भवेन् ॥ ७ ॥ स्थानाद्योगिनस्तीर्थोच्छेदागालम्बनादपि ।
 सुत्रदाने महादोष इत्याचार्या प्रचक्षते ॥ ८ ॥

नियगाष्टकम्—य कर्म हुतवान् दीप्ते महाग्नौ ध्यान
 प्यायया । स निश्चितेन यागेन नियागश्रतिपत्तिमान् ॥ १ ॥
 पापध्वंसिनि निष्कामे ज्ञानयज्ञे रत्नो भय । सारथे कर्मयज्ञे किं ?
 मूर्तिहामनशारिष्ठे ॥ २ ॥ वेदोक्त्यान्मन शुद्धया कर्मयज्ञोऽपि

योगिन । ब्रह्मयज्ञ इतीच्छन्तः श्येनयाग त्यजति किम् ? ॥१॥
 ब्रह्मयज्ञ पर कर्म गृहस्थस्याधिकारिण । पूजादि वीतरागस्य
 ज्ञानमेव तु योगिन ॥४॥ भिन्नोद्देशेन विहित कर्म कर्मक्षयाऽक्षमम् ।
 क्लृप्तभिन्नाधिकार च पुत्रेष्ट्यादिषदिष्यताम् ॥ ५ ॥ ब्रह्मार्पणमपि
 ब्रह्मयज्ञान्तर्भावसाधनम् । ब्रह्माग्नौ कर्मणो युक्त स्वकृतत्वस्मये
 हुते ॥ ६ ॥ ब्रह्मण्यर्पितसर्वस्यो ब्रह्मदृग्ब्रह्मसाधन । ब्रह्मणा
 जुह्वद्ब्रह्म ब्रह्मणि ब्रह्मगुप्तिमान् ॥ ७ ॥ ब्रह्माध्ययननिष्ठावान्
 परब्रह्मसमाहित । ब्रह्मणो लिप्यते नार्थैर्नियागप्रतिपत्तिमान् ॥८॥

भाद्रपूजाष्टकम्— द्याम्भसा कृतस्त्रान सन्तोषशुभवस्त्रभृत् ।
 विवेकतिलकध्राजी भावनापात्रनाशय ॥ १ ॥ भक्तिश्रद्धानघुसृणो
 न्मिश्रकदमीरजद्रवै । नवत्रय्यागतो देव शुद्धमात्मानमर्चय ॥ २ ॥
 क्षमापुष्पस्रज धर्मयुग्मश्रीमद्वय तथा । ध्यानाभरणसार च तदङ्गे
 विनिवेशय ॥ ३ ॥ मदस्थानभिदात्यागैर्लिखाप्रे चाष्टमङ्गलीम् ।
 ज्ञानाग्नौ शुभसङ्कल्पकाकतुण्ड च धूपय ॥ ४ ॥ प्राग्धर्मलवणो-
 च्चार धर्ममन्यामत्रद्विना । कुर्वन् पूरय मामर्थ्यराजनीराजनाधिधिम्
 ॥ ५ ॥ स्फुरन्मङ्गलदीप च स्थापयानुभव पुर । योगनृत्यपर(स्तु)
 सौर्यत्रिभयमयान् भव ॥ ६ ॥ उल्लसन्मनस सत्यघण्टा घादय
 तस्तत्र । भावपूजारतस्येत्य करत्रोटे महोदय ॥ ७ ॥ द्रव्यपूजो-
 चिता भेदोपासना गृहमेधिनाम् । भाद्रपूजा तु साधूनामभेदो
 पासनात्मिका ॥ ८ ॥

ध्यानाष्टकम्— ध्याता ध्येय तथा ध्यान त्रय यस्यैकता
 गतम् । मुनेरनन्यचित्तस्य तस्य दुःखं न विद्यते ॥ १ ॥ ध्याता
 न्तरात्मा ध्येयस्तु परमात्मा प्रकीर्तितः । ध्यान चैवाप्रसन्निति
 समापत्तिस्तदेकता ॥ २ ॥ भणौ विम्बप्रतिच्छाया सभापत्ति
 परात्मनः । क्षीणवृत्ती भवेद् ध्यानादन्तरात्मनि निर्मले ॥ ३ ॥
 आपत्तिश्च ततः पुण्यनीर्थकृत्कर्मवन्धतः । तद्भाराभिमुखत्वेन सम्प-

क्षिप्रं क्रमाद्भवेत् ॥७॥ इत्थं ध्यानफलाद्युक्तं विशतिस्थानवाद्यपि ।
 कण्टमात्रं त्वमव्यानामपि नो दुर्लभं भवे ॥ ५ ॥ जितेन्द्रियस्य
 धीरस्य प्रशान्तस्य स्थिरात्मनः । सुरात्मनस्य नासाप्रन्यस्तनेत्रस्य
 योगिनः ॥६॥ रूढवाह्यमनोवृत्तेर्धारणाधारया रयात् । प्रसन्नस्या
 प्रमत्तस्य चिदानन्दमुधालिह ॥ ७ ॥ साम्राज्यमप्रतिद्वन्द्वमन्तरेण
 प्रितन्वत । ध्यानिनो नोपमा लोके सदेव मनुजेऽपि हि ॥ ८ ॥

तपोऽष्टकम्-ज्ञानमेव बुधा प्राहुः कर्मणा तापनात्तपः । तदाभ्य-
 न्तरमेवेष्टं बाह्यं तदुपवृद्धकम् ॥ १ ॥ आनुश्रोतसिक्की वृत्तिर्नालाना
 सुखशीलता । प्रातिश्रोतसिक्की वृत्तिर्हानिना परम तपः ॥ २ ॥
 ग्नायिना यथा नास्ति शीततापादि दुस्सहम् । तथा भवतिरक्ताना
 तत्तद्ज्ञानायिनामपि ॥ ३ ॥ मनुष्यायप्रवृत्तानामुपेयमधुरत्वतः ।
 ज्ञानिना नित्यमानन्दवृद्धिरेव तपस्विनाम् ॥ ४ ॥ इत्थं च दुस्व-
 र्पत्वात्तपो व्यर्थमितीच्छताम् । बौद्धानां निहता बुद्धिर्बौद्धानां
 परिश्रयान् ॥ ५ ॥ यत्र ब्रह्म विनार्चा च कथायाणां तथा इति ।
 मानुषाणां विनाशा च तत्तपः शुद्धमिष्यते ॥६॥ तदेव हि तप-
 कायं दुर्ध्यानं यत्र नो भवेत् । येन योगा न ह्यियन्ते क्षीयन्ते नेन्द्रि-
 याणि वा ॥ ७ ॥ मूलोत्तरगुणश्रेणिप्राज्यसाम्राज्यसिद्धये । बाह्य-
 माभ्यन्तरं चेत्यं तपः कुर्यामहामुनि ॥ ८ ॥

सर्वनयाश्रयणाष्टकम्—धारन्तोऽपि नया सर्वं स्युभावे
 कृत्रविश्रमा । चारित्रगुणलीन स्यादिति सर्वनयाश्रित ॥ १ ॥
 प्रथमनया मिथं पक्षप्रतिपक्षवदर्थिता । ममवृत्तिसुखास्वादी शानी
 सर्वनयाश्रित ॥ २ ॥ नाप्रमाणं प्रमाणं वा सर्वमप्यविशेषितम् ।
 विशेषितं प्रमाणं स्यादिति सर्वनयज्ञता ॥ ३ ॥ लोके सर्वनयज्ञाना
 वाटस्थं वाप्यनुग्रहः । स्यात् पृथक् नयमूढानां स्मयार्तिर्वाप्यतिग्रहः
 ॥ ४ ॥ श्रेयं सर्वनयज्ञानां विपुलं धर्मवादतः । शुष्कयान्निवाणश्च

परेषा तु प्रियय ॥ ५ ॥ प्रकाशित जिज्ञाना चैर्मत सर्वनयाश्च
 तम् । चित्ते परिणत चेद् येषा तेभ्यो नमो नम ॥ ६ ॥ निश्चये
 व्यग्रहारे च त्यक्त्वा ज्ञाने च कर्मणि । एकपाक्षिकत्रिलेपमारुढा,
 शुद्धभूमिकाम् ॥ ७ ॥ भ्रमूढलक्ष्या सर्वत्र पक्षपातविरजिता ।
 जयन्ति परमानन्दमया सर्वनयाश्रया ॥ ८ ॥

उपसंहारार्थं सर्गाष्टकाना भावनाभिधानारव्याननिर्देशः

पूर्णो मग्न स्थिरोऽमोहो ज्ञानी शान्तो जितेन्द्रिय । त्यागी
 क्रियापरस्तुतो निर्लेपो निस्पृहो मुनि ॥ १ ॥ विद्याविवेकसम्पन्नो
 मध्यस्थो भयवर्जित । अनात्मशंसकस्तत्त्वदृष्टि सर्वसमृद्धिमान्
 ॥ २ ॥ ध्याताकर्मविपात्रानामुद्विग्नो भयवारिधे । लोकमहावि-
 निर्मुक्त शास्त्रदृग् निष्परिग्रह ॥ ३ ॥ शुद्धानुभववान् योगी
 नियागप्रतिपत्तिमान् । भावार्चाध्यानतपसा भूमि सर्वनयाश्रित
 ॥ ४ ॥ स्पष्ट निष्प्रकृत तत्त्व अष्टकै प्रतिपन्नवान् । मुनिर्महोदय
 ज्ञानसार समधिगच्छति ॥ ५ ॥ निर्धिकार निरायाध ज्ञानसार-
 सुपेयुषाम् । विनिवृत्तपराशाना मोक्षोऽत्रैव महात्मनाम् ॥ ६ ॥
 चित्तमाद्रीकृत ज्ञानसारसारस्वतोर्मिभि । नाप्नोति तीव्रमोहाग्नि
 प्लोषशोषकदर्थनाम् ॥ ७ ॥ भचिन्त्या कापि साधूना ज्ञानसार-
 गरिष्ठता । गतिर्ययोर्ध्वमेव स्यादध पात कदापि न ॥ ८ ॥
 क्लेशक्षयो हि मण्डूकचूर्णतुल्य क्रियाकृत । दग्धतर्णसदृशो
 ज्ञानसारकृत पुन ॥ ९ ॥ ज्ञानपूता परेऽप्याहु क्रिया हेमघ-
 टोपमाम् । युक्त तदपि तद्वाय न यद्गन्नापि सोऽस्ति ॥ १० ॥
 क्रियाशून्य च यज्ञान ज्ञानशून्या च या क्रिया । अनयोरन्तर
 श्रेय भानुखद्योतयोरिव ॥ ११ ॥ चारित्र्य विरति पूर्णा ज्ञानस्यो
 स्वर्य एव हि । ज्ञानाद्वैतनये ऋष्टिर्देया तन्मोगसिद्धये ॥ १२ ॥ ।

एतच्छास्त्रचनारालभेशादि—मिद्धि सिद्धपुरे पुरन्दरपुर
 पद्मार्थे लब्धवान् । चिदीपोऽयमुदारमारमहमा दीपो मये पर्षणि ।
 नतज्ञानभारपावनमनश्चञ्चमत्कारिणा तैस्तैर्दीपशतै मुनिश्चयम
 नित्योऽस्तु दीपोत्मज ॥ १३ ॥ केषाञ्चिद्विषयञ्चरानुरमहो चित्त
 रेपा विषायेगोर्द्वैकुकर्मूर्च्छितमथान्येषा धुवैराग्यन । लग्नाल-
 मशोधरूपपतित चास्तेऽपरेषामपि स्तोत्राना तु विभारभाररहित
 तज्ज्ञानमाराधितम् ॥ १४ ॥

ग्रन्थाम्यासरूपफलम्—जातोद्रेकविशेषतोरणततेर्धायत्यमा
 तन्यते, इद्गोहे समयोचित प्रसरति स्फीतश्च गीतः प्रनि । पूर्णा
 नन्दघनस्य किं सहजया तद्भाग्यभङ्गया भवन्नतदुभयमिपात्करमह
 महध्वजश्चरित्रश्रिय ॥ १५ ॥ भावस्त्रोमपत्रिगोमयरमै मिक्तेन भू
 सवैतः, मसित्ता शमनोत्कैरथ पथि न्यस्ता विवस्त्रन । अथ्या
 म्नामृत्पूर्णकामरुलशश्रवेऽत्र शास्त्रे पुर पूर्णानन्दघने पुर प्रवि
 षति स्वीय कृत्न मद्गलम् ॥ १६ ॥ गन्डे श्रीविचयादिदेवमुगुरो
 रच्छे गुणाना गणै, प्रौढिं प्रौढिमघाम्नि जीनविजयप्राप्ता परामै
 परु । तत्सानीर्ष्यभृता नयादिविचयप्राप्तोत्तमाना शिगो, श्रीमइया
 यविशारदस्य कृतिनामेपा कृति प्रीतये ॥ १७ ॥

श्रीधर्मडामगणिविरचिता उपदेशमाला

नमिडण निणवरिदे, इदनरिदिणि तिलोप्रगुरू । उवरस-
 मालमिणमो, वुच्छामि गुरूण्णसेण ॥ १ ॥ जगचूडामणिभूओ,
 ढसमो धीरो तिलोअसिरितिलनो । ण्णो लोगाइओ, ण्णो चन्वू
 तिहुअणस्त ॥ २ ॥ संवच्छरमुसभजिणो, छम्मासा वद्धमाणजि-
 णचदो । इअ विहरिआ निरसणा, जइअ ण्णोअमाणेण ॥ ३ ॥

जड ता तिलोभनाहो, रिमहइ बहुभाई अतरिसजणस्म । इअ
जीअतकराड, एस रमा सन्नसाहूण ॥ ४ ॥ न चइजइ चालेउं,
महइमहाउद्वमाणजिणचदो । उरसगसहस्सेहिनि, मेरू जइ वाय
गुजाहिं ॥ ५ ॥ भहो रिणीअरिणओ, पढमगणहरो समत्तसु-
अनाणी । जाणतोऽरि तमत्थ, रिमिहअहिअओ सुणइ मव्व ॥६॥
ज थाणयेइ राया, पगईओ तसिरेण इच्छंति । इअ गुरुजणमुहभणिअ,
कयजलिउडेहिं सोअरु ॥ ७ ॥ जइ सुरगणाणइदो, गहगणता-
रागणाण जइ चदो । जइ य पयाण नरिंदो, गणस्सति गुरु तहाणदो
॥ ८ ॥ बालुत्ति महीपालो, न पया परिभउड एम गुरु उरमा ।
ज वा पुरओ काउ, विहरति मुणी तहा मोरि ॥ ९ ॥ पडिहरो
तेयस्सी, जुगप्पहाणागमो महुरवफो । गभीरो धीमतो, उरणसपरो
अ वायरिओ ॥ १० ॥ अर्परिस्तारी सोमो, सगहसीलो अभिग-
हमई य । अघिनत्थणो अचरलो, पसतहियओ गुरु होइ ॥११॥
अइयानि जिणरिंदा, पत्ता अयरामर पढ दाउ । वायरिएहिं
परयण, धारिजइ मपय सयल ॥ १२ ॥ अणुगम्मण भगवई,
रायसुअज्जासहस्सतिदेहिं । तहयि न करेड माण, परियच्छइ त
तहा नूण ॥ १३ ॥ दिणदिमिरअस्स दमगस्स, अभिमुहा अज-
चदणा अज्जा । नेच्छइ आसणगहण, सो रिणओ सन्नअज्जाण
॥ १४ ॥ वरिससयदिमिखवाण, अज्जाए अज्जदिक्खिओ साहू ।
अभिगमणउदणनमसणेण रिणण्ण मो पुज्जो ॥ १५ ॥ धम्मो
पुरिसप्पभओ पुरिसउरदेसिओ, पुरिसजिट्ठो । लोणरि पइ पुरिसो,
किं पुण लोउत्तमे धम्मे ? ॥ १६ ॥ सत्राहणस्स रण्णो, तइया
वाणारसीणं नयरीण । कज्जासहस्समहिअ, आसी किर रुवउतीण
॥ १७ ॥ तहविय सा रायसिरी, उल्लुट्ठती न ताइया ताहिं ।
उयरट्ठिण्ण इन्केण, ताइया अगरीरेण ॥ १८ ॥ महिलाण सुन-
हुआणरि, मज्जाओ इह ममत्तधरसारो । रायपुरिसेहिं निज्जइ,

जगेऽपि पुरिसो जहि नत्थि ॥ १९ ॥ किं परजणवहुनाणावणाहिं
वरमप्पसक्खिय सुक्कय । इह भरहचक्कयट्ठी, पमन्नचदो य दिट्ठता
॥ २० ॥ वेमोऽपि अपमानो, धम्मजमपहेसु घट्टमाणस्स । वि
परिअत्तिअयेम, विस न मारेइ अज्जत ? ॥ २१ ॥ धम्म रक्खवट
वेमो, सक्क वेसेण विक्खिअओ म्हि अहं । उम्मग्गेण पडंत
रक्खवट राया जणवट्ठय्य ॥ २२ ॥ अपा जाणइ अपा, जहट्ठिओ
अप्पमविस्रओ धम्मो । अप्पा फरेइ त तह, जह अपसुहायवट
होइ ॥ २३ ॥ ज ज समय जीवो, आविसट्ट जेण जेण
मावण । सो तम्मि तम्मि समये, सुद्धासुहं धधण कम्म
॥ २४ ॥ धम्मो माण्ण हतो, तो नवि मीउण्हवायविअञ्जिओ ।
मवच्छरम (२ म) णसिओ धाहुवली तह किल्हिसमतो ॥ २५ ॥
निअगमइविगप्पिअचित्तिण मच्छदबुद्धिरइण्ण । फत्ता पारत्तहिअ
फीरइ गुरअणुअसेण ? ॥ २६ ॥ थद्धो निरोवयारी, अविणीओ
गव्विओ निअणामो । साहुअणस्स गरहिओ, जणेऽपि धयणिअयं
लहइ ॥ २७ ॥ थोवेणपि मञ्चुरिसा, सणकुमारय्य फेइ बुद्धति ।
देहे गणपरिहाणी, ज किं देवेहिं मे पट्टिया ॥ २८ ॥ जइ ता
त्तसत्तमसुरविमाणगसीपि परिअइति सुरा । चित्तज्जतं मेस,
ममारे सासय कयरं ? ॥ २९ ॥ कइ त मण्णड सुरय्य ?
मुचिरेणपि जस्स दुवग्गमल्लिअड । ज थ मरणावसाणे, मवस-
साराणुअधि च ॥ ३० ॥ उअप्पमसट्टस्सेट्ठियि, थोहिअता न बुद्धवट
कोइ । जह थमदत्तराया, उदायिनिवमारओ चेर ॥ ३१ ॥ गय-
क्कणचचत्ताए, अपरिअत्ताए रायअच्छीण । जीवा सवम्मरलिमल-
भरियभरा तो पडति अहे ॥ ३२ ॥ वुत्तूणपि जीयाणं, सुदुक्खा
इति पावचरियाइ । भयथ जा सा सा मां, पथाण्णो ह्य इण्णो
ते ॥ ३३ ॥ पडियत्तिउण णेसे, निअण मम्म च पाययविभाण ।
तो विर मिगावईण, उअप्प केवलं नाण ॥ ३४ ॥ वि सवा

वुत्तु जे सरागधम्मम्मि कोइ अकमानो ? । जो पुण धरिज्ज
 धणिअ, दुब्बयणुज्जालिण स सुणी ॥ ३५ ॥ कडुअरसायतरुण,
 पुक्क च फल च दोऽपि त्रिरसाइ । पुक्केण झाइ धुत्तिभो,
 फलेण पात्र समायरइ ॥ ३६ ॥ सत्तेऽपि कोऽपि उज्झइ, कोऽपि
 असत्तेऽपि अड्डिलसइ भोग । चयइ परपञ्चएणऽपि, पभनो दट्ठण
 जह जघु ॥ ३७ ॥ दीसति परमघोरावि पररधम्मप्पभात्रपडिबुद्धा ।
 जह सो चिलाइपुत्तो, पडिबुद्धो सुसुमाणाण ॥ ३८ ॥ पुण्णियफ-
 लिण तह पिउधरम्मि तण्हा छुहा समणुअद्धा । ढट्ठेण तहा विसदा,
 विसदा जह सफलया जाया ॥ ३९ ॥ आहारेसु सुहेसु अ,
 रम्मारसहेसु राणणेषु च । साहूण नाहिगारो अहिगारो धम्मक
 ज्जेसु ॥ ४० ॥ साहू कतारमहाभागसु अपि जणअणवि मुडअम्मि ।
 अवि ते सरीरपीड, सहती न लह (य) ति य त्रिरद्ध ॥ ४१ ॥
 जतेहि पीलीयावि हु, सडगमीसा न चैन परिकुत्तिया ।
 निडयपरमत्थमारा, रामति जे पडिआ हुति ॥ ४२ ॥ जिणअयण
 सुइसरुण्णा, अत्रगयसमारघोरपेयाला । चालाण खमति जई,
 जइत्ति किं इत्थ अच्छेर ? ॥ ४३ ॥ न कुल इत्थ पहाण, हरिणस
 बलस्य किं कुल आमी ? । आअपिया तवेण, सुरापि ज पज्जु-
 यामति ॥ ४४ ॥ देवो नेरइउत्ति य, कोइ पयगुत्ति माणुसो
 वेसो । एअस्सी अ त्रिरुवो, सुहभागी दुक्कअभागी अ ॥ ४५ ॥
 राउत्ति य दमगुत्ति य, एअ सपागुत्ति एअ वेयत्तिऊ । सामी
 दामो पुज्जो, सलत्ति अघणो धणअइत्ति ॥ ४६ ॥ नवि इत्थ
 कोऽपि नियमो, सक्कअपिणित्रिड्सरिसकयजिट्ठो । अन्नुअरूववेसो,
 नहुअय परियत्तण जीवो ॥ ४७ ॥ कोटीअण्हिं धणअचयत्स गुण-
 सुभरियाए कत्राए । नत्रि लुद्धो अयररिसी, अलोभया एअ साहूण
 ॥ ४८ ॥ अत्तेअपुरअलगाइणेहिं अरसिरिअरेहिं सुणिअसहा । कामेहिं
 अट्ठिअहेहि य, छदिअजतापि नेअत्ति ॥ ४९ ॥ छेओ भेओ असण,

आयासकिल्लेसभयविवागो थ । मरण धम्मद्वर्म्ममो, बरई वत्थाड
 सव्वाड ॥ ५० ॥ दोससयमूलजाल, पुत्ररिमिधिरग्गिनय जई
 वत । अत्थ धइसि भणत्थ, कोस भणत्थ तत्र चरसि ? ॥ ५१ ॥
 वइअधणमारणसेहणाभो काभो परिग्गहे नत्थि । त जइ परिग्ग-
 ह्दुधिय, जइधम्मो तो नणु पवचो ॥ ५२ ॥ किं आसि नदिसेणस्स
 गुल ज हरिहुत्स्स पिउल्स्स । आसी पियामहो सशरिण्ण धमु-
 देरनामुत्ति ॥ ५३ ॥ त्रिग्गाहरीहिं महरिस, नरिदुद्धियाहि
 वइमहतीहिं । ज पत्थिग्गड तइया, उमुदेरो त तत्रस्स फल
 ॥ ५४ ॥ मपरकमराडलवाइण्ण सीसें पलीयिण निअण । गयमु
 रुमालेण खमा, तहा क्या जइ सिध पत्तो ॥ ५५ ॥ रायकुल्ले-
 सुइरि जाया, भीया जरमरणगम्वसहोण । माइ सहति मइय
 नीयाणइरि पेसपेसाण ॥ ५६ ॥ पणमति य पुत्र्ययर कुल्लया, न
 नमति अशुल्या पुरिसा । पणभो इइ पुत्तिं जइअणरस जइ
 चक्कट्टिमुणी ॥ ५७ ॥ जइ चक्कट्टिमाइ सामाडअमाट्टणा निरु-
 त्तार । भणिओ न चेय कुरिओ, पणभो धहुअत्तणगुणेण ॥ ५८ ॥
 ते धआ से माइ, तेमि नमो जे अइअणपड्डिरिया । धीर
 वयमसिहार, चरति जइ भूलिभट्टमुणी ॥ ५९ ॥ तिसयासिपत्र-
 रमिय, लोए अमिपजरग्गि निम्बग्गि । मिहा य पजरगया,
 वसति तत्रपत्रे माइ ॥ ६० ॥ जो कुणइ अपमाण, गुरुयण
 न य लण्ड उयण्मं । मो पन्छा तइ सोअइ, उयकोमपरे जइ
 तत्रस्सी ॥ ६१ ॥ जिट्ठव्वयपत्रयभरसमुत्तहणत्रयमिअस्स धक्कचन ।
 जुअइअणमधइयरे, जइत्तण उभयओ भट्ट ॥ ६२ ॥ जइ टाणी
 जइ मोणी, जइ भुडी वक्कली तत्रस्सी या । पत्थन्तो य अरभ,
 उभायि न रोयण मच्चं ॥ ६३ ॥ तो पड्डिय तो गुणिय, तो मुणिय तो
 थ चेइओ अण्णा । आउट्टियपेह्लियामतिओइरि जइ न कुणइ
 अक्कण ॥ ६४ ॥ पागडियसत्त्वमल्लो, गुत्पागमूलग्गि लइइ साहु

पय । अथिसुष्ठस्स न वड्ढइ, गुणसेढी तत्तिया ठाइ ॥ ६५ ॥
 जइ दुकरदुकरफारउत्ति भणियो जहट्टिओ साइ । तो फीम अउ
 सभूअजियसीसेहिं नयि खमिअ ॥ ६६ ॥ जइ ताव सव्वओ
 मुदरुत्ति कम्मण उवसमेण जई । धम्म वियाणमाणो, इयरो किं
 मन्छर वइइ ? ॥ ६७ ॥ अइसुट्टिओत्ति गुणममुट्टओत्ति जो न
 सहइ जइपसस । सो परिहाइ परभवे, जहा महापीढपीढरिसी
 ॥ ६८ ॥ परपरिवाय गिण्हइ, अट्टमयविरत्तलणं सया रमइ ।
 ढण्हइ य परसिरीण, सक्काओ दुक्खिओ निअ ॥ ६९ ॥ विग
 हविनायन्इणो, कुल्लगणसघेण वाहिरक्खयस्स । तत्थि निर देव
 लोणयि देवसमिईसु अउगामो ॥ ७० ॥ जइ ता जणसव्वहार-
 वजिनयमउअमायरइ अओ । जो त पुणो विक्खइ, परस्स वस-
 णेण सो दुहिओ ॥ ७१ ॥ सुट्टुत्ति उज्जव (म) माण, पचेव
 करिति रित्तय समण । अपथुई परनिंदा, निभोवत्था कसाया
 य ॥ ७२ ॥ परपरियायमईओ, दूमइ वयणेहिं जेहिं जेहिं पर ।
 ते ते पाउइ दोसे, परपरिाई इअ अपिच्छो ॥ ७३ ॥ थद्धा
 छिइप्पेही, अउणणआई सयमई चउला । वना कोइणसीला, सीसा
 उव्वेअगा गुणो ॥ ७४ ॥ जस्स गुणम्मि न भत्ती, न य वहुमाणो
 न गउरथ न भय । नयि लज्जा नयि नेहो, गुस्सुलवासेण नि
 तस्स ? ॥ ७५ ॥ रसइ चोइउततो, यहई हियण्ण अणुसय
 भणियो । न य कम्मि करणिज्जे, गुस्सु अलो न सो सीसो
 ॥ ७६ ॥ अत्रिल्लणमृअणपरिभवेहिं अइभणियउट्टभणिण्हि ।
 सत्ताहिया सुत्रिहिया, न चेअ भिदति मुहराग ॥ ७७ ॥ माण
 सिणोयि अउमाणवचना ते परस्स न करति । सुहदुक्खुगिरणत्थ,
 साइ उअहिण्ण गभीरा ॥ ७८ ॥ मउआ निहुअसहाया, हासदव
 त्रिअजिया विगहमुक्का । असमनसमइयहुअ, न भणति अपुच्छिआ
 साइ ॥ ७९ ॥ महुर निउण थोअ, कज्जाथहिअ अगविअयमतुच्छ ।

पुर्व्वि महस्रलिय, भणति ज धम्मसज्जुत्त ॥ ८० ॥ सट्ठि वास-
 सहस्मा, तिसत्तगुत्तोदयेण घोएण । अणुचिण्ण तामलिणा, धन्ना
 णतवुत्ति अप्पफलो ॥ ८१ ॥ छज्जीप्रकायग्रहणा, हिंस्रमत्थाइ
 टग्रहसति पुणो । सुवट्ठुपि तरन्तिलेसो, घालतवस्सीण अप्पफलो
 ॥ ८२ ॥ परियच्छति अ सव्य, जहट्ठिय भवितहं असदिद्ध ।
 तो निणयणविहिन्नु सहति बहुअस्स यहुआइ ॥ ८३ ॥
 जो जस्स वट्टइ द्वियए सो त ठागइ सुदरसदान । वग्धी छाय
 नणणी, भइ सोम च मनेइ ॥ ८४ ॥ मणिङ्गणगरयणघणपूरि
 यम्मि भरणम्मि साल्लिमहोऽवि । अत्रो किर मज्झवि सामिभोत्ति
 जायो विगयमामो ॥ ८५ ॥ न करति जे तवमजम च तुल्ल-
 पाणिपायाणं । पुरिमा समपुरिसाण, अवस्म पेसत्तणमुत्ति ॥ ८६ ॥
 सुदरसुकुमालसुहोऽण्ण विविहेहि तवविसेसेहि । तह सोसविभो
 अप्पा जह नवि नाभो सभरणेऽवि ॥ ८७ ॥ दुक्करमुद्धोसकरं,
 अप्पत्तिसुकुमालमहरिसीचरिय । अप्पावि नाम तह तज्जइत्ति अच्चे
 रय एअ ॥ ८८ ॥ उच्छृढसरीरघरा, अत्रो जीवो सरीरमन्नति ।
 धम्मरम कारणे सुविहिया सरीरपि छइत्ति ॥ ८९ ॥ ण्णादिवसपि
 जीरो, पचज्जमुवागथो अनन्नमणो । जइवि न पावइ सुक्ख,
 अरस्स वेमाणो होइ ॥ ९० ॥ सीसावेद्रेण मिरम्मि वेदिए
 निग्गयाणि अच्चीणि । मेयज्जस्स भगवयो, न य सो मणसात्रि
 परिकुत्रिभो ॥ ९१ ॥ जो चदणेण बाहु, आलिपइ वासिणा वि
 तच्छेइ । सथुणइ जो अ निदइ, महरिसिणो तत्थ सममाना
 ॥ ९२ ॥ सिंहगिरिसुसीसाण, भइ गुरुवयणसदहताण । वयरो
 किर दाही वायणत्ति न विकोत्रिअ वयण ॥ ९३ ॥ मिण गोण
 मगुलीहिं, गणेहि वा दत्तचक्काइ से । इच्छति भाणिङ्गण,
 (भाणियथ) वज्ज तु त एअ नाणति ॥ ९४ ॥ कारणविऊ कयाइ,
 मेय काय वयति आयरिया । त तह सहहिअत्र भविअव्य

कारणेण तद्दि ॥ ९५ ॥ जो गिण्हइ गुरुवयण, भण्णत भावओ
 तिसुद्धमणो । ओसहमिन्न पिज्जत, त तस्स सुहाण्ह होइ ॥९६॥
 अणुवत्तगा त्रिणीआ, घट्टुस्समा निशमत्तिमता य । गुरुबुलयासी
 अमुई, धन्ना मीसा इह सुशीला ॥ ९७ ॥ जीवतस्म इह जसो,
 किन्ती य मयस्स परमवे धम्मो । सुगुणस्म य, निगुणस्म य
 अज्जमाऽक्किन्ती अहम्मो य ॥ ९८ ॥ बुद्धायासेऽत्रि ट्ठिय, अह्व
 गिलाण गुरु परिभवति । दत्तुव्य धम्ममीमसाण्ण दुस्सिस्सिय
 तपि ॥९९॥ आयरियभत्तिरागो, कस्म सुनस्सत्तमहरिसीमरिसो ।
 अत्रि जीविथ घणसिअ, न चेत्त गुरुपरिभवो सहिओ ॥ १०० ॥
 पुण्णेहि चोइआ पुरक्खडेहिं मिरिभायण भयिअसत्ता । गुरुभाग
 मेसिभहा देवयमिन्न पग्जुयामति ॥ १०१ ॥ घट्टुमुक्खमयसह-
 स्साण दायगा मोअगा दुहमयाण । आयरिआ पुढमेअ, केसिप-
 णसीअ (व) ते हेउ ॥ १०२ ॥ नरयगइगमणपडिहत्थए एए तह
 पएसिणा रण्णा । अमरत्तिमाणं पत्त, त आयरिअपमावेण ॥१०३॥
 धम्ममइण्हिं अट्टमुदरेहिं कारणगुणोवणीण्हिं । पल्लायतो य मण,
 मीम चोण्ह आयरिओ ॥ १०४ ॥ जीव काउण पण, तुरमिणि
 दत्तस्स कालिअग्जेण । अत्रिअ सरीर चत्त, न य भणिअमहम्म
 सजुत्त ॥ १०५ ॥ कुडपागडमकहतो, जहट्ठिअ थोहिलाभमुयहण्ह ।
 जह भगवओ विसालो, जरमरणमहोअही आसि ॥ १०६ ॥
 कारण्णम्णसिगारभाअभवजीविथतकरणेहिं । सानू अविअ मरति,
 न य निअनिअस विराहति ॥ १०७ ॥ अप्पहियमायरतो अणुमो
 अतो अ सुग्गइ ल्हइ । रहवारदाणअणुमोअगो मिगो जइ य
 बलदेवो ॥ १०८ ॥ ज त कय पुरा पूरणेण अइहुअर चिर
 काल । जइ त वयारो इह, करित्तु तो सफल्य हुत ॥ १०९ ॥
 कारणनीयायासी, सुट्टुयुर उज्जमेण जइयव्व । जह ते सगनधेरा,
 सपाडिहेरा तथा आमी ॥ ११० ॥ ण्णतनियायासी, घरसरणाईसु

जह ममत्तपि । वह न पडिहति कल्किदुसरोसदोमाण भावाण
 ॥ १११ ॥ भवि कत्तिउण जीने, कत्तो घरसरणगुत्तिसठण ।
 भवि कत्तिआ य त तह, पडिआ अस्मनयाण पहे ॥ ११२ ॥
 थोयोऽपि गिहिपमगो, जहणो मुद्धस्म पंक्मायहई । जह मो
 थारत्तरिमी, ह्मिओ पञ्चोअनरयइणा ॥११३॥ सभाओ धीसभो,
 नेहो रइयइयरो थ जुअइजण । सयणघरसपसारो, तरमीअपयाड
 फेडिआ ॥ ११४ ॥ जोइसनिमित्तअस्वरकोडआणसभूडपम्मोई ।
 करणाणुओअणाहि अ, भादुस्स तरअग्गओ होइ ॥ ११५ ॥ जह
 जह कीरइ मगो, तह तह पसरो खणे खणे होइ । थोयोपि होइ
 बहुओ, न य लहइ धिइ निरुभतो ॥ ११६ ॥ जो थयइ उत्तर
 गुण मूलगुणेऽपि अचिरण सो थयइ । जह जह पुणइ पमाय
 पिअिजड तह कसाण्हि ॥ ११७ ॥ जो निअण्ण गिण्हइ,
 देहअण्णपि न य धिइ मुअइ । सो साहेइ मक्ख, जह
 थअइडिसओ राया ॥ ११८ ॥ मोअण्हसुअिराम, दुस्मिअ
 परीसइ किलेम थ । जो सहइ तस्म धम्मो, जो थिइमं सो
 तत्र चरइ ॥ ११९ ॥ धम्ममिण जाणता, गिहिणोऽपि दइयया
 किमुअ साहू ? । कमलामेलाहरणे, मागरअइण इत्थुअमा ॥१२०॥
 देवेहिं वामदेयो, गिहीपि नवि चालिओ (चाइओ) तथगुणेहिं ।
 मत्तगयइभुयगमरक्खसघोरट्टहासेहिं ॥१२१॥ भोगे अमुअमाणपि
 केइ मोहा पडति अहरगइ । पुअिओ आहारत्थी, जत्ताइ जणस्म
 दमगुअ ॥ १२२ ॥ अयसयसहस्मदुल्ले, जाइजरामरणमागरुत्तारे ।
 जिणअयणम्मि गुणाअर । अणमवि मा काहिसि पमाय ॥ १२३ ॥
 ज न लहइ सम्मत्त, लअणपि ज न ण्ह सवेग । विसयमुहेसु
 य रज्जइ, सो दोसो रागदोसाण ॥ १२४ ॥ तो बहुगुणनासाण,
 सम्मत्तचरित्तगुणविणासाण न हु थसमागतअ, रागदोसाण पात्राण
 ॥ १२५ ॥ नवि त पुणइ अमित्तो, सुअदुवि सुअिराहिओ सम

रथोऽपि । ज दोऽपि अणिग्गद्विया, परंति रागो थ दोसो अ
 ॥१२६॥ इहलोण आयाम अजम च करति गुणविणाम च । पस
 यति थ परलोण, सारीरमणोगण दुकरे ॥ १२७ ॥ धिद्धी अहो
 अरज्ज, ज जाणतोऽपि रागदोसेहि । पन्मउल वहुअरस, त
 चेव निसेषण जीरो ॥ १२८ ॥ को दुक्खं पाविज्जा ? फरस
 व सुकरेहि विम्हओ हुज्जा ? । को थ न लभिज्ज सुक्ख ? राग
 दोसा जइ न हुज्जा ॥ १२९ ॥ माणी गुरुपडिणीओ, अणत्थम
 रिथो थमगाचारी थ । मोह किलेसजाल, मो खाइ जहेय गोसालो
 ॥ १३० ॥ कल्हणमोहणसीलो, भइणसीलो विधायमीलो थ ।
 जीरो निच्चुग्गलिओ, निररथय मयम चरइ ॥ १३१ ॥ जइ
 उणदो घण दवदवरस जलिओ खणेण निइइइ । एव फसाय
 परिणओ, जीरो तयमजमं दइइ ॥ १३२ ॥ परिणामयसेण पुणो,
 अहिओ उणयरथो थ हुज्ज ग्वओ । तइपि घयहारमित्तेण, भण्णइ
 इम जइ थूलं ॥ १३३ ॥ फरुसययणेण दिणतथ, अहिक्किरवतो
 अ इणइ मामतरं । परिमतथ सजमाणो, इणइ इणतो अ साम
 ण ॥ १३४ ॥ अइ जीविअ निक्किंइ, इंतूण थ सजम मल
 चिणइ । जीरो पमायअहुलो, परिभमइ अ जेण ससारे ॥ १३५ ॥
 अओमणतज्जणताइणा थ अजमाणहीलणाओ थ । मुणिणो मुणि-
 यपरभया दढप्पहारिच्च्य विसइति ॥ १३६ ॥ अइमाहओत्ति न थ
 पडिइणति मत्ताऽपि न थ पडिसयति । मारिउजताऽपि जई,
 सइति साइरसमल्लुच्च्य ॥ १३७ ॥ दुज्जणमुहपोदढा, धयणसरा
 पुच्चवम्मनिम्माया । साण ते न लग्गा, ग्वतीफल्य घइताण
 ॥ १३८ ॥ पत्थरणाइओ कीयो, पत्थर इक्खुमिच्छइ । मिगारिओ
 सर पप्प, सरुपत्ति विमग्गइ ॥ १३९ ॥ तइ पुंवि किं न कय,
 न वाइण जेण मे समत्थोऽपि ? । इण्हि किं फरस थ पुप्पिमुत्ति
 धीरा अणुप्पिच्छा ॥ १४० ॥ अणुराण जइरसऽपि, सियायपत्तं

पिया धरावेड । तद्वि य खदुपुमारो, न यधुपासेहि पडिषडो
 ॥ १४१ ॥ गुरु गुरतरो अ थदुगुरु, पियमाइअनचपियनणमि
 णेहो । चित्तिज्जमाणगुविलो, चत्तो अइधम्मतिसिण्हि ॥ १४२ ॥
 अमुणियपरमत्थाण यधुनणसिणेहयइयरो होइ । अत्रगयससार
 महाअनिच्छयाण ममं हियये ॥ १४३ ॥ माया पिया य भाया,
 भज्जा पुत्ता सुही य नियगा य । इह चेअ धदुविहाइ, परति भय-
 वेमणस्साइ ॥ १४४ ॥ माया नियगमइविगप्पियम्मि अत्थे अपूर
 माणम्मि । पुत्तस्स धुणइ वसण, धुलणी जइ वंभदत्तम्म ॥ १४५ ॥
 सज्यगोअगधिगत्तणाओ जगइणरिहेइणाओ अ । कामी य रज्जति
 सिओ पुत्ताण पिया वणयवेऊ ॥ १४६ ॥ विसयसुहरागअमओ,
 घोरो भायाइरि भायरं हणइ । आहाविओ यहत्थं, जइ यादुव
 लिस्स भरहयइ ॥ १४७ ॥ भज्जाइरि इदियरिगारदोमनडिया
 रइ पडपाअ । जइ सो पणसिराया सूरियक्ताइ तइ यहिओ
 ॥ १४८ ॥ सामयसुखनरस्सी, नियभंगसमुच्चभयेण पियपुत्तो ।
 जइ सो सेणियराया, वाणियरणा मय नीओ ॥ १४९ ॥ लुद्धा
 सकज्जनुरिआ, सुहिणोइरि विसअयति कयअज्जा । जइ अदगुअ-
 गुण्णा, पअयओ चाइओ राया ॥ १५० ॥ निययाइवि निययअजे,
 विअअयतम्मि हंति खरफस्सा । जइ रामसुभूमअओ, यभकअत्तस्स
 आसि राओ ॥ १५१ ॥ कुलपरनिययसुहेसु अ, मयणे अ जणे
 अ निच्च मुणिरमहा । विहरति अणिसाण, जइ अज्जमहागिरी
 भयरं ॥ १५२ ॥ ऋवेण जुअयणेण य वत्ताहि सुहेहि परसिरीण
 य । न य लुच्चन्ति सुविहिया, निदरिसण जवुतामुत्ति ॥ १५३ ॥
 वत्तमकुलप्पसूया, रायकुलअडिमगाइवि मुणिरमहा । यधुनणजइ
 सपट्ठ, मेहवुमान्अ विअहति ॥ १५४ ॥ अअप्परमवाह,
 सुख तुच्छ म्तीरपीडा य । सारण धारण चोयण,
 यत्तया ॥ इअस्म वओ धम्मो ?

पयारस्म । किं वा कर्तव्यं इहो ? परिहरतु क्व भवतुं वा ?
 ॥ १५६ ॥ कत्तो मुत्तथागम, पडिपुच्छण चोयणा थ इक्कम ।
 विण्णो वेयावथ, भाराहणया य मरणत ? ॥ १५७ ॥ पिण्णिणे
 मणमिद्धो, पइअपमयानणाउ निच भयं । काउमणोऽपि भक्कत्तं,
 न तरह काउण थहुमउत्ते ॥ १५८ ॥ उचारपामरणयतपित्तमुच्छा
 इमोहिओ इहो । सइयभाणविहत्थो, निक्खिस्वइ य पुणइ उवाह
 ॥ १५९ ॥ ण्णदिवसेण थहुया, मुहा य अमुहा य जीवपरिणामा ।
 इहो अमुहपरिणयो, चइज्ज आलवणं लद्धुं ॥ १६० ॥ सत्थनि
 ण्णविदुत्त, मणयत्था धेरक्कपभेमो थ । इहो थ सुभाउत्तोऽपि
 इणइ तवमत्तम अइरा ॥ १६१ ॥ वेम जुण्णकुमारि, पउत्थयइधं
 च घालविहयं च । पामहरोहममउ, नयतरणिं धेरमत्तं च
 ॥ १६२ ॥ मयिदुत्तभइत्थया, विट्ठा मोहेइ जा मण इत्थी ।
 आयट्ठिय चितता, दूरयरेण परिहरति ॥ १६३ ॥ मम्महिट्ठोपि
 कयागमोपि अइविसयराममुहयसओ । भयमक्कम्मि पविसइ,
 इत्थ तुह मयइ नाय ॥ १६४ ॥ सुत्तरस्मियाण पूया, पणामसवा
 रणिणयक्कपरो । यद्धपि कम्मममुह, मिदिलेइ दमारनेया थ
 ॥ १६५ ॥ अभितमणयण्णनमसणेण पडिपुच्छणेण माहण ।
 चिरमचियऽपि कम्म, म्णणेण विरलत्तणमुवेइ ॥ १६६ ॥ पेइ
 सुमीला मुहमाइ मज्जाणा गुम्भणस्मऽपि सुसीसा । विउत्तं जणति
 सद्ध जह सीमो चइइइस्म ॥ १६७ ॥ अंगारजीवयहगो, कोई
 कुगुरू सुमीनपरियारो । सुमिणे जईहि विट्ठो, कोलो गयक्कल-
 हपरिक्खिणो ॥ १६८ ॥ सो उगभयममुहे, भयवरमुयागणहि
 राण्हि । करहोयक्खरभरिओ, विट्ठो पोरानमीसेहि ॥ १६९ ॥
 ससारयचना नचि, गणति संसारसूधरा जीवा । सुमिणगण्णऽपि
 पेइ, कुम्भति पुष्पूला था ॥ १७० ॥ जो अयिकल तयं मज्जमं
 च माइ फरिच्च पच्छाऽपि । अन्नियमुयत्थ भो नियममट्टमचिरेण

साहेह ॥ १५१ ॥ सुद्धिभो न चयइ भोण, चयइ जहा
दुस्त्रिजोति थलियमिण । चिक्कणरम्मोलित्तो न इमो न इमो
परिषवई ॥ १५२ ॥ जह चयइ चक्कयट्टी, परित्थर तत्तिय सुद्धुत्तेण ।
न चयइ तहा अहजो, दु-दुद्धी सापर दमभो ॥ १५३ ॥ देहो
पिरीलियाई, चिलाइपुत्तम्म चाल्णी व्य फभो । तनुभोवि मण
पभोमो, न चालिभो तेण तागुमरि ॥ १५४ ॥ पाणसण्डवि पाय
पिरीलियाएडवि जे न इच्छति । ते कह जई भपाया, पायाई
करति अत्रम्म ? ॥ १५५ ॥ निणपहअपडियाणं, पाणहराणडपि
पहरमाणण । न करति य पायाई, पायम्म फल रियाणता
॥ १५६ ॥ यट्ठमाणप्रम्मभ्याणदाणपरधनविलोवणाईण । मच्च
जहभो न्दभो, इसगुणिभो इक्कमि कयाण ॥ १५७ ॥ तिज्जयरे
उ पभोसे, सयगुणिभो सयमहस्सभोडिगुणो । कोदाभोडिगुणो
वा, हुज्ज विषागो यहुत्तो वा ॥ १५८ ॥ पेइत्थ करतालयण
इम निहुयणस्स अण्ठेर । जह नियमा सन्नियंगी, मग्गदेयी भगवई
सिद्धा ॥ १५९ ॥ किपि कइपि कयाई, एगे लद्धीहि केहिडवि
निभेहि । पत्तेअनुद्धलाभा, हवति अण्ठेरयभूया ॥ १६० ॥ निहि
सपत्तमहभो, पत्थितो जह जणो निरत्तापो । इह नासइ तह
पत्तेअनुद्धलद्धि(न्धि)पट्ठित्तो ॥ १६१ ॥ सोडण गइ सुकुमालिण
तह ममगभसगभइणीण । साय उ वीसमियव्य, सेयट्टी धम्मिभो
जाय ॥ १६२ ॥ ररररहत्तरययमहा, मत्तगइदाडवि नाम दम्मति ।
इको नवरि न दम्मइ, निरकुमो अप्पणो अप्पा ॥ १६३ ॥ घर
ने अप्पा इतो, सनमेण तरेण य । माइह परेहि दम्मतो,
यपणहि घहेहि थ ॥ १६४ ॥ अप्पा चेर इमेययो, अप्पा हु
म्लु दुदमो । अप्पा इतो सुही होई, अस्सि लोए परत्त य
॥ १६५ ॥ निच्च दोसमहगणो जीरो अरिरहियमसुहपरिणामो ।
नयं दिन्ने पमरे, तो देइ पमायमयरेमु ॥ १६६ ॥ अच्चिय

वंदिय पृष्ठ, मकारिय पणमिथो महर्घात्रिथो । त तद् करेड
 जीयो, पाडेड जहृष्णो ठाण ॥ १७ ॥ सीलत्रय्याड जो षट्फ-
 लाई हतूण सुम्भमहिलसइ । धिडदुदुप्रलो तघस्मी, फोहीण
 कागिणि ऋणई ॥ १८८ ॥ जीयो जहामणसिय, द्वियडन्धियप
 त्रिणहि सुग्गेहि । तोसेडण न तीरई, जायजीवेण सन्वेण
 ॥ १८९ ॥ सुमिणतराणुभूय, सुम्भ ममडन्धिय जहा नत्थि ।
 ण्यमिमपि अईय, सुम्भ सुमिणोरम होई ॥ १९० ॥ पुरनिद्धमणे
 नक्खो, महुरामगु तहेय सुयनिहमो । घोहेई सुविहियजण,
 विसूरइ षट्ठ व हियण ॥ १९१ ॥ निग्गतूण घराभो, न कथो
 यम्मो माण जिणग्गाभो । इडिद्धग्गमायगुग्ग्यत्तणेण न य चेइभो
 भापा ॥ १९२ ॥ बोसन्नरिहारेण, हा जह झीणम्मि भाउण मन्वे ।
 कि काहामि अहन्नो सपइ सोयामि अप्पाण ॥ १९३ ॥ हा जीव ।
 पाव भमिहिसि, जाईजोणीसयाइ षट्ठयाड । भयसयसहस्मदुल्हपि
 जिणमय णरिम लद्धु ॥ १९४ ॥ पायो पमाययसभो, जीयो
 संमारक्कमुञ्जुत्तो । दुक्खेहि न निःत्रणो सुग्गेहि न चेय
 परितुट्ठो ॥ १९५ ॥ परितप्पिण्ण तणुभो, साहारो जड घण न
 उज्जमइ । सेणियराया त तद्, परितप्पतो गभो नरय ॥ १९६ ॥
 जीवेण जाणि विसज्जियाणि जाईसण्णु देहाणि । थोवेहि तभो
 सयलंपि तिहुयण हुज्ज पडिहत्थ ॥ १९७ ॥ नहदतमसपेसट्ठिण्णु
 जीवेण विप्पसुग्गेषु । तेसुवि ह्विज्ज षट्ठलाममेग्गिरिसन्निभा
 शूडा ॥ १९८ ॥ हिमदनमलयमदरदीयोदहिधरणिमरिसरासीभो ।
 अहिअयरो आहारो, छुडिण्णाहारिभो होज्जा ॥ १९९ ॥ ज णेण
 जल पीय, घम्मायज्जगडिण्ण तपि इह । सन्वेसुत्रि अगडतलाय
 नईमसुहेसु नत्रि हुज्जा ॥ २०० ॥ पीय थणयच्छीर सागरसलि
 लाभो होज्ज नहुअयर । ससारम्मि अणते, माउण अन्नमन्नाण
 ॥ २०१ ॥ पत्ता य नामभोगा, कालमणन इह मउपभोगा ।

अप्पुत्र्य पितृ मन्त्रे, तद्वि य जीवो मणे सुक्त्व ॥२०२॥ जाणइ व
 जहा भोगिद्धिसपया सत्यमेव धम्मफल । तद्वि ददमूद्वहियओ,
 पावे कम्मे जणो रमई ॥ २०३ ॥ जाणिज्जइ चित्तिज्जइ, जम्म
 जरामरणमभव दुवरा । न य विसण्णु निरज्जई, अहो सुवद्धो
 कण्डगटी ॥ २०४ ॥ जाणइ य जइ मरिज्जइ, अमरतपि हु जरा
 विणासेई । न य उच्चिग्गो लोओ, अहो रहस्स सुनिम्माय
 ॥ २०५ ॥ दुपय चउपय बहुपय च अपय समिद्धमहण वा ।
 अणवकएडवि कयतो, हरइ हयासो अपरिततो ॥ २०६ ॥ न य
 नज्जइ सो दियहो, मरियज्ज चाऽपसेण सवेण । आसापास
 परद्धो, न करेइ य ज हिय वोच्चो (योरो) ॥ २०७ ॥ सञ्जरा-
 गजलबुद्धुओवमे, जीवीए भ जलविदुचचले । जुव्यणे य नइवेग
 सनिभे, पात्र जीव । किमय न बुद्धमि ? ॥ २०८ ॥ ज ज
 नज्जइ असुइ, लज्जिज्जइ धुच्छणिज्जमेयति । त त मग्गइ अग,
 नयरमणगुत्थ पडिक्कलो ॥ २०९ ॥ सञ्जराहाण पभयो, महागहो
 मउदोसपायही । कामग्गहो दुरप्पा, जेणभिभूय जग सज्य
 ॥ २१० ॥ जो सेवइ वि लहइ धाम हारइ दुच्चलो होइ ।
 पावेइ वेमणत्स, दुक्खाणि अ अत्तदोसेण ॥ २११ ॥ जइ कच्छुलो
 कच्छु, कडुयमाणो दुइ मुणइ सुक्ख । मोहाउण मणुग्गा, तइ
 कामदुइ सुइ विंति ॥ २१२ ॥ विसयविम हलहल, विसयविम
 रक्क पियताण । विसयविसाइन्नपिय, विसयविमविसूहया होई
 ॥ २१३ ॥ एउ तु पचहिं आसवेहिं रयमायणित्तु अणुममय ।
 चउगइदुइपेरत, अणुपरियट्ठति ससारे ॥ २१४ ॥ सञ्जराईपम्बदे,
 काहति अणताण अक्यपुण्णा । जे य न सुणति धम्म, सोऊण
 य जे पमापति ॥ २१५ ॥ अणुसिद्धा य बहुविइ, मिच्छदिट्ठो य
 जे नरा नहमा । वद्धनिकाइयकम्मा, सुणति धम्म न य करति
 ॥ २१६ ॥ पंचेव उच्चिउण, पंचेव य रक्खिउण भावेण ।

धम्मरयविप्पमुखा, सिद्धिगइमणुत्तरं पत्ता ॥ २१७ ॥ नाणे दम-
 णचरणे, तत्तसजमसमिद्धगुत्तिपच्छित्ते । दमउत्सग्गययाण, दव्वाइ
 अभिग्गहे चैव ॥ २१८ ॥ मदहणायरणाय निच उज्जुत्त म्मणाइ
 ठिओ । तत्तस भयोअहितरण, पव्यज्जाण य (स) म्म तु ॥ २१९ ॥
 जे घरसरणपसत्ता, छ्वायरिउ मन्निचणा अजया । नथर मुत्तण
 घर, घरसफमणं फय तेहिं ॥ २२० ॥ उत्सुत्तमायरतो, धधइ
 धम्म मुचिक्खण जीओ । समारं च पवइइ, मायामोम च कुव्यइ
 य ॥ २२१ ॥ जइ गिण्हइ वयलोओ, अह्न न गिण्हइ मरीर
 चुच्छेओ । पासत्थसगमोऽयिय, वयलोओ तो घरमसगो ॥ २२२ ॥
 आलाओ सवासो, यीमभो सधओ पसगो अ । हीणायारेहिं म्म,
 सव्यजिणिदेहिं पड्डिक्खुओ ॥ २२३ ॥ धनुअनपिण्हिं हसिउद्धसि-
 ण्हिं निप्पमाणो अ । पासत्थमज्जयारे, वलाऽयि जइ घावलीहोइ
 ॥ २२४ ॥ लोणऽपि कुससग्गीपिय जण दुन्नियच्छमठयमण ।
 निदइ निम्बम पियकुसीलजणमेय साहुजणो ॥ २२५ ॥ निच
 सविय भीओ गम्मो सव्यस म्मलियचारित्तो । साहुजणरस अय-
 मओ, मओऽपि पुण दुग्गइ जाइ ॥ २२६ ॥ गिरिसुअणुअसुआण,
 सुविहिय । आहरणमारणविहनु । धज्जेज्ज सीलविगले उज्जुय
 सीले ह्विज्ज जई ॥ २२७ ॥ ओसन्नचरणकरण, जइणो वदति
 कारणं पप्प । जे सुविहयपरमत्था, ते वदंते नियारति ॥ २२८ ॥
 सुविहिय वदानतो, नासेई अत्तय तु सुपहाओ । दुविहपहविप्प
 मुक्को, वहमप्प न याणई मूढो ॥ २२९ ॥ ध्मि यइ उभओ
 कालंपि चेइयाइ थइथुई (थयत्थुई) परमा । जिणयरपडिमाघरधू-
 यपुण्णगधणुज्जुत्तो ॥ २३० ॥ सुविणिच्छियणमई, धम्मम्मि
 अनन्नदेवओ अ पुणो । न य कुसमणम रउणइ पुत्रारवादि-
 यत्थेसु ॥ २३१ ॥ अट्ठण सुलिगीण तसथायरभूयमहर्ण विविह ।
 धम्माओ न चालिउणइ देवेहिं सइअण्हियि ॥ २३२ ॥ अइ

पद्विपुच्छेह पञ्जुवासई साहुणो सययमेव । पदइ सुणइ गुणेइ
 थ, जणस्स घम्म परिकहेइ ॥ २३३ ॥ ददसीलव्ययनियमो,
 पोसइआरस्ताएसु भक्खलिओ । महुमञ्जमसर्पचविहपहुवीयफलेसु
 पडिक्कतो ॥ २३४ ॥ नाहम्मक्खमनीवी, पक्खसाणे अभिक्खमु-
 ङ्गुत्तो । सव्य परिमाणइड, अररञ्जइ तपि संकतो ॥ २३५ ॥
 निक्खमणताणनिञ्जाणक्खमभूमीउ वइइ जिणाण । न य वसइ
 साहुणणविरहियम्मि देसे बहुगुणेऽवि ॥ २३६ ॥ परित्थियाण
 पणमण उब्भायण थुणण भत्तिराग च । सवार सम्माण दाण
 त्रिणय च धज्जेइ ॥ २३७ ॥ पदम जईण दाऊण, भण्णणा
 पणमिउण पारेइ । असई थ सुविहिआणं भुजई कयदिसालोओ
 ॥ २३८ ॥ साहुण कप्पणिग्ग, ज नवि दित्र क्हिपि किंचि
 त्तिं । धीरा जहुत्तकारी, सुसायगा त न भुत्तंति ॥ २३९ ॥
 वसहीसयणासणभत्तपाणभेसज्जयत्थपत्ताइ । जइऽथि न पग्गत्त
 घणो थोयाऽविहु थोवय वेई ॥ २४० ॥ सवच्छरचाउम्मासिएसु
 भट्ठाहियासु थ तिहीसु । सव्वायरेण लग्गइ जिणवरपूयात्तवगुणेसु
 ॥ २४१ ॥ साहुण चेइयाण य पडिणीय तह् अवण्णयाथ च ।
 जिणपवयणस्स अहिअ सव्यत्थामेण चारेई ॥ २४२ ॥ विरया
 पाणित्रहाओ, विरया निच च अलिययणाओ । विरया चोरि-
 काओ - विरया परदारगमणाओ ॥ २४३ ॥ विरया परिग्गहाओ,
 अपरिमियाओ अणत्ततण्हाओ । बहुदोसमकुल्लाओ नरयगइगमण-
 पंथाओ ॥ २४४ ॥ मुक्का हुज्जणमिस्ती गहिया गुरुरयणसाहु-
 पडित्ती । मुक्को परपरियाओ गहिओ निणदेसिओ घम्मो ॥ २४५ ॥
 तयनियमसीलकलिया सुसायगा जे हवति इह सुगुणा, तेसिं न
 दुल्लहाइ निञ्जाणयिमाणमुक्खाइ 卐 ॥ २४६ ॥ सीइउज कयावि
 गुरू तपि सुसीसा सुनिउणमहुरेहिं । मग्गे ठवति पुणरवि, जह
 सेलगपथगो नाय ॥ २४७ ॥ दस दम दिवसे दिवसे, घम्मे

बोहेइ अह्व अहिअयरे । इअ नदिसेणसत्ती, तह्विय से सजम-
 त्रिवत्ती ॥ २४८ ॥ कलुसीकओ अ किट्टीकओ अ खयरीकओ
 मलिणियो अ । कम्मेहिं एस जीवो, नाऊणऽपि मुञ्जई जेण
 ॥ २४९ ॥ कम्मेहि वज्जसारोयमेहिं जउनदणोऽपि पडिबुद्धो ।
 सुवट्ठपि तिसूरतो, न तरइ अप्पस्समं फाउ ॥ २५० ॥ याससह-
 स्सऽपि जई काऊणं सजम सुत्रिउलपि । अते किलिद्धभाओ, न
 विमुञ्जइ कडरीउ व्व ॥ २५१ ॥ अप्पेणऽपि कालेण, केइ
 जहागहियसीलसामण्णा । साहति निययऊज्ज, पुडरियमहारिसिञ्ज
 जहा ॥ २५२ ॥ वाऊण सकिलिद्ध, सामण्णं दुल्लह तिसोहिपय ।
 सुञ्जिज्जा एगयरो करिज्ज जइ उज्जम पच्छा ॥ २५३ ॥ उञ्जिउज्ज
 अतरि शिय, सडिय सत्रलादउ व्व हुज्ज खण । भोसन्नो सुहलेइड
 न तरिउज्ज य पच्छ उज्जमित ॥ २५४ ॥ अवि नाम चक्कट्टी,
 चइज्ज मव्वपि चक्कट्टिसुह । न य भोसत्रविहारी दुहिओ
 भोसन्नय चयई ॥ २५५ ॥ नरयत्थो ससिराया, बहु भणई देइ-
 लालणासुहिओ । पडिओ मि भण भाउअ । तो मे जाएह त देह
 ॥ २५६ ॥ को तेण जीयरहिण, सपय जाइएण हुज्ज गुणो ? ।
 जइऽसि पुरा जायतो, तो नरा नेय निरडतो ॥ २५७ ॥
 जायाऽऽउ सारसेस, जाय य थोरोऽपि अत्थि वरसाओ । तत्र
 करिउज्जप्पहिय, मा ससिराया व सोइहिसि ॥ २५८ ॥ पित्तूणऽपि
 सामण्ण, सनमजोगेसु होइ जो सिढिलो । पडइ जई धयणिज्जे
 सोअइ अ गओ कुदेवत्त ॥ २५९ ॥ सुआ ते जिअलोए जिणय-
 यण जे नरा न थाणाति । सुआणपि ते सुआ जे नाऊण नपि
 करंति ॥ २६० ॥ दावेउण धणनिहिं तेसि उप्पाडियाणि
 अच्छीणि । नाऊणऽपि जिणययण, जे इह विहलंति धम्मधण
 ॥ २६१ ॥ ठाण उच्चयर मज्झ हीण व हीणतरग धा । जेण
 जहिं गंतव्व, चिट्ठाऽपि मे तारिसी होई ॥ २६२ ॥ जस्स गुरुम्मि

परिभयो, साहसु अणायरो खमा तुच्छा । धम्मे य अणहिलासो,
 अहिलासो दुग्गईए उ ॥ २६३ ॥ सारीरमाणसाण, दुक्खसहस्साण
 वसणपरिभीया । नाणकुसेण मुणिणो, रागगद्द निरुभति
 ॥ २६४ ॥ सुग्गइमग्गपईव, नाणं दिंतस्त हुञ्ज किमदेय ? ।
 जह त पुल्लिदएण दिन्न सिदगस्स नियगच्छि ॥ २६५ ॥
 सिंहामणे निसण्ण सोराग सेणिओ नरपरिदो । पिञ्ज मग्गड
 पयओ इअ साहुजणस्स सुअणिओ ॥ २६६ ॥ पिञ्जाए वास
 वसतिआए दगसूअरी सिरि पत्तो । पडिओ मुम वयतो, सुअनि-
 ण्हवणा इय अपत्था ॥ २६७ ॥ सयलम्मिऽनि जियलोए, तेण
 इह घोसिओ अमायाओ । इक्कऽपि जो दुहत्त, सत्त धोद्वेड
 जिणयणे ॥ २६८ ॥ सम्मत्तदायगाण दुप्पडियार भवेसु बहु-
 एसु । सत्र्वगुणमेलियाहिऽनि, उपयारसहस्सकोढीहि ॥ २६९ ॥
 सम्मत्तम्मि उ लद्धे, ठइयाइ नरयतिरियदाराइ । दिज्याणि भाणु-
 साणि य मोक्खसुहाइ सहीणाइ ॥ २७० ॥ कुसमयसुईण महण,
 सम्मत्त जस्स सुट्ठिय हियाए । तस्स जगुज्जोयनर नाण चरण
 च भयमहण ॥ २७१ ॥ सुपरिच्छियसम्मत्तो, नाणेणालोइयऽत्य-
 सन्भावो । निव्यणचरणाउत्तो, इच्छियमत्थ पसाहेइ ॥ २७२ ॥
 जह मूलताणए पडुरम्मि दुव्वण्णरागवण्णेहि । बीमच्छा पडसोहा,
 इय सम्मत्त पमाएहि ॥ २७३ ॥ नरणसु सुरवरेसु य जो वधइ
 सागरोवम इक्क । पलिओयमाण वधइ कोडिसट्टसाणि दिजसेण
 ॥ २७४ ॥ पलिओयमसखिञ्ज, भाग जो वधई सुरगणेषु ।
 दिवसे दिवसे वधइ स वासकोडी असखिञ्जा ॥ २७५ ॥ एस
 क्कमो नरणसुऽवि, बुहेण नाउण नाम एयमि । धम्मम्मि कइ
 पमाओ, निमेसमित्तपि कायत्रो ॥ २७६ ॥ दिव्यालकारविभूस-
 णाइ रयणुज्जलाणि य घराइ । रूय भोगसमुदओ, सुरलोगसमो
 कओ इइय ? ॥ २७७ ॥ देवाण देवलोए ज सुक्ख त नरो

सुभणिओऽवि । न भणइ पाससएणऽवि जस्सऽवि जीहासय
 हुज्जा ॥ २७८ ॥ नरएसु जाइ अइकस्सडाइ दुस्खाइ परमवि-
 क्खाइ । को वण्णेही ताइ ? जीयंतो यासकोडीऽवि ॥ २७९ ॥
 कस्सइदाइ सामलिमसिअणवेयरणिपहरणसण्हि । जा जायणाउ
 पावंति, नारया त अहम्मफल ॥ २८० ॥ तिरिया कसकुमारानि-
 यायवहनधमारणमयाइ । नऽवि इहयं पावंता, परत्थ जइ निय
 मिया हुता ॥ २८१ ॥ आजीव सकिलेसो, सुस्स तुच्छ उरदा
 यहुया । नीयजणसिट्ठणारि य, अणिट्ठयासो अ मागुस्से ॥ २८२ ॥
 चारगनिरोहअहवरोगघणहरणमरणरसणाइ । मणभंतायो अजसो
 विगोअणया य मागुस्से ॥ २८३ ॥ चिंतासतावेहि य, दरिइरु-
 आहि दुप्पउत्ताहि । लइधूणऽवि मागुस्स, मरति केइ सुनिअण्णा
 ॥ २८४ ॥ देवाऽवि देवल्लोए, दिव्याभरणागुरंनियसरीरा । जं
 परिअडति तत्तो, त दुक्ख वारुण तेसिं ॥ २८५ ॥ त सुरदिमा
 णविभअ चितिय चरण च देवल्लोगामो । अइवलिय चिय जं
 नरि पुट्टइ सयसक्क हिययं ॥ २८६ ॥ ईसाविमायमयकोहमाया-
 लोभेहिं एयमाइहिं । देवाऽवि समभिभूया, तेसिं कत्तो सुह नाम ?
 ॥ २८७ ॥ धम्मपि नाम नाउण, कीस पुरिसा सहति पुरिसाण ? ।
 सामित्ते साहीणे, को नाम करिअ दासत ? ॥ २८८ ॥ संसार-
 चारण चारण अ आनीलियस्स यंवेहिं । उअिअगो जस्स मणो
 सो किर नामअसिद्धिपहो ॥ २८९ ॥ आसअकालभवसिद्धियस्स
 नीयस्स लक्खण इणमो । विसयसुहेमु न रज्जइ सअत्थामेसु
 उअमइ ॥ २९० ॥ हुज्ज य न य देहवल, धिअइसत्तेण अइ न
 उअमसि । अअिअहिंसि चिर कालं, थल च माल च सोअंतो
 ॥ २९१ ॥ लद्धिलिय च बोहि, अकरितोऽणागय च पत्थितो ।
 अअ दाइ बोहिं, सअिअसि कयरेण मुल्लेण ? ॥ २९२ ॥ सअ
 थणकालवलवूसमारुयालंअणाइ धित्तण । सअय चिय नियमधुर,

निरुत्तमाओ पमुचति ॥ २९३ ॥ कालस्त य परिहाणी, मजम
 जोगाद् नरिय भित्ताद् । जयणाद् घट्टिय-य नहु जयणा भजण
 धंग ॥ २९४ ॥ समिहकसायगारयद् दियमयमचेरगुत्तीसु ।
 मञ्जायविणयवसत्तिओ अ जयणा मुविहियाणं ॥ २९५ ॥
 जुगमित्तवरदिट्ठी, पय पय चकगुणा तिसोहिंतो । अन्नविन्न
 साउनो, हरियाममिमो मुणी होई ॥ २९६ ॥ कज्जे भासद् भास,
 षणरग्जमकारणे न भासद् य । विगह्विसुनितयपरिउत्तिओ अ
 जद् भासणासमिमो ॥ २९७ ॥ मायालमेसणाओ भोयणदोसे
 य पच सोहेद् । सो णसणाइसमिमो, आनारी भग्गहा होइ
 ॥ २९८ ॥ पुडिय चक्खु परिकिन्वय, पमग्गिउ जो ठवेद् गिण्हइ
 वा । आयाणमडनिक्खेवणाद् समिमो मुणी होइ ॥ २९९ ॥
 उधारपासरणखेलनल्लमिघाणग् य पाणविद्दी । मुविवेइण षण्से
 निमिरतो होइ तससमिमो ॥ ३०० ॥ कोहो माणो माया, लोमो
 हासो रई य भरई य । सोणो भय दुगुळा, पक्कत्वकली इमे
 सन्वे ॥ ३०१ ॥ कोहो कल्लहो खारो, अयप्परमच्छरो अणुमओ
 अ । चडत्तणमणुवसमो, तामसमारो अ सदारो ॥ ३०२ ॥
 निच्छोइण निमळण निरागुरत्तित्तण असवासो । कयनासो अ
 धमम्म, यवद् षणचिकण कम्म ॥ ३०३ ॥ युग्गम् ॥ माणो
 मयऽहकारो, परपरिवाओ अ भत्तउकरिसो । परपरिमरोऽरि य
 तहा, परस्स निद्रा अमूभा य ॥ ३०४ ॥ हीला निरयतारित्तण
 निरयणामया अविणओ अ । परगुणपच्छायणया, जीर पाइति
 ससारे ॥ ३०५ ॥ युग्गम् ॥ माया कुडग पच्छन्नरायया कूड
 कण्ड षचणया । सज्यत्थ असन्भावो, परनिक्खेजारहारो अ
 ॥ ३०६ ॥ छल छोम मवइयरो, गूढायारत्तण मई कुडिया ।
 वीममघायण पिय भवकोदिसण्णुवि नइति ॥ ३०७ ॥ युग्गम् ॥
 लोमो अइसचयसीलया य किलिट्ठत्तण मइममत्त । कपन्नमपरि-

भोगो, नद्विनद्वे य आगल्ल ॥ ३०८ ॥ मुच्छा अद्वयदुधणलोभया
 य तत्रभावभारणा य सया । योलति महाघोरे, जरमरणमहास
 मुदमि ॥ ३०९ ॥ युग्मम् ॥ गणसु जो न यद्विज्ञा (पट्टे),
 तेण थप्पा जइद्विओ नाभो । मणुमाण माणणिग्गो, देणणवि
 देयय हुत्ता ॥ ३१० ॥ जो भासुरं मुमंगं पयइदादाविस
 विघट्टेइ । तत्तो चिय तस्मतो रोसमुअंगोवमाणमिण ॥ ३११ ॥
 जो आगलेइ मत्त, कयंतकालोयमं षणगइइं । मो तेण विघ
 हुत्तइ, माणगइ षेण इत्युयमा ॥ ३१२ ॥ रिमवल्लिमहागइण,
 जो पविमइ मागुवायकरिमविसं । मो अचिरेण विणस्सइ, माया
 विसयल्लिगइणसमा ॥ ३१३ ॥ घोरे भयागरे सागरम्मि विमि-
 मगरगाइपउरम्मि । जो पविमइ सो पविसइ, लोभमहासागरे
 भीमे ॥ ३१४ ॥ गुणदोसयहुयिसेसं, पयं पय जाणिउण निमेमं ।
 दोसेसु जणो न विरज्जइत्ति कम्माण अदिगारो ॥ ३१५ ॥
 अट्टहासरेलीकिलत्तण हासस्सिहुत्तमगरुई । पदुप्यं उरइसण,
 परस्म न परति अणगारा ॥ ३१६ ॥ साहूण अणरुई, समरीर-
 पलोभणा तवे अरई । मुत्तिअरज्जो अइपहरिमो य नत्थी
 सुसाहूण ॥ ३१७ ॥ उअेयमो अ अरणामभो अ अरमतिया य
 अरई य । फलिमलभो अ अणेगग्गया य कत्तो सुविहियाणं ?
 ॥ ३१८ ॥ सोग सताअ अधिइ च मग्गु च वेमणस्स च ।
 पारु न रु नभाय, न साहु धम्मम्मि इच्छंति ॥ ३१९ ॥ भय
 संत्वोहविसाभो, मग्गविभेओ विभीसियाओ अ । परमग्गइंसणाणि
 य, इदधम्मण कभो हुति ? ॥ ३२० ॥ कुच्छा चिलीणमलसकडेसु
 उअेयओ अणिट्टेसु । चम्मनियत्तणमसुभेसु नत्थि दव्वेसु इंताणं
 ॥ ३२१ ॥ एयपि नाम नाऊण, मुत्तिअयव्यंति नूण जीरस्स ।
 फेडेऊण न तीरइ अइयलिओ कम्मसचाओ ॥ ३२२ ॥ जइ जइ
 यहुत्तुओ मम्मओ अ मीमगणत्तपरिवुडो अ । अविणिच्छिओ अ

समये, तद् तद् सिद्धतपडिणीभो ॥ ३२३ ॥ परराइ वल्यपाया-
 सणोवगरणाई एस विभरो मे । अरिय महाचणनेया, अहति अह
 इडिडगारयो ॥ ३२४ ॥ अरस विरस ल्ह जहोववन्न च
 निच्छए भुत्तु । निद्धाणि पेसलाणि च, मग्गइ रसगारवे गिद्धो
 ॥ ३२५ ॥ सुस्सूसईसरीरा सयणासणनाइणापसगपरो । साया
 गारगुरुओ दुक्खस्स न देइ अप्पाण ॥ ३२६ ॥ तत्रकुलछाया
 भसो, पडिच्चप्फसणा अणिट्ठपहो । वसणाणि रणमुहाणि च,
 इदियसगा अणुहरति ॥ ३२७ ॥ सहेसु न रंनिग्गा रूप दट्ठुं
 पुणो न इक्खिज्जा । गधे रसे अ फासे, अमुच्छिओ उज्जमिच्च
 मुणी ॥ ३२८ ॥ निहयाणि हयाणि च इदियाणि घारहण पय
 सेण । अहियत्थे निहयाड, हियग्गजे पूयणिग्गाइ ॥ ३२९ ॥
 जाइकुलरूपबलमुअतरलाभिस्सरिय अट्टमयमत्तो । ग्याइ चिय
 बधइ, असुहाई वहुं च ससारे ॥ ३३० ॥ जाईण उत्तमाए, कुले
 पहाणम्मि रुमिस्सरिय । बलविग्गाय तवेण च, लाभमएण च
 जो लिंसे ॥ ३३१ ॥ ससारमणयग्ग नोयट्ठाणाइ पावमाणो
 य । भमइ धणत्त काल, तम्हा उ मण त्रियग्गिग्गा ॥ ३३२ ॥
 युग्गम् ॥ सुट्ठुएपि जई जयतो जाइमयाईसु मग्गइ जो उ ।
 सो मेअजरिसि जहा हरिएमत्रलु एव परिहाई ॥ ३३३ ॥
 इत्थिपमुमकिलिट्ठं, वसहिं इत्थीएइ च वज्जतो । इत्थिजणसनि
 सिग्ग, निरुण अणुवगाण ॥ ३३४ ॥ पुब्बरयाणुस्सरण इत्थिजण
 विरहरूपरिलय च । अइवहुअ अइवहुसो, त्रिवज्जयतो अ आहार
 ॥ ३३५ ॥ वज्जतो अ विमूस, जइज्ज इइ वमचेरगुत्तीसु । साहु
 तिगुत्तिगुत्तो, निहुओ दतो पसतो अ ॥ ३३६ ॥ त्रिभिर्निशेषकम् ॥
 गुच्छोरयणक्कजोअतरे तद् धणतरे दट्ठु । साहरइ तओ
 दिट्ठिं, न य वधइ दिट्ठिए दिट्ठि ॥ ३३७ ॥ सज्जाएण पसत्थ,
 माण जाणइ य सत्त्वपरमत्थ । सज्जाए नट्ठतो स्वणे स्वणे जाइ

वेरग ॥ ३३८ ॥ उद्धमहतिरियलोप, जोइसवेमाणिया य मिद्वी
 य । सत्र्यो लोगालोगो, सञ्चायविउस्स पषम्बो ॥ ३३९ ॥ जो
 निष्काल तत्रसंजमुज्जओ नत्रि करेइ सञ्चाय । अलस सुहसील-
 जण, नत्रि त ठावेइ साहुपए ॥ ३४० ॥ विणयो सासणे मूल,
 पिणीओ सजओ भवे । विणयाओ त्रिप्पमुक्कस, कओ धम्मो कओ
 तओ ? ॥ ३४१ ॥ त्रिणओ धानहइं सिरिं, लहइ त्रिणीओ जसं
 च कित्ति प । न क्याइ दुट्टिणीओ, सवज्जसिद्धि समाणेइ
 ॥ ३४२ ॥ जइ जइ खमइ सरीर, धुवजोगा जइ जहा न
 हायति । कम्मक्खओ भ विउलो, विधित्तया इ दिवदमो भ
 ॥ ३४३ ॥ जइ ता असवणिज्जं, न तरसि फाउण तो इमं कीस।
 अप्पायत्त न कुणसि, सजमनयण जईजोग ? ॥ ३४४ ॥ 'जाय
 म्मि देहसदेह्यम्मि जयणाइ किंचि सेविज्जा । अइ पुण सत्रो
 भ निरुज्जमो भ तो सजमो कत्तो ? ॥ ३४५ ॥ मा कुणउ जइ
 तिगिच्छ, अहियासेऊण जइ तरइ सम्म । अहियासितस्स पुणो,
 जइ से जोगा न हायति ॥ ३४६ ॥ निष् पयणसोहानराण
 चरणुज्जुआण भाहूण । सत्रिग्गधिहारिण सव्यपयत्तेण कायव्य
 ॥ ३४७ ॥ हीणस्सऽत्रि सुद्धपरुयगस्स नाणाहियस्स कायव्य
 जणचित्तग्गहणत्थ, करिंति लिंगायसेसेऽत्रि ॥ ३४८ ॥ दगपाण
 पुत्तफळं, अणेसणिज्ज गिहत्थयिञ्चाइ । अनया पडिसेयंती, जइ-
 वेमविडवगा नरर ॥ ३४९ ॥ ओमन्नया अरोही, पवयणउ भायणा
 य बोहिफल । ओसन्नोऽधि यरविहु पयणउत्तमारणापरमो ॥ ३५० ॥
 गुणहीणो गुणरयणायरेसु जो कुणइ सुल्लमप्पाण । सुतवस्सिणो
 भ हीलइ, सम्मत्त कोमल तस्स ॥ ३५१ ॥ ओसन्नस्स गिहिस्स
 य, जिणपयणतिव्वभारियमइस्स । कीरइ ज अणरज्ज, दढसम्म-
 त्तेस्सऽयत्थामु ॥ ३५२ ॥ पासत्थोसत्रजुलीलनोयमसत्तजणमहा
 च्छटं । नाऊण तं सुविहिया, सव्यपयत्तेण यज्जति ॥ ३५३ ॥

बायालमेसणाभो, न रक्त्सई धादसिञ्जपिड च । आहारेई अभि
 क्तं, विगईभो मन्निहि म्वाई ॥ ३५४ ॥ सूरप्पमाणमोजी, आहारेई
 अभिस्त्रमाहार । न य मढलीड भुजड, न य भिक्ख दिडई
 भलसो ॥ ३५५ ॥ सीयो न कुणइ लोभ, लञ्जई पडिमाइ जल्ल
 मवणेइ । सोसाहणो म हिंइइ, यधइ कडिपट्टयमक्खजे ॥ ३५६ ॥
 गामं देसं च कुळं, ममायण पीठफल्गपडिबद्धो । घरसरणेसु
 पसग्गइ, रिहरइ य मडिंचणो रिबो ॥ ३५७ ॥ नहदतपेसरोमे
 जमेइ उच्छोलघोभणो भजभो । यादेइ य पलियक्, अडरेगपमा-
 णमत्थुरइ ॥ ३५८ ॥ सोयइ य मक्खराई, नोमट्टमचेयणो न
 या हरइ । न पमग्गतो पयिसइ, निसिहीयायस्सिय न करे ॥ ३५९ ॥
 पाय पदे न पमञ्जइ, जुगमायाए न मोहण इरियं । पुट्टपीइग
 भगणिमारुअवणत्सइत्तसेसु निरयिक्खो ॥ ३६० ॥ मज्ज घोव उवडि,
 न पेहण न य करेइ सञ्जाय । सहकरो, सन्नररो ल्हुओ गणभे-
 यतत्तिल्लो ॥ ३६१ ॥ सित्ताईय भुनइ, कालाईय तहेव अविदिन्नं
 गिण्हइ अणुइयमूरे, असणाई अहव उगरण ॥ ३६२ ॥ टरणकुले
 न ठवेई, पामत्थेदि च सगय कुणई । निष्मयण्णाणरओ, न य
 पेहपमग्गणासीलो ॥ ३६३ ॥ रीयइ य दरदण, मूढो परिभरइ
 महय रायणिए । परपरिवाय गिण्हई, निदूरभामां विगइसीलो
 ॥ ३६४ ॥ विग्ग मत जोगं, तेगिच्छ कुणइ भूइग्ग च ।
 अक्खरनिमित्तजीवी, आरंभपरिग्गहे रमइ ॥ ३६५ ॥ यज्जेण रिणा
 वग्गइमणुत्राणावेइ दिवसभो सुभइ । अग्गियलाम भुनइ, इत्थि
 निसिग्गामु अभिरमइ ॥ ३६६ ॥ उशारे पासयणे स्सत्ते मिंपाण
 अणाउत्तो । सयारग उवहीणं, पडिक्कमड या मपाउरणो ॥ ३६७ ॥
 न करेइ पहे जयण, तलियाण तह करेइ परिभोग । घरइ
 अणुवद्धयासे, मपस्सपरपक्खभोमाणे ॥ ३६८ ॥ सजोभइ अइयहुअ
 ईगाठ सधूमगं अणट्ठाण । भुजड क्यवल्लटा, न धरइ अ पाय

पुष्टय ॥ ३६* ॥ अष्टम छट्ट चउत्थ, संयच्छर थाउमास
 पम्सेसु । न करेइ सायप्रदुलो, न य विहरइ मासरुप्येणं ॥३७०॥
 नीय गिण्हइ विड, एगागी अन्छण गिहृत्यवहो । पावसुभाणि
 अहिज्जइ, अहिगारो लोगतट्ठणम्मि ॥ ३७१ ॥ परिभयइ उगगारी,
 सुद्धं मग्ग निगूहण थालो । विहरइ सायागुरुओ संजमविगन्तेसु
 खित्तेसु ॥ ३७२ ॥ उगाइ गाइ हम्मई, अमनुडो सइ करेइ
 कदप्प । गिहिवज्जचित्तगोऽविय, ओसन्ने देइ गिण्हइ था ॥३७३॥
 धम्मकहाओ अहिज्जइ, घरा घर भमइ परिकइतो थ । गणणाइ
 पमाणेण थ, अट्टरित्त वइइ उगरण ॥ ३७४ ॥ यारम यारम
 तिण्णि थ काइयउषारकालभूमीओ । अतो थइ च अहियासि
 अणहियासे न पडिलेहे ॥ ३७५ ॥ गीयत्थं सविग्ग, आयरिभ
 मुअइ घलइ गच्छस्स । गुरुणो थ थणापुच्छा, ज किचिवि देइ
 गिण्हइ था ॥ ३७६ ॥ गुरुपरिभोग भूणइ, सिग्गासथारउवरण
 जाय । क्खित्तिय तुमति भामई, थपिणीओ गळ्विसो लुद्धो ॥३७७॥
 गुरुपचरणाणगिलाणसेहवालाउलस्स गच्छस्म । न करेइ नेव
 पुच्छइ, निद्धम्मो लिगमुवनीयी ॥ ३७८ ॥ पइगमणरसहिआहार-
 सुयणथंहिच्छविहिपरिद्वयण । नायरइ नेव जाणइ, अज्जायट्टारण
 चेव ॥ ३७९ ॥ सच्छदगमणठट्ठाणसोअणो अण्णणेण चरणेण ।
 समणगुणमुक्कजोगी, वट्टजीरखयररो भमइ ॥ ३८० ॥ यत्थिव्व
 वायपुण्णो, परिभमई जिणमय थयाणतो । थद्धो निव्विज्जाणो,
 नय पिच्छइ क्वचि अण्णसमं ॥ ३८१ ॥ सच्छदगमणठट्ठाणसो-
 अणो भुजई गिहीणं थ । पासत्थाइट्टाणा, ह्यति एमाइया एए
 ॥ ३८२ ॥ जो हुज्ज उ अस्समत्थो, रोगेण व पिल्लिओ छरियदेहो ।
 सत्त्वमवि जहाभणिय, क्याइ न तरिज्ज काउ जे ॥ ३८३ ॥
 सोऽपिय निययपरक्कमवउसायधिईचल अगुट्तो । मुत्तूण वूडचरिय,
 जई जयतो अउस्स जई ॥ ३८४ ॥ युग्गम ॥ अलमो सदोऽ-

वलितो भालवणतपरो धरुपनाई । अंठिभोऽपि मध्रई भण्ण
 सुठिभोमि (ग्दि) चि ॥३८५॥ जोऽपि य पांटेभण माय मोसेट्टि
 म्माऽ सुद्धनण । तिग्गाममञ्जरासी, मो सोमइ पयइन्वयगु न्
 ॥ ३८६ ॥ ण्गागी पासत्यो, सण्छदो ठाणरासि भोमणो ।
 दुग्माईमनोगा, जह वहुआ तह गुरू हुंति । ३८७ ॥ गण्छगमो
 मगुभोगी, गुरुसेयी भनियओ गुणाउत्तो । संवोणण पयाण, सनम
 माराहगा भणिया ॥ ३८८ ॥ निम्ममा निरह्यारा, उयउत्ता नाणद
 सणचरित्ते । ण्गम्वि (कवे) सेऽपि ठिया, म्वरनि पोरणय कम्म
 ॥ ३८९ ॥ त्रियसोहमाणमाया, त्रियलोहपरीसहा य जे धीरा ।
 बुद्धायासेऽपि ठिया, म्वरति चिरमचिय कम्म ॥ ३९० ॥ पंच-
 समिया तिगुत्ता, उज्जुत्ता सज्जे तरे चरणे । पाससयपि धसंता,
 मुणियो माराहगा भणिया ॥ ३९१ ॥ तम्हा मन्वागुत्ता, सज्ज-
 निसेहो य पययणे नत्थि । आय ययं तुलित्ता, लाहावत्ति व्व
 वाणियओ ॥ ३९२ ॥ धम्मम्मि नत्थि माया, न य कयइ वागु-
 वत्तिभणियं वा । कुत्तागइमहुद्धिन्ल धम्मययणमुग्गुय जाण
 ॥ ३९३ ॥ नत्थि धम्मरम भइका, ण्कोडा यचना य कयइ वा ।
 निण्छम्मो किर धम्मो सदेवमगुत्तासुरे लोण ॥ ३९४ ॥ भिक्खु
 गीयमगीए, अभिसेण तहय चेश रायणिण । ण्व तु पुरिसयत्थ,
 दग्गाइ चउव्विहं नेम ॥ ३९५ ॥ चरणइयारो दुविहो, मूलगुणे
 चेश उत्तरगुणे य । मूलगुणे छट्ठाणा, पइमो पुण नयविहो तय
 ॥३९६॥ मेसुणोसो मन्थिम जहप्रओ वा भव चउडा उ । उत्तरगुण
 उणेगविहो, वसणनाणेसु उट्टइट्ट ॥३९७॥ ज जयइ भगीयथो ज च
 भगीयत्थनिस्सिमओ जयइ । वट्टावेड य गण्छ, अणतसंमारिओ होइ
 ॥ ३९८ ॥ वइ उ ? जयनो साहू, वट्टावेइ य नो उ गण्छं तु ।
 संजमजुत्तो होउ, अणतर्मसारिओ होइ ? ॥३९९॥ दव्यं खित्तं
 काल, भावं पुरिस पडिसेयणाओ य । नत्थि जाणं भगीओ,

उत्सर्गवद्भयं चैव ॥ ४०० ॥ जहृदियद्वयं न याणइ, मच्चित्ता-
 चित्तमीसिय चैव । कर्पाकृष्णं च तद्वा, जुग्गं वा जस्स जं होई
 ॥ ४०१ ॥ जहृदियच्चित्तं न जाणइ, अद्वाणे जणयए अ अ भणिय ।
 कालंपि अ नयि जाणइ, मुभिमग्गदुभिकस्स जं कृष्णं ॥ ४०२ ॥
 भाये इहृगिलाण, नयि याणइ गाइग्गाइकृष्णं च । सहुमसहुपुरि
 सरूयं, धत्थुमयत्थुं च नयि जाणे ॥ ४०३ ॥ पडिसेवणा
 चउद्धा, आउट्टिपमायदप्पकृष्णेषु । नयि जाणइ अग्गीओ, पच्छित्तं
 चैव जं तत्थं ॥ ४०४ ॥ जहृ नाम कोइ पुरिसो, नयणविहृणो
 अदेसकुमलो य । कताराइपिभीमे, मग्गपणट्ठस्स सत्थस्स ॥ ४०५ ॥
 इच्छइ यं देसियत्तं, किं मो उ समत्थं देसियत्तस्स ? । दुग्गाइं
 अयाणतो, नयणविहृणो कइ देसे ? ॥ ४०६ ॥ युग्गम् ॥ एवम-
 गीयत्थोऽविहृ, निणययणपईयचन्नुपरिहीणो । इत्थ्याइं अयाणतो,
 उत्सर्गवद्भयं चैव ॥ ४०७ ॥ कइ मो जयउ अगीथो ? कइ वा
 कुणउ अगीयनिस्साए ? । कइ वा करे उ गच्छ ? सत्थालबुइदा-
 उल्ल मो उ ॥ ४०८ ॥ सुत्ते यं इमं भणिय, अप्पच्छित्ते यं देइ
 पच्छित्तं । पच्छित्ते अइमत्तं, आसायणं तस्स महई उ ॥ ४०९ ॥
 आसायणं मिच्छत्तं, आसायणरत्तणा उ मग्गत्तं । आसायणानिमित्तं,
 कुत्थइ दीहं चं मत्तारं ॥ ४१० ॥ एए दोसा जग्हा, अगीय
 जयत्तस्सऽगीयनिस्साए । वट्ठाएयं गच्छस्स यं, जो अ गणं देयगी-
 यत्तं ॥ ४११ ॥ अथहुस्सुओ तत्रस्मी, विहरिउत्तमो अनाणिउण
 पइ । अत्तराएपयसय्यइ, काउणयि जो न याणेइ ॥ ४१२ ॥ देसि-
 यराइयसोहियं, ययाइयारे यं जो न याणेइ । अविमुद्धस्स न
 वइइइ, गुणसेढी तत्तिया टाइ ॥ ४१३ ॥ युग्गम् । अप्पागमो
 किलिस्सइ, जइवि करेइ अइहुत्तं तु तयं । सुदरबुद्धोइ कयं,
 वहुयपि न मुदरं होई ॥ ४१४ ॥ अपरिच्छियसुयनिहसस्स केव
 लमभिन्नसुत्तचारिस्स । सज्जुज्जमेणऽपि कयं, अत्ताणतवे वट्ठं पइइ

॥ ४१५ ॥ जह दाड्यम्मिऽरि पहे, ताम् दिग्गं गच्छन्तः ।
 पहिभो किलिरसड धिय, तह डिगायत्तुम्हं ॥ ४१६ ॥
 कपाकप एसणमणेसण चरणरणसेहंरि । ॥ ४१७ ॥
 य, दग्वाद्गुणेभु थ समाग् ॥ ४१७ ॥ पञ्चमं च
 भजाविहिं निरयसेस । उस्ताग्गयथायविहिं, ॥ ४१८ ॥
 जयत् ॥ ४१८ ॥ सीसायरियस्मेण य, जणेण गतिपहें ॥ ४१९ ॥
 सत्वाद् । उज्जति बहुविद्वाद् न चम्मुमिणागुम्हं ॥ ४२० ॥
 जह उज्जमित्ता जाणद्, नाणी तर मज्जे इणं ॥ ४२१ ॥
 चम्मुमित्तदरिमणमामायारी न याणंति ॥ ४२२ ॥
 सत्थाणि थ, जाणतोऽरि नय जुज्ज जो ॥ ४२३ ॥
 इय थनयतो जह नाणी ॥ ४२४ ॥
 करणुत्तमम्मि सीभता । निग्गतूण गग्गो (४२५) ॥
 पमायरणम्मि ॥ ४२६ ॥ नाणादिये क्खत्त, हीणं ॥ ४२७ ॥
 पमात्तो । नय दुक्कर करेत्तो, सुदुवि थयानं ॥ ४२८ ॥
 नाणादियस्स नाण, पुज्जद् नाणा पवणं ॥ ४२९ ॥
 इक्कपि नरिय तम पुज्जण काड ॥ ४३० ॥
 लिग्गाद्दण च दसणविहीण । ॥ ४३१ ॥
 निरत्थय तस्म ॥ ४३२ ॥ जहा थो ॥ ४३३ ॥
 भागी न हु चदनस्स । ण्य मु ॥ ४३४ ॥
 भागी न हु सुगाडं ॥ ४३५ ॥
 जो न उज्जमहं । पयवणपात्तं ॥ ४३६ ॥
 ॥ ४३७ ॥ चरणरणपरिहीणो, ॥ ४३८ ॥
 सो तिह्व य निणतो कमियवुणे ॥ ४३९ ॥
 निजायमह्वयाण परिपालणाद् ॥ ४४० ॥
 एक्खद्, भणाहि को नाम सो ॥ ४४१ ॥
 यदयापियत्तिभो नेय दिक्खिणे ॥ ४४२ ॥

चुक्त्वा गिद्धिदाणधम्माओ ॥ ४३० ॥ सव्यायोगे जह कोइ, अमघो
 नररइस्म धित्तूण । आणाहरणे पावइ, घहवघण दव्यहरण च
 ॥ ४३१ ॥ तह् छक्कायमह्वयसव्यनिजितीउ गिण्हिऊण जई ।
 एगमवि जिराहतो, अमघरण्णो हणइ घोहिं ॥ ४३२ ॥ तो ह्यवोही
 य पच्छा, कयापरादाणुसरिसमियममियं । पुणत्रि भवोअहिपडिओ,
 भमइ जरामरणदुग्गम्मि ॥ ४३३ ॥ जइयाऽणेणं चत्त, अप्पणय
 नाणदसणचरित्त । तइया तस्स परेसु, अणुक्कपा नत्थि जीयेसु
 ॥ ४३४ ॥ छक्कायरिउण अस्सजयाण लिंगायसेममित्तान । यहु
 अस्सजमपण्हो, ग्वारो महलेइ सुट्ठुअर ॥ ४३५ ॥ किं लिगमिद्वी-
 धारणेण कज्जमि अट्टिए ठाणे । राया न होइ सयमेय, धारय
 चामराडोवे ॥ ४३६ ॥ जो सुत्तत्थिणिणिच्छियकयागमो मूलउत्तर-
 गुणोह् । उव्यहइ सयाऽप्रलिओ सो लिवस्वइ साट्टुलिवस्वम्मि
 ॥ ४३७ ॥ बहुदोससकिलिट्ठो, नयरं महलेइ चचल्महाओ ।
 सुट्ठुवि थायामित्तो, कायं न करेइ किंचि गुण ॥ ४३८ ॥ फेमिचि
 वर मरण, जीवियमन्नेसिसुभयमन्नेसि । ददुरदेविच्छाप, अहिय
 वेसिचि उभयपि ॥ ४३९ ॥ फेसिचि य परलोगो, अनेसि इत्थ
 होइ इह्लोगो । वस्सयि दुण्णिवि लोगा, दोऽवि ह्या वस्सई
 लोगा ॥ ४४० ॥ छज्जीयकायथिरओ, कायथिलेसेहिं सुट्ठु गुरु
 एहिं । नहु तस्स इमो लोगो, ह्यइऽस्सेगो परो लोगो ॥ ४४१ ॥
 नरयनिरुद्धमईण, दडियमईण जीविय सेय । बहुवायम्मिऽवि देहे,
 विसुद्धमाणस्स वर मरण ॥ ४४२ ॥ तयनियमसुट्टियाण, कज्जाण
 जीविअपि मरणपि । जीवतऽऽज्जति गुणा, मयाऽपि पुण सुग्गइ
 जति ॥ ४४३ ॥ अहिय मरण अहिअं च जीवियं पायधम्मका
 रीण । तमसम्मि पडति मया, वेरं यइडति जीवता ॥ ४४४ ॥
 अत्रि इच्छति अ मरण, नय परपीडं करति मणसाऽत्रि । जे
 सुत्रिइयसुगइपहा, मोयरियसुओ जहा सुलसो ॥ ४४५ ॥ मूलग

कुण्डगा दामगाणि उन्मूलघटिभायो य । पि डइ अपरिततो, चउ
 प्या नत्थि य पसूऽधि ॥ ४४६ ॥ तह वत्तपायदडगउगरणे
 जयणकउनुजुत्तो । जरसऽट्टाप किलिस्सई, त चिय मूढो नऽपि
 करेई ॥ ४४७ ॥ अरिहंता भगवंतो, अहिय न हिय प नपि इह
 किंचि । धारति कारयेति य, धित्तूण जण वला हत्थे ॥ ४४८ ॥
 उवण्ण पुण तं दिंति जेण चरिण्णे नित्तिनिलयाण । देयाणऽपि
 हृति पडू, किमंग पुण मणुअमित्ताण ? ॥ ४४९ ॥ धरमउडकि
 रीडघरो, चिचइओ चउलकुडलाहरणो । सफो हिभोरएसा,
 एराणवाहणो जाओ ॥ ४५० ॥ रयणुज्जलाई जाइ, वत्तीसवीमा
 णमयसहस्साइ । धउहरेण धराई, हिभोरण्णेण लद्धाड ॥ ४५१ ॥
 सुरवइसम विभूइ, जं पत्तो भरहचक्खट्टीऽधि । माणुमलोगस्स
 पडू, तं जाण हिभोरएसेण ॥ ४५२ ॥ लद्धधूण त सुइसुह, जिण-
 थयणुरणसममयविदुम्म । अप्पहियं फायज्य, अहिण्णमु मण न
 दायज्य ॥ ४५३ ॥ हियमप्पणो करितो, वस्स न होइ गरओ
 गुरू गण्णो । अहिय समायरतो, धरम न रिप्पओ होइ ?
 ॥ ४५४ ॥ जो नियमसीलवयमनमेहि जुत्तो करेइ अप्पहिय ।
 सो देवय व पुज्जो, सीसे सिद्धत्थओ वर जणे ॥ ४५५ ॥ सज्यो
 गुणेहिं गण्णो, गुणाहिअस्स जह लोगरीरम्म । सभतमउडरिडवो
 सहस्सनयणो सययमेइ ॥ ४५६ ॥ चोरिक्खचणाडूडयडपरदार
 दारुणमइस्स । तस्स चिय त अहिय, पुणोऽपि वेर जणो धहइ
 ॥ ४५७ ॥ जइ ता तणकचणलुद्ध(लिट्टु?)रयणसरिमोयमो जणो
 जाओ । तइया नणु वुच्छिओ, अहिलासो दव्यहरणम्मि ॥ ४५८ ॥
 भाजीउगगणनेया, रज्जसिरि पयहिउण य जमाली । हियमप्पणो
 करितो, नय थयणिज्जे इह पडतो ॥ ४५९ ॥ इ दियकसायगाएव
 मएहिं सयय किञ्चिउपरिणामो । धम्मधणमहापाल, अणुसमय
 वधई जीवो ॥ ४६० ॥ परपरिवायरिमाला, अणेगउप्पविसय

भोगेहि । समारत्था जीना, अरइचिणोअ करतेव ॥ ४६१ ॥
 थारभपायनिरया, लोइवरिमिणो तथा कुलिगी अ । दुहओ चुआ
 नर, जीवति दरिहजियलोण ॥ ४६२ ॥ सब्यो न हिंसीयव्वो,
 जह महिपालो तथा उदयपालो । नय अभयदाणवइणा, जणोअ
 माणेण होयव्व ॥ ४६३ ॥ पात्रिज्जइ इह घसणं, जणेण त
 छगलओ असत्तुति । न य कोइ सोणिययलिं, करेइ यग्घेण देवाण
 ॥ ४६४ ॥ यच्चइ खणेण जीरो, पित्तानिलधाअसिंभसोभेहिं ।
 उज्जमइ मा तिसीअह, तरतमजोगो इमो दुलहो ॥ ४६५ ॥ पचि-
 दियत्तण माणुसत्तण आरिए जणे सुकुल । साहुसमागम सुणणा,
 सहइणाअरोग पव्वज्जा ॥ ४६६ ॥ आउ सत्रिल्लतो, सिदिल्लतो
 नधणाअं सव्वाइ । देहट्ठिअं मुयंतो, क्षायइ कलुणं बहु जीरो
 ॥ ४६७ ॥ इकअपि नत्थि ज सुट्ठु सुचरिय जह इम वल मज्झ ।
 को नाम ददधारो, भरणते मदपुण्णस्सं ? ॥ ४६८ ॥ युग्मम् ॥
 सुलविसअहिंसि सुईपाणीसत्थगिगसंभमेहिं च । देहतरसकमण,
 करेइ जीरो मुहुत्तेण ॥ ४६९ ॥ कत्तो चिंता सुचरियतवस्स
 गुणसुट्ठियस्स साहुस्स ? । सोगइगमपडिहत्थो, जो अछइ नियम-
 भरियभरो ॥ ४७० ॥ साहति अ पुडियअइ, मासाहससउणस
 रिसया जीना । न य कम्मभारगरुयत्तणेण त आयरति तथा
 ॥ ४७१ ॥ वग्घमुहम्मि अहिगभो, मस दंततराउ फइडेइ । मा
 साहसति जपइ, करेइ न य त जहाभणिय ॥ ४७२ ॥ परिअट्ठि
 उण गथत्थविस्तर निहसिउण परमत्थ । त तह करेइ जह त,
 न होइ सव्वपि नदोपदिय ॥ ४७३ ॥ पदइ नदो वेरगं, निव्वि-
 जिज्जजा य बहुजणो जेण । पदिउण त तह सदो, जालेण जल
 समोअरइ ॥ ४७४ ॥ फह कइ करेमि कइ मा करेमि कइ कइ
 कय वहुकय मे । जो हिययसपसार, करेइ सो अइकरेइ हियं
 ॥ ४७५ ॥ सिदिल्लो अणायरकओ, अयसवसकओ तथा कयायकओ ।

मयं पमत्तसीलस्म, सजमो केरिसो होग्ना ? ॥ ४७६ ॥ चदुव्य
 काग्पस्ते, परिहाड पर पर पमायपरो । तद् उग्घरत्रिपरनिरगणो
 य णय इच्छिय ल्हइ ॥ ४७७ ॥ भीभोव्विग्ना निलुक्को, पागड-
 पच्छन्नदोससयकारी । अप्पद्य जणतो, जणस्म धी जीविय नियइ
 ॥ ४७८ ॥ न तद्धि दिग्घसा पक्खा, मासा घरिसाणि संगणिज्जति । जे
 मूलउत्तरगुणा, धक्खलिया तं गणिज्जति ॥ ४७९ ॥ जो नवि
 दिणे दिणे मग्ग्लेइ के वज्ज भज्जिया मि गुणा ? । अगुणेसु थ
 नहु स्सल्लो, वह सो उ करिज्ज अपह्धिं ? ॥ ४८० ॥ इय
 गणिय इय तुलिय इय यहुआ दरिसिय नियमिय च । जइ तह्वि
 न पडिबुत्तइ, ति कीरइ ? नूण भवियज्ज ॥ ४८१ ॥ किमग तु
 पुणो लेण, मजमसेठी सिट्ठिलीकया होई । सो त चिय पडियज्जइ,
 तुक्ख पच्छा उ उज्जमई ॥ ४८२ ॥ जइ सव्व उवल्लइ, जइ
 अपा भाविओ उयसमेण । पाय पाय च मण, उप्पहेणं जइ न
 देई ॥ ४८३ ॥ ह्ये पाए निखिये, पायं घालिज्ज तपि वज्जेण ।
 कुम्मो ध्य सए वंगं, वंगोयगाड गोविग्ना ॥ ४८४ ॥ विक्क
 विणोयभास भंतरभासं थवइभास च । ज जस्स अणिट्ठिमपुच्छिओ
 य भासं न भासिग्ना ॥ ४८५ ॥ अणरट्ठिय मणो जस्स, सायइ
 वहुयाइ अट्टमट्टाड । त चिंतिथ च न ल्हइ, संचिणइ अ पायक-
 म्माड ॥ ४८६ ॥ जइ जइ सव्वुयल्लइ, जइ जइ सुचिर तयो
 धणे युत्त । तह तह कम्मभरगुरू, सजमनिव्याहिरो जाओ
 ॥ ४८७ ॥ विज्जप्पो जइ जइ थोसहाइ पिग्गेइ धायहरणाड ।
 तह तह से अहिययर, धाएणाडरिय पुट्ट ॥ ४८८ ॥ वड्ढज्ज-
 मकज्जकर, भिन्नं सत्त न होइ पुण करण । लोई च तथविद्ध,
 न णड परिकम्मण किंचि ॥ ४८९ ॥ को दाही उयणस, चरणा-
 लमयाण दुव्विअइटाण ? । इदस्स देयलोगो, न कहिअइ जाण-
 माणस्म ॥ ४९० ॥ दो चेय जिणउरेहिं, जाइत्तरामरणधिप्पमुक्खेहि ।

लोगग्नि पद्म भणिया, सुसमण सुसागगो वाऽवि ॥ ४९१ ॥
 भावणमुग्गादिहारया य दव्यचणं तु जिणपूथा । भावणणाउ भट्टो,
 हविज्ज दव्यचणुजुत्तो ॥ ४९२ ॥ जो पुण निरक्षणो धिय,
 सरीरसुहकग्जमित्ततल्लिच्छो । तस्स नहि बोहिलाभो, न सुग्गई
 नेय परलोगो ॥ ४९३ ॥ कचणमणिसोवाण, थभसहस्तूसिअ
 सुवण्णतल । जो वारिज्ज जिणहर, तथोऽवि तवसजमो अहिओ
 ॥ ४९४ ॥ निव्वीण दुग्ग्भवरये, रण्णा दीवतराथो अन्नाथो ।
 आपेउण धीअ, इह दिअ वासपजणस्स ॥ ४९५ ॥ वेहिवि
 सव्व गदय, पइअमन्नेहि सव्वमद्व च । युत्त गय च केई,
 सित्ते खुट्टति सतत्था ॥ ४९६ ॥ राया जिणपरचदो, निव्वीय
 धम्मनिरहिओ कालो । सित्ताड कम्मभूमी, वासवग्गो य चत्तारि
 ॥ ४९७ ॥ अस्सजएहिं सव्वं, खइअं अद्व च देसविरण्हिं ।
 साहूहिं धम्मवीअ, उत्त नीअ च निष्पत्ति ॥ ४९८ ॥ जे ते सव्व
 लहिउ, पच्छा खुट्टति दुव्वलधिईया । तवसजमपरितता इह ते
 थोहरिअसीलभरा ॥ ४९९ ॥ आण सव्वजिणाण, भजइ दुविह
 पइ अइक्क तो, आण च अइक्कतो भमइ जरामरणदुग्गग्ग्मि ॥ ५०० ॥
 जइ न तरसि धारेउ, मूलगुणभर सउत्तरगुण च । मुत्तूण तो
 तिभूमी, सुसागगत्त वरतराग ॥ ५०१ ॥ धरिहतचेइआण, सुसा
 हुपूयारओ वढायारो । सुस्सागगो वरतर, न साहुवेसेण चुअधम्मो
 ॥ ५०२ ॥ सव्वति भाणउण, विरईं खलु जरस सव्वियया नत्थि ।
 सो सव्वनिरइवाई, चुक्कइ देस च सव्वं च ॥ ५०३ ॥ जो
 जइवाय न कुणइ, मिच्छइट्टी तथो हु फो अन्नो ? वड्ढेइ अ
 मिच्छत्त, परस्म सरुं जणेमाणो ॥ ५०४ ॥ आणाण धिय चरण,
 तन्भगे जाण ऋि न भग्गति ? । आण च अइक्कतो, वरसाएसा
 कुणइ सेम ? ॥ ५०५ ॥ ससारो अ अणतो, भट्टचरित्तस्म
 लिङ्गजीविस्स । पचमहव्वयतुगो, पागारो भल्लिओ जेण ॥ ५०६ ॥

न करेमिति भणित्ता, त चेव निसेए पुणो पाए । पच्चरखमु-
 साराई, मायानियडीपसगो य ॥ ५०७ ॥ लोएऽवि जो ससूगो,
 धलिभं सहसा न भाभण ऋचि । अह दिम्बिओऽवि अलियं,
 भामइ तो रिच दिक्खाए ? ॥५०८॥ महव्ययअणुज्याइ, छडेउ
 जो तवं चरइ भन । सो अत्राणी मूढो, नात्रावु (छु) डो
 मुणेयओ ॥ ५०९ ॥ सुबहु पासत्यजण, नाऊण जो न होइ
 मञ्जत्यो । नय साहेइ सकज्ज, वाग च करेइ अपाण ॥५१०॥
 परिचित्तिऊण निउण, जइ नियमभरो न तीरेण योढु । परचित्त
 रणेण, न वेसमित्तेण साहारो ॥ ५११ ॥ निच्छयनयस्म चरण
 स्तुरघाण ताणदसणरहोऽवि । वरहारस्स उ चरणे, ह्यम्मि भयणा
 उ सेसाण ॥ ५१२ ॥ सुञ्जइ जई सुचरणो, सुञ्जइ सुस्मानओऽवि
 गुणरलिओ । ओसत्रचरणररणो, सुञ्जइ सविग्गपक्खरुई ॥५१३॥
 सविग्गपक्खियाण, लकरणमेय, समासजो भणिय । ओसत्रचरण
 करणाऽवि जेण कम्म विसोहति ॥ ५१४ ॥ सुद्ध सुसाहुधम्म,
 कहेइ निदइ य निययमायार । सुत्तमस्सियाण पुरथो, होइ य
 सव्योमरायणीओ ॥ ५१५ ॥ वरइ नय वंदाउ, ऋठकम्म गुणइ
 फारवे नेय । अत्तट्टा नवि दिक्खउ देइ सुमादण बोहेउ ॥५१६॥
 ओसजो अत्तट्टा, परमप्पाण च हणइ दिक्खतो । त दुइइ टुग्गईए,
 अहिययर बुइइ सय च ॥ ५१७ ॥ जह सरणमुग्गयाण, जीराण
 निरित्तए सिरे जो उ । एव आवरिओऽविहु, उम्मुत्त पन्नततो य
 ॥ ५१८ ॥ सावज्जजोगपरिज्जणा उ सवुत्तमो जईधम्मो । वीओ
 सावगधम्मो, तइओ सविग्गपक्खपहो ॥ ५१९ ॥ समा मिच्छदिट्ठी,
 गिहिलिङ्गकुलिङ्गवलिङ्गेहिं । जह तिण्णि य मुक्खपहा समार
 पहा तहा तिण्णि ॥ ५२० ॥ ससारमागरमिण, परिभमतेहिं
 सव्वजीवेहिं । गहियाणि य मुक्खाणि य अणतसो द-रत्तिहाइ
 ॥ ५२१ ॥ ~~अणरत्तो~~ जो पुण, न मुयइ बहुसोऽवि

संनिग्गपन्निखयत्त, षरिज्ज लब्धिहिसि तेण पद्द ॥ ५०० ॥
 वताररोहमद्धानधोमगेलन्नमाद्रक्खजेसु । सव्यायरेण जयणाइ कुणइ
 जं साहुक्करणिज्ज ॥ ५२३ ॥ आयरतरममाण सुदुक्कर माणसक्खे
 लोण । सविग्गपन्निखयत्त, आसन्नेण पुट्ट काउ ॥ ५२४ ॥ सारण
 चइआ जे गच्छनिग्गया पविहरति पासत्था । निणययणवाहिराऽत्रि
 य, ते उ पमाणं न पायन्त्या ॥ ५०५ ॥ हीणस्सऽत्रि सुद्धपरूप्यगस्स
 संनिग्गपन्निखयात्स । जा जा हन्निज्ज जयणा, सा सा से निज्जरा
 होइ ॥ ५०६ ॥ सुफाइयपरिसुद्धे, सइ लाभे कुणइ घाणिभो चिट्ठ ।
 एमेअ य गीयत्थो, आय इदुत्ठु समायरइ ॥ ५२७ ॥ आमुक्कनोगिणो
 शिअ, हउइ थोघाऽयि तरम जीवदया । सविग्गपक्खजयणा, तो
 दिट्ठा साहुक्कगस्स ॥ ५२८ ॥ किं मूसगाण अत्थेण ? किं या
 कागाण वणगमालाण ? । मोहमलक्खयलिआण, किं वज्जुवएसमा-
 लाण ? ॥ ५२९ ॥ चरणररणात्साण, अविणयउहुलाण सययऽ-
 जोगमिण । न मणी मयसाइस्सो, आवज्जइ कुच्छभासस्स ॥ ५३० ॥
 नाउण करयलगयाऽऽमल ष सव्भाअओ पद्द सव्व । धम्मम्मि
 नाम मीढज्जइत्ति धम्माइ गुम्भाइ ॥ ५३१ ॥ धम्मत्थवाममु-
 क्खस्सु जस्स भायो जटि जहि रमइ । वेरग्गोतरस न इम सव्व
 सुहावेड ॥ ५३२ ॥ सजमतवालसाण, वेरग्गक्खहा न होइ वण्ण-
 सुद्धा । सनिग्गपन्निखयाण, हुज्ज य केसिचि नाणीण ॥ ५३३ ॥
 सोउण पगरणमिण, धम्मे जाओ न उज्जमो जस्स । न य जणिय
 वेरग्ग, जाणिज्ज अणतससारी ॥ ५३४ ॥ धम्माण सुवहुआणुअ-
 समेण उयगच्छई इम सव्व । धम्ममलचिक्खणाण, यइ पासेण
 भन्नत ॥ ५३५ ॥ उअएसमालमेयं जो पढइ सुणइ कुणइ वा
 हियाण । सो जाणइ अप्पहिय नाउण सुह समायरई ॥ ५३६ ॥
 धतमणिदामससिगयणिहिपयपढमक्खराभिहाणेण । उअएसमालप-
 गरणमिणमो रइअ दिअट्ठाण ॥ ५३७ ॥ जिणययणउप्परुक्खो,

मणोगुत्तसालविच्छिन्नो । तवनियमनुसुमगुच्छो, सुगाहफल-
 बधणो जयइ ॥ ५३८ ॥ जुगा सुमाहुवेरगिभाण परलोगपत्थि
 माण च । सविग्गपन्निस्त्रभाण, दायन्ना बहुसुभाण च ॥ ५३९ ॥
 इय धम्मदासगणिणा जिणयणुअएसक्कज्जमालाण । माल्य निवि-
 हकुसुमा, कहिआ य सुसीसवग्गस्स ॥ ५४० ॥ सतिक्की बुद्धिकरी,
 कल्लाणक्की सुमगत्क्की य । होइ कहग्गस्स परिमाण, तइ य
 नियाणफलदाई ॥ ५४१ ॥ इत्थ समप्पइ इणमो, मालाअएस
 पगरणं पगय । गाहाण सअ्राण, पचसया चैव चालीसा ॥ ५४२ ॥
 जाय थ लवणसमुहो, जाय थ नअस्सत्तरुद्धिओ मेरु । ताय थ
 रइया माला, जयम्मि थिरथावरा होउ ॥ ५४३ ॥ अक्खरमत्ता
 हीण, ज चिय पदियं भयाणमागेण । त खमइ मज्झ मन्व,
 जिणयणपरिणिग्गया याणी ॥ ५४४ ॥

॥ इति श्रीधर्मदासगणिरिचितमुपदेशमालाप्रकरणम् ॥

श्री जिनस्तरनम्

शान्तो वेप शमसुखफला धोत्ररम्या गिरस्ते, कान्त रूप
 व्यसनिपु दया साधुपु प्रेममुखै । इत्यम्भूते द्वितद्वृत्तिपरे त्वय्य
 सगावबोधे, प्रेमस्थाने किमिति कृपणा द्वेषमुत्पादयन्ति ॥ १ ॥
 अतिशयवती सर्वा चेष्टा, षचो हृदयगम, शमसुखफल प्राप्तो
 धर्म, स्फुटशुभसधय । मनसि करुणा स्फीता, रूप पर नयना
 मृतम्, किमिति सुमते तद्यन्न स्यात्प्रसादकर सताम् ॥ २ ॥
 निरस्तदोषे पितरीय वत्सले, कृपात्मने प्रातरि सौम्यदर्शने ।
 हितो मुखे त्वय्यपि ये पराङ्मुखा पराङ्मुखास्ते ननु सर्वमपदाम्
 ॥ ३ ॥ सर्वसत्त्वद्विषकारिणि नाथे, न प्रसीदति मतस्त्वयि यस्य ।
 मानुषाकृतिविरस्तृतमूर्तेरन्तर किमिह तस्य पशोर्ना ॥ ४ ॥ त्वयि

कार्त्तिके न यस्य भक्तिर्जगदभ्युद्धरणोचतस्यभावे । नहि तेन
समोऽधमं पृथिव्यामथवा नाथ न भाजनं गुणानाम् ॥ ५ ॥
एवमिधे शास्त्रि ष तदोपे, महावृपालो परमार्थदेधे । मध्यस्यभा-
वोऽपि हि शोच्यं ण्य, त्वद्वेपदग्धेषु क ण्व धाद ॥६॥ न तानि
चक्षुषि न येनिरीक्ष्यसे, न तानि चेत्तासि न येरिचिन्त्यसे । न
ता गिरो या न षदन्ति ते गुणा, न ते गुणा ये न भयतमाशिता
। ७ ॥ तच्च अर्दयसे येन, तमनो येन चिन्त्यसे । सज्जनानं-
जननी, सा धाणी स्तूयसे यथा ॥ ८ ॥ न तत्र यान्ति जिनेद्र
गुणा क्षयम्, मम तु शक्तिरूपैति परिक्षयम् । निगदितैर्बहुभि
न्निमिष्टापरैरपरिमाणगुणोऽसि नमोऽस्तु ते ॥ ९ ॥

श्रीपञ्चपरमेष्ठिस्तवनम्

नम्रामरश्चरकिरीटनिविष्टशोणरत्नप्रभापटलपाटलिताम्रिपीठा ।
तीर्थश्ररा शिखुरीपधमार्थयाहा नि शेषयस्तुपरमार्थप्रदो जयति
॥ १ ॥ लोनाप्रभायभयना भवभीतिमुक्ता ज्ञानायलोकितसमस्त-
पदार्थसार्था । स्याभायिकस्थिरनिशिष्टमुखै समृद्धा सिद्धा त्रिलीन-
घनकर्ममला जयति ॥ २ ॥ आचारपंचकसमाचरणप्रयोगा
सर्वज्ञशासनभरैकधुरधरा ये । ते सूर्यो धमितदुर्दमधादिष्टुन्दा
त्रिशोपकारकरणप्रवणा जयति ॥ ३ ॥ सूत्र यतीनतिपटुस्फुट
युक्तियुक्त युक्तिप्रमाणनयभंगगमैर्गभीरम् । ये पाठयन्ति धरसूरिपदस्य
योग्यास्ते वाचकाश्चतुरचारगिरो जयति ॥ ४ ॥ सिद्धयगनासम-
समागमनद्वयाचा, मसारसागरसमुत्तरणैकचिता । ज्ञानादिभूषण
त्रिभूषितदेहभागा रागादिघातरतयो यतयो जयन्ति ॥ ५ ॥ अर्ह-
तस्त्रिनगद्वन्द्यान् त्रिलोकेश्वरपूजितान् । त्रिकालभायसर्वज्ञान् त्रियिधेन

नमान्यद् ॥ ६ ॥ सर्वजगदर्चनीयान् सिद्धान् लोकाप्रसस्थितान् ।
 भद्रविद्यकर्ममुहान्, नित्यं घदे शिवालयान् ॥ ७ ॥ पचविधाचा
 ररत्नान् प्रतमयमनायकान् । भाषायान् मतत घदे शरण्यान् भय
 द्दिनाम् ॥ ८ ॥ द्वादशगोरुपूर्वाख्यश्रुतसागरपारगान् । उपदेष्टु-
 नुपाध्यायान् उभयो सध्योस्तनुम् ॥ ९ ॥ निर्वाणसाधकान्
 माधुन्, सर्वजीवदयापरान् । प्रतशीलतपोयुक्तान् घन्दे सदतिष्ठा-
 क्षिण ॥ १० ॥ एव पचनमस्कारं सर्वपापप्रणाशनं । मंगलानाञ्च
 सर्वेषां प्रथमो भवतु मंगलम् ॥ ११ ॥

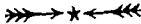
श्रीनामैयस्तवनम्

प्रणतनरामरभुनगेंद्रमौलिमालाभिरर्चिताघ्नियुगम् । घदे युगा-
 दिनाथ भक्तिप्रणतोत्तमागेन ॥ १ ॥ एतत्तय जन्मदिने जगदानदेन
 पुरित नाथ । किल भयि नाथत्रिहीने जानो नाथोऽयमिति बुद्धया
 ॥ २ ॥ उपलब्ध केवलालोकभानुना धर्मरत्नमफलद्रुम् । लोके
 प्रकटितमादौ, जिनेद्र भवतीष मोहाघे ॥ ३ ॥ मूर्च्छाभ्रममुपनीत
 भुवने रागादिकालकूटेन । भ्रमृतायितममलेन त्वदीयवचनेन हे
 नाथ ॥ ४ ॥ मपदीयवचनरञ्जु प्रमुरगुणाय यदि भवेदिय नैय ।
 जायेत नरकतूपात्यकमुत्तारं प्रमो जगत ॥ ५ ॥ चिन्तामणि-
 कल्पतरु दूरत प्याथरीश्रुतां मयना । चिन्ताकल्पनयोगादृते हि
 दाने न तौ दत्त ॥ ६ ॥ भक्तिभरनिर्भरमना मयाम्यद्मनारत
 यथा भवति । अरुणिक कृतां कृत्या महतीं शुक्र मा तथा नाथ
 ॥ ७ ॥ इति घदमभ्यग्लान्शरविर्गहनवचनैरभिगन्तुनी भक्त्या ।
 सर्वोधिदामनदृष्टं श्रान्तु मन्त्रय नामैय ॥ ८ ॥

मिरिवद्रमाणमामिधवो

नमिउण सरमत्थियचक बुमफमलपतिदुल्लियं । भवियाण
 भयणिणामं फमजुयलं षट्ठमानस्म ॥ १ ॥ तस्मय पणईयणयच्छ-
 लस्स दालिहदुक्खदलणस्स । धीरस्म मोम्मपहदायगस्म विघ्नात्तियं
 षाहं ॥ २ ॥ भयं भणाइसमारसागरे भीसणे भमत्तेण । ययणंपि
 न तुम्हं सुयं अछउ ता दसणं नाह ॥ ३ ॥ जइ पुण षहंपि
 जयगुरू अन्नभवे सामि षदिओ हुओ । ता हं दुदसयपउरे ससारे
 नेय हिंडतो ॥ ४ ॥ नारयतिरिनरामरभवेसु दुक्खाइ सामि यिस
 हंतो । भमिओ अहं अणाहो तुहं दसणविरहिओ नाह ॥ ५ ॥
 अन्नाणमोहमूढो मामिय तुहं सामणं भयाणतो । छजीयपायमग्गे
 निहओ नियम्मदोसेण ॥ ६ ॥ चुल्मीइजोणिलक्खेसु नाह
 दुक्खाइ जाइ संहियाइ । ताइ तुमचिय, जाणइ, षो अओ साहिउं
 तरहं ॥ ७ ॥ पयडो मि तुमं जयगुरू तुममेयय सयलतिहुयणा-
 भोओ । मोहधेण न दिट्ठो उल्लुण्ण दिणयरोध्य जहा ॥ ८ ॥
 षहं षहं पि दंमणाररणक्खं उवसमग्गण जइ नाह । दिट्ठो
 अदिट्ठपुओ भवसयमहणो तुम देव ॥ ९ ॥ ता सुक्खत्तो सामिय
 अज महानिब्बुड अहं पत्तो । ज सयलसुक्खत्तणओ दिट्ठो त
 कप्पक्खोय्य ॥ १० ॥ जइ मरभूमिमग्गे तण्हामुमिण्ण षेणपि
 नरेण । लब्भइ पयरजलोहो तहं सामि तुमं मणं पत्तो ॥ ११ ॥
 भवगिरिनईणं जरमरणसलिलं अणयरय हीरमाणेण । तडित्तरर
 पालवोय्य नाह त पापिओ इहिणं ॥ १२ ॥ दालिहदुक्खमतायिण्ण
 पुरिसेण हीणविहवेण । जइ लब्भइ पयरनिही तहं सामि तुमं
 मणं पत्तो ॥ १३ ॥ संसारोयहिमग्गे मोहमहायत्तभगुरतरगे ।
 बुद्धतेण महायस लद्धो तं जाणवत्तय ॥ १४ ॥ किं नाहं महारयण
 किं वा चिन्तामणिव्य त धीर । जेण तुहं दसणेण अउव्यतोसो

महं जाग्रो ॥ १५ ॥ रत्रपि नाह् भुक्तं पशुमो देयत्तण मए पत्तं ।
 नयं गरिसो पमोभो जाग्रो जह् दसणे तुम्ह ॥ १६ ॥ ता पसिय
 पसिय सामिय सफलं महमिययदसणं बुणमु । तिहुअण अम्म
 द्विण सासयसियसोम्हदाणेण ॥ १७ ॥ इय रिअत्तो निरिबद्धमाण
 सुरमसुरसयरपमुदेहिं । धावहि वम्ममलोह् निययोइपयच्छणजलेण
 ॥ १८ ॥ जइयि तुम गयनेहो जइयि तुमं सयलमुक्त्वाधारो ।
 वहरि तुमं चिय सरण सामिय ससारभीयाण ॥ १९ ॥ भयय
 तुह् गुणसरणे ज सुह् होइ भय्यसत्ताण । पत्तो वनपुरंदरहरि
 हरहदसणेणाधि ॥ २० ॥

कलिकालमर्वाङ्ग-श्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितम्

श्रीवीतरागस्तोत्रम्

य परमात्मा परञ्ज्योतिः, परम परमेष्ठिनाम् । आदित्यरणे
 तमस, परस्तादामनन्ति यम् ॥ १ ॥ सर्वे येनोदमूल्यत, समूला
 क्लेशपादपा । मुर्धा यस्मै नमस्यन्ति, सुरासुरनरेश्वरा ॥ २ ॥
 मायत्तं न यतो विशा, पुरपार्थप्रसाधिनी । यस्य ज्ञान मयङ्गाधि-
 भूतभागरभासकृत् ॥ ३ ॥ यस्मिन्विज्ञानमानन्द, ब्रह्म चैकात्मता
 गतम् । स श्रद्धेय स च ध्येय, प्रपन्न शरण च तम् ॥ ४ ॥
 तेन स्या नाथर्थास्तस्मै, स्पृहयेय समाहित । तत कृत्तार्थो भूयास
 भवेय तस्य निहृत् ॥ ५ ॥ तत्र स्तोत्रेण कुर्या च पवित्रा स्व
 सरस्वतीम् । इह हि भयकातारे जनिता जन्मन फलम् ॥ ६ ॥
 वाहं पशोरपि पशु-वीतरागस्तथ क्व च ? । उत्तितीर्पुररण्यानी

पद्मयाः पङ्कुरियास्म्यत, ॥ ७ ॥ तथापि भद्रामुग्धोऽहं, नोपालभ्य
स्वलमपि । निश्रुद्गलापि वाग्भृत्ति, अद्धानस्य शोभते ॥ ८ ॥
श्रीहेमचन्द्रप्रभवाद्गीतरागस्तदादित । कुमारपालभूपाल, प्राप्नोतु
फलभीष्मितम् ॥ ९ ॥

इति प्रथमप्रकाशः

प्रियङ्गु-स्फटिक-स्वर्ण-पद्मारागाञ्जनप्रभ । प्रभो, तत्राधौत-
शुचि, फाय फमिष नाक्षिपेत् ॥ १ ॥ मन्दाारदामप्रभित्य-मया-
सितसुगन्धिनि । तत्राङ्गे श्रुद्गता याति, नेत्राणि सुरयोपिताम् ॥ २ ॥
दिव्यामृतरसाह्लाद-पोपप्रतिष्ठता इय । समाविशति ते नाथ !,
नाङ्गे रोगोरगप्रजा ॥ ३ ॥ स्वप्यादर्शतलालीन-प्रतिमाप्रतिरूपके ।
क्षरत्त्वेदत्रिलीनत्व-कथाऽपि त्रुपुष सुत ? ॥ ४ ॥ न केवल
रागमुक्त, धीतराग । मनस्तय । यपु स्थित रक्तमपि, क्षीरधारा-
सहोदरम् ॥ ५ ॥ जगद्विलक्षण किं वा, तथान्यद्वक्तुमीशमहे ? ।
यत्रयिस्त्रमयीभक्त्य शुभ्र मासमपि प्रभो । ॥ ६ ॥ जलस्थलममुद्-
भृता, मन्त्यग्य सुमनस्रज । तव निश्वाससौरभ्य-मनुयान्ति
मधुप्रता ॥ ७ ॥ लोकोत्तरचमत्कारफरी तव भवस्थिति । यतो
नाहारनीहारी, गोचरश्चर्मचक्षुषाम् ॥ ८ ॥

इति-द्वितीयप्रकाश

सर्वाभिमुग्यतो नाथ ! तीर्थकृन्नामकर्मजात् । सर्वथा सम्मु-
खीनस्त्व-मान-दर्यासि यत्प्रजा ॥ १ ॥ यद्योजनप्रमाणेऽपि,
धर्मदेशनसद्गानि । सम्मान्ति कोटिशस्तिर्यग्नृद्देशा सपरिच्छदा
॥ २ ॥ तेषामेव स्वस्वभावा-परिणाममनोहरम् । अप्येकरूप यचन,
यत्ते धर्माधयोधकृत् ॥ ३ ॥ साम्रेऽपि योजनशक्ते, पूर्वोत्पन्ना

दाम्बुदा । यदञ्जसा विलीयते, त्वद्विहारानिलोर्मिभि ॥ ४ ॥
 निर्भरति यद्भूमौ, मूषका श्लभा शुभा । क्षणेन क्षितिपक्षिणा,
 नीतय इवेतय ॥ ५ ॥ स्त्रीक्षेत्रपट्टादिभनो यद्वैरामि प्रशाम्यति ।
 तत्पुत्रपापुन्तरायर्त्त-उर्पादिव भुवस्तले ॥ ६ ॥ त्वत्प्रभावे भुवि
 शान्त्यग्नियोच्छेद्विण्डिमे । सम्भरति न यन्नाथ । मारयो
 जनारय ॥ ७ ॥ कामरपिणि लोकाना, त्वयि विश्वैक्यत्सले ।
 तिरुष्टिरवृष्टिर्वा, भवेद्यन्नोपतापट्टत् ॥ ८ ॥ स्वराष्ट्र-परराष्ट्रेभ्यो,
 त्पुत्रोपद्रवा द्रुतम् । पिद्रवन्ति त्वत्प्रभावात्, सिंहनादादिव द्विपा
 ॥ ९ ॥ यत्क्षीयते च दुर्मिक्ष, क्षितौ विहरति त्वयि । सर्वाद्-
 त्प्रभावाद्दे, जङ्गने कल्पपादपे ॥ १० ॥ यमूर्ध्न पश्चिमे भागे,
 नतमार्त्तण्डमण्डलम् । मा भूदुपुर्दरालोकमितीवोत्पिण्डित मह
 ॥ ११ ॥ स एव योगसाम्राज्य-महिमा विश्वविश्रुत । कर्मक्षयोत्थो
 भगवन् ! कस्य नाश्चर्यकारणम् ? ॥ १२ ॥ अनन्तकालप्रचित-
 नतमपि सर्वथा । त्वत्तो नान्य कर्मक्षमुमूल्यति मूलत
 ॥ १३ ॥ तद्योपाये प्रवृत्तस्य, त्रियासमभिहारत । यथानिच्छ
 तुपेयस्य, परा श्रियमशिश्रिय ॥ १४ ॥ मैत्री पत्रिपात्राय,
 मुदितामोदशालिने । वृषोपेक्षाप्रतीक्षाय, तुभ्य योगात्मने नमः ॥ १५ ॥

इति तृतीयप्रकाशः

५

मि व्याटका युगा तार्क , सुदृगाममृताञ्जनम् । तिलक तीर्थवृल्लक्ष्म्या,
 पुरश्चक्र तत्रैधते ॥ १ ॥ एकोऽयमेव जगति, स्वामीत्यारव्यातुमु-
 च्छिता । उच्चैरिद्रुध्वजव्याजात्तर्जनी जम्भविद्विपा ॥ २ ॥ यत्र
 पादौ पद धत्तस्तत्र तत्र सुरासुरा । किरन्ति पङ्कजव्यानाच्छ्रिय
 पङ्कजवामिनीम् ॥ ३ ॥ दानशीलतपोभाव-भेदाद्धर्मं चतुर्विधम् ।

मन्ये युगपदात्प्रातु, चतुर्वक्त्रोऽभवद्भवान् ॥ ४ ॥ त्वयि दोष
 त्रयात्त्रातु, प्रवृत्ते भुवनत्रयीम् । प्राकारत्रितय चक्रुस्त्रयोऽपि त्रिदि-
 योरुस ॥ ५ ॥ अधोमुखा मण्डका स्युर्धाड्या विहरतस्तप ।
 भवेयु सम्मुखीना किं, तामसास्तिग्मरोचिष ॥ ६ ॥ केशरोमन-
 खरमधु, तयाप्रस्थितमित्ययम् । बाह्योऽपि योगमहिमा, नाप्रस्तीर्यकरै
 परै ॥ ७ ॥ शब्दरूपरसस्पर्श-गन्धाख्या पञ्च गोचरा । भज
 न्ति प्रातिकूल्य न, त्वदग्रे तार्किना इव ॥ ८ ॥ त्वत्पादावृतन
 सर्वे, युगपत्पर्यपासते । आकालवृतकन्दर्प-साहायकमयादिष ॥ ९ ॥
 सुगन्ध्युक्तरर्पण, दिव्यपुष्पोत्करेण च । भावित्यत्पादसस्पर्शा
 पूजयन्ति भुव सुरा ॥ १० ॥ जगत्प्रतीक्ष्य त्वा यान्ति पक्षिणो
 ऽपि प्रदक्षिणम् । का गतिर्महता तेषा, त्वयि ये धामवृत्तय ?
 ॥ ११ ॥ पञ्चेन्द्रियाणा दौ शील्य, क्व भवेद्भयदन्तिके ? । एषे
 न्द्रियोऽपि यन्मुञ्चत्यनिल प्रतिवृत्ताम् ॥ १२ ॥ मूर्ध्ना नमति
 तरयस्त्वन्माहात्म्यचमत्कृता । तत्कृतार्थ शिरस्तेषा, व्यर्थ मिथ्या
 दृशा पुन ॥ १३ ॥ जघन्यत कोटिसङ्घास्ता सैयन्ते सुरासुरा ।
 भाग्यमम्भारलभ्येऽर्थे, न मन्दा अप्युदासते ॥ १४ ॥

इति चतुर्थप्रकाशः ।

गायत्रियालिरिरुतै-वृत्त्यत्रिय चलेर्ले । त्वद्गुणैरिव रक्तोऽसौ,
 मोदते चैत्यपादप ॥ १ ॥ आयोजन सुमनसोऽधस्तान्नक्षिसध
 न्यना । जानुदध्नी सुमनसो, देशनोर्व्या विरन्ति ते ॥ २ ॥
 मालववैशिकीमुख्य-धामरागपवित्रित । तत्र दिव्यो ध्वनि पीतो
 हृषाद्ग्रीवैर्मृ गैरपि ॥ ३ ॥ तवेन्दुधामधरला, चकारित धमरावली ।
 हसालिरिव वक्रान्ज-परिचर्यापरायणा ॥ ४ ॥ मृगेन्द्रासनमारूढे,
 त्वयि तन्वति देशनाम् । श्रोतु मृगा समायाति, मृगेन्द्रमिव

सेवितुम् ॥ ५ ॥ भासा चयै परिवृतो, ज्योत्स्नाभिरिव चन्द्रमा ।
 चक्रोराणामिव दृशा, ददासि परमा मुदम् ॥६॥ दुन्दुमिर्विश्वनिवेश !,
 पुरो व्योम्नि प्रतिध्वनन । जगत्याप्तेषु ते प्राज्य, साप्राज्यमिव
 शमति ॥ ७ ॥ तवोर्ध्वमूर्ध्वे पुण्यर्द्धि क्रमसत्रक्षचारिणी । छत्रप्रथी
 त्रिमुन-प्रभुत्वप्रीदिशसिनी ॥८॥ एता चमत्कारकारी प्रातिहार्यश्रिय
 त्व । चित्रीयन्ते न के दृष्ट्या, नाथ । मिध्यादृशोऽपि हि ? ॥९॥

इति पञ्चमप्रकाश

लावण्यपुण्यप्रपुषि, त्ययि नेत्रामृताञ्जने । माध्यस्थ्यमपि दौ स्थ्याय,
 किं पुनर्द्वेषिप्लव ? ॥ १ ॥ तत्रापि प्रतिपक्षोऽस्ति, सोऽपि
 कोपादिप्रिप्लुत । अनया त्रिवदन्त्यापि, त्रि जीवति विवेकिन ?
 ॥ २ ॥ त्रिपक्षस्ते त्रिरन्तचेत्स त्वमेवाथ रागान् । न त्रिपक्षो
 त्रिपक्ष किं, रघोतो यतिमालिन ? ॥ ३ ॥ स्पृहयन्ति त्वद्योगाय,
 यत्तेऽपि लवसत्तमा । योगमुद्रादरिद्राणा, परेषा तत्कथैव का ?
 ॥ ४ ॥ त्वा प्रपन्नामहे नाथ, त्वा स्तुमस्त्वामुपास्महे । त्वत्तो हि
 न परखाता, किं ब्रूम ? किमु कुर्महे ? ॥ ५ ॥ स्वय मलीमसा-
 चारै, प्रतारणपरै परै । वच्यते जगदप्येतत्कस्य पूत्कुर्महे पुर ?
 ॥ ६ ॥ नित्यमुक्तान् जगज्जम-क्षेमक्षयकृतोद्यमान् । घन्ध्यास्तन
 न्धयप्रायान्, को देवाश्चेतन श्रयेन् ॥ ७ ॥ कृतार्था जठरोपस्थ-
 दुस्थितैरपि देवतै । भवादृशात्रिहनुयते, हाहा ! देवास्तिका
 परे ॥ ८ ॥ स्वपुण्यप्रायमुत्प्रेक्ष्य, किञ्चिन्मानं प्रकल्प्य च ।
 सम्मान्ति देहे गेहे वा न गेहेनर्दिन परे ॥ ९ ॥ कामराग-
 स्नेहरागा-धीपत्करनिरारणौ । दृष्टिरागस्तु पापीयान्, दुरुच्छेद-
 सतामपि ॥ १० ॥ प्रसन्नमास्य मध्यस्थे दृशी लोकमृण वच ।
 इति प्रीतिपदे वाड, मृदास्त्यप्यप्युदासते ॥ ११ ॥

वेदत्रि-र्षलेज्जलमपि क्वचित् । तथापि प्रस्तो रागाद्यैर्नाप्तो भयि
 तुमर्हति ॥ १० ॥

इति षष्ठप्रकाशः

५६

धर्माधर्मौ विना नाह, विनाज्ञेन सुखं धृत. ? । मुग्धादिना
 न धकृत्व, तच्छास्तारं परे कथम् ? ॥ १ ॥ अदेहस्य जगत्सर्गे,
 प्रवृत्तिरपि नोचिता । न च प्रयोजन किञ्चित्स्वातन्त्र्यात् पराज्ञया
 ॥ २ ॥ त्रिडया चेतप्रवर्तेत, रागगान्स्यात्कुमारवत् । कृपयाऽथ
 सृजेत्तर्हि, सुरयेऽत्र सखलं सृजेत् ॥ ३ ॥ दुःखदीर्गत्वदुर्योनि-
 जन्मादिक्लेशभिर्ह्वयलम् । जन तु सृजतस्तस्य, कृपालो वा
 कृणुता ? ॥४॥ कर्मपेक्षं स चेत्तर्हि, न स्वतन्त्रोऽस्मदादिवत् ।
 कर्मजये च वैचिन्त्ये, निम्नेन शिष्येण्डिना ? ॥५॥ अथ स्वभागतो
 वृत्ति-रनितन्या महेशितु । परीक्षकाणां तर्ह्येप, परीक्षाक्षेपेण्डि-
 ण्डिम ॥६॥ सर्वभावेपु कर्तृत्व, ज्ञातृत्व यदि सम्मतम् । मतं न
 सन्ति सर्वज्ञां सुकतां कायभक्तोऽपि च ॥७॥ सृष्टिधादबुद्देधाक-
 मुन्मुच्येत्यप्रमाणकम् । त्वन्ध्यामने रमन्ते ते, येषां नाथ ।
 प्रसीदमि ॥ ८ ॥

इति सप्तमप्रकाशः

१

सत्त्वस्यैकान्तनित्यत्वे, कृतनाशाकृतागमौ । स्यातामेकान्तना-
 शोऽपि कृतनाशाकृतागमौ ॥ १ ॥ आत्मन्यैकान्तनित्ये स्यान्
 भोग सुखदुःखयो एकातानित्यरूपेऽपि, न भोग सुख
 दुःखयो ॥ २ ॥ पुण्यपापे बन्धमोक्षौ, न नित्यैकान्तदर्शने ।
 पुण्यपापे बन्धमोक्षौ, नानित्यैकान्तदर्शने ॥ ३ ॥ क्रमाक्रमेण

नित्याना, युग्यनेऽर्थक्रिया न हि । एषान्तभणिक्रवेऽपि, युग्यते-
 ऽर्थक्रिया न हि ॥ ४ ॥ यदा तु नित्यानित्यत्व-रूपता वस्तुनो
 भवेत् । यथात्थ मगवन्नेष, तदा दोषोऽस्ति कश्चन ॥ ५ ॥ गुहो
 हि क्वहेतु स्थानागरे पिनकारणम् । इषात्मनि न दोषोऽस्ति,
 गुहनागरभेषे ॥ ६ ॥ इयं विन्दु नैरुग्राऽसत्प्रमाणप्रसिद्धि ।
 विन्दुवर्णयोगो हि, दृष्टो मेचक्यस्तुषु ॥७॥ विज्ञानस्यैकमाचारं,
 नानाकारकरम्भितम् । इच्छन्तधागत प्राप्नो, नानेकान्त प्रतिक्षिपेत्
 ॥८॥ चिप्रमेकमेकं च, रूपं प्रामाणिकं यद्वत् । योगो वैशेषिको
 वापि, नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ९ ॥ इच्छन्प्रधानं सत्त्वात्तेर्विकृ-
 टैर्गोम्भित गुणे । सांख्य मद्दुवायता मुग्यो, नानेकान्त
 प्रतिक्षिपेत् ॥१०॥ विमति मम्मतिर्वापि, चावाक्यस्य न मृग्यने ।
 परलोकात्ममोक्षेषु, यम्य मुषति शेमुषी ॥११॥ तेनोत्पादव्ययस्येभ-
 मम्भिन्नं गोरमादियत् । त्वदुपक्ष पृतधिय, प्रपन्ना वस्तुतस्तु
 सन् । १२ ॥

। इत्यष्टमप्रकाश ।

५३

यत्रालयेनापि षालेन, त्यङ्क्ते फलमायते । कल्पकाल
 म एकोऽस्तु, वृत्त वृत्तयुगादिभि ॥ १ ॥ सुपमानो दुःपमाया,
 कृपा फलवती तव । मेकनो मरुभूमौ हि, 'लाध्या कल्पतरो
 स्थिति ॥ २ ॥ श्राद्ध भोना सुधीर्वक्ता, युग्येयाना यदीश ।
 सन् । त्वच्छामनस्य साम्राज्य-मेकच्छत्र कलाप्रपि ॥३॥ युगान्तरे
 ऽपि चेनाथ ! मयत्पुच्छद्वला हला । वृथैव तर्हि सुग्याम-
 कल्पे वामबेलये ॥४॥ वरयाणसिद्धये साधीयान, फल्लिरेव
 कपोपल । विनाग्नि गग्धमहिमा पाकतुण्डस्य नेधते ॥ ५ ॥
 निजि दीपोऽम्बुधी द्वीपं, मरु शक्वी हिमे शिली । फलो दुराप

प्राप्तोऽय त्वत्पान्नाञ्जरज कण ॥ ६ ॥ युगांतरेषु भ्रान्तोऽस्मि,
 त्वदर्शनविनाश्रुत । नमोऽस्तु फलये यत्र, त्वदर्शनमजायत ॥ ७ ॥
 बहुदोषो द्रोपदीनात्स्यत्त फलिरशोभत । विषयुवतो विषहरात्फ-
 लीन्द्र इव रत्नत ॥ ८ ॥

। इति नवमप्रकाशः ।

मत्प्रसत्तेस्त्वत्प्रसादस्त्वत्प्रसादादियं पुन । इत्यन्योन्याश्रयं
 मिथि, प्रसीद् भगवन् । मयि ॥ १ ॥ निरीक्षितु रूपलक्ष्मी,
 सहस्राक्षोऽपि न क्षम । स्वामिन । सहस्राजिह्वोऽपि, शक्तो वक्तु न
 ते गुणान् ॥ २ ॥ सशयान् नाथ । हरसेऽनुत्तरस्यर्गिणामपि ।
 अत परोऽपि किं कोऽपि, गुणस्तुल्योऽस्ति वस्तुन ? ॥ ३ ॥ इदं
 विरुद्धं श्रद्धता, कथमश्रद्धानक ? । धान-दमुत्सक्तिश्च, विर-
 क्तिश्च सम त्वयि ॥ ४ ॥ नाथेयं घट्यमानापि, दुर्घटा घटता
 कथम् ? । उपेक्षा भव्यसत्त्वेषु, परमा शोपकारिता ॥ ५ ॥ द्वयं
 विरुद्धं भगवस्तव नाथस्य कस्यचित् । निर्घयता परा या च, या
 चोर्ध्वं भवतिता ॥ ६ ॥ नारका अपि मोदते, यस्य कल्याणपर्वसु ।
 पत्रित तस्य चारित्रं, को वा घर्णयितु क्षम ? ॥ ७ ॥ शमोऽद्भु-
 तोऽद्भुत रूप, सर्वात्मसु कृपाद्भुता । सर्वाद्भुतनिधीशाय, तुभ्य
 भगवते नमः ॥ ८ ॥

। इति दशमप्रकाशः ।

निधनन्परीपहचमू-मुपसर्गाप्रतिक्षिपन् । प्राप्तोऽसि शममौ-
 हित्य, महता षापि वैदुषी ॥ १ ॥ वरतो भुक्तान्भुक्तिमाद्विष्टो
 हतयान्द्विष । अहो । महात्मना कोऽपि, महिमा लोकदुर्लभ ॥ २ ॥
 सर्वथा निर्जिगीषेण, भीतभीतेन चागस । त्वया जगत्प्रयं जित्ये,
 महता षापि चातुरी ॥ ३ ॥ दत्तं न किञ्चित्त्वस्मैचिन्नात् किञ्चि-

स्तुतश्चन । प्रभुत्वं ते तथाप्येतत्कला कापि विपश्चिताम् ॥ ४ ॥
 यदेहस्यापि दानेन, सुश्रुत नार्चित परे । वृदासीनस्य तन्नाय ।
 पादपोठे तवालुठत् ॥ ५ ॥ रागादिषु नृशसेन, सर्वात्मसु पृथा-
 लुना । भीमयान्तगुणेनोषे, साम्राज्य साधितं स्वया ॥ ६ ॥
 सर्वे सर्वात्मनाऽन्येषु, दोषास्तपयि पुनर्गुणा । स्तुतिस्तवेय चेन्मि-
 ध्या, तत्प्रमाणं सभामद् ॥ ७ ॥ मदीयसामपि महान्, महनीयो
 महात्मनाम् । भद्रो मे स्तुवत स्वामी, स्तुतेर्गोचरमागमत् ॥ ८ ॥

इत्येकादशप्रकाराः

पट्यध्यासादरे- पूर्वं, तथा वैराग्यमाहर । यथेह जन्मन्या-
 जन्म, तत्त्मात्मीभावमागमत् ॥ १ ॥ दुःखहेतुषु वैराग्य, न तथा
 नाथ । निस्तुपम् । मोक्षोपायप्रतीणस्य यथा ते सुखहेतुषु ॥ २ ॥
 विवेकशानैर्वैराग्य-शस्त्रं शातं स्वया तथा । यथा मोक्षेऽपि तत्सा-
 क्षादकुण्ठितपरारम्भम् ॥ ३ ॥ यदा मरुत्ररेन्द्रभीस्त्वया नायोपभु-
 ज्यते । यत्र तत्र रतिर्नामि, विरक्त्य तदापि त ॥ ४ ॥ नित्य
 विरक्तः कामेभ्यो, यदा योग प्रपद्यसे । अलमभिरिति प्राग्य, तदा
 वैराग्यमस्ति ते ॥ ५ ॥ सुखे दुःखे भवे मोक्षे, यदीदासीन्यमीशिषे ।
 यदा वैराग्यमेवेति, कुत्र नासि विराग्यान् ? ॥ ६ ॥ दुःखगर्भे
 मोहगर्भे, वैराग्ये निश्चिता परे । क्षान्तगर्भे तु वैराग्यं स्वय्येक-
 यनता गतम् ॥ ७ ॥ श्रीदासीचेऽपि सनत, विश्वविधोपकारिणे ।
 नमो वैराग्यनिष्ठाय, तार्यिने परमात्मने ॥ ८ ॥

इति द्वादशप्रकाराः

भनाहूतसहायस्त्व, त्वमकारणवत्सल । अनभ्यर्थितसाधुस्त्व, त्वम
 सम्बन्धवान्धय ॥ १ ॥ अनन्तस्निग्धमनसममृजोज्ज्वलवाक्पथम् ।
 अधौतामलशील त्वा, शरण्यं शरणं श्रये ॥२॥ अघण्डवीरवृत्तिना,
 शमिना शमवर्तिना । त्वया काममकुट्टयन्त, कुटिला, कर्मकण्डका
 ॥ ३ ॥ अभवाय महेशाया-गदाय नरकच्छिदे । अराजसाय
 प्रहणने, कस्मैचिद्भवते नम ॥ ४ ॥ अनुक्षितफलोद्गमा-दनिपात-
 गरीयस । असङ्कल्पितकल्पद्रोस्त्वत्त फलमवाप्नुयाम् ॥ ५ ॥
 असङ्गस्य जनेशस्य, निर्ममस्य कृपात्मन । मध्यस्थस्य जगत्तातु-
 रनङ्गस्तेऽस्मि किङ्कर ॥ ६ ॥ अगोपिते रत्ननिधानवृते कल्पपादपे ।
 अचिन्त्ये चिन्तारत्ने च, त्वय्यात्माऽय मयापित ॥७॥ फलानु-
 ध्यानान्ब्योऽह्, फलमात्रतनुर्भवान् । प्रसीद यत्कृत्यनिधौ, किङ्क-
 तं व्यजडे मयि ॥ ८ ॥

इति त्रयोदशप्रकाशः

‡

मनोरथकायचेष्टा, कष्टा संदृत्य सर्वथा । श्रुतत्वेनैव
 भवता, मन शल्य वियोजितम् ॥१॥ संयतानि न चाक्षाणि, नैवो-
 न्छृङ्खलितानि च । इति सम्यक्प्रतिपदा, त्वयेन्द्रियजय कृत
 ॥ २ ॥ योगस्याष्टाङ्गता नूर्न, प्रपञ्च कथमन्यथा ? । आनालभा-
 यतोऽप्येप, तव सात्म्यमुपेयिष्यान् ॥ ३ ॥ विषयेषु विरगस्ते,
 चिर सहचरेष्वपि । योगे सात्म्यदृष्टेऽपि, स्वामिन्नदमलौकिकम्
 ॥ ४ ॥ तथा परे न रज्यन्त, उपकारपरे परे । यथाऽपकारिणि
 भवानहो ! सर्वमलौकिकम् ॥ ५ ॥ हिंसका अप्युपकृता आश्रिता
 अप्युपेक्षिता । इदं चित्रं चरित्रं ते, के वा पर्यनुयुञ्जताम् ? ॥६॥
 तथा समाधौ परमे, त्वयात्मा त्रिनिवेशित । सुखी दुःख्यस्मि
 नास्मीति, यथा न प्रतिपन्नवान् ॥ ७ ॥ ध्याता ध्येय तथा ध्यान,

प्रथमेकात्मतां गतम् । इति ते योगमाहात्म्य, कथं श्रद्धीयता
परं ? ॥ ८ ॥

इति चतुर्दशप्रकाशः

जगज्जैश्रा गुणास्त्रातरन्ये तावत्तयासताम् । उदात्तशान्तया
जिग्ये, सुद्रव्यैव जगत्प्रयी ॥ १ ॥ मेरुस्त्वणीकृतो मोहाल्पयोधिर्गा
ण्दीकृतः । गरिष्ठेभ्यो गरिष्ठो ये, पाप्मभिस्त्वमपोहित ॥२॥
च्युतश्चिन्तामणिः पागेन्तेषा लघ्वा सुधा सुधा । येस्ते शासनम
र्थस्वमज्ञानैर्नात्मसात्कृतम् ॥ ३ ॥ यस्त्वय्यपि दधौ दृष्टिमुल्मुखा
करधारिणीम् । तमाशुशुक्षणि साक्षादाल्प्यालमिदं हि वा ॥४॥
त्वच्छासनस्य साम्यं ये, मन्यन्ते शासनान्तरं । विप्रेण तुल्यं
पीयूषं तेषां हन्तः हतात्मनाम् ॥ ५ ॥ भनेडमूका भूयासुस्ते येषां
त्वयि मत्सरः । शुभोदर्याय वैकल्यमपि पापेषु कर्मसु ॥ ६ ॥
तेभ्यो नमोऽञ्जलिरयं, तेषां तासमुपात्महे । त्वच्छासनामृतरसै-
र्यत्तमाऽसिच्यतान्यहम् ॥ ७ ॥ सुवे तस्यै नमो यस्या, तव
पादनम्बाशयः । चिरं चूडामणीयते, प्रमहे किमतं परम् ? ॥८॥
जन्मयानस्मि धन्योऽस्मि, कृतकृत्योऽस्मि यमुहुः । जातोऽस्मि
त्वद्गुणप्रामरामणीयकलम्पटः ॥ ९ ॥

इति पञ्चदशप्रकाशः

त्वमतामृतपानोत्था, इतः शमरसोर्मयः । पराणयन्ति मा
नाथः । परमानन्दसम्पदम् ॥ १ ॥ इतश्चानादिसस्कारमूर्च्छितो
मूर्च्छयत्यल्पम् । रागोरगविपावेगो हताशः करवाणि किम् ? ॥२॥
रागाद्दिग्गलाघातोऽकार्यं यत्कर्मवैशसम् । तद्वक्तुमपदयत्तोऽस्मि,
धिग्मे प्रच्छन्नपापताम् ॥ ३ ॥ क्षणं सत् क्षणं मुक्तः, क्षणं मू-

क्षण क्षमी । मोहाद्यै श्रीद्वयेनाह कारित कपिचापलम् ॥ ४ ॥
 प्राप्यापि तत्र मम्बोधिं, मनोवाक्यायकर्मजे । दुश्चेष्टितैर्मया नाथ !,
 शिरसि ज्वालितोऽनल ॥ ५ ॥ त्वय्यपि घ्रातरि घ्रातर्यन्मोहादि-
 मलिम्लुचै । रत्नत्रयं मे हियते, हताशो हा ! हतोऽस्मि तत्
 ॥ ६ ॥ भ्रान्तस्तीर्थानि दृष्टस्त्व, मयैरस्तेषु तारक । तत्तनाद्भ्रौ
 विलग्नोऽस्मि नाथ ! तारय तारय ॥ ७ ॥ भयत्प्रसादेनैवाहमियती
 प्रापितो भुवम् । औदासीन्येन नेदानीं, तव युष्ममुपेक्षितुम् ॥ ८ ॥
 हाता तात ! त्वमेवैकस्त्वत्तो नान्य वृषापार । नान्यो मत्त वृषा-
 पात्रमेधि यत्कृत्यमर्थ ॥ ९ ॥

इति षोडशप्रकाशः

स्मृतं दुष्कृतं गर्हन्, सुकृतं चानुमोदयन् । नाथ ! त्वत्-
 'रणौ यामि, शरणं शरणोञ्जित ॥ १ ॥ मनोवाक्यायजे पापे,
 कृतानुमतिकारिते । मिथ्या मे दुष्कृतं भूयादपुन म्रिययान्वितम्
 ॥२॥ यत्कृतं सुकृतं त्रिञ्चिद्रत्नत्रितयगोचरम् । तत्सर्वमनुमन्येऽहं,
 'मार्गमात्रानुसार्यपि ॥ ३ ॥ सर्वेषामर्हदादीनां, यो योऽहंत्त्यादिको
 गुण । अनुमोदयामि त त, सर्वं तेषा महात्मनाम् ॥४॥ त्वा
 त्वत्फलभूतान् सिद्धास्त्वच्छासनरतान्मुनीन्, त्वच्छासनं च शरणं,
 प्रतिपन्नोऽस्मि भारत ॥५॥ क्षमयामि सर्वासत्त्वान्सर्वे क्षाम्यन्तु
 ते मयि । मैत्र्यस्तु तेषु सर्वेषु, त्वदेकशरणस्य मे ॥६॥ एकोऽहं
 नास्ति मे कश्चिन्न चाहमपि कस्यचित् । त्वदङ्घ्रिशरणस्थस्य, मम
 दैन्यं न किञ्चन ॥७॥ यावन्नाप्नोमि पदधीं, परा त्वदनुभावा
 जाम् । तारन्मयि शरण्यत्वं, मा मुञ्च शरणं धिते ॥ ८ ॥

इति सप्तदशप्रकाशः

न पर नाम मृद्वेष कठोरमपि विञ्चन । विशेषज्ञाय विश्वप्यं
 स्वामिने स्वान्तगुह्ये ॥१॥ न पक्षिपशुमिंहादियाहनामीनप्रिग्रह ।
 न नैत्रगात्ररक्त्रादिविकारविष्टावृत्ति ॥२॥ न शूचापचक्रादि-
 शस्त्राङ्कुरपञ्जव । भाङ्गनाभनीयाङ्गपरिप्लव्णपरायण ॥३॥ न
 गर्हणीयचरितप्रकम्पितमहाजन । न प्रसोपप्रसादादिप्रिडम्बितन
 रामर ॥४॥ न जगज्जननस्थेमप्रिनाशविहितादर । न लास्यहास्य
 गीतादिप्रिसवोपप्लुतरियति ॥५॥ तदेयं सरदेवेभ्य, सर्वथा त्वं
 विलक्षण । द्रवत्वेन प्रतिष्ठाप्य, कथं नाम परीक्षकै ? ॥६॥
 अनुभोत सरत्सर्णनृणराष्टादियुक्तिमन् । प्रतिभोत श्रयद्वस्तु,
 कया युक्त्या प्रतीयताम् ? ॥७॥ अथनाऽलं मन्दबुद्धिपरीक्षक-
 परीक्षणै । ममापि कृतमेतेन, वैयात्येन जगत्प्रभो ! ॥८॥ यदेव
 सरससारिजन्तुरूपविलक्षणम् । परीक्षन्ता वृत्तधियस्तदेव तत्र
 लक्षणम् ॥९॥ श्लोघलोभभयाव्रान्तं, जगद्गमाद्विलक्षण । न गोचरो
 मृदुपिया, धीतराग । कथञ्चन ॥१०॥

इत्यष्टादशप्रश्नाः

५

तत्र चेतमि यतैऽहमिति वाचाऽपि दुर्लभा । मयित्ते यत्तसे
 चेतनमल्मन्वेन केनचिन् ॥ १ ॥ निगृह्य वोपत वाञ्छित्,
 वाञ्छित्तुष्टुष्याऽनुगृह्य च । प्रनार्यते मृदुधिय, प्रलम्भनपरै परै
 ॥ २ ॥ अप्रसन्नान्कथ प्राप्य फलमेतदसङ्गतम् ? । चिन्तामण्या
 दय किं न, फलन्त्यपि विचेतना ? ॥ ३ ॥ धीतराग ! सपर्यात-
 स्तवाङ्गापालनं परम् । भासाऽऽराद्धा विराद्धा च, शिवाय च भयाय
 च ॥ ४ ॥ आरालमियमाहा ते, हेयोपादेयगोचरा । आश्रय
 सर्वथा हेय उपादेय"च सवर ॥ ५ ॥ आश्रयो भवहेतु स्यात्तम
 धरो मोक्षकारणम् । इनीयमार्हनीमुष्टिरन्यदस्या प्रपञ्चनम् ॥६॥

इत्याहारायनपरा, अनन्ता परिनिर्घृता । निर्घान्ति चान्ये ष्वचन,
निर्गस्यन्ति तथाऽपरे ॥ ७ ॥ हित्वा प्रसादनादन्यमेकयैव त्वदा-
शया । सर्वथैव विमुच्यन्ते, जन्मिन कर्मपञ्जरात् ॥ ८ ॥

इत्येकोनविंशतितमप्रकाशः

卐

पादपीठलुठन्मूर्ध्नि, मयि पादरजस्तव । चिर निवसता
पुण्यपरमाणुवर्णोपमम् ॥ १ ॥ मदृदशी त्वन्मुखासक्ते, हर्षदाष्प-
जलोर्मिभि । अप्रेक्ष्यप्रेक्षणोद्भूत, क्षणात्क्षालयता मलम् ॥ २ ॥
त्वत्पुरो लुठनैर्भयामद्भालस्य तपस्विन । कृतासेव्यप्रणामस्य,
प्रायश्चित्त किणार्वल ॥ ३ ॥ मम त्वदर्शनेद्भूताश्चिरं रोमाञ्च
कण्टका । तुदन्ता चिरकालोत्थामसदर्शनवासनाम् ॥ ४ ॥ त्वद्वक्त्र-
त्रशान्तिज्योत्सनासु, निपीतासु सुधास्विव । मदीयैर्लोचनाम्भोजै,
प्राप्यता निर्निमेपता ॥ ५ ॥ त्वदास्यलासिनी नेत्रे, त्वदुपास्तिकरी
करी । त्वद्गुणश्रोतृणी श्रोत्रे, भूयास्ता सर्वदा मम ॥ ६ ॥
पुण्ड्राऽपि यदि सोत्कण्ठा, त्वद्गुणप्रहृण प्रति । ममैषा भारती
तर्हि, स्वस्त्येतस्यै किमन्यया ? ॥ ७ ॥ तथ प्रेष्योऽस्मि दासोऽस्मि,
सेवकोऽस्म्यस्मि विद्धुर । ओमिति प्रतिपद्यस्व, नाथ ! नात पर
ध्रुवे ॥ ८ ॥ श्रीहृदयचन्द्रप्रभवाद्दीतरागस्तत्रादित । शुभारपालभूपाल,
प्राप्नोतु फलमीप्सितम् ॥ ९ ॥

इति विंशतितमप्रकाशः

॥ इति श्रीदीतरागस्तोत्रम् ॥

